

Присвячую дорогій моїй дружині – Рибці

Проців О. Р.

**Рибальство Галичини XVI – початку XX
ст. : історіографія та джерела**

Івано-Франківськ
2017

Protsiv O.R.

**Galicia Fishing in 16th - early 20th century:
Historiography and sources**

Ivano-Frankivsk

2017

УДК 639.2 (477.83/.86):303.446.4

ББК 47.2 (4 УКР 3) + 63.211

П 84

Рецензенти:

Шаптала О.С. професор кафедри публічного управління та адміністрування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, доктор наук з державного управління, професор.

Клапчук В.М. завідувач кафедри готельно-ресторанної та курортної справи Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктор історичних наук, професор

Рекомендовано до друку Вченою радою Українського науково-дослідного інституту гірського лісівництва ім. Пастернака (протокол № 9 від 30 листопада 2016 р.)

Проців О.Р. Рибальство Галичини XVI – початку XX ст. : історіографія та джерела / Івано-Франківськ, ФОЛІАНТ, 2017 – 248с.

ISBN 978-617-7496-01-3

УДК 639.2 (477.83/.86):303.446.4

ББК 47.2 (4 УКР 3) + 63.211

П 84

ISBN 978-617-7496-01-3

(с) Олег ПРОЦІВ

Анотація

Монографію присвячено дослідженню друкованих джерел, в яких висвітлено економічні, соціальні, політичні та гуманітарні аспекти розвитку рибальства Галичини XVI – початку XX ст. Зібрано джерельну базу щодо аналітики про роль громадських рибальських, лісових та мисливських організацій у становленні галузевих періодичних видань («Окулярник», «Сильван», «Ловець», «Ловець Польський», «Опікун тварин», «Місячник», «Рибальський огляд», «Рибальські відомості», «Вудкарські відомості», «Ілюстрований тижневик «Спорт», написанні книг та підручників з організації рибальства. Виокремлено праці, присвячені діяльності Краківського крайового рибальського товариства та його керівника – уродженця Прикарпаття Максиміліана Новицького, а також його доробок. Висвітлено розгляд питань рибальства у «Народній газеті», «Промисловій газеті», «Австрійській лісовій газеті», «Газеті Львівській», «Слові Польському», енциклопедіях, Шематизмах, географічних та мовних словниках, кодексах та збірниках нормативно-правових актів Галицького сейму, стенографічних зведеннях Галицького сейму, Краківського магістрату, Другої Речі Посполитої, статистичних довідниках.

ЗМІСТ		сторінка
Вступ		7
1	Перші письмові згадки про рибальство Галичини	10
2	Правове регулювання рибальства	13
3	Ведення рибальського господарства	52
3.1	Методи та снасті лову	65
3.2	Полювання на раків	77
4	Торгівля та споживання рибної продукції	81
5	Ветеринарія	105
6	Гуманітарні аспекти рибальства	108
7	Рибна символіка	118
8	Організація рибальських виставок	126
9	Організація рибальської освіти	127
10	Діяльність громадських рибальських організацій	131
11	Рибальство у навчальних і енциклопедичних виданнях	157
12	Рибальські дослідження М. Новицького	159
13	І. Франко та галицьке рибальство	162
ВИСНОВКИ		164
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		166
ДОДАТКИ		209

Вступ

У період Радянської окупації Галичини (1939-1944 р. р.) її територія розділяється між СРСР та Німеччиною, а після 1945 року західна частина відходить до Польської Народної республіки. Пануюча комуністична політична ідеологія Радянського Союзу, метою якої було «злиття націй», не заохочувала дослідників до вивчення окремих аспектів етнології окремих етнічних груп. Крім того, втрата Галичиною своєї суб'єктності нівелювала ці дослідження. Все ж слід відмітити, що у цей період виходить низка праць, які в тій чи іншій мірі заторкують досліджувані нами процеси, а саме: «Бойківщина. Історико-етнографічне дослідження» (1983 р.),¹ «Гуцульщина. Історико-етнографічне дослідження» (1987 р.)², «Українська народна кулінарія: Історико-етнографічне дослідження» (1977 р.),³ «Народне лікування українців Карпат кінця ХІХ – початку ХХ ст.» (1980 р.)⁴

З проголошенням незалежності України спостерігається відродження інтересу до вивчення її історії. У цьому контексті великого значення набуло вивчення історії Галичини, яка раніше досліджувалась виключно крізь призму боротьби за соціальні та національні інтереси місцевого населення. На сьогоднішньому етапі підвищується рівень дослідження всіх сторін суспільного життя Галичини.

Серед основних праць, що виходять після 1991 року, слід відмітити праці С. Килимника «Український рік у народніх звичаях в історичному освітленні» (1994 р.),⁵ В. Борисенка «Українська етнологія»⁶ та дисертації А. В. Дмитренка «Традиційні промисли українців Західного Полісся в другій половині ХІХ – 30-х рр. ХХ століття»,⁷ Я. І. Зеленчука «Українознавчо-історична реконструкція етносоціальної системи Гуцульщини»⁸ та М. З. Лицура «Традиційне рибальство в східній Галичині (друга половина ХІХ ст. –

30-ті рр. XX ст.)». ⁹ Етнологічні питання рибальства Галичини у цей період знайшли своє відображення у праці Ж. Клодницького «Традиційне рибальство у внутрішніх водоймах Польщі. Нарис про рибальські способи, інструменти та приспособлення: історичний аспект» («Tradycyjne rybołówstwo śródlądowe w Polsce. Zarys historii sposobów, narzędzi i urządzeń rybackich w świetle metody retrogresywnej»).¹⁰

Серед дисертаційних робіт, які досліджують етносоціальну систему Гуцульщини в частині рибальства, слід відмітити роботу Я. Зеленчука «Українознавчо-історична реконструкція етносоціальної системи Гуцульщини». Він відзначає, що мисливство і рибальство належить до найдавніших занять гуцулів і є важливою складовою частиною етносоціальної системи Гуцульщини. Дослідження мисливства і рибальства, як складової частини етносоціальної системи, яка історично склалась в цьому гірському краю України, неможливо здійснити без використання експедиційного українознавства.¹¹

Автором було розроблено анкети-запитальники для найбільш досвідчених рибалок Гуцульщини. Зокрема, ставили такі питання: З якого віку рибалите? Хто у вашій родині ще рибалить? Хто навчив вас рибалити? На якій території ви рибалите (чи є у вас власний ставок)? За допомогою яких методів ви рибалите? Чи ставите ви нічниці? Яку вудочку ви використовуєте? Які наживки ви використовуєте? Які види риб ви ловили і в якій кількості? На який вид риб вам найбільше подобається рибалити? Як ви використовуєте свої рибальські трофеї? Розкажіть про ваші часові терміни риболовлі? Розкажіть цікаві рибальські історії? Кого ви знаєте з авторитетних рибалок (минулого, сучасного)? Розкажіть про трагічні випадки на риболовлі? Як вплинуло на вас ваше заняття рибальством? Чи допомогло вам рибальство в буденному житті? Чи хтось із ваших дітей, внуків займається рибалкою? Чи є у вас якісь ворожки, примівки для рибальства? Як ставляться до вас оточуючі люди, знаючи що ви рибалка? Чи змінилося із роками ваше ставлення до рибальства? Порівняйте орієнтовно кількість риби колись і тепер? Які ви бачите можливості для збереження риб в річках Українських Карпат? Розкажіть веселі історії, пригоди на полюванні? Наведіть народні рецепти приготування страв із риби? Які методи риболовлі ви вважаєте недопустимими на рибалці? Які методи риболовлі ви вважаєте найбільш ефективними? Яке ваше ставлення до державних природоохоронних

працівників? Як ставляться до вас природоохоронці як до рибалки? За яких умов ви б припинили займатися рибалкою? Чи, займаючись рибальством, ви нажили собі ворогів? Чи, займаючись рибальством, ви здобули собі друзів? Як ви ставитесь до вживання алкогольних напоїв на рибалці? Як ставиться ваша дружина до вашого заняття рибалкою? Приблизно оцініть кількість риб у річці, у вашому ревірі? Які ви знаєте легенди, казки, бувальщини про рибальство? Як уживається у вас одночасно християнство і рибальство? Яке ваше ставлення до природи Українських Карпат? Яку літературу ви читали про рибальство? Що ви знаєте про найбільші рибальські трофеї? Чи служили ви в армії (були на війні), і чи допомогало вам те, що ви рибалка? Яким видом домашнього господарства ви займаєтесь? Чи ви (або хтось із ваших знайомих) розводили у ставках рибу? Чи відвідували ви коли-небудь зоопарки? Чи є у вашому житловому будинку зображення риб? Чи знаєте ви народні пісні про рибальство? Чи є у вас фотографії із рибальськими трофеями? Як часто ви ходите на рибалку? Чи сняться вам сни, що ви на рибалці?¹²

Косован Костянтин Тодорович, 1921 року народження житель с. Лопушна, Вижницького р-ну, Чернівецької обл. відзначав: «Колись було набагато більше звірів, птахів і риби. Коли я був молодим і йшов кладкою через річку, зупинявся серед кладки, тропав ногою по кладці, то з-під кладки вилітало так багато риби, що не видно було каміння».¹³ Попюк Микола Дмитрович, 1923 року народження, житель села Шипіт на хуторі Єровиця, Путильського району, Чернівецької області розповідав «Коли я був парубком, то в потоці ловив струги руками, приносив до хати повний капелюх риби. Трактори возит ліс потоками і вибивають та троєт всю рибу».¹⁴ Соколюк Микола Васильович, згадуючи розповіді свого батька, вказував, що у післявоєнний період гуцули ловили рибу на вудку та били остами, а форель досягала 45 сантиметрової довжини. Факлю для підсвічування робили із миски, у яку насипали попелу і додавали солярки. За вечір в середньому ловили по 30 рибин. Він згадував, що у потоках «під кашицями були великі чорні струги-печіраки. Вони там постійно жили і виростали великі. Струги-печіраки вилазили з-під кашиц лиш на нерест і тогди ми їх ловили».¹⁵

На наш погляд, Я. Зеленчук справедливо стверджує, що за важливістю для виживання сім'ї в складних гірських умовах Карпат мисливство і рибальство належали до найважливіших видів діяльності, які вирішальним чином вплинули на всю майбутню етносоціальну систему Гуцульщини та сформували світогляд гуцулів. Глибоке дослідження мисливства і рибальства дасть можливість пояснити історичні першооснови та складники всієї етносоціальної системи Гуцульщини, яка згодом доповнилась відгінним скотарством у формі полонинського господарства, а ще пізніше гірським лісівництвом: «Мисливство, рибальство, збиральництво — це гуцульські промисли, які мають давню традицію і відігравали колись помітну роль у забезпеченні горян продуктами харчування, хутром, а мисливство було водночас і способом регулювання чисельності популяції хижаків, які завдавали шкоди господарству».¹⁶

1. Перші письмові згадки про рибальство Галичини

Рибальство в Україні було відоме віддавна. У статті «Будова Черногори» Богдан Свідерський описує знайдені археологами скам'янілі рештки риби у Карпатах.¹⁷ Також це підтверджують археологічні знахідки — глиняні та кам'яні грузила для риболовних сітей, різноманітні гачки тощо, які належали до черняхівської культури (II—V ст.) та наступних епох (VI—IX ст.).

На думку М. Аристова («Промышленность древней Руси», 1866 р.), перші писемні згадки про галицьких рибалок з'явилися з середини XII ст.^{18,19} Відомо, що у 1628 р. в селі Сілець (нині Кам'янка-Бузького району) нараховувалось 12 рибаків,²⁰ а в 1627 р. в Галичі — 8.²¹ Згадки про рибу у Галичині з'явилась у книзі Т. Белявського «Мисливець» (Краків 1595 р.), пізніше інформацію було опубліковано у книгах П. Бредлі «Рільничий та господарський календар» (Вільно, 1770 р.), Б. Хмельовського «Нові Афіни або академія різних наук» у 4-х томах (Львів, 1753-1756 рр., с. 283-312), П. Кресцетина «Про рибу і її поведінку» (с. 568-570), «Як ловити рибу» (Краків, 1549 р., с. 640-645), Й. Дубравінса «Про розведення риби», опублікована латинською мовою і перевидана (Краків, 1660 р.), Й. Хаура «Про рибні ставки різного призначення» (Краків, 1693 р., с.137-153), «Загальна сільськогосподарська економіка: Ставки» (Краків, 1744 р., с. 30-32),

Г. Жончинського «Історія природи Царства Польського» (1721 р.), в якій подано латинську термінологію риб; С. Стройновського «Опис ставкового господарства з XVII ст.» (Варшава, 1861 р.); Ольбрехта Струменського «Про зариблення ставків від 1573 р.» (Краків, 1897 р.); Якуба Ванера «Приватний фільварок» (Гданськ, 1780 р.); Теодора Завацького «Довідник сільськогосподарських робіт на кожен місяць» (Краків, 1616 р.).

Поширенню рибальства сприяла велика кількість рік та інших водойм, а також прадавня традиція використання риби у харчуванні. Воно було переважно додатковим заняттям. Найбільше рибальством в Україні займалось населення пониззя Дніпра, Південного Бугу, Дністра, Пруту, Прип'яті, Десни, узбережжя Чорного й Азовського морів. На Гуцульщині також активно розвивалась риболовля. Цьому сприяла наявність великої кількості рік. Найбільше таких рибалок-гуцулів було на Косівщині, Надвірнянщині.²² Ф. Буяк у праці «Галичина» відмічав, що у 1900 р. рибальство було основним заняттям для 209 осіб, а з членами їх сімей ця цифра зростала до 501 особи.²³ Я. Зеленчук звертає увагу на те, що на Гуцульщині проявився феномен звичаєвого права у мисливському і рибальському ревірі, що відігравав і відіграє вирішальну роль для збереження популяції диких звірів і риб.²⁴ В. О. Курочкін у праці «Традиційна громада і громадський побут українців» робить акцент на тому, що у Східній Галичині річки належали до трьох форм власності: державної, приватної та громадської, а всі природні багатства (гриби, ягоди, звірі, риба) вважалися спільними – «від Бога».²⁵ В етнографічному нарисі «Зірки та гриби у народних переказах» відзначалось, що кожен представник громади мав право вільно ловити рибу у водах, які їй належали, що базувалось на традиціях з попередніх століть, коли місцеве населення вільно ловило рибу. Проте, суворо заборонялося порушувати межі цих вод.²⁶ А. Онищук у праці «Останки первісної культури у Гуцулів» вказував, що відсутність прав селян на ґрунти та намагання влади заборонити «дикий» вилов риби, спричинило виникнення своєрідного прислів'я: «Рибу їдять пани, а селянин може лише дивитися, як вона грає у воді».²⁷ У праці «Про стан рибальських та правових відносин у Галичині» М. Новицький описав, як у середині XIX ст. у Східній Галичині нижчі прошарки суспільства, не зважаючи на юридичні аспекти, вважали, що на річках і

струмках можна вільно ловити рибу у будь-яку пору року.²⁸ В. Охримович у праці «Про останки первісної спільності у бойків-верховинців» висвітлював вплив звичаєвого права на встановлення рибальського законодавства.²⁹ М. Кутепов звертає увагу на те, що природно-економічні умови народного побуту відігравали вирішальну роль у способі ведення мисливського та рибальського господарства.³⁰ П. Лесневський у статті «Загальне риболовство» звертав увагу на традиції у рибальстві, які в подальшому трансформувались у звичаєві норми та закріплювались зразками, звичаями та традицією й ставали в подальшому обов'язковими для виконання. Він трактував рибальство, як право вилову риби у певній воді³¹. У 1780 р. К. Клюк у праці «Місцева історія природи домашніх і диких тварин у становленні господарств. Необхідна і корисна інформація для домогосподарств щодо поведінки, розмноження, лікування захворювань, вилов диких тварин та їх приручення, знищення хижаків» вказував, що рибалка – це особа, яка не тільки ловить рибу, а й її розводить.³²

У праці «Українське народознавство» П. Павлюк відзначав, що рибальство — це переважно додаткове заняття, яке було доступне у будь-яку пору року людям різного віку, не вимагало складних знарядь праці та інших матеріальних затрат. Вільною ловлею риби користувалися, насамперед, привілейовані класи та дрібні підприємці, а також чиновники, які це право купували. Селяни рибу для власних потреб ловили потай, у вільний від сільськогосподарських робіт час. Малі хлопці й підлітки мали дещо більшу свободу щодо вилову риби. На берегах великих рік чи озер були відомі окремі села, де рибалили майже усі чоловіки з діда-прадіда, починаючи з п'яти-семирічного віку. Жінки брали участь у допоміжних роботах — ремонтували сіті, допомагали переробляти й продавати рибу, а інколи в мілководних ріках самі виловлювали рибу руками.³³

Автор статті «Геперішній стан рибного господарства у Галичині» мав аналогічну думку і вважав, що правове регулювання рибальства та органи державної влади не змогли забезпечити збільшення іхтіофауни річок Східної Галичини. На місцях влада дотримувалась принципів вільного рибальства. Відзначалось «Залишається тільки дивуватися, що рибостан наших річок, не зважаючи на варварське рибальство, яке здійснювалося стільки років, не

зазнав повного знищення, але через стільки років утримувався на певному, хоча й невеликому рівні, даючи сотням родин засоби до життя».³⁴

Член Краківського рибальського товариства Євгеніуш Бенечек у статті «Звіт делегата Євгеніуша Бенечка про діяльність (1892 р.)» повідомляв, що в старостатах Бережани, Золочів, Підгайці, Стрий, Долина, Турка, Дрогобич фактично існувала свобода риболовлі. Тільки двоє старост на його зауваження вжили певних заходів для обмеження цього явища.³⁵

Зайонц Е. у статті «Право рибальства у Малопольщі» заторкував правові проблеми при найманні на роботу орендарем права рибальства осіб та організацію рибальства гміною наприкінці ХІХ ст.³⁶

У статті «Пильність при виборі рибалок і рибальських помічників» (1895 р.) автор пропонував, щоб з метою уникнення проблем з організацією роботи та підбором допоміжного персоналу на рибальських угіддях в орендну угоду включали пункт, що забороняв брати в якості помічників орендаря чи рибалок осіб, які протягом останніх п'яти років були покарані за порушення рибальського закону чи за опір контролюючим органам.³⁷

Більш ширше розглядає рибальство сучасний «Словник української мови», який вказує на різні його форми: любительське, спортивне, промислове, незаконне, нерегульоване, непідзвітне, а рибак це – людина, яка ловить рибу, займається рибальством.³⁸

У Галичині загальна протяжність річок становила наприкінці ХІХ ст. 8136 км³⁹, а площа водного дзеркала у Галичині становила 229565 моргів. В період з 1890 по 1895 рік на одну людину споживання риби за рік у таких найбільших містах Галичини, як Краків становило 5,5 кг, а у Львові – 4,5 кг.⁴⁰ Тож велике господарське значення рибальства у Галичині стало поштовхом до видання великої кількості публікацій, в яких розглядалися економічні, соціальні, політичні та гуманітарні аспекти ведення рибальства.

2. Правове регулювання рибальства

Питання законодавства та звичаєвих норм у галузі рибальства розглядав Володимир Грабовецький, який відзначав, що за часів правління

Австрійської монархії між гуцулими і владою заключалися договори, в яких між іншим зазначалося, що за полювання у панських лісах та рибальство у ріках, що протікали через панські ліси, платити дичиною та рибою^{41,42}. Іван Франко, описуючи побут гуцулів у праці «Лукач Кобилиця: Епізод із історії Гуцульщини в першій половині ХІХ в.» відзначав, що відповідно до Хрзову (розпорядження) Константина Дуки від 28 вересня 1693 року гуцули повинні були сплачувати десятину від впольованого та виловленого.⁴³ Щодо законодавчих вимог власності на рибу публікувались філософські праці, які їх обґрунтовували. Власність на рибу розглядалась у праці «Право власності, сервітуту та закладу в Австрії»⁴⁴. За правління Августа ІІІ жителям деяких сіл окремими привілеями у Галичині надавалось право вільної ловлі риби.⁴⁵ Особливості права набуття нічийної речі частково аналізував І. Стежинський у праці «Приватне право»,⁴⁶ а порівняльний аналіз права власності на рибу у слов'ян та Німеччині здійснив В. Мацейовський у праці «Історія слов'янського права»⁴⁷. Про особливості права власності на рибу у Росії йшлося у книзі Майєра «Російське суспільне право»⁴⁸, а особливості організації рибальських спілок висвітлено у книзі Я. Свѣонтека «Звичаї та законодавство народу надрабського».⁴⁹

Власне нормативно-правові акти, які врегульовували розвиток галузі, публікували в «Окульнику» під рубрикою «Виконавчі розпорядження». Тут було розміщено Розпорядження Галицького намісництва від 19 листопада

1882 року «Щодо заходів для розвитку рибальства».⁵⁰ Рибальський Закон від 19 листопада 1882 р. регламентував рибальство з трьох позицій: природоохоронної, господарської та контролюючої. Риболовля була передана до компетенції місцевої влади. Встановлювались охоронні періоди для цінних порід риб під час їх нересту та її мінімальні розміри для вилову. У випадку, якщо риба не досягала встановленої величини, її не можна було навіть подавати в закладах громадського харчування. Заборонялось використовувати для риболовлі вибухові та отруйні матеріали, а також сталі знаряддя (які постійно або тривалий час знаходилися у воді). Місцева влада отримувала право збільшувати перелік списку недозволених снастей та способів риболовлі. Інтереси рибальства мали враховуватися також при закладанні установ, що використовують воду (навіть, якщо на їх створення не потрібно було спеціального дозволу влади). Контроль над рибальством на місцях перебирали на себе уповноважені до цього особи та громади. Вони могли створювати органи рибальської охорони. Рибальська охорона отримала широкі повноваження: ревізії знарядь лову, човнів та надводних споруд з правом конфіскації та арешту порушників. Для оптимізації контролю рибальські знаряддя за відсутності рибалки мали бути помічені знаком. За недотримання вимог закону на порушників накладався штраф у розмірі від 5 до 50 золотих, а в особливо важких випадках – до 100 зл. У випадку, якщо порушник був бідним і не мав змоги сплатити штраф, грошове покарання могло бути замінене арештом у зв'язку з неплатеспроможністю порушника. При цьому 1 день арешту прирівнювався до 5 золотих. Кошти, вилучені зі штрафів і від продажу конфіскованої риби та снастей, надходили до Фонду розвитку рибальства, яким опікувався Крайовий відділ – аналог сучасної виконавчої гілки влади.⁵¹

На виконання вимог Рибальського закону від 19 листопада 1882 р. Намісник Галичини видав Розпорядження від 28 червня 1883 р., в якому чітко регламентував період дозволеного вилову та мінімальну величину риби. Зокрема, захисту підлягали: хариус (*Thymallus thymallus*), підуст (*Chondrostoma nasus*), жерех (*Aspius aspius*), чоп (*Zingel zingel*), судак (*Sander lucioperca*), вирезуб (*Rutilus frisii*), рибець (*Vimba vimba*), головень (*Squalius cephalus*), марена (*Barbus barbus*), лящ (*Abramis brama*), лосось (*Salmo salar* L.), форель (*Salmo trutta trutta morpha fario* L.).

Назва риби	Охоронний час	Мінімальні розміри (см)
Хариус	1.03. – 31.05.	20

Підуст		20
Жерех		40
Чоп	1.04. – 30.06.	16
Судак		40
Вирезуб		40
Рибець		20
Головень		20
Марена	16.05. – 15.07.	25
Лящ		25
Лосось	1.09. – 15.01.	50
Форель	15.10. – 15.03.	20

У статті «Про рибальський закон» (1884 р.) піддавалось критиці Розпорядження намісника Галичини від 1883 року, так як, на думку автора, була значно обмежена можливість отримання прибутку від риболовлі. Крім того, автор звертав увагу, що з погляду права цей документ був складений доволі неграмотно, поверхово. Деякі норми (статті про уповноважених до рибальства, заборонені снасті тощо) були незрозумілими місцевій адміністрації та органам контролю, що само собою ускладнювало нагляд за його дотриманням.⁵² Слід відмітити, що в окремі відрізки часу на більшості річок Галичини, окрім середньої та нижньої течії Дністра, взагалі заборонялось рибалити, а саме: з 1 квітня по 31 травня та з 15 жовтня по 15 грудня. В цей час було заборонено ловити рибу у верхів'ях Дністра, на більшій частині течій річок Стрий, Свіча, Лімниця, Луква, Бистриця Надвірнянська та Солотвинська, Черемош Білий та Чорний, Прут з їх притоками.⁵³ Також у розпорядженні було деталізовано список заборонених знарядь та способів вилову риби, розміщені зразок присяги та формуляр посвідчення рибальського охоронця. В посвідченні зазначались окрім імені та прізвища власника ще й назва тих вод, які він мав охороняти.⁵⁴

Також багато дописувачів часопису «Окулярник» торкалися правових аспектів рибальства. Зокрема, М. Заторський у статті «Про право рибальства» відзначав, що з 1865 р. австрійський уряд зрікся феодального права на користування рибальськими ревірами на річках Галичини, і з цього часу воно визнавалось як приватне право і закріплювалось за власником прибережної земельної ділянки.⁵⁵

У статті «Динаміт», яка вийшла у «Місячнику Галицького товариства охорони тварин», здійснено аналіз Австрійського законодавства у частині охорони рибальства. Відзначалось, що застосування динаміту заборонено низкою нормативно-правових актів, зокрема, Губернським розпорядженням від 2 березня 1842 р., Цісарським розпорядженням від 21 жовтня 1859 р. та Розпорядженням намісництва Галичини від 10 серпня 1872 р.⁵⁶ В. Кульматицький відзначав доступність використання в Австро-Угорській імперії динаміту, так як його використовували для регуляційних робіт й там викрадали.⁵⁷ Використання динаміту військовими у Галичині зафіксовано під час Першої Світової війни.^{58,59,60} С. Ковалів у праці «Риболови і інші оповідання» та Р. Заклинській «Звѣрята шкодни и пожиточни въ господарствѣ» відзначали, що часто динаміт браконьєрам поставляли торгівці рибою.^{61,62} Використання вибухових речовин при вилові риби було небезпечним для життя. Відомий випадок каліцтва трьох рибалок, які у 1882 році використовували динаміт на річці Прут.⁶³ А. Онищук відзначав факти

використання вогнепальної зброї у риболовлі, але на його думку, ці факти мали спорадичний характер.⁶⁴ П. Лесневський у статті «Рибальство»⁶⁵ вказував, що зброю в основному використовували, полюючи на великі екземпляри риби під час нересту. Стаття «Охорона риби» повідомляла, що розпорядженням Австрійського уряду від 20 квітня 1854 р. заборонено глушити рибу з допомогою спеціальних молотків.⁶⁶

Також нормативно-правові акти рибальства публікували у стенографічних матеріалах засідань Галицького Сейму,⁶⁷ а також на сторінках «Вісника законів і розпоряджень крайових для Королівства Галичини та Лодомерії з Князівством Краківським» («Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Łodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem»). Серед найголовніших документів були Розпорядження намісника Галичини від 28 червня 1883 року щодо введення у дію Закону «Щодо заходів розвитку рибальства у внутрішніх водах»,⁶⁸ Розпорядження намісника Галичини від 2 червня 1913 L. XVI/a. 452/4 «Про зміну меж XXXVII та XXXVIII рибальських ревірів на річці Дунаєць»,⁶⁹ Розпорядження намісника Галичини від 24 червня 1896 L. 49.727 «Про передачу функцій керівників рибальських ревірів в басейнах річок Дунаю, Бугу і Вісли до Крайової ради»,⁷⁰ Розпорядження намісника Галичини від 21 червня 1906 L. IX. 621 «Про розмежування річок Галичини на рибальські ревіри»,⁷¹ Розпорядження намісника Галичини від 21 липня 1904 р. L. 99.645 «Про передачу функцій керівників рибальських ревірів в басейнах річок Пруту і Черемошу до

Крайової ради»,⁷² Розпорядження намісника Галичини від 10 березня 1903 L. 24.316 «Про зміну взірця бланку рибальської карти і рибальської книжки»,⁷³ Розпорядження намісника Галичини від 5 липня 1894 р. L. 46.965, «Про передачу функцій керівників рибальських ревірів в басейнах річок Скави та Рабі до Крайової ради»,⁷⁴ Розпорядження намісника Галичини від 5 травня 1894 р. L. 7679 «Про зміну поліційних приписів рибальства та охоронних термінів жереха, ляща і в'яза, а також щодо мінімального розміру при їх продажу та приготування страв у закладах харчування»,⁷⁵ Розпорядження намісника Галичини від 17 березня 1905 р. L. 188.164 ex 1904 «Про передачу функцій керівників рибальських ревірів в басейнах річок Бистриці Надвірнянської та Бистриці Солотвинської до Крайової ради»,⁷⁶ Розпорядження намісника Галичини від 17 березня 1905 L. 188.164 ex 1904 «Про передачу функцій керівників рибальських ревірів в басейні річки Золотої Липи до Крайової ради»,⁷⁷ Розпорядження намісника Галичини від 16 квітня 1905 року L. 52.241 «Про передачу функцій керівників рибальських ревірів в басейнах річок Дністер, Сян з Віслокою, Соля, Стрий, Стрипа, Свіча, Стир до Крайової ради»,⁷⁸ Розпорядження намісника Галичини від 3 листопада 1906 р. L. IX. 2023/27 «Про зміну меж ревірів на Лімниці»,⁷⁹ Розпорядження намісника Галичини від 31 серпня 1896 р. L. 65.655 «Про зміну вимог щодо охоронного терміну лосося»,⁸⁰ Розпорядження намісника Галичини від 24

серпня 1910 року L. 1700/12 «Про передачу рибальського ревіру № 2 на ріці Лімниці у власність греко-католицькому архієпископу у Львові».⁸¹

Наприкінці XIX ст. публікуються правові акти також українською мовою у Львові, зокрема у «Віснику законів та розпоряджень королівства Галичини та Володимирії з Великим князівством Краківським» (1869 р.) («Вѣстникъ законѡвъ и распорядженій краевыхъ для Королевствъ Галиціи и Володимиріи разомъ съ великимъ Княжествомъ Краковскимъ»), які визначають компетенцію органів влади у галузі рибальства в Австро-Угорській імперії. У «Розпорядженні щодо повноважень контролю за рибальством та мисливством» визначається, що до компетенції Міністерства сільського господарства (землеробства) відноситься державне управління, а притягнення винних в порушенні законодавства у галузі рибальства покладається на Міністерство внутрішніх справ.⁸² Також у 1869 році в Австро-Угорщині цісар Франц-Йосиф видав «Водний закон», в якому пункт 19 встановлював, що при здійсненні рибальства заборонено порушувати права інших осіб щодо використання вод⁸³.

Також українською мовою опубліковані документи у «Віснику державних законів монархії та представлених провінцій», який виходить у Відні («Вѣстникъ законѡвъ державныхъ для королевствъ и краевъ въ державной думѣ заступленныхъ»). Так, у 1885 році у цьому збірнику опублікували текст угоди, укладеної між Австро-Угорщиною та Італією 9 серпня 1883 року про впорядкування рибальства на озері Гарда,⁸⁴ «Розпорядження Міністерств сільського господарства, внутрішніх справ та фінансів від 7 квітня 1885 року», в якому визначені деякі питання компетенції

органів влади відповідно до пункту 18 угоди 1883 року,⁸⁵ «Закон про рибальство від 25 квітня 1885 року», в якому визначено, що здійснювати рибальство можуть уповноважені владою особи як на штучних так і на природних водоймах.⁸⁶

Мончаловській О. А. у статті «Положеніє и нужды Галицкой Руси» (1915 р.) відзначав, що відповідно до Рибальських законів Галичини «селянин не мав права не те, що ловити рибу, а й навіть скупатися в ріці».⁸⁷ Про природоохоронну спрямованість законодавчої ініціативи влади щодо рибальства на початку 1880-х рр. йшлося у статті «Дослідження популяції риби» (1883 р.). Так, 30 вересня 1882 р. Міністерство землеробства Австрії доручило Львівському намісництву провести переговори з буковинською владою про можливість міжнародної угоди стосовно захисту риби у Дністрі та Пруті.⁸⁸ Для збільшення чисельності риби Розпорядження намісника Галичини від 31 серпня 1896 р. L. 65.655 «Про зміну вимог щодо охоронного терміну лосося» внесло зміни до тривалості охоронного періоду для лосося,⁸⁹ а Розпорядження намісника Галичини від 5 травня 1894 р. L. 7679 «Про зміну поліційних приписів рибальства та охоронних термінів жереха, ляща і в'яза, а також щодо мінімального розміру при їх продажу та приготування страв у закладах харчування».⁹⁰

Вийшла низка публікацій українською мовою, в яких знайдемо інтерпретації політико-правових аспектів рибальства Галичини. Зокрема, професор Львівського університету, фахівець у галузі австрійського цивільного права О. Огоновський наприкінці ХІХ ст. у праці «Система австрійського приватного права» вказував, що ніхто не має права перешкоджати веденню рибальського господарства, «не сміє нічо такого ставити, що (...) було шкідливе риболовлі...» Також він відзначав, що риба є

власністю особи, яка володіє ставом.⁹¹ Також вийшли українською мовою юридичні консультації у галузі рибальства у «Правовому порадинику. Популярний збірник карного, цивільного і адміністративного права» (1932 р.) Є. Нараївського.⁹²

Серед дослідників правового регулювання рибальства Галичини був судовий радник Й. Вавель-Луїс (J. Wawel-Louis). У праці «Про право рибальства в Галичині» (Львів, 1879 р.) він дослідив, що право рибальства у Польщі належало королю в його маєтках, певним особам воно надавалося державою як привілей, а також ним володіли власники прибережних земель. Радник Міністерства землеробства Ц. Пейрер (C. Peuger) у своїй праці «Риболовля та право рибальства в Австрії» (Відень, 1874 р.) стосовно права риболовлі у Галичині писав, що «...рибальство має бути визначене як приватне право, оскільки цивільний кодекс поміж іншими приватними правами вказує рибальство і жодного іншого тлумачення не дає».⁹³

Проблеми правового регулювання рибальства у політиці Західноукраїнської Народної республіки заторкнув А. Бачинський у праці «Земельна реформа», звертаючи увагу, що відповідно до програми Радикальної партії передбачалося, що річки та водойми належатимуть прибережним громадам. Цей принцип повторював засади звичаєвого права та норми австрійського законодавства 1860-х рр.⁹⁴

З входженням Галичини до Другої Речі Посполитої юридичні акти публікували також у «Збірнику законів Польської Речі Посполитої» («Dziennik ustaw Rzeczypospolitej Polskiej»). Слід виокремити наступні документи: «Закон про рибальство» від 7 березня 1932 р.,⁹⁵ «Угоду між Польщею та Радянським Союзом про правове регулювання державного кордону, підписана у Москві 10 квітня 1932 року».⁹⁶ У справах «Листування Збараського повітового старости з воєводським управлінням і корпусом прикордонної охорони в Токах з приводу скарги поміщика Романа Парнацького щодо питання незаконного вилову риби в прикордонній зоні. 20 травня – 20 жовтня 1933 р.» та «Листування з Тернопільським воєводським управлінням з питання укладення орендних договорів на використання рибних ділянок № 4 і № 8, сплати податків, 1924–1938 рр.» міститься інформація про складну ситуацію у галицькій частині

польсько-радянського кордону, що проходив по Збручі. Відзначалось, що порушення рибальських відносин на цьому терені були з обох боків.^{97,98}

У справі «Переписка з Міністерством землеробства у Варшаві про договір між Польщею і Румунією з питань рибальства у прикордонних водах. 2 травня 1936 р.»⁹⁹ висвітлено підготовчі переговори між Польщею та сусідніми країнами стосовно врегулювання рибальства на прикордонних річках. Також виходить низка розпоряджень Міністра землеробства та Міністра громадських робіт, що стосувалися різноманітних аспектів правової регламентації рибальства та ставкового господарства: Розпорядження Міністра громадських робіт за погодженням Міністра землеробства від 14 лютого 1925 року «Про організацію ставків...»,¹⁰⁰ Розпорядження Міністра землеробства від 27 жовтня 1932 р. «Про охорону риби та раків у відкритих водоймах»,¹⁰¹ Розпорядження Міністра землеробства за погодженням з Міністром фінансів та Міністром транспорту від 8 серпня 1934 р. «Про транспортування з закордону польською територією риби, раків і виробів тваринного походження»,¹⁰² Розпорядження Міністра землеробства від 10 червня 1932 р. 1932 р., видане за погодженням з Міністерством внутрішніх справ «Про правові засади організації запрягнутої роти і встановлення присяги і зразка відзнаки для рибальських охоронців»,¹⁰³ «Угода між Польщею та

Чехословаччиною про рибальство і охорону риби у прикордонних водах та їх стоках, підписана у Катовіцах» від 18 лютого 1928 р.¹⁰⁴.

Нормативно-правові акти, що визначали компетенцію осіб, уповноважених на здійснення державного контролю за рибальством у Кракові, врегульовувались статтею 247 закону від 1839 року «Щодо організації діяльності жандармерії» і були опубліковані у «Збірнику Законів» (Краків, 1839 р.).¹⁰⁵ У цьому ж збірнику знаходились положення щодо керівництва гмін міста Кракова у частині полювання та риболовлі (1834 р.).¹⁰⁶ У 1843 році було оприлюднено розпорядження, яке врегульовувало торгівлю у Кракові для рибалок, які розводили рибу.¹⁰⁷

Про спосіб організації аукціонів щодо надання у користування рибальських ревірів йшлося у коментарях до кодексів авторів Коженека та Розенблюта (1937 р.).¹⁰⁸ Особливості правозастосування законів у галузі рибальства описані у книзі «Збірка законів і розпоряджень для королівства Галичини та Лодомерії»^{109, 110} та «Збірці законів Австрії» (1908 р.);¹¹¹ діяльність органів державної влади у частині контролю за дотримання законодавства розглядається у статтях «Конфіскація раків на залізничному вокзалі Кракова»,¹¹² «Охорона раків»,¹¹³ «Конфіскація раків у Кракові».¹¹⁴ У статті «Значення сіток та інших рибачьких знарядь (1897 р.)» відзначалось, що у 1897 році крайова влада з метою ідентифікації рибальського реманенту видала інструкції щодо маркування рибальських снастей. В інструкції відзначалось, що на всіх снастях, незалежно від їх розмірів і призначення, мали бути поміщені таблички, на яких вказували ім'я і прізвище власника, місце проживання та номер ревіру, на якому господар знарядь є уповноваженим до рибальства. Орендарі зобов'язувалися затвердити персональні знаки у повітової влади. Без виконання цих вимог було

заборонено користуватися рибальським приладдям і воно підлягало конфіскації.¹¹⁵ Інформація про порушення вимог щодо встановлення знаків на рибальських снастях міститься у справі «Циркуляри і розпорядження Намісництва, Міністерства сільського господарства та Львівського воєводського управління про організацію обліку округів. 11 вересня 1916 р. – 24 березня 1932 р.».¹¹⁶

У статтях «Теперішній стан рибного господарства у Галичині» та «Регуляція каналових рік в Галичині» вказано, що права уповноважених до рибальства часто порушувались внаслідок регуляції річок. Закон від 1887 р. не передбачав механізму захисту рік, бо проведення регуляційних робіт вважалося важливішою справою.^{117,118}

Підзаконні нормативно-правові акти, видані органами виконавчої влади Галичини щодо поділу річок на рибальські ревіри, аналізували у статті «Рибальські ревіри та їх поділ». Особлива увага приділялась поділу річок Галичини на рибальські ревіри відповідно до едикту Галицького намісництва L. 56.866 від 9 липня 1896 року,¹¹⁹ а у статті «Організація рибальських ревірів і їх поділ» – відповідно до Едикту Галицького Намісництва L. 66.151 (р. Лімниця) від 17 липня 1903 року.¹²⁰ Проаналізовано багато інформації з періодичної преси щодо нормативної бази поділу річок Галичини на рибальські ревіри, зокрема: щодо змін поділу річки Лімниці на рибальські ревіри у 1906 році («Зміна межі рибальських ревірів річки Лімниці»),¹²¹ Едикт про зміни поділу річок Лімниці, Бистриці Надвірнянської та Солотвинської, Гнилої та Золотої Липи, Свічі («Поділ Галицьких річок на рибальські ревіри»);¹²² про розподіл річок Східної Галичини на рибальські ревіри («Газета Львівська»), а саме: Едикт Галицького намісництва L. 52807 від 7 липня 1894 року про розподіл річки Буг на рибальські ревіри;¹²³ Едикт L. 37376 від 17 травня 1895 року про поділ на 17 ревірів річки Стрий;¹²⁴ Едикт від 28 жовтня 1898 року про поділ на 16 ревірів річки Черемош та на 18 ревірів – річки Прут;¹²⁵ Едикт від

17 лютого 1900 року про поділ на рибальські ревіри річок Сян та Віслоки;¹²⁶ Едикт від 21 вересня 1900 року про поділ на рибальські ревіри річок Дністер та Бистриці;¹²⁷ Едикт від 16 листопада 1900 року про поділ на 7 ревірів річки Стир;¹²⁸ Едикт від 12 липня 1901 року про поділ на 15 ревірів Свічі;¹²⁹ Едикт від 22 березня 1902 року про поділ на 20 ревірів Бистриці Солотвинської та Надвірнянської;¹³⁰ Едикт від 18 жовтня 1902 року про поділ на 18 ревірів річки Лімниці;¹³¹ Едикт Галицького намісництва від 18 жовтня 1902 року про поділ на 6 ревірів річки Стрипи;¹³² Едикт від 28 жовтня 1902 року – на 7 ревірів річки Гнилої Липи;¹³³ Едикт від 21 листопада 1902 року – на 21 ревір річки Серет,¹³⁴ а вже через рік річка Серет знову була поділена на 21 рибальський ревір відповідно до Едикту від 18 липня 1903 року.¹³⁵ Едикт від 25 грудня 1903 року поділив річку Збруч на 18 ревірів,¹³⁶ а Едикти від 25 грудня 1903 року¹³⁷ та від 7 серпня 1903 року¹³⁸ поділили річку Золоту Липу на 8 ревірів. Відповідно до Розпорядження намісника Галичини Л. XVI/а. 452/4 від 2 червня 1913 «Про зміну меж XXXVII та XXXVIII рибальських ревірів на річці Дунаець» було впорядковано рибальство на ріці Дунаець.¹³⁹

Дослідник Лось у статті «Теперішній стан організації рибальських ревірів» (1897 р.) відзначав, що ще у 1897 році жодну з річок Східної

Галичини, крім Західного Бугу та Стрия, органи державної влади не поділили на рибальські ревіри, що у цей час процес поділу річок проходив лише на Пруті, Черемоші, Сяні, Дністрі та Стрвяжі. А такі річки як Стир, Свіча, Гнила і Золота Липи, Лімниця, Стрипа, Серет і Збруч вважалися такими, що не мають великого економічного значення, щоб їх можна було здати в оренду.¹⁴⁰ Детальніше про хронологію поділу річок Східної Галичини на рибальські ревіри можна знайти у «Розпорядженні намісника Галичини Л. ІХ. 621 «Про розмежування річок Галичини на рибальські ревіри» від 21 червня 1906 р.¹⁴¹

Розмежування річок Галичини на рибальські ревіри

Назва річки	Рік поділу на рибальські угіддя	Кількість ревірів
Західний Буг	1895 р. (із доповненнями, внесеними у 1905 р.)	20
Стрий	1896 р.	17
Прут	1899 р (зі змінами 1902 р.)	18
Черемош	1899 р.	16
Сян	1901 р. (з доповненнями від 1904 р.)	78 (перші 21 угіддя розташовані на теренах Турчанського, Ліського та Сяноцького повітів (до міста Сянок), які були етнічною українською територією)
Дністер	1901 р. (зі змінами від 1903 р.)	76
Стир	1902 р.	7 (на ділянці, що протікала територією Східної Галичини)
Бистриці Солотвинська і Надвірнянська	1903 р.	20
Стрипа	1902–1903 рр.	6
Свіча	1902 р.	16

Лімниця	1903 р.	18
Гнила Липа	1903 р.	7
Серет	1903 р.	21
Збруч	1903 р.	17
Золота Липа	1903 р.	8

Детальна інформація щодо права рибальства містилась у статтях «Список орендарів рибальських ревірів»¹⁴² (названі орендарі права рибальства та сума орендої плати на річці Свіча у 1904 році), «Мисливський палац князя Яна Ліхтенштейна та його мисливське господарство у Татарові»¹⁴³ (про оренду права рибальства князем Ліхтенштейном у Чорногорі (Ворохта, Татарів, Дора Микуличин). Матеріали про оренду рибальських ревірів Греко-католицькою церквою та Римо-католицьким єпископатом на Лімниці збереглись у Державному архіві Івано-Франківської області¹⁴⁴.

Для практичної реалізації вимог тогочасного законодавства для претендентів на отримання права оренди рибальських ревірів організовували аукціони. Низку оголошень публікували в офіційному виданні Станиславівського воєводства «Станиславівському воєводському віснику». Зокрема, про проведення аукціону щодо оренди права рибальства на річці Білий та Чорний Черемош довідуємося з оголошень Косівського старости;^{145,146} про проведення аукціону з оренди права рибальства на річці Стрий – з оголошень Жидачівського старости;¹⁴⁷ про проведення аукціону щодо оренди права рибальства на річці Дністер – з оголошень Тлумацького¹⁴⁸ та Рогатинського¹⁴⁹ старост.

Також у Станиславівському воєводстві виходило й інше видання «Офіційний вісник Станиславівського воєводства», в якому публікували підзаконні нормативні документи. Серед них – Розпорядження від 11 липня 1928 р. «Щодо механізму підрахунку збитків, завданих при будівництві», яке зобов'язувало старост взяти під контроль вибір каменю з річок, забруднення річок побутовими відходами, відшкодування збитків у випадку порушення цих вимог.¹⁵⁰ Публікували також оголошення старост повітів щодо оренди рибальських ревірів. В оголошенні Косівського старости від 13 квітня 1933 року потенційним орендарям було запропоновано взяти участь в оренді 13-го рибальського ревіру на річці Черемош. Термін оренди тривав з 15 липня 1933 року до 31 березня 1944 року;¹⁵¹ в оголошенні від 27 грудня 1933 р. вже пропонували взяти участь в аукціоні щодо трьох рибальських ревірів на річці Чорний Черемош з терміном оренди з 1 квітня 1934 року до 31 березня 1944 року. Початкова ціна лоту 2-го ревіру була 90 злотих, 3-го – 75 злотих, 4 – 30 злотих.¹⁵² В оголошенні Городенківського старости 13 вересня 1934 року пропонувалось взяти участь у проведенні аукціону про надання в оренду 57-го рибальського ревіру на Дністрі. Ревір знаходився на Дністрі на межі між гмінами Петрів та Ісаків до гміни Раковець. Початкова вартість оренди права рибальства становила 925 злотих.¹⁵³

Староста Долинського повіту 16 березня 1939 р. оголосив про проведення аукціону права рибальства на 13-му ревірі на річці Свічі з терміном оренди з 1 травня 1939 року по 31 березня 1950 року¹⁵⁴, а раніше, 15 березня цього ж року – про проведення аукціону на перший ревір річки Сівки.¹⁵⁵

Відповідно до розпорядження Станиславівського воєводи від 31 грудня 1938 року «Щодо поділу функцій у Станиславівському воєводстві» було утворено Департамент рільництва та реформи рільництва. До компетенції департаменту належала організація рибальства у воєводстві; на Департамент

громадського порядку та національної безпеки була покладена функція організації рибальської та мисливської охорони, а на відділ зовнішніх справ та іноземців був покладений обов'язок організації рибальства у річках, які знаходяться на кордоні.¹⁵⁶

Аналогічна інформація містилась у «Львівському воєводському віснику». Зокрема, відповідно до розпорядження Львівського воєводи від 15 грудня 1931 року організація рибальства була покладена на рільничий департамент, що був у підпорядкуванні Львівського воєводи. До цього ж департаменту входив відділ рибальства. До його функцій відносились охорона рибальства та видача відповідних дозвільних документів, аналіз стану рік та озер, контроль за організацією рибальства на приватних ставках, організація рибальства на публічних ставках, збір статистичних даних, боротьба з забрудненням води і з захворюванням риби.¹⁵⁷ Розпорядженням Львівського старости від 9 січня 1934 року була впорядкована торгівля рибою у Львові.¹⁵⁸

Велику роль в інформуванні зацікавлених осіб щодо правового регулювання галузі рибальства у міжвоєнний період відіграв «Збірник повідомлень: офіційний додаток Міністерства рільництва та державної власності». Зокрема, у збірнику були опубліковані: «Інструкція щодо ведення бухгалтерської звітності у надлісництвах»,¹⁵⁹ підписана Міністром рільництва та державної власності 16 червня 1919 року, щодо побічного використання лісів, доходів з мисливства, рибальства, продажу насіння з лісових дерев, сінокосів, оренди пасовищ, збирання лісових ягід та грибів, торфу, глини, піску, каміння; «Службова інструкція для лісничих і надлісничих державних лісів»,¹⁶⁰ яка визначала, що лісничий та надлісничий повинні брати під особисту відповідальність побічне використання лісу, в тому числі й мисливство та рибальство. На них відповідно до статті 57 був покладений обов'язок охорони риби та дичини, регулювання чисельності хижаків. Крім того, працівникам лісництва було заборонено полювати та виловлювати рибу; «Розпорядження про інтенсифікацію побічного користування лісом на

території державних лісів»,¹⁶¹ підписане Міністром рільництва та державної власності 8 липня 1920 року, зобов'язувало керівників державних господарських округів звернути увагу на мисливство, рибальство та інші галузі побічного використання лісу; «Службова інструкція інспектора державних лісів»¹⁶² від 1 вересня 1920 року додавала до функцій лісового інспектора право подання пропозиції щодо розвитку мисливства та рибальства. Вони були зобов'язані при проведенні ревізії надлісництв звертати увагу на виконання функціональних обов'язків мисливськими охоронцями, а саме: їх обізнаність з чинним лісовим, мисливським та рибальським законодавством. Крім того, вони звертали увагу на повноту сплати доходу від ведення рибальського господарства; «Розпорядження Ради Міністрів від 18.03.1921 р. щодо організації роботи центральних органів виконавчої влади»;¹⁶³ «Розпорядження Ради Міністрів від 14.03.1921 р. про тимчасову організацію виконавчої гілки влади другої інстанції на адміністративній території бувшої Галичини»;¹⁶⁴ «Розпорядження щодо видання дозволів на зброю та права полювання»;¹⁶⁵ «Розпорядження керівника головного управління державної власності керівникам окружних управлінь, які підпорядковуються Міністерству щодо інформування у пресі про продаж майнових активів великої вартості»¹⁶⁶ містило вказівку для територіальних

підрозділів Міністерства серед іншого подавати інформацію щодо оренди рибальських та мисливських ревірів для подальшої публікації у фаховому офіційному виданні «Tygodniku Dostaw» «Тижневик поставок», що виходив у Львові; «Службова інструкція для гайових державних лісів»¹⁶⁷ покладала на гайового функції ведення мисливського та рибальського господарства, а у випадку незаконного вилову риби чи полювання – конфісковувати незаконно добуту продукцію.

«Збірник повідомлень» містив чисельні інструкції: «Інструкція щодо визначення вартості дерева, його обміру та інших лісових плодів у державних лісах»;¹⁶⁸ «Службова інструкція для надлісничих державних лісів»,¹⁶⁹ 28-ий розділ якої – «Мисливство та рибальство» покладав на надлісничого функцію сприяти збільшенню популяції мисливських видів тварин, риби, їх ефективного використання; «Розпорядження про організацію платних полювань на неоренованих мисливських угіддях в державних лісах»¹⁷⁰ та «Тимчасова технічна інструкція щодо виконання робіт при меліорації рільничих угідь»,¹⁷¹ видана Міністром рільництва та державної власності 22 травня 1920 року, детально визначали організацію рибних ставів; «Тимчасова інструкція для керівників меліораційних, рільничих і ветеринарних відділів воєводств»¹⁷² визначала організацію відділів рільничої меліорації при воєводських управліннях, до яких належали повноваження щодо наукового забезпечення організації рибних ставів та проведення експертиз при організації ставів для розведення риби.

Про вплив органів державної виконавчої влади Другої Речі Посполитої щодо виконання вимог законодавства йшлося у справі «Устав про вилов риби на території Львівського воєводства 21 вересня 1922 р. – 25 лютого 1923 р.». Відповідно до цих матеріалів польський уряд вирішив не ламати існуючого устрою і залишив ту систему, яка існувала в Австро-Угорській імперії, пристосувавши окремі норми рибальського закону до нових реалій.¹⁷³ У справі «Листування зі Станиславівським воєводським управлінням про здачу в оренду рибальських ділянок на річці Бистриця. 20 квітня 1920 р. – 17 січня 1923 р.» міститься інформація про оренду права рибальства та сплату податку на ріці Бистриця.¹⁷⁴ Зі справи «Циркуляр Станиславівського воєводського управління про встановлення нагляду за виловом риби в річці Бистриці Солотвинській. 24 червня 1921 р. – 28 червня 1923 р.» довідуємось про введення спеціальних премій для поліції за виявлені факти браконьєрства. В залежності від важкості злочину, що був розкритий, поліцейські отримували від 5 до 20 зл., а за виявлені в нічний час порушення, доплачували ще 50% від суми нагороди.¹⁷⁵ В архівній справі «Листування з Міністерством землеробства і повітовими старостами про боротьбу з захворюванням риби у водоймах і про надання дотацій рибальським організаціям. 16 червня 1930 р. – 13 листопада 1931 р.» зазначено, що з орендарів рибальських ревірів крім орендної плати стягувалась також плата за рибальські книжки, вартість якої становила 17 зл. Варто зазначити, що уповноважені особи накладали за відсутності рибальської книжки на порушників штраф переважно 5–10 зл., що було менше її вартості.¹⁷⁶ У справі «Протоколи засідання комісії з розвитку рибальства Львівської земельної палати. 16 жовтня 1935 р. – 20 листопада 1936 р.» вказувалось, що для збільшення економічної ролі рибальства зариблювали пожежні водойми. Зокрема, протягом 1936 р. (станом на вересень) під юрисдикцією Польщі у Галичині було споруджено 28 селянських ставів та 10 пожежних збірників води.¹⁷⁷

Для впорядкування діяльності рибальських охоронців було видане Розпорядження Міністра землеробства від 10 червня 1932 р. за погодженням з Міністерством внутрішніх справ «Про правові засади організації заприсягненої роти і встановлення присяги і зразка відзнаки для рибальських охоронців». Відповідно до цього документу з'явилися чіткі інструкції поведінки для рибальських охоронців. Зокрема, для рибальської сторожі був запроваджений особливий знак – овальний мідний диск із зображенням орла, що кріпився на блакитно-червону пов'язку.¹⁷⁸ Також було прийнято єдину форму присяги, що мала на меті підвищити статус рибальських сторожів, як важливу державну інституцію, та значно піднести моральний дух представників цієї служби. Вказувалось, що рибальська сторожа ретельно виконувала свої обов'язки.^{179,180,181}

Але, як свідчить практика правозастосування, намагання органів влади підвищити статус охоронця не завжди вдавалось реалізовувати на практиці. У справі «Дані повітових старост про кількість виданих дозволів на вилов риби в річках повітів Станиславівського воєводства. 30 березня – 25 травня 1924 р.» зазначалось, що орендарі рибальських ревірів не завжди отримували відповідну чисельність охоронців, а їх заробітня плата була низькою. Відзначалось, що у Жидачівському повіті Станиславівського воєводства в середині 1920-х рр. на 7 рибальських ревірах було по одному сторожу, на XVI ревірі Стрия та XXVII Дністра – по двоє, а на XXXV ревірі Дністра – троє дозорців.¹⁸² У справі «Розпорядження Міністерства сільського

господарства і державних маєностей про посилення контролю над рибальством і дані повітових старост про надання списків рибальських сторожів. 27 січня 1923 р. – 16 червня 1924 р.» зазначалось, що до рибальської охорони набирали, як правило, місцеве населення на низьку зарплату. Більше того, були й такі господарства, де рибальська сторожа взагалі нічого не отримувала, або їй дозволяли за службу ловити рибу в довіреному ревірі, причому без оформлення дозволів на вилов, що суперечило закону.¹⁸³

З другої половини 30-х рр. ХХ ст. товариство любителів вудкового спорту видало інструкцію для річкових дозорців, в яких роз'яснювали їхні обов'язки та повноваження. У справі «Листування з гмінними управами про призначення лісових, польових і мисливських охоронців. 15 вересня – 4 листопада 1938 р.» міститься переписка про функціонування рибних охоронців.¹⁸⁴ У справах «Циркуляри і розпорядження Станиславівського воєводського управління з питань рибальства. 30 травня 1932 р. – 19 жовтня 1937 р.» та «Циркуляр і статут Тернопільського воєводського управління про додержання закону про рибальство. 7 березня 1932 р. – 6 грудня 1935 р.» йдеться про співпрацю між органами місцевої влади та державною поліцією у цій галузі. Зокрема, на старост покладался обов'язок забезпечення поліцейських постів інформацією про межі рибальських округів, надання персональних даних орендарів та призначених ними рибальських сторожів, списків власників рибальських карт.^{185, 186}

Для охорони запасів риби були встановлені охоронні періоди та мінімальні розміри риби. Відповідно до Розпорядження Міністра землеробства від 27 жовтня 1932 р. «Про охорону риби та раків у відкритих водоймах»¹⁸⁷ встановлювались такі показники:

Назва риби	Час охорони	Мінімальні розміри (см)
Осетер	1.06. – 31.07.	100
Чечуга	1.10. – 31.12.	40
Лосось	1.10. – 31.12.	35
Форель	15.10. – 15.12.	25
Дунайський лосось	15.03. – 15.05.	40
Харіус	15.03. – 15.05.	28
Судак	–	35
Щука	–	28
Лящ	–	25
Рибець	–	20
Марена	–	25
Підуст	–	20
Лин	–	18
Язь	–	20
Головень	–	20
Плітка	–	15
Вирезуб	–	40

Крім того, був регламентований час риболовлі та використання рибальських знарядь. Відповідно до «Директиви відділу землеробства» заборонялось використання рибальських знарядь (крім ручної вудки) в неділю з 6.00 до 20.00 з аргументацією, що риба повинна спокійно жирувати хоча б раз на тиждень. Сталі знаряддя могли залишатись в цей час у воді, що компенсувало орендарям частину втрат. Заборонялось використовувати густі сітки.¹⁸⁸

Станиславівське воєводство видавало циркуляри, в яких, керуючись вимогами законодавства, забороняло продавати деякі види риби в період їх нересту, подавати їх в ресторанах та готелях.¹⁸⁹

Тему економічного значення рибальства порушено у статті «Рибальство в крайовому сеймі» (1904 р.), зокрема детальний аналіз надходжень коштів за здачу в оренду рибальських ревірів та вартість оренди рибальських ревірів у Галичині, що коливалась від 1 до 1180 крон¹⁹⁰.

На думку автора статті «Рибальське господарство відповідно до найновіших статистичних даних» (1906 р.), організована владою система рибальських ревірів не виправдала очікувань, так як не всі рибальські ревіри були здані в оренду. У 1906 році з 76 ревірів на Дністрі було здано в оренду тільки 60, а сума доходу від оренди склала лише 7495 крон. На річці Свіча з 16 ревірів лише 3 були орендовані за 1650 крон; з 17 ревірів Збруча було орендовано тільки 5 за 57 крон. Організовані рибальські ревіри на річках Лімниця, Серет і Гнила Липа взагалі не здавали в оренду у 1906 році.¹⁹¹

У статті «Дослідження популяції риби» (1883 р.) відзначалось, що ще на початку 80-их років XIX ст. на ріці Прут окремі особи орендували право рибальства, але цей процес ще не був врегульований. У селі Залуччя Коломийського повіту рибак Ливицький орендував право рибальства на три роки за 30 золотих ринських. Аналогічно оренда права рибальства проходила у гміні Делятин Надвірнянського повіту.¹⁹²

Про доходи від здачі в оренду рибальських ревірів у 1912 р. йшлося у статті «Вартість річкових рибальських ревірів у Галичині відповідно до статистичних даних». В ній відзначалось, що найбільше прибутків приносили рибальські угіддя Дністра (12334 крони), найменше – Збруча (189 крони) та Гнилої Липи (135 крони). Найдорожчими виявились рибальські ревіри Свічі, середня вартість оренди одного ревіру тут становила 198 крон, тоді як найдешевше можна було орендувати рибальські угіддя Черемоша та Збруча відповідно за 20,6 та 11,1 крони.¹⁹³

Органи державної влади Польщі мали вирішальний вплив на здачу в оренду рибальських ревірів у Галичині і розподіляли їх часто за національною приналежністю. Зокрема, на Свічі у цей період ревіри здавали в основному не українцям. Лише сьомий ревір у Долинському повіті на річці Свіча був зданий в оренду українському шляхтичу С. Васильковичу-Витвицькому.¹⁹⁴ Такої ж

думки дотримувався С. Граф, відзначаючи, що монопольне становище в оренді рибальських ревірів на Черемоші перейняли євреї.¹⁹⁵

У справі «Листування з повітовими старостами про стан рибних господарств в повітах. 4 травня 1925 – 11 грудня 1929 рр.» міститься звіт інспектора рибальства Станиславівського воєводського управління, в якому він відзначає, що старости здавали в оренду угіддя за найвищу орендну плату, не дивлячись, чи розмір останнього відповідає загальній вартості рибальського угіддя. В результаті орендар, який часто не мав нічого спільного з рибальством, спустошував господарство. Інколи, щоб заплатити плату за оренду, він змушений був здавати в оренду частини цього угіддя місцевим мешканцям. В такому випадку таке господарство знищували дощенту.¹⁹⁶ У справі «Розпорядження Тернопільського воєводського управління про нагляд за виконанням статуту рибальства про оренду риболовних місць та з інших питань. 12 листопада 1923 р. – 27 серпня 1927 р.» відзначалось, що розміри орендної плати за користування рибальськими ревірами є економічно необґрунтованими. Пропонували, щоб розмір орендної плати визначили від кількості виловленої риби.¹⁹⁷ Е. Пшикленк у статті «Що потрібно змінювати і впроваджувати» відмічав, що з середини 20-х рр. ХХ ст. у Галичині була схема, за якою розмір орендної плати дорівнював 6 кг відбірної щуки з 1 га водного дзеркала рибальського угіддя. Але він відмічав, що ці розрахунки не підтверджувались і реально потрібно було продати у два рази більше риби, щоб сплатити орендну плату.¹⁹⁸ Аналогічну позицію зайняв Л. Дречковський, який у статті «Важке становище» (1926 р.) відзначав, що у міжвоєнний період рибальські снасті подорожчали втричі, порівняно з цінами перед Першою Світовою війною.¹⁹⁹ На своє підтвердження у статті «Вітчизняне рибальство та імпорт російської риби» (1927 р.) він подає факти, що у 1914 р. за 1 фунт (приблизно 0,45 кг) судака рибалка міг придбати 1 фунт сітки, а у другій половині 1920-х рр. за 1 фунт сітки потрібно було викласти 67 фунтів судака.²⁰⁰ Низька ефективність ставкового господарства Східної Галичини спричинялась його примітивним характером. Ведення господарства зводилося переважно до спускання ставів, як правило, раз на три-чотири роки. Виловлена

таким чином риба йшла на продаж. Право спускання ставів їх власники (гміна чи фізична особа) здавали в оренду. Орендний договір можна було підписувати на 9-12 років. Термін оренди складав 4-5 місяців (осінь-зима, літо-осінь) кожного 3-го або 4-го року, коли дозволялося спускати став.²⁰¹ У статті «Звіт делегата Крайового рибальського товариства Яна Вархоли про діяльність 1893 р.» відзначалось, що орендар за право вилову риби платив мізерну суму, натомість отримував чималі прибутки. Наприклад, оренда Бережанського ставу в 90-х рр. ХІХ ст. принесла орендарю чистого прибутку – 5 768 зл. рин., Урманського – 7 000 зл. рин.²⁰² У статті «Рибальське господарство відповідно до найновіших статистичних даних» вказувалось, що один власник ставу, якому раніше платили за право спуску водойми 2 400 крон, після запровадження власної адміністрації отримав за продаж риби 20 000 крон.²⁰³ М. Новицький у статті «Про стан рибальських та правових відносин у Галичині» відзначав, що продуктивність «диких» ставів становила від 6 зл. рин. до 1,5 цента з 1 моргу,²⁰⁴ проте, на всю Східну Галичину було всього кілька власників «диких» ставів, що здійснювали на них власне управління.²⁰⁵

Внаслідок несприятливих цін на продукцію рибальства та ціну за оренду рибальських ревірів орендарі часто виявлялися неспроможними сплачувати орендну плату і опинялися в статусі боржників. В архівній справі «Листування з Дрогобицьким повітовим старостатом про оренду рибальських ділянок. 17 травня 1917 р. – 25 січня 1938 р.» відзначається, що на орендаря VII рибальського ревіру з міста Стрия М. Бенкендорфа лише за борг 118 зл. – несплату оренди рибальського ревіру та податку з угіддя, було накладено арешт на все його майно, яке підлягало конфіскації.²⁰⁶ Про аналогічну ситуацію у Калуському повіті Станиславівського воєводства відмічається у справі «Статистичні дані про орендовані рибальські ділянки Долинського повіту. 23 липня 1932 р.» Лише у червні 1935 р. було розірвано 9 орендних угод з 13, що існували. Головною причиною була заборгованість по оренді, яка перевищила належну оплату за два роки. Зокрема, Г. Земан з XV округу Лімниці заборгував державі 136,79 зл. (при річній платі в 66 зл.), власник XVI округу Лімниці М. Піль був винен 1 187,51 зл. (право оренди складало 520

зл.).²⁰⁷ Через високу оренду рибальських ревірів різко скоротилась кількість охочих брати участь в аукціонах. Для прикладу, у справі «Листування з Тернопільським воєводським управлінням з питання укладення орендних договорів на використання рибних ділянок № 4 і № 8, сплати податків. 1924–1938 рр.» йдеться про те, що у 1936 р. Тернопільський воєвода зобов'язав старосту в Копичинцях повторити процедуру здачі в оренду IV рибальського округу Збруча, знизивши плату з 40 зл. до 25 зл.²⁰⁸

Я. Страдинь у статті «Рентабельність річкових рибальських ревірів» (1939 р.) відзначав, що через те, що влада не бажала знижувати орендну плату, рибальська галузь не має можливості розвиватись: «Аби стягувати доходи з рибальства для держави, потрібно насамперед дати жити рибаківі».²⁰⁹

Також у статті «Рибні ринки» (1933 р.) йшлося про негативний вплив монополізації торгівлі рибою євреями – через це на початку 30-х рр. XX ст. ціни на живу та биту рибу у Львові були одними з найвищих у Польщі.^{210,211} В архівній справі «Листування з повітовими старостами про стан рибних господарств в повітах. 4 травня 1925 – 11 грудня 1929 рр.» містяться матеріали про згуртованість єврейської спільноти та жорсткі методи усунення конкурентів: блокування місця продажу, отруєння риби.²¹² У статті «Невеселі рибальські справи біля Тарнобжега та Болехова» (1901 р.) відзначалось, що під час святкування релігійних свят євреї у невеликих містечках Галичини скупляли практично всю рибу.²¹³ До аналогічного висновку дійшов також Гаш А. у статті «Про заробляння грошей на розведенні риби у ставах». Він відзначав, що представники єврейського етносу фактично монополізували продаж риби та рибних продуктів у Галичині. Скуповуючи за безцінь рибу у виробників, вони в подальшому продавали її за завищеними цінами, тим самим отримуючи надприбутки.²¹⁴

Для нормалізації ситуації представники органів поліції в обов'язковому порядку мали бути присутні на рибних ринках для перевірки

походження цієї риби. На них також був покладений обов'язок звертати особливу увагу на єврейських торговців рибою.²¹⁵

Як видно з архівних матеріалів «Циркулярні розпорядження Станиславівського воєводського управління про правила рибальства на території Станиславівського повіту. 17 грудня 1921 р. – 6 серпня 1935 р.» велику частину рибальських ревірів у Станиславівському воєводстві орендували особи єврейської національності. Також відзначалось, що великий відсоток виловленої риби вони ж і споживали.²¹⁶

Автор статті «Різдвяна бесіда про риболовство» (1885 р.) вказував, що євреї більшу частину рибальських ревірів орендували у східній частині Галичини і нещадно їх експлуатували. Виловлену рибу вони монополюючи продавали. Так, на ріці Дунаєць три села лише за 20 золотих здали в оренду гендлярю-єврею право рибальства. Він за цей період щороку продавав 1 тис. лососів вартістю 5 золотих за штуку, тоді як з рибалками розраховувався тютюном та горілкою.²¹⁷

М. Лицур відзначає, що хоча українці не приймали великої участі в оренді рибальських ревірів, але вони в рибальстві займали найголовнішу ланку – формували категорію власне рибалок. Здебільшого це були селяни та дрібні міщани, які становили також й більшу частину власників дрібних селянських ставів. Крім того, саме з їх числа формували рибальську сторожу. Це пояснювалось тим, що орендарям, які часто проживали в повітових центрах, потрібні були особи, які могли постійно стежити за станом річкового господарства. А це було можливим тільки шляхом наймання на посаду рибальського сторожа з жителів прибережних сіл.²¹⁸

У архівній справі «Дані повітових старост про кількість виданих дозволів на вилов риби в річках повітів Станиславівського воєводства. 30 березня – 25 травня 1924 р.» містилась інформація, що в середині 20-х рр. ХХ ст. на XI ревірі Черемошу в Косівському повіті охоронцем був Д. Григорчук з Білоберезки, на сусідньому XII угідді – Буряк із Тюдова.²¹⁹ На Бистриці Солотвинській у Богородчанському повіті два ревіри (XV та XVI) орендував

до 1914 р. українець І. Митлюк.²²⁰ У статті «Оренда рибальських ревірів» (1904 р.) відмічалось, що 6 ревірів з тринадцяти у 1904 році на річці Прут орендували українці. Зокрема, VIII рибальський ревір орендував Т. Туліка, а X ревір – Ю. Ткачук (обоє – з Вербіжу).²²¹

В архівній справі «Статистичні дані про орендовані рибальські ділянки Долинського повіту. 23 липня 1932 р.» є дані, що у 20-их роках ХХ ст. лише один (VII на р. Свіча) з 13 орендованих ревірів у Долинському повіту належав українському шляхтичу С. Васильковичу-Витвицькому.²²² Зі справи «Дані повітових старост про кількість виданих дозволів на вилов риби в річках повітів Станиславівського воєводства. 30 березня – 25 травня 1924 р.» відомо, що на ріці Дністер у цей же період лише один українець – О. Тимчишин, орендував XXXIX ревір,²²³ а XLIII рибальський округ Дністра у Калуському повіті – українець Б. Гринишин, але договір з ним було розірвано в 1935 р.²²⁴ У справі «Листування з Тернопільським воєводським управлінням з питання укладення орендних договорів на використання рибних ділянок № 4 і № 8, сплати податків. 1924–1938 рр.» міститься інформація про національну дискримінацію при прийнятті владою рішень щодо надання у користування в оренду рибальських ревірів. Зокрема, щоб надати в оренду рибальський ревір на ріці Збруч українцю Олімпію Дубинському, його перевіряла служба безпеки щодо його віровизнання та політичних поглядів.²²⁵ Крім національних утисків фіксували також конфлікти міждержавного рівня. Зокрема, О. Дубинського – орендаря VIII округу річки Збруч, що протікла на кордоні між Польщею та Радянським Союзом, було звинувачено у насмішках над владою, порушенні кордону та провокуванні міждержавного конфлікту.²²⁶

Яскравим прикладом дискримінації українців став випадок масового невдоволення селян української національності, який стався у 1908 році у Чернихові, про що йшлося у статті «Крадіжка риби в Чернихові з подальшим бунтом, публічним насиллям та злочинами» (1908 р.).²²⁷

У статті «Випадок у Чернихові», яка була опублікована у «Газеті Львівській» (1908 р.), виправдовувалось намагання державної влади Галичини практично реалізувати вимоги Рибальського закону викликало обурення серед селян Східної Галичини. Резонансне протистояння виникло у селі Чернихові на Тернопільщині між селянами-українцями та жандармерією під час незаконного вилову риби, про що вперше повідомив часопис «Слово польське» за 27 травня 1908 року. У статті «Кривавий інцидент» відмічали, що під час патрулювання рибальського ревіру на річці Серет (орендар – граф Коритовський) лісничий Альфред Кіршнер 25 травня 1908 року разом з двома жандармами затримав неповнолітнього хлопця та його маму. Під час їх відправки до гміни жінка зчинила лемент, на який збіглося біля 500 селян. Натомість селян обступив будівлю і вимагав, щоб до них вийшов лісничий Альфред Кіршнер, але той побоювався це зробити. Через деякий час у будинок гміни незадоволені селяни почали кидати каміння, а потім, озброївшись парканними штахетами та сапами, почали штурмувати будівлю. Відбиваючи атаку селян, жандарми зробили три постріли. Було вбито п'ятьох осіб: Михайла Карачука (60 р.), Миколу Шегедина (40 р.), Марію Мандзій (35 років), Анастасію Сидов'як (40 р.), Семка Лалика (12 р.). Поранення отримали Андрій Хмельовський, С. Прокопів, Катерина Линська, С. Копитильць, Федько Островський, Юрко Гвоздзей. Пораненого Юрка Гасюка перевезено до лікарні у Тернополі. На наступний день на місце інциденту прибули староста, судова комісія, полковник жандармерії, доктор Трембалович. Також для вирішення конфлікту намісник Галичини направив на місце свого радника Чежовського, який видав розпорядження – закрити у селі корчму. Велике занепокоєння у влади викликало те, що до села на похорони загиблих мали приїхати 5 українських депутатів, серед яких Трильовський, Будзиновський, які на думку влади, могли своїми діями лише загострити політичну та національну ситуацію. Тож для дотримання порядку влада видала наказ, щоб прислати з Тернополя ескадрон кавалерії.²²⁸ У статтях «Наслідки кривавого конфлікту у Чернихові» («Слово Польське», 1908 р.) та «Кривавий випадок у Чернихові» («Газета Львівська», 1908 р.) відмічалось, що похорон вбитих у селі відбувся спокійно, а фактів правопорушень не було.^{229, 230} Тогочасна преса відмічала, що думки у засобах масової інформації щодо цього випадку були різними. Зокрема, український часопис «Діло» підтримав селян, надрукувавши

відповідну статтю.²³¹ Про серйозність конфлікту свідчить той факт, що про нього написали й часописи інших країн Європи. Зокрема, часопис «Neue Fr. Presse» злісно таврував депутатів поляків, звинувачуючи їх у придушенні прав українців; але німецький «Die Zeit», навпаки підтримав польську сторону та владу, відзначаючи, що українці були винуватцями конфлікту, а жандарми правомірно застосували зброю, так як наражались на небезпеку. Крім того, редакція вважала, що люди були застрелені не за те, що вони крали рибу, а за напад на жандармів.²³²

Розлогий аналіз цього випадку був висвітлений у статті «Листи з краю» (1908 р.). Відзначалось, що цей конфлікт переріс також у бурхливі дебати у законодавчому органі Австро-Угорської монархії – Рейхсраті. Зокрема, на підтримку української позиції зазначали, що у Східній Галичині найгірше соціальне становище селян, і там у політичних протистояннях гинуть люди. Польські депутати, у свою чергу, відзначали, що аналогічна ситуація спостерігається й у інших країнах, де під час страйків гинуть люди, наприклад: у Франції під час соціальних конфліктів. Періодично протистояння відбуваються й у Німеччині, Бельгії, Нідерландах, Англії і Швейцарії. Вину у роздмухуванні соціального конфлікту вони покладали на радикальні українські організації, вказуючи, що вони культивують дух Січі Хмельницького, Гонти й Залізняка, підбурюють до самоуправства, анархії, грабежу, відзначають, що кров русинська, що проливається на синьо-жовтому прапорі, проливається марно, а за крашу долю для українців. Для цього вони заохочують свою молодь вступати у січові товариства, привчаючи її до розбою. Українські партії спеціально загострюють ситуацію і провокують соціальні вибухи, одним з проявів яких стало те, що селяни не лише не виконують вимог Рибальського закону, але й нападають на жандармів. Польська сторона у Віденському парламенті звинуватила українську в тому, що та використовує трагедію у політичних цілях. Адже селяни у селі лише на деякий час перестали красти рибу, а тепер знову почали безкарно це робити. Боячись за своє життя, граф Коритовський практично не виходить зі свого будинку, так як пропагандисти з Тернополя постійно агітують селян, що вони «не повинні боятись панів», і на свій спосіб інтерпретують Рибальський та Мисливський закон. Більше того, нехтування Рибальським законом поширилось й на інші рибальські господарства Тернопільщини. Зокрема, у селі Охримівці селяни повністю зневажають на закон і незаконно виловлюють рибу із ставка, який є у власності пана Козловського. Крім того, агітація та пропаганда українських радикалів зачепила й села з переважно польським населенням. Зокрема, на цьому полі найбільше потрудився український депутат Остапчук. Так, маніпулюючи на трагедії у Чернихові, йому вдалось підбурити селян у селі Чернелів-Мазовецький (сучасне Жукове), де проживало лише 20 % українців, щоб ті порушували Рибальський закон і також незаконно

виловлювали рибу у ставках (власність Леона Подлевського). Через ці випадки Леон Подлевський вирішив взагалі висушити став площею 50 моргів.²³³

У статті «Козова і Бережани» було звинувачено українського депутата Я. Остапчука, що він не виконує свої депутатські обов'язки у Відні, тобто, відсутній на засіданнях у парламенті. В результаті його агітації у селах Глинна, Копичинці, Золочівка виникли рибальські конфлікти на ріці Стрипа, де рибальські ревіри орендували Віктор і Тадеуш Розвадовські. Там селяни хотіли будь-коли виловлювати рибу, не зважаючи на орендаря.²³⁴ Практично аналогічні звинувачення прозвучали у статті «Кривавий напад на охоронця рибальського ревіру». Відзначалось, що подібна ситуація на річці Стир була у селах Петрикові, Буцневі, Березовиці Великій. У цих селах оренду рибальських ревірів отримав п. Серватовський, який планував тут організувати взірцеве рибальське господарство. Для цього він зарибнив річку мальком, взяв на роботу рибних охоронців. Але його головною проблемою було відзвичаїти місцеве населення від злодійства. Щоб не провокувати конфлікти, він всупереч вимог законодавства наказав своїм охоронцям при порушеннях не затримувати місцеве населення, а лише нарозумити і насварити. Але прикрий випадок у Чернихові моментально розійшовся між селянами та став прецедентом для різного роду політичних агітаторів. Селяни у цих селах взагалі перестали зважати на охоронців і ще з більшим ентузіазмом виловлювали рибу. При зустрічі охоронців лякали смертю, а на незаконний вилов риби озброювались палицями, а деякі – навіть револьверами. При необхідності селяни подавали знак, і з села на допомогу прибігало 30 озброєних камінням селян. Лише за одну ніч кожна злодійська бригада виловлювала по декілька центнерів риби, яку на наступний день продавали у Тернополі. Декілька разів доходило до бійок. Відомий випадок, датований 22 серпня 1908 року, коли відбувся напад у селі Петрикові на рибальського охоронця, який лише прийшовши на річку і був сильно побитий палками. Більше того, на наступний день, коли він о 12 годині проходив попри українську церкву у Тернополі, на нього знову напали ті самі люди, які його побили біля річки. Охоронець впізнав злочинців, серед яких були Ясько, Лисак, Янкевич.²³⁵

Як зазначалось у статті «Нездорові відносини», охоронці, щоб не загострювати ситуацію, не підходили до злодіїв, а іноді їх просто боялись, зокрема вночі. Виправдовуючись, селяни покликались на депутата Віденського Рейхсрату Я. Остапчука, який агітував їх на свою ріку жодного охоронця не пускати. Вони погрожували охоронцям, «якщо ті ще раз прийдуть, то вони їх втоплять. Бо це є українська річка, а не ляхів».

Крім бездіяльності приватних охоронців проявляла свою бездіяльність й державна повітова влада, яка була спантеличена подіями у Чернихові. Побоюючись подібного конфлікту та опираючись на наказ зі Львова, вона заgravала з селянами і самоусунулась від контролю за вимогами Рибальського закону. Нагнітав обстановку і недавній випадок із старостою Тернопільського повіту, який намагався проконтролювати стан справ на річці Серет, а на нього з берегів селяни почали кидати каміння. Але найгірше трапилось, коли він проїжджав човном під мостом, і на нього посипався град каміння. Лише чудом йому вдалось вибратись без великих пошкоджень.

Тогочасні політичні аналітики вважали, що такі конфлікти мають під собою ментальне та політичне підґрунтя. Крім того, потрібно розуміти, що селянин, який віддавна незаконно ловив рибу, не може відразу зупинитись. Фермент соціальної ненависті вже запущений, і він виражається у насильстві та анархії. І якщо уряд буде застосовувати лише силу, то ми ще отримаємо такі ж криваві протистояння, які уже були. Селяни і на той час трактували ці події, як акт несправедливості.

Щоб зрозуміти цей антагонізм між селянами та панами, потрібно трохи прожити у селі. Виходячи з того, що конфлікт носить соціальний характер, необхідно вносити зміни до Рибальського закону, який би давав можливість місцевому населенню рибалити, навіть, якщо це не буде сприяти ефективному веденню рибальства.²³⁶ У циклі статей «Державна рада» та «З палати депутатів», надрукованому у «Газеті Львівській» (1908 р.), подавали світоглядне бачення тогочасних депутатів. Зокрема, серед захисників української позиції у Віденському парламенті був депутат Вітик (1876-1937 р.р.), засновник Української соціал-демократичної партії (УСДП), який звертав увагу на те, що під час протистояння загинули не лише українські, але й польські селяни, а лісничий, який стріляв взагалі не мав права застосовувати зброю у населеному пункті. Аналогічну позицію підтримав інший український депутат – Тимофій Старух. Він вимагав, щоб слідство щодо вбивств проводилось ретельно, а жандарми, які відкрили вогонь, були заарештовані. Українські депутати, серед яких Старух, Романчук, Цеглинський, Будзиновський, Трильовський, Остапчук, Вітик звинувачували польських депутатів у цих вбивствах. Польський депутат Дідушицький, у свою чергу, звинуватив Старуха, що той своїми промовама накликає на селян смерть.²³⁷

Інший український депутат Олесницький відзначав, що застосування зброї проти мирних громадян у Галичині стало звичайним явищем. Він вимагав, щоб відбулось справедливе розслідування щодо правомірності застосування зброї жандармами проти селян. Депутат наголошував, що у Галичині не було зафіксовано жодного випадку, щоб через перевищення службових обов'язків у кримінальному порядку було покарано жандарма, найбільшим покаранням було звільнення зі служби.

Крім того, було зазначено, що у Галичині після відміни панщини українці надалі перебували під гнітом поляків, а факт, який мав місце у Чернихові, має політичний, а не правовий підтекст: «Рибальський закон відібрав у селян споконвічний спадок користування природними ресурсами – вилов риби, використання води у господарських цілях. Лише у Галичині було прийнято дискримінаційний закон з правом влади надавати в оренду рибальські ревіри багачам, які зможуть найкраще вести рибальське господарство. Тому селяни не мали можливості взяти в оренду рибальський ревір, а його віддали графу Коритовському». Він також відзначав, що не лише за майновим поділом програють українці, але й також за національним, так як поляки фактично узурпували владу у Галичині. Використовуючи своє панівне становище, вони неправомірно використовували державні кошти і багатьох жандармів, щоб охороняти право ведення рибальського господарства графом Коритовським, яке він купив лише за 10 крон (вартість оренди ревіру). Коли місцеві селяни намагались викупити право оренди рибальства, їм цього влада не дала зробити. Не подіяла й скарга селян на рішення влади. Підсумовуючи свій виступ у Віденському Рейхсраті, депутат відзначав, що для миру повинна бути взаємоповага між польською та українською нацією. Адже в історії вже було багато випадків, коли влада лише за одну ніч переходила в інші руки.²³⁸

Практично такої ж думки дотримувався український депутат Бачинський, який відзначив, що коріння цього злочину криється у політичний площині, а граф Коритовський мстить місцевим селянам, які не вибрали його у депутати.²³⁹ На думку депутата Куриловича, ця трагедія сталась через відсутність належної інструкції, яка б регламентувала використання зброї жандармами.²⁴⁰ Висловив обурення щодо застосування жандармами зброї проти людей, які навіть і незаконно виловлювали рибу, депутат Пернештофер. Такого випадку не фіксували у жодній іншій країні імперії. На його думку, Галицький уряд не здатний у Галичині забезпечити правопорядок.²⁴¹

До дискусії підключилися й депутати з-за меж Галичини. Зокрема, барон Баттагліл відзначав, що в Чернихові вже декілька років не вщухає конфлікт щодо права рибальства. Важко сказати, чи жандарми вчинили відповідно до закону, коли вбили людей, але точно можна сказати, що до цього не дійшло б, якби українські радикальні агітатори не підбурювали селян до незаконного вилову риби. Тому за цю трагедію, на його думку, повинні відповідати насамперед українські агітатори, так як вони виношують ідею побудови української держави. Також він нагадав, що на могилі Хмельницького є напис «Хочемо завжди бути з російським царем». Барон засуджував, що українці постійно заручаються підтримкою Росії, щоб повалити польську державу, а у своїй пропаганді агітують переселити поляків зі Східної Галичини за Сян. Будучи апологетом Польщі, він вважав, що

польські колоністи принесли на Східну Галичину культуру, в тому числі й розведення риби.²⁴²

Варто відмітити, що австрійська влада на цей випадок відреагувала швидко, вже через два дні у Рейхсраті (27 травня) перед депутатами доповідав Міністр внутрішніх справ – барон Бінерт. Початок його доповіді про те, що 25 травня у рибальському ревірі графа Коритовського відбулась крадіжка риби, зупинив окрик депутата Брейтера, який повідомив, що граф Коритовський незаконно отримав в оренду рибальський ревір, що й стало основою для конфлікту. Депутат Вітик додав, що Коритовський обкрадав селян і має про це докази. Надалі доповідь барона Бінерта, що «коло Чернихова жандармерія затримала жінку з сином, які незаконно виловлювали рибу, і яких доставили до гмінної канцелярії», неодноразово переривалась коментарями депутатів-опонентів. Так, депутат Трильовський вказав, що «це була мала дитина», а Вітик – що селяни мають право там ловити рибу. Відповідно до стенограми засідання між депутатами виникла така гаряча суперечка, що доповідач, закінчуючи промову зазначив, що стосовно цієї справи потрібно відкрити дискусію. Опонуючи міністру Бінерту щодо застосування зброї жандармами, депутат Трильовський вказав, що не лише жандарми стріляли, але й лісничий, а Вітик додав, що лісничий не мав права стріляти. Міністр повідомив, що вже працює судова комісія, яка розслідує правомірність застосування зброї. Депутат Старух вимагав від Міністра, щоб оскаржених жандармів утримували під арештом до суду, що було підтримано оплесками зі сторони українських депутатів. Крім того, міністр доповів, що після проведення слідства інформацію буде оприлюднено для громадськості.²⁴³ Слідство тяглося до початку липня 1908 року. Висновки комісії, оприлюднені перед депутатами, виправдовували дії влади. На її думку, 25 травня 1908 року о 4 годині після обіду лісничий Кіршер разом з жандармом Жуком патрулювали один берег річки Серет, а другий – жандарм Олексій. Під час патрулювання вони затримали Теклю Притуляк, яка пручалась, а інша селянка – Гануська Власенко ображала жандарма, на що депутат Вітик викрикнув, що її не лише затримано, але побито на місці.

В одного жандарма було кинуте камінь у груди, іншому мало не поцілили у голову. Вітик відреагував, що це сталось після того, як жандарми обізвали селян «собачими душами». Міністр зазначив, що лише коли люди з палицями та мотиками накинулись на жандармів, ті відкрили вогонь на ураження. Керівник зібрання і міністр на неодноразові викрики Вітика просили, щоб він дозволив закінчити промову. Під час стрілянини жандармів ушкодження дістало 17 осіб, з яких 5 вбито, 6 тяжко і 6 легко поранені. Практично всі люди отримали поранення у верхню частину тіла, хоча жандармам потрібно було стріляти у цих випадках по ногах, але було темно. Матеріали про те, чи правомірно була застосована жандармами зброя, ще не

надійшли. На завершення промови міністр запевнив, що після розгляду всієї справи у суді він разом з Міністром фінансів займеться відшкодуванням лікування пораненим людям. Польський депутат Томашевський сказав, що польська фракція висловлює співчуття родинам загиблих, але визнав, що вони самі винні, так як порушили законодавство.

Доповідь Міністра кілька разів переривали українські депутати, які звинувачували його у тенденційності і неправдивості інформації. Після виступу міністра слово на засіданні Рейхсрату взяв депутат Брейтер, який відзначив, що відповідно до висновків комісії лісничий незаконно застрелив 12-літнього хлопця, і його потрібно ув'язнити. Український депутат Григорій Цеглинський відзначив, що лісничий, який перебуває ще на волі, це – злочин влади. Інший український депутат Романчук вказав, що міністр пообіцяв на протязі 5 тижнів доповісти про розслідування, але цього не зробив. Він відзначив, що жандарми лише на Східній Галичині за два роки застрелили 15 осіб та тяжко поранили 14, а декілька десятків – легко. Жандарми, на думку Романчука, переконані що український народ повинен служити полякам. За порушення вимог застосування зброї жандарми ще ніколи не були покарані.²⁴⁴

У статтях «Провінційна хроніка» та «Вирок у справі сутичок у Чернихові», опублікованих у «Газеті Львівській», підведено підсумок конфлікту. Вказувалось, що кінцем кривавого конфлікту у селі Чернихові став суд у Тернополі. На лаві підсудних, відповідно до подання прокуратури було 28 селян та 10 селянок. Суд тривав 5 днів, було запрошено 31 свідка подій.²⁴⁵ Вирок суду був наступний. За злочин публічного хуліганства було покарано 15 осіб, а 23 особи були звільнені. Засуджені були Хмельовський (5 днів арешту, заочно), Дзядушек (6 днів), Гой (5 днів), Іван Голуб (5 днів), Олекса Голуб (7 днів), Кміт (6 днів), Федько Островський (10 днів), Дмитро Шегедин (7 днів), Барбара Блотна (6 днів), Чубата (6 днів), Гапка Калачко (8 днів), Сенька Крива (10 днів), Парашка Марчук (5 днів), Текля Притуляк (6 днів), Ануська Власенко (3 дні).²⁴⁶

Конфлікти у галузі рибальства із застосуванням сили дістали своє продовження у 1909 р. У статті «Нові акти насильства» писали, що жителі села Петрикова Тернопільського повіту (нині Тернопільський район) перешкождали П. Серватовському здійснювати риболовлю в орендованому ним III угідді Серету. Вони навіть побили рибальських сторожів.²⁴⁷

Е. Бенечек у статті «Рибне господарство у Висоцьку та його околиці» ще наприкінці XIX ст. відзначав національну складову при організації рибальського господарства, підкреслюючи, що в селі Ляшки Ярославського

повіту (тепер Підкарпатське воєводство, Польща) українські селяни заснували 9 приватних ставів.²⁴⁸

С. Турек у статті «Плачевний стан рибальства у Черняхві» (1931 р.) відзначав, що для значної частини селян рибальство було додатковим і доволі суттєвим заробітком.²⁴⁹ Більше того, було чимало осіб, які жили постійно або протягом тривалого часу виключно з рибальства. Так, Ю. Андрусишин, безробітний муляр з Болехова, три роки жив виключно з того, що ловив і продавав рибу. Р. Парипа у своєму листі до повітової влади писав, що його основним заробітком був вилов риби. Особливо стихійна торгівля була розповсюджена напередодні Різдва свят.²⁵⁰

Але є всі підстави стверджувати, що міжетнічні конфлікти у рибальській галузі безпідставно нагнітала польська еліта. Зокрема, у статті Т. Сулімірського «Риболовство у верхній частині Сяну» вказується, що у 1930-х рр. в околицях Сянока двоє братів-українців Боднарів та два поляки М. Новак та М. Пристар із Заслава Сяноцького повіту (нині складова частина м. Загуж Сяноцького повіту Підкарпатського воєводства, Польща) спільно професійно займалися рибальським промислом.²⁵¹ Доходило й до маніпуляції законодавством на міжетнічних взаємовідносинах. У статті Л. Старкевича «З Дністра» (1906 р.) відомо, що рибалки вимагали вказувати в рибальських календарях назви риби не лише латиною та польською мовою, а й подавали їх українські відповідники, мотивуючи це частим виникненням непорозумінь. Він наводив для прикладу факт продажу у 1906 р. під час охоронного періоду на ринку в Уніжі Городенківського повіту (тепер Городенківський район) підуста з LVIII-го угіддя Дністра. На зауваження орендар відповів, що то «підуста», а не «swinka» (польська назва цієї риби), і на неї не поширюється заборона вилову.²⁵²

Е. Бенечек у статті «Рибне господарство у Висоцьку та його околиці» відзначав, що через високу рентабельність рибальського господарства ним займалось багато осіб з духовним статусом, серед яких у ХІХ – початку ХХ ст. була поширена мода на утримання ставів.²⁵³ У «Розпорядженні Львівської

земельної палати, Тернопільського повітового відділу самоуправління і свідченнях гмінних управ про рибні господарства приватні і гмінні Тернопільського повіту. 18 січня – 23 серпня 1934 р.» є дані, що власні стави мало Римо-католицьке архієпископство в с. Покропівка Тернопільського повіту площею 6 га (нині с. Покропивна Козівського району,²⁵⁴ а у «Відомостях повітових старост про стан приватних риболовецьких господарств і кількість вилову риби. 20 січня 1926 р. – 7 березня 1928 р.» міститься інформація про те, що конвент оо. Домініканів в с. Паниківка Бродівського повіту Тернопільського воєводства мав ставки площею 54 га.²⁵⁵ Відповідно до Розпорядження намісника Галичини від 3 листопада 1906 р. L. IX. 2023/27 «Про зміну меж рибальських ревірів на Лімниці»,²⁵⁶ Лімницю було поділено на рибальські ревіри, де Греко-католицька митрополія в Перегінську володіла I, II і III ревірами, а Римо-католицька парафія в Долині – VIII ревіром.²⁵⁷ Відзначалось, що ведення рибальського господарства проносило не лише економічну вигоду, але й пісню їжу.²⁵⁸

Важливим для польської адміністрації був контроль за дотриманням охоронного часу та охоронних мінімальних розмірів риб. З'явилися циркуляри, які забороняли продавати та подавати деякі види риб в період їх нересту у ресторанах та готелях²⁵⁹. У державному збірнику Міністерства рільництва та державної власності містяться службові інструкції для надлісничих державних лісів щодо рибальства.²⁶⁰ Це – правові поради та роз'яснення щодо рибальського законодавства («Службова інструкція для

надлісничих державних лісів», опублікована в «Офіційному каталозі розпоряджень Міністерства праці і управління державною власністю», 1919 р.).²⁶¹ Крім того, у пресі знайшли своє відображення вимоги рибальського закону («Кримінальне переслідування в адміністративному праві», часопис «Слово Польське», 1899 р.),²⁶² правове регулювання підготовки фахівців у галузі рибальства і проведення випускних екзаменів («Нові вимоги для державних екзаменів у рільничій академії у Відні»).²⁶³ Роз'яснення рибальського законодавства з'являється у праці С. Стажинського («Закон про право рибальства у внутрішніх водоймах», 1885 р.),²⁶⁴ а також у статті «Мисливське право у Польщі в Середні віки» («Науковий та літературний довідник», 1904 р.).²⁶⁵ Питання щодо права вилову видри рибаками чи мисливцями розглядав Розенберг.²⁶⁶

Питання правового забезпечення галузі рибальства розглядалось також у книгах: Т. Бресевича «Про рибальське право» (Львів, 1891 р.), Є. Янота «Про необхідність охорони корисних тварин» (Краків, 1866 р.), Й. Луїс-Вавеля «Про право рибальства у Галичині» (Львів, 1879 р.), «Проект рибальського закону» (Львів, 1885 р.), «Закон (рибальський) від 14 листопада 1858 року» (Львів, 1858 р.), «Зауваження до проекту Рибальського закону в Галичині» («Судовий огляд», Львів, 1879 р.), «Врегулювання рибальської галузі» (Тарнув, 1880 р.).

Правові питання ведення мисливського та рибного господарства на території Галичини під час Другої Світової війни висвітлювались у журналі «Wald und Holz» («Ліс і деревина») – офіційному органі Генерального Губернаторства Польщі у справах лісу та мисливства (заснований у 1940 році).²⁶⁷

3. Ведення рибальського господарства

Одним з головних чинників, що впливає на ефективність рибальського господарства, є величина популяції риби. Для її підвищення австрійське Міністерство торгівлі і рільництва через «Народну газета» заохочувало всі рільничі товариства Австрії пропагувати штучне розведення риби.²⁶⁸ Слід відмітити, що у Східній Галичині на утриманні громади с. Мізунь

Долинського повіту вже у 1727 році існувала добре оснащена пстругарня.²⁶⁹ Інформація про існування форельних господарств наприкінці XIX ст. в селі Раї біля Бережан (власність Я. Потоцького; тепер село Бережанської міської ради), в Болехові Долинського повіту, в Ямній Надвірнянського повіту (нині Яремчанська міська рада), в Роздолі (власність графів Лянцкоронських; нині містечко Миколаївського району Львівської області) міститься у «Звіті делегата Крайового рибальського товариства Яна Вархоли про діяльність товариства (1893 р.)». У справі «Листування з повітовими старостами про стан рибних господарств в повітах 4 травня 1925 – 11 грудня 1929 рр.» міститься інформація про діяльність форельного господарства у селі Гребеневі та Гуті Коростовській. Відзначалось, що там вирощували щороку близько 75 000 штук зарибку. Внаслідок воєнних дій під час Другої Світової війни цей розплідник перестав діяти. У селі Буянові Жидачівського повіту у 20-х роках XX ст. існував інкубатор, в якому розводили ікру форелі.²⁷⁰ У 30-х роках XX ст. управа маєтками Греко-католицької митрополії, затвердила план будівництва форельного господарства в Перегінську. Щорічно у річки випускали 100 тисяч молодих форелей.²⁷¹ М. Гералтовський у статті «Про побудову маточника риби в Єзуполі» описав рибний розплідник у Єзуполі біля Станиславова, який існував в 30-их роках XX ст. Цей розплідник спеціалізувався на розведенні судака, щуки, ляща, марени, коропа, форелі, харіуса.²⁷² До цього розплідника планувалося приєднати декілька сусідніх рибальських округів Дністра та Бистриці. Він мав стати своєрідною науково-дослідною лабораторією, де б удосконалювалися методи раціонального ведення рибного господарства. На масштаби цього розплідника вказували запроектовані 37 ставів і складів для риби. Вони були оснащені греблями нового типу.²⁷³

Матеріали архівних даних свідчать, що на середину 30-х років XX ст. на території Галичини існувало 9 рибних розплідників, інкубаційні апарати, які в сукупності здатні були помістити 608 000 зерен ікри форелі.²⁷⁴ П. Білик у

книзі «Нарис історії лісів Делятинщини» вказував на те, що Радянська влада у 50-их роках в селі Рафайловіч відновила роботу форельного господарства, організованого ще за часів Другої Речі Посполитої.^{275,276} Про практичне зариблення річок Галичини писали Я. Карлінський («Зариблення Татранських озер», Тарнув, 1882 р.), С. Патціг («Практична організація зариблення ставків», Львів, 1891 р.). «Газета Львівська» повідомляла, що Крайове рибальське товариство лише за половину 1881 року зарибнило річки Галичини 306700 мальками риби.²⁷⁷ Глибокий аналіз зариблення Вісли, Стиру, Дністра, Пруту здійснено у статті «Порівняльний аналіз зариблення річок Галичини в період 1879-1888 рр.».²⁷⁸

У статті «Огляд зариблення галицьких водойм та річки Вісли» відзначалось, що протягом 1882 – 1883 рр. до річок Східної Галичини було випущено 29 170 мальків форелі струмкової, 8 750 мальків балтійського лосося (*Trutta salar*), 1695 штук озерного лосося (*Salmo salvelinus* (*Salvelinus alpinus*)), 1550 мальків вугра (*Anguilla anguilla*) тощо,²⁷⁹ але на думку З. Фішера, ці заходи не виправдали сподівань.²⁸⁰

Матеріали, що стосуються зариблення річок, також знаходяться у Центральному державному історичному архіві у м. Львів у фонді 844: «Малопольське мисливське товариство». Зокрема, тут знаходиться звіт голови Крайового рибальського товариства (м. Краків) про зарибнення річок Галичини^{281, 282,283}. Про щорічне зариблення річки Дністер лососем у кількості 20-50 тис. шт. йшлося у статті «Припинення зариблення річки Дністер лососем» (1903 р.).²⁸⁴ У статті «Зариблення річки Стир вугром 2 квітня 1882 року» М. Новицький зазначав, що зариблення річок у багатьох місцевостях

перетворювалось у свято, в якому брала участь вся тогочасна еліта. Священники удостоювались честі першими запуснути зарибок.²⁸⁵ Матеріали щодо зариблення річок Прикарпаття знаходяться у державному архіві Івано-Франківської області. Зокрема, є інформація, що у 1925 р. у Станиславівському воєводстві проводилось зарибнення річок у шести старостатах: Жидачівському, Рогатинському, Коломийському, Станиславівському, Сколівському та Долинському. У 1928 р. зариблення було здійснене тільки у Сколівському, Надвірнянському, Коломийському і Станиславівському повітах.²⁸⁶

Обов'язок контролю за зарибленням покладался на повітові органи влади та державну поліцію.²⁸⁷ Більше того, старости повинні були схилити орендарів до проведення кампанії зариблення. Для цього видавалися циркулярні розпорядження, в яких зазначалося, де можна набути ікру та зарибок.^{288,289}

У справі «Листування з Міністерством сільського господарства і державних маєтностей про розведення риби. 23 січня 1923 р. – 9 травня 1923 р.» відзначається, що у 1923 р. на річках Черемош та Дністер було заплановано штучне розведення головатиці та стерляді (*Acipenser ruthenus*), але ці плани не були реалізовані.²⁹⁰ Після декількох невдалих спроб зариблення річок у Снятинському повіті фореллю було визнано їх безперспективність.²⁹¹

Чи не найбільших збитків рибальському господарству завдавало забруднення вод. Тож дослідники звертали увагу, що великих збитків

рибальському господарству завдає забруднення річок отруйними речовинами. Й. Розвадовський, подорожуючи Східною Галичиною, у статті «Із записок дилетанта» описував, що великі збитки рибальству завдають тартаки на ріці Опір.²⁹² Керівник Краківського рибальського товариства З. Фішер у статті «Рибальські відносини на Пруті та Черемоші» відзначав, що крім тартаків великих збитків господарству завдають й нафтопереробні, текстильні підприємства, а також гуральні. На його думку, від цього особливо страждає р. Прут.²⁹³ Аналогічну ситуацію на ріці Буг описано у статті «Забруднення річок».²⁹⁴ А. Ожеховський у статті «Охорона риболовства у Східних Карпатах» вказував, що органи публічної влади повинні забезпечити зменшення викидів відходів від промислових підприємств та зобов'язати їх встановити очисні споруди.²⁹⁵

У статті «Велике отруєння на Дністрі» (1903 р.) зазначалось, що на рибні господарства Черемоша надзвичайно негативно впливає й вибирання каміння²⁹⁶ та сплав деревини.²⁹⁷ Про отруєння риби у Дністрі у 1893 році біля Розвадова йшлося у статті «Охорона риби»,²⁹⁸ а у статті «Знищення риби на ріці Стрв'яж» (1898 р.) відзначалось, що в 1890-х рр. в Хирові щоп'ятниці місцеві рибалки масово витруювали рибу,²⁹⁹ а про постійний вилов риби місцевим населенням методом застосування отруйних речовин на початку ХХ ст. на нижньому Дністрі від Нижнева Тлумацького повіту до Окопів Борщівського повіту йшлося у статті Л. Старкевича «Взаємовідносини рибальської галузі та рибної ловлі у нижній течії Дністра у Галичині».³⁰⁰

С. Турек у статті «Плачевний стан рибальства у Черняві» вказував, що на початку 1930-х рр. на притоці Пруту – Черняві, молодь постійно отруювала рибу,³⁰¹ а Т. Сулімірський у статті «Риболовство у верхній частині Сяну» відзначав, що у річці Сян також для вилову риби широко застосовували отруту.³⁰² Не цуралось отруєння риби начальство й у радянські часи, застосовуючи для цього хлор.³⁰³ У статті «Отрута для риби» йшлося про те, що

основними постачальниками «дурениці» були євреї, які продавали її насіння в своїх аптеках.³⁰⁴ Про масштаби торгівлі отрутою свідчать дані у статті «Отрута для риби». Описано, що в 1883 р. у посилці, яка надійшла до Бродів у Тернопільському воєводстві з Лондону містилось 750 кг «кукольвану».^{305,306}

У праці «Традиційне рибальство у внутрішніх водоймах Польщі. Нарис про рибальські способи, інструменти та приспособлення: історичний аспект» Ж. Клодницький писав, що для отруєння риби у Галичині застосовували насіння анамірти кокулюсоподібної, насіння стрихносу нукс-воміки (*Strychnos nux-vomica* L), рвотний горіх, чілібух, «вороняче око», чистотіл звичайний (*Chelidonium majus* L.), деякі рослини з родини молочайних (*Euphorbiaceae*): молочай карпатський (*Euphorbia carpatica*), молочай солодкий (*Euphorbia dulcis*).³⁰⁷ Людвік Ліндес у статті «Використання річок, ставків, боліт, озер і торфових ям для розведення риби, раків і п'явок» та С. Турек «Плачевний стан рибальства у Черняві» описували використання негашеного вапна для отруєння риби.^{308,309} Відмічалось, що внаслідок вимочування льону або коноплі риба спливала вгору, крутилася (чамріла), навіть сама вискакувала на берег, і її тоді збирало місцеве населення.^{310,311} Зі спогадів А. Франко-Ключко довідуємося, що навіть Іван Франко не гребував

браконьєрством з застосуванням отруйних речовин, аж поки його не спіймали жандармами³¹².

У статті «Геперішній стан рибного господарства у Галичині» також відмічалось, що вирубування і сплав лісу має негативний вплив на рибальство.³¹³ З. Фішер у статті «Рибальські відносини на Пруті та Черемоші» відзначав, що багато риби (малька) гине при кожному відкритті водозбору (кляузи).³¹⁴

Х. Бренський у статті «Б'ємо на сполох» (1939 р.) відзначав, що негативно впливає на стан рибальства також населення прибережних сіл, де рибальство набувало дедалі більшого значення, як форма відпочинку. Навчаючись ловити рибу, змагаючись між собою, рибальство дозволяє розвивати спритність, увагу, витримку. Але на думку автора, масове захоплення підлітків рибальством призводить до масового винищування зарибку, так як вони не гребують при вилові риби жодними засобами: «Мова йде не про десятки чи сотні осіб, а про цілі легіони».³¹⁵

У справі «Директиви Міністерства громадських робіт і воєводського управління про порядок затвердження планів побудови водяних млинів та інших водяних споруд» міститься інформація про діяльність органів публічної влади щодо запобігання негативного впливу промисливості на рибні господарства річок. Зокрема, при вирішенні питання організації регулювальних робіт на річках потрібно було провести консультації з рибальськими інспекторами.³¹⁶ Окрему працю під назвою «Регуляція каналових рік в Галичині», присвячену правовим аспектам регуляції річок, опублікував Є. Олесницький³¹⁷.

Відповідно до Розпорядження Міністра землеробства від 25 березня 1935 р. «Про впровадження типового договору та принципів положень при оренді рибальських округів» запроваджувався єдиний зразок орендної угоди для рибальських округів. Відповідно до цієї угоди на орендаря рибальського

ревіру покладався обов'язок «стежити за недопущенням забруднення води та повідомляти владу про такі випадки».³¹⁸

У справі «Листування зі Станиславівським воеводським управлінням про здачу в оренду рибальських ділянок на річці Бистриця. 20 квітня 1920 р. – 17 січня 1923 р.» відзначалось, що річки, по яких сплавливали деревину, становили менший економічний інтерес, тому їхня оренда була нижчою.³¹⁹ Е. Зайонц у статті «Право рибальства у Малопольщі» відзначав, що негативний вплив сплаву дерева у Галичині давав підстави Крайовому керівництву Галичини взагалі не надавати в оренду ці рибальські ревіри, що, у свою чергу, дало можливість в той час на цих рибальських ревірах будь-кому виловлювати рибу.³²⁰

Низка статей висвітлювала статистичну інформацію про рибні запаси на основі спостережень тогочасних спеціалістів, зокрема у працях: «Спроба проведення аналізу господарського значення рибальства у Галичині відповідно до статистичних даних»,³²¹ «Новини зі східної Галичини» (про вилов форелі у 1905 році у рибачькому ревірі між Криворівнею та Чивчином),³²² «Короткий путівник по Гуцульщині...» (аналіз рибних запасів Галичини, рибальства на Гуцульщині, яке активно розвивалось через велику кількість річок та потоків, 1933 р.);³²³ Т. Габришевського «Рибальство у горах» (особливості вилову форелі у горах)³²⁴; «Про верховину гуцульську» (особливості рибальського господарства на Гуцульщині)³²⁵. Про стан рибальської галузі на річці Прут йшлося у статтях Зигмунда Фішера «Рибальські відносини на Пруті та Черемоші»³²⁶ та «Декілька слів про стан рибальства та риби Прута».³²⁷ У статті «Дністер та Прут» (1898 р.) вказувалось, що найкраще на Пруті ловили форель на вудку вище Коломийського моста, де вода «котлує».³²⁸ Велике значення для

дослідження Гуцульщини має праця Раймунда Фрідріха Кайндля «Гуцули: їх життя, звичаї та народні перекази», видана за допомогою Антропологічного товариства у Відні 1894 року. Автор, працюючи доцентом Чернівецького університету, неодноразово відвідував Гуцульщину. Заняття гуцулів рибальством не залишилось поза його увагою. Він відзначав, що «деякий прибуток дає гуцулам рибальство і мисливство. Одначе рибні запаси, особливо дуже вподобана форель, – вже вичерпані. При її відлові гуцули користуються переважно вилами (остами), крім того, використовується сітка (сак), і верша, а останнім часом, на жаль, також згубний динаміт»³²⁹. А Михайло Грушевський, перебуваючи у Криворівні, описав спостереження за місцевими рибалками у своєму щоденнику, відзначаючи, що вилов риби гуцули проводили одним із найбільш архаїчних способів. Рибу били вночі остами (тризубцями, вилами), при цьому освічуючи воду факелами (лучницями).³³⁰ Рибальську тему на Гуцульщині також заторкує Станіслав Вінценз в історично-етнографічному творі «На високій полонині».³³¹

У 1896 році О. Браунер опублікував працю «Особливості рибальства на Дністрі і Дністровім лимані в межах Одеського повіту».³³² Цінна історична інформація про рибальство на ріці Лімниця знаходиться у статті «Рибалка на річці Лімниця» (1910 р.). Законодавчого поділу на ревіри річки Лімниці та охоронного часу ніхто не дотримувався, навіть у такій глушині можна було купити у рибальському магазині, яким керував єврей, найкращі снасті англійської фірми «Hardey» для вилову риби.³³³ Стан популяції лосося у Дністрі, Лімниці, Сукелі та Свічі досліджено у статті «Лосось у басейні Дністра» (1882 р.). Відзначалось, що у Лімниці вже можна було зловити форель вагою до 2 кг, а у річках Сукель та Свіча – форель довжиною до 50 см.³³⁴ Про організацію рибальства на Сколівщині на річках Стрий та Опір йшлося у статті «Охорона природи» у часописі «Сильван».³³⁵ У статті «Мушинський старостат – власність Краківського єпископа» розглядалися питання рибальства у Галичині.³³⁶

Детальна інформація щодо розведення риби містилась у підручнику «Використання річок, ставків, боліт, озер, торфових ям для розведення риби, раків та п'явок на основі досвіду, який можна застосувати для економіки

Галичини і Польщі» (1867 р.).³³⁷ Слід відмітити, що рибальство займало чільне місце у економіці Станиславівського воєводства не лише з огляду на вирощування риби, але і на забезпечення зайнятості місцевого населення. Відповідно до статистичних даних у 1929 р. у Станиславівському воєводстві нараховували 863 особи, зайняті у рибальстві.³³⁸ Про особливості ведення рибальського господарства у німецьких колоніях Калущини та Долинщини йдеться у «Інформації респондента Р. Вастеля», справа зберігається в Івано-Франківському державному архіві³³⁹. Слід відмітити й окремі праці, в яких розглядались практичні аспекти у розведенні риби у Галичині: Я. Коссовського «Короп у наших ставках. Практичні інструкції щодо організації та ведення ставкових рибальських господарств» (Краків, 1921 р.), «Харіус» (Тарнув, 1880 р.), «Про виловленого у Кракові великого осетра» (Львів, 1822 р.), Ф. Вілкоша «Розведення річкової форелі» (Краків, 1907 р.), «Розведення судака» (Краків, 1907 р.), «Щупак» (1911 р.),³⁴⁰ «Зміна Рибальського закону» (1909 р.)³⁴¹ С. Г. Вірта «Про розведення коропа для розмноження» (Львів, 1843 р.), Б. Бенекке «Ставкове господарство» (Львів-Варшава, 1929 р.), С. Бендзікевича «Про наше рибне господарство» (Краків, 1887 р.), Т. Чайковського «Розведення риби та раків: Підручник» (Тарнув, 1907 р.), П. Дабковського «Господарські відносини Галицької землі у XV ст.» (розділ «Риболовство», Львів, 1927 р.), З. Фішера «Рибальство» (Львів, 1896 р.), Я. Фітцке «Рибальство прадавніх часів у Європі» (1935), Т. Габришевського «Рибальство у горах» (Львів, 1923 р.), Б. Густавіча «Про корисні види тварин у рільництві, городництві і лісівництві» (розділ «Риба», Львів, 1899 р.), «Імпорт риби до Кракова» (Тарнув, 1880 р.), Є. Яноти «Розведення лосося та форелі у Чехії...» (1876 р.), Я. Мельницького «Розмова про розведення риби» (Львів, 1895 р.), К. Мікевича «Щодо рибальської галузі» (Львів, 1894 р.), Я. Ольшевського «Про рибне господарство» (Львів, 1829 р.), Ф. Вілкоша «Розведення риби у малих ставках відповідно до вимог сучасної науки і практики» (Краків, 1906 р.), «Інкубатор з розведення риби у Станиславові» (Тарнув, 1880 р.), «Інкубатор штучного розведення риби на Буковині» («Рільник XII, 1873 р., С. 121), «Рибальські записки» (Природник II, Тарнув, 1880 р.), Й. Боярського «Рибальські записки. Притоки Черемошу і їхні види

риби» (Природник II, Тарнув, 1880 р., С. 347-348.), А. Яворського «Рибальські записки. Риба річки Прут під Чернівцями і способи її вилову» (Тарнув, 1884 р.), К. Кохановського «Рибальство на Пруті» (Природник, Тарнув, 1884 р.), В. Кульматицького «Про зимовий вилов риби на річці Прут біля Коломиї» («Рибальський огляд», Варшава, 1931 р.),³⁴² А. Ломницького «Риба річки Збруч» (Краків, 1877 р.), М. Вежбовського «Перелік риби у річці Прут біля Делятина» (Космос, Т. 5, Львів, 1880 р., С. 333-335),³⁴³ М. Вежбовського «Перелік риби, яка заселяє Бистрицю біля Надвірної» (Космос, Львів, 1881 р., Т. 6, С. 36-37.).

Крім наукових та публіцистичних матеріалів інформація щодо розведення риби містилась у фахових атласах, путівниках та картах, серед яких «Путівник по музею Дідушицького у Львові» В. Дідушицького (Львів, 1895 р., С. 139-152), «Рибацький путівник для власників і орендарів рибальських ревірів» (Краків, 1895 р.) З. Фішера, «Путівник для визначення місцевих видів риби» Е. Калабінського (Варшава, 1909 р.), «Боротьба з шкідниками риби відповідно до вимог законодавства щодо охорони птахів та принципів охорони природи» А. Водзічка (Краків, 1924 р.), «Видра, її значення у водній екосистемі та необхідність її охорони» Л. Незабітовського (1932 р.), «Історія природи часів Середньовіччя» Я. Ростафінського (Краків, 1900 р., С. 392-403), «Опис польських назв риби» А. Валецького (Варшава, 1863 р.).

Серед фундаментальних досліджень Галицького рибальства є праці: К. Петруського «Особливості ведення господарства у Карпатських горах», («Opis gospodarstw galicyjskich w zastosowaniu do pasma gór karpackich», 1847), Лесневського «Рибальство краю» («Rybacktwo krajowe», Варшава, 1837), зоолога А. Валецького «Матеріали про дослідження іхтіофауни Польщі» («Materjały do fauny ichtyjologicznej Polski», Варшава, 1864), С. Бендзікевича «Про наше рибне господарство» (1888 р.).

Великий вклад у вивчення галицького рибальства зробив вчитель рільничої школи у Дублянах – Барта, досліджуючи річки Галичини, серед яких – Дністер. Слід відмітити, що М. Новицький у статті «Про рибальство» писав про рибальські курси в Дублянах, які проводять на високому рівні.³⁴⁴ У «Звіті про діяльність Крайового рибальського товариства за період з 1 вересня 1892 до 31 грудня 1892 р.» відзначалось, що у 1890-х рр. рибальство як навчальна дисципліна викладалась у Вищій школі землеробства в Дублянах Львівського повіту, в Крайовій середній школі землеробства в Черніхові (Польща, Живецький повіт), в Крайовій нижчій школі землеробства в Коберницях (Польща, Бельський повіт), Крайовій школі лісового господарства у Львові та школі лісничих в Болехові Долинського повіту.³⁴⁵ Про організацію курсів

йшлося у статті «Навчання про рибальство». Відмічалось, що Павел Марцінек організував та прочитав 15 лютого 1892 року для широкого кола зацікавлених осіб лекцію «Про розведення карпа». 18 червня 1892 року доктор Зигмунт Фішер прочитав лекції «Розведення риби і штучне зариблення». Лекції відбулись у приміщенні Ягелонського університету, а лектори прочитали їх безоплатно.³⁴⁶

Вагоме значення для галицького рибальства мали також книги М. Новицького: «Риба Дністра» (1877), «Риба Серету» (1880), «Матеріали про іхтіологію Дністра» (1888).³⁴⁷ Серед дослідників риби Бистриці М. Ломницький з працею «Риби з околиць Солотвино, Станиславова і Галича», А. Бейль «Перелік видів риби в околицях Станиславова» (Природа та промисловість. IX, Варшава, 1880 р., С. 355-356), М. Вежбовський «Риба Бистриці Надвірнянської» (Краків, 1887 р.) – передрук зі звіту фізіографічної комісії.³⁴⁸ Питання рибальського господарства не залишилось поза увагою українського письменника, публіциста, громадського і політичного діяча, члена НТШ Михайла Павлика. Він відзначав, що наприкінці XVI століття у Камінці Струмиловій діяло 13 цехів, серед яких був і рибальський.³⁴⁹

Часопис «Сильван» виносить на свої шпальти чисельні статті, присвячені рибальству: велика стаття Костянтина Мікевича «У галузі рибальства» (1894 р.)^{350, 351} «Організація ставкового господарства для розведення коропа»,³⁵² працю А. Рака «Рибальство як побічний дохід у лісовому господарстві» (1912 р.), де автор в основному зосередився на економічному аналізі розведення коропа у Галичині.³⁵³ У 1882-1890 роках у «Сильвані» рубрика «Господарські нагадування» повідомляла інформацію щодо можливості вилову риби та дичини на кожен місяць.³⁵⁴

В. Задорожній у статті «Товарне виробництво і торгівля на західноукраїнських землях» відзначав, що у 1812 році лише в одному маєтку Любачів Жовківської округи під ставами було зайнято 149 моргів земельної площі, а згідно фінансових звітів, у Ходорівському ключі дохід від вилову і продажу риби становив у 1831 р. – 1701 зол. рин., а у 1840 р. – 3500 зол. рин.³⁵⁵

Слід відмітити, що у Галичині для підвищення ефективності рибальства до середини XIX ст. проводилось його кредитування. Зокрема, у 1847 р. з кас управління Роздільського ключа було виділено на цю справу 250 зол. рин.³⁵⁶ На думку Вежейського, у Галичині щорічний дохід рибальської галузі у 80-х роках XIX ст. становив 4 млн. золотих.³⁵⁷

Петро Сіреджук у праці «Допоміжні промисли німецької меншини Західної України між двома Світовими війнами»³⁵⁸ відзначав, що великий вклад у розвиток рибальського господарства Галичини у міжвоєнний період зробили німці, які проживали в українських селах. Він відзначав, що найбільш розвинуте ставкове рибне господарство було в навколишніх селах під Львовом. З історичних джерел відомо, що у 1937 році в Зимній Воді Йосип Вакерманн мав став розміром 1 морг і 288 м², а в Рудному німцям належало два ставки: один – Едварду Вакерманну, а другий – Генріку Фрісеру. Розмір першого становив 1 морг і 250 м², а другого – 35 моргів і 480 м². Обидва були зарибнені коропом.³⁵⁹ В Угерцях Незабитовських на Городоччині став Едварда Вайсмана у 1923 році займав 11 моргів.³⁶⁰ Досліджуючи це питання, автор стверджує, що у ставкових господарствах німці найбільше розводили білих линів, коропів, карасів, линів, слижів, щук. Підтвердженням цього стали зазначені в архівних справах факти про те, що у 1923 році Едвард Вайсманн в Угерцях Незабитовських на Городоччині розводив у своєму ставку слижів і коропів, а Станіслав Прек у с. Комарів на Сокальщині – коропів. Їх співвітчизник – Леон Дреслер, зарибнив свій став линами, карасями, коропами й щуками.³⁶¹

У своїх дослідженнях Петро Сіреджук відзначає, що інформація Станіславівського архіву про заняття німецької громади рибальським промислом у порівнянні з Львівським збереглась дещо менше. Все ж наявні справи свідчать, що у 1934 році ставковим рибним господарством на Калущині займалися Стефан Кірхмауер (на ставках площею 30 га, с. Завадка) та Філіп Ляйхт (на ставках 1 га і 16 арів, с. Копанки). Ще в Копанках невеликий став (25 арів) мав Йосип Месс.³⁶² Також архівні справи свідчать, що деякі німці займались рибальським господарством на промисловій основі, орендуючи у держави ставки. Зокрема, Ян Рупп із Росохача Коломийського повіту Станіславівського воєводства з 1 січня 1923 по 31 грудня 1932 року орендував 13-й рибальський округ, який знаходився у 14 населених пунктах Покуття, у

басейні річки Чорнява. На Калушині 44-й рибальський округ орендував купець Адольф Корн.³⁶³ Якоб Які у с. Дев'ятир Городоцького повіту мав у власності став площею 200 квадратних метрів, у с. Гряді Львівського повіту Львівського воєводства Зігмунд Рюкер – площею 14 арів і 14 м², Ян (Йоганн) Лем (43 арів і 17 м²). У Винниках Кароль Раух у 1937 році мав ставок розміром 57 арів і 55 м². У 1938 році у Великому Голоську біля Львова Леопольд Дрегер вів господарство на ставку площею 89 арів та 95 м².³⁶⁴ Ведення ставкового господарства давало німецьким рибалкам більші доходи ніж вилов риби у річках. Як свідчить статистика, у 1923 році Едвард Вайсманн з Угерців Незабитовських на Городоччині зі ставка виловив 1300 кг коропа; у Черлянах зі ставка взято 4500 кг білого лина й щуки,³⁶⁵ тоді як брати Альберт, Берnard та Герман Грьодлі на Сколівщині протягом літа 1931 року виловили в ріках Сколівщини 251 кілограм щуки, Йосип Геллер у Дністрі – 910, а Франк Єгерман – 950 кг риби.³⁶⁶ З метою інтенсивної відгодівлі риби у ставках їх власники використовували в основному зерно та хліб, а іноді й кров'янку.³⁶⁷

3.1 Методи та снасті лову

Велику джерельну базу становлять описи методів вилову та снастей, які для цього використовувались. В. Кобільник у праці «Матеріальна культура села Жукотина Турчанського повіту» відзначає, що оригінальними традиційними рибальськими знаряддями були самоловні пастки, що на тривалий час залишалися у воді без нагляду рибалки. Більшість із них були заборонені законом. На Гуцульщині зазвичай використовували казанки від кулеші, тоді як на Бойківщині, корита. Також примітивними пастками були звичайні в'язанки соломи, галуззя, які використовували переважно діти, так як на ці знаряддя ловилась переважно дрібна риба.³⁶⁸ Старші рибалки в основному використовували «вершу», яку виготовляли з лози – овальний або круглий в перерізі плетений з лози кіш лійкоподібної форми.^{369,370,371,372,373} Я.

Розвадовський зазначав, що їх, головним чином, ставили влітку на диких ставах для вилову карасів.³⁷⁴ В. Кульматицький у статті «Про вилов дунайського лосося на Черемоші» вказував, що гуцули в 20-30-х рр. ХХ ст. застосовували своєрідний вид верші у вигляді чотирьохстінної піраміди. Нею головним чином ловили головатицю та форель, а виставляли її на малих струмках, де вона займала всю ширину течії води. Під час нересту її виставляли горлом проти води.³⁷⁵ В. Шухевич у праці «Гуцульщина» вказував і на подібне до верші зняряддя вилову – ятір (в'ятер, вятрик, етир, савка, вершрак, жак). Ятір мав циліндричну форму: сітку натягнуту на кілька обручів. Риба, яка потрапила до ятеру, вибратися вже не могла.³⁷⁶ Про застосування ятеру у 1765 року на ріці Буг йшлося у «Географічному словнику Царства Польського та інших слов'янських країн».³⁷⁷ Л. Старкєвич у статті «Взаємовідносини рибальської галузі та рибної ловлі у нижній течії Дністра у Галичині» відзначав особливості ловлі риби на ятер у Дністрі: в середину снасті вставляли принаду – припалений макух, а снасть з води не витягували аж до Різдва. Цим способом переважно ловили марену.³⁷⁸ І. Верхратський у праці «Початки до уложення номенклатури и терминології природописної народнеї» (1869 р.) вказував, що так як у східній частині Галичини річки в основному були гірськими та мілководними, то для ефективності вилову риби споруджували вали з каменю та дерев, залишаючи лише в центрі невеликий отвір, куди й вставляли ятер.³⁷⁹ Він також вказував, що для вилову риби широко застосовувались сіткові пастки-кімлак (ятрик). Ця пастка мала вигляд сітки, розіпнутої на обручах, зверху-широких, а до низу-все вужчих. Один із середніх обручів був обтягнутий через середину сіткою, в якій знаходився лише невеликий отвір для риби.³⁸⁰ На особливості ловлі риби за допомогою

ліса, ляска, совп, подошв у Карпатах вказували Ж. Клодницький³⁸¹, К. Мошинський³⁸² та В. Владиков.³⁸³

У «Географічному словнику Царства Польського та інших слов'янських країн» містилась інформація щодо використання греблі (язи) при вилові риби, що утруднювало сплав деревини на річці Стрий у 1880-х рр.,³⁸⁴ а Н. Аристовъ у праці «Промышленность древней Руси» відзначав, що цей метод (Їзи) використовувався ще у Київській Русі.³⁸⁵ Крім застосування повного перегородження річки, застосовували також часткове перегородження – «комору». На річках з швидкою течією городили по руслі пліт під гострим кутом до берега, де й виловлювали рибу.³⁸⁶ Я. Розвадовський у праці «Наша риби» вказував на випадки, коли для цього методу використовували замість греблі сітки, і тоді його називали «стінка». Також використовували «підгінку». На річках з великим плесом, у місці його закінчення робили так званий «ключ» – вал з каміння, що йшов під кутом до берега. Нагоничі заганяли у «ключ» рибу, де її інші рибалки виловлювали саками.³⁸⁷ В. Охримович відзначав, що цей метод на Стрийщині називали «гнати вир»,³⁸⁸ а на Покутті – «черпати вир».³⁸⁹ За свідченням Мазура Р. А., у селах Тяпче і Гошів Долинського повіту з метою глушіння риби використовували коней, до яких чіпляли ланцюги.³⁹⁰

Іншим найпоширенішим допоміжним знаряддям заgonу рибу до пасток були жердини, оковані залізом, якими били по кам'янистому дні і полохали рибу до сіток, саків тощо.^{391,392} М. Туркавський відзначав, що на Покутті використовували й примітивні «страшила» – двома палицями били одна до одної і цим полохали рибу.³⁹³ Я. Розвадовський також вказував, що для заgonу риби до пасток використовували її стадний інстинкт. Зокрема, до хвоста однієї спійманої рибини прив'язували тонку обстругану тріску і вкидали її до води. Стадний інстинкт спрямовував рибу з тріскою до зграї, а остання, полохаючись, втікала проти течії до «ключа», де її виловлювали рибалки з саками.³⁹⁴ Л. Старкевич у праці «Рибальські взаємовідносини та риболовля у нижній течії Дністра у Галичині» вказував, що для цього використовували так званий метод «трести плити»: на глибину до 1 метра клали на декілька малих каменів великий. Взимку, коли річка замерзала, над плитою прорубували ополонку такого ж розміру, яку обкладали жердинами, а поза ними спускали сітку. Рибу полошили і виловлювали цією сіткою. Ці камені мали власні назви: Мама, Короп, Ропуха, Місяць, Миска тощо.³⁹⁵ Васишин М. В. відзначав, що у с. Княжолука Долинського повіту у глибоких місцях на річках кидали велике каміння для організації штучної зимівлі риби. У цих місцях взимку рибалки били рибу остями.³⁹⁶ На сомів, пізньої осені, коли вода вже замерзала, споруджували заставки. Вибирали місце біля берега, де прорубували ополонку. Потім по колу забивали в дно вільхові жердини, залишивши

вільним тільки вузький отвір. В таку конструкцію полюбляли запливати соми, а рибалка швидко закладав отвір дошкою і витягав рибу.³⁹⁷

Також у Галичині велике значення для риболовлі мало застосування різноманітних подібних на саки знарядь. Основою сака була конусоподібна сітка (саківно), дугоподібна рама (каблук) та держак, що кріпився двома жердками до каблука. К. Мошинський класифікував саки на три групи: з одним держакон, з двома держаконми та без держакон.³⁹⁸ В. Кульматицький («Про вилов дунайського лосося на Черемоші») ³⁹⁹ та Я. Розвадовський («Наша риба») (1903 р.) ⁴⁰⁰ описували застосування саку для вилову риби рибалками-гуцулами. Ю. Бескид у праці «Матеріальна культура Лемківщини» (1972 р.) показує, як дещо видозмінений, витягнений по довжині сак, який мав назву «Хобот»,⁴⁰¹ застосовували на Лемківщині для загону риби, а за свідченням В. В. Фединяка, його використовували й на Косівщині.⁴⁰² Л. Старкевич у своїй праці пише один з різновидів сака – черпак, що мав лійкоподібну форму.⁴⁰³

І. Верхратський описав знаряддя, яким виловлювали у Галичині – шуфату (шувату): дві жердини, з'єднані посередині рухомим кріпленням таким чином, що вони могли складатися і розкладатися мов ножиці. До однієї половини жердин кріпилася конічна сітка. Таку снасть закладали на бистрині, тримаючи за ручки, і заганяли в неї рибу. Також рибалки використовували сакуля – «рідке ткане полотно у формі кишені, прикріплене до двох жердин». Описано й давнє знаряддя риболовлі у Галичині – «колиску»: плетений з лози кіш у формі коліски для немовлят. Нею ловили рибу на міліні.⁴⁰⁴ У праці

«Полесьє. Матеріальна культура» відзначалось, що цей метод вилову риби застосовувався також на Поліссі і був навіть дуже популярним.⁴⁰⁵ Дещо модернізований вид «колиски» отримав назву клонля (кімля, климля, клонья). М. Лицур описав, що це рибальське знаряддя робили таким чином: «Жердини скріплювали у формі двох паралелограмів зі спільною основою. Потім конструкцію зі всіх сторін обтягували сіткою. Тільки в тому місці, де сторони паралелограмів найбільше розходились, сітки не було. Це був отвір. Скраю до кутів отвору кріпили обруч або держак».⁴⁰⁶ За свідченням В. Макара, це знаряддя для вилову використовували також на річці Буг.⁴⁰⁷

Подібним до «колиски» був підсак (підсака, підсаківка). Відзначалось, що він мав конусоподібну форму і в основному ним збирали отруєну рибу.⁴⁰⁸ З праці В. Кобільника «Матеріальна культура села Жукотина Турчанського повіту» (1936 р.) відомо, що велике поширення цей метод вилову риби набув на Стрийщині, де отримав назву «черпак».⁴⁰⁹

Тогочасні дослідники відзначали, що широке поширення для вилову риби у Галичині набула підривка (крошня, корошня, кросна, фатка, фат, підхват, підклад, нападка, черпак, крижак, крижівниця, крижоватка, локатка, лакатка, сак, сітка). Ця снасть складалася з сітки прямокутної форми, прикріпленої до жердини.⁴¹⁰ Її опускали на деякий час у каламутну воду, після чого різко підносили, і риба залишалась у сітці. І. Верхратський вказував, що на Стрийщині це знаряддя називалось підсаком і її застосовували взимку,⁴¹¹ а І. Франко відзначав, що його також на Стрийщині називали ужмиком.⁴¹² В. Кульматицький писав, що на Черемоші рибачки вкористовували це знаряддя також для ловлі з човна,⁴¹³ Т. Сулімірський у праці «Риболовство у верхній частині Сяну» – що в околицях Сянока цей вид рибальського знаряддя називався «пригартачкою» через спосіб вилову притягуванням риби до себе.⁴¹⁴

Л. Старкевич у праці «Взаємовідносини рибальської галузі та рибної ловлі у нижній течії Дністра у Галичині» (1905 р.) відзначав, що крошню широко застосовували в нижній течії Дністра в нічний час, в період нересту.⁴¹⁵ Про деякі конструктивні особливості крошні щодо способу кріплення сітки відзначав І. Верхратський, через що вона отримала назву «чапавка»,⁴¹⁶ а З. Фішер вказував, що рибаки на Пруті і Черемоші крошню називали «чекалом».⁴¹⁷ За інформацією І. Франка, у с. Мшанець Староміського повіту це знаряддя мало визначення «павук».⁴¹⁸ К. Мошинський у праці «Народна культура слов'ян» (1929 р.) зазначав, що «підривка» (крошня) була характерна для західнослов'янської рибальської традиції.⁴¹⁹

М. Глушко вказував, що після II Світової війни підривка (павук, диба) широко застосовувалась в Україні.⁴²⁰ І. Верхратський відзначав, що крошню застосовували і в поєднанні з греблями. Ця конструкція отримала назву «сяжа». Її застосовували в глибоких місцях біля високих берегів. Головним чином цей вид риболовлі використовували ввечері.⁴²¹ Владиков В. вказував, що практично таке ж знаряддя у Закарпатті отримало назву «сіжовий сак».⁴²² М. Аристов вказував, що «сѣжи» («сяжа») використовували ще за часів Київської Русі.⁴²³

К. Клюк вказував, що популярними у Східній Галичині були сітчасті снасті, серед яких найчастіше використовували їх різновид – «невід». Він складався з двох сітчастих крил, посередині між якими знаходилася конічна сітка (матня), довжина якої сягала до 6,5 м; верхній і нижній краї невода кріпилися до двох міцних мотузок. До горішньої прив'язували дерев'яні поплавці чи дощечки із сухої верби, осики чи берези. До нижнього краю снасті

чіпляли металеві грузила. До верхньої частини матні, приблизно на середині її довжини прикріплювали дерев'яну «лавку», яка вказувала на правильність руху матні. Ширина сітки мала бути такою, щоб вона досягала дна водойми, натомість довжина могла коливатися від кількох десятків до кількох сотень метрів. Найчастіше його використовували на великих ставах та річках.⁴²⁴

У «Географічному словнику Польського королівства та інших слов'янських країв» відзначалось, що «невід» був найоптимальнішим знаряддям для промислового рибальства. За його використання ще у другій половині XVIII ст. рибалки з Сокальщини на Бузі платили дуже високі податки (10 зл. в рік).⁴²⁵

На думку І. Верхратського, у Галичині велике значення мав вилов риби «волоком». Волок – це досить довга сітка, що посередині сильно западала назад і утворювала матню. Вона кріпилася до двох мотузок за допомогою дерев'яних (вгорі) та металевих (внизу) кілець. Завдяки цьому сітку можна було розтягувати чи стягувати в залежності від потреби. По краях її прив'язували до двох жердин (орчиків). Рибалили волоком з двох човнів на великій воді.⁴²⁶ Т. Сулімірський у праці «Риболовство у верхній частині Сяну» вказував, що невід часто плутали з волоком, хоча лише вартість матеріалу для волоку коштувала на початку 1930-х рр. біля 100 зл.⁴²⁷

В. Кульматицький у праці «Зимовий вилов риби на Пруті біля Коломиї» відзначав, що за допомогою неводу рибалки ловили рибу на річці Прут біля Коломиї.⁴²⁸ Аналогічний метод використовувався на ріці Сян.⁴²⁹

На нижньому Дністрі застосовували інший вид волоку – сітку довжиною 2 м і шириною 4 м з вічками діаметром 3 см. Його особливість полягала в тому, що грузил така сітка не мала, але були 4 поплавці з кори. Волок кріпився за допомогою тонкого шнурка до двох ліщинових палиць (лісок) довжиною 2-5 м. Здебільшого такий метод вилову використовувався при ловлі риби з човна в мутній воді біля берегів.⁴³⁰ І. Верхатський та «Рибальський окульник» відзначали, що Галичині були притаманні ще кілька

снастей, подібних до волока, але невеликих за розміром та з дрібними вічками (полотно, пілка, верето, вата).^{431,432} Серед різновидів знарядь для вилову риби була тригулиця (дригубиця, дриги, дригавка, путанка). Це знаряддя вилову складалось з потрійної сітки, що кріпилася до двох шнурків. Передня і задня сітки, в'язані із грубого шпагату, мали вічка діаметром 14 см. Середня сітка – полотно – була сплетена з тонких міцних ниток, мала вічка діаметром 3,5 см. Ширина передньої і задньої сіток сягала приблизно 90 см, середньої – 1,5 м. Вона була слабо прикріплена до шнурків, а тому під тиском маси спійманої риби могла через одне або кілька задніх вічок утворювати своєрідну матню. До нижнього шнурка тригулиці кріпились спеціальні металеві грузила діаметром 2 см, а до верхнього – пливачки з дубової кори діаметром 4 см.⁴³³ Старожили стверджували, що такий вид вилову риби існував і у 60-х рр. ХХ ст. на Тернопільщині.⁴³⁴ Тригулицею найчастіше ловили рибу, що трималась дна річки – підусту, марени, чечуги, чопи. Слід відмітити, що у розпорядженні намісника Галичини від 1883 р. згадується рибальське знаряддя під назвою «потрійні банти»⁴³⁵. М. Лицур припускає, відштовхуючись від назви снасті, що це був різновид тригулиці (складався з трьох полотен-бантів).

Про застосування снасті «поплав» у Снятинському повіті йшлося у статті В. Кульматицького «Про вилов дунайського лосося на Черемоші»,⁴³⁶ а Т. Сулимирський вказував, що це знаряддя використовували й на Дністрі, і воно мало назву «поїздова сіть». Дещо рідше згадується ця снасть під назвою «бігунець».⁴³⁷ Автори праць «Матеріальна культура Лемківщини» та «Лемківщина» відзначали, що «бігунець» був характерним знаряддям для вилову риби на всій території Лемківщини.^{438,439} Використання «підзватки» у

селі Дидьова Стрийського повіту описав І. Франко.⁴⁴⁰ Про застосування на річці Дністер снасті («віхи») йшлося у праці І. Верхратського «Початки до уложення номенклатури и_терминології природописної народної»^{441,442}. На застосування «віхи» у с. Делева Тлумацького повіту вказував також К. Мошинський у праці «Народна культура слов'ян».⁴⁴³ Л. Старкевич у праці «Взаємовідносини рибальської галузі та рибної ловлі у нижній течії Дністра у Галичині» описав використання цього методу на р. Дністер у с. Нижнів.⁴⁴⁴ Р. Кайндль у праці «Рибальство гуцулів» відзначав, що цей метод використовували й на Гуцульщині, де він отримав назву «лянцувати» рибу.⁴⁴⁵

Окрему групу снастей та методів вилову риби застосовували у ставах. Зокрема, у статті «О закладаню ставковъ на коропа» (1883 р.) описано, як для полегшення вилову риби у ставах під час їх спуску кожен став оснащували так званим «ловиськом» або «рибною ямою».⁴⁴⁶ В. Бурда у статті «Про вилов у ставах» вказував, що «ловисько» мало форму заглибини у ставі, де збиралась риба при спусканні ставу. Перед тим, як спускати став, необхідно було скопити траву у водоймі або з ровів, які постачали воду.⁴⁴⁷ Лесневський у статті «Рибне господарство» вказував, що воду зі ставу потрібно спускати поступово, щоб дати змогу рибі дістатися до «ловиська». Коли риба опинялась у ямі, волоком проводили її вилов. Улов необхідно було помістити у ванни для того, щоб була можливість обмивати її від намулу. З цією ж метою інколи використовували спеціально обладнані лавки, оббиті навколо металевим листом, з отвором для спускання води. Відмічалось, що процес виловлювання риби найкраще організований на великих ставах, де одні рибалки виловлювали рибу, другі обмивали її, треті важили й рахували і т. д.⁴⁴⁸ С. Курилло у праці «Створення ставів і розведення коропа» (1894 р.) рекомендував зважувати рибу відразу після вилову і складати у бочки з водою для її транспортування на ринок. При цьому бочки слід було закрити соломною або кришкою з отворами і не заповнювати доверху водою, щоб при перевезенні риба могла

отримувати свіже повітря.⁴⁴⁹ З. Фішер у статті «Рибне господарство на «диких» ставах» вказував, що досить часто вилов риби в ставі проводився без спускання води через технічну неспроможність.⁴⁵⁰ М. Бакота вказував, що для ловлі риби в селянських ставах використовували звичайні плетені кошики, до яких вставляли приманку, а потім з допомогою мотузки, підвішеної до прибережного дерева чи спеціальної опори, рвучко піднімали вгору та виймали здобич.⁴⁵¹

П. Лесневський розрізняв різні види приманок для вилову риби: загальні – для всіх видів риби та індивідуальні – для окремого виду риби (різноманітні комахи, черв'яки, мотилі, хрущі, мухи і т. д).⁴⁵² К. Клюк описав застосування для приманок трав (розмарину, лаванди, чебрецю, м'яти тощо).⁴⁵³ С. Лемпицький у праці «Як священник Клюк навчає ловити рибу» вказував, що для загальної приманки риби можна застосовувати приготоване збіжжя. Окремо він заторкнув питання індивідуальних принад, вказуючи, що для коропа краще застосовувати варений горох, верховодки – мух, форелі – личинок, витягнутих з трухлявого пня, харіуса – коників-стрибунців.⁴⁵⁴

П. Лесневський у статті «Риболовство» подав рецепти приготування приманок із застосуванням меду, кропу, бринзи.⁴⁵⁵ К. Клюк пропонував для приманки використовувати старий сир, перетертий з пшеничним хлібом та молоком і цю суміш невеликими шматками вкидали у річку.⁴⁵⁶ Інформація щодо виготовлення рибальських знарядь подана у праці Т. Сулімірського «Риболовство у верхній частині Сяну». Зокрема, автор описав виготовлення ості, плетіння сіток, верші тощо.⁴⁵⁷ У статті «Де можна купити сітки» для рибалок, які не вміли виготовляти рибальські снасті, давали поради щодо купівлі саків, волоків, ятерів.⁴⁵⁸

Велике значення для ефективного рибальства становили не лише знаряддя рибальства, але й ефективне використання човнів. Зокрема С. Сакович у «Матеріалах щодо характеристики рибальських відносин у Польщі» наводив статистику використання 937 рибальських човнів у 1929 році на території трьох галицьких воєводств.⁴⁵⁹

В. Кульматицький у праці «Про вилов дунайського лосося на Черемоші» вказував на нерівномірне використання човнів: їх часто використовували для риболовлі на Дністрі та ставах, тоді як на гірських річках (Черемоші та інших) – дуже рідко. У своїй праці він описав різні види рибальських човнів.⁴⁶⁰ Також опис човнів містять праці І. Верхратського «Початки до уложення номенклатури и терминології природописної народної»,⁴⁶¹ І. Лукавиченка «Рибалка»,⁴⁶² Т. Сулімівського «Риболовство у верхній частині Сяну»,⁴⁶³ «Нарис про рибалку».⁴⁶⁴ М. Лицур відзначає, що жандармерія використовувала для контролю за рибальством більш сучасні тогочасні човни.

Про особливості ловлі риби вудкою йшлося у статті «Ловля риби» (1894 р.): чим більше була розвинена країна, тим більше способів ловлі риби в ній застосовували. Найбільше способів вилову існувало у спортивному вудковому рибальстві, коли переплітались приємність та користь. Зокрема, найкращим часом для ловлення риби на вудку вважався ранок або вечір; одяг рибачка повинен бути темного кольору, щоб не відлякувати рибу; ловити форель потрібно щоразу в іншому місці; рибалити найкраще на глибшому місці, так як на більшій глибині ловиться більша риба; з метою запобігання псуванню риби при її тривалому зберіганні форель або лосось після вилову слід було одразу зарізати і біля хвоста зробити надріз, щоб повністю зійшла кров. Крім ловлі риби вудкою пропонували для вилову щупака використовувати вогнепальну зброю, вказуючи, що цей метод годиться у спекотний період, коли щупак плаває зверху. Для набоїв найкраще використовувати дріб, а цілитись потрібно перед головою риби, а після пострілу – виловлювати його у воді, щоб не пішов на дно.⁴⁶⁵

У публікації «Водяна жаба придатна для споживання» описано методи ловлі вудкою жаб.⁴⁶⁶ У статті «У справі рибальського закону» відмічалось, що у рибальському законі потрібно чітко визначити способи та методи вилову риби, так як існуючий закон є заплутаним.⁴⁶⁷

3.2 Полювання на раків

Крім власне праць про розведення риби, окремо слід вирізнити праці, присвячені розведенню раків: Я. Бовкєвича «Рак» (Варшава-Краків, 1928 р.), І. Хоментовської «Розведення раків» (1933 р.), Т. Чайковського «Розведення риби та раків» (Тарнув, 1907 р.), З. Фібіха «Розведення раків» (Львів, 1925 р.), З. Гаварецького «Раки та їх розмноження» (Львів, 1889 р.), «Розведення раків» (Природник, Тарнув, 1885 р.), Я. Карлінського «Дещо про інфекційні захворювання раків» (Природник, Тарнув, 1881 р.), А. Коха «Про інфекційні захворювання раків» (Природник, Тарнув 1887 р.), та «Про розведення раків» (Промислова газета, 1878 р., С. 129-130), Ф. Вілкоша «Раки» (Краків, 1909 р.). Статистичні дані та аналіз торгівлі раками за кордон оприлюднено в статті «Про галицьких раків» (1894 р.).⁴⁶⁸ У статті «Надзвичайний улов раків» (1895 р.) відзначалось, що у Галичині нараховувалось 43 фірми з постачання раків за кордон, які через високі смакові якості отримали назву «галицьких».⁴⁶⁹

Л. Вайгль у статті «Рак» (1884 р.) відзначав, що багато торговців спекулювали раками. Так, купуючи у Любіні Великому біля річки Верещиці копу раків (60 штук) за 20 центів, вони перепродували їх на ринку у Львові за 3 – 4 золотих.⁴⁷⁰ Стаття «Про галицького рака» (1896 р.) розглядає три найпопулярніші у Європі види раків: Solokrebse (великі екземпляри), Ragoutkrebse (розміром від 8 до 10 см) та Suppenkrebse (малі рачки).⁴⁷¹ У статті «Вибір раків для розведення» інформували, що при ефективному веденні господарства з одного кілометра річки можна отримувати 3 тис. штук раків, а вже за 5-6 років можна було розраховувати на прибуток.⁴⁷² У статті «Господарство з розведення раків» повідомлялось, що перше таке господарство заклав граф Януш Тишкевич у селі Верин у 1902 році.⁴⁷³

Велике значення для розведення раків мала праця Л. Ліндеса «Використання річок, ставів, мочарів, озер і торфовищ для штучного розведення риб, раків та п'явок», що ґрунтувалась на найновіших дослідженнях, їх застосування до господарських умов Галичини та Польщі.

Серед іншого, автор давав вказівки щодо зберігання та транспортування раків, їх ловлі тощо.^{474,475,476}

Низка праць була присвячена власне вилову раків. П. Зубрицький у статті «Спогади про Івана Франка» відзначав, що письменник ловив раків, використовуючи світло смолоскипів. Раки виповзали з нір на світло, і їх лише підбирали.⁴⁷⁷ Син Петро згадував, що Іван Якович використовував також для вилову раків вудку, а в якості приманки використовував печінку чи печену на вогні жабу.⁴⁷⁸ І. Верхратський (1872 р.) відзначав, що поширеним способом вилову раків був «лібець», коли для приманки раків використовували зіпсуте м'ясо.⁴⁷⁹

Споживання раків мало й символічне значення. Релігійні приписи євреїв визначають обов'язковість споживання рибної продукції під час святкування Шабату (суботи – сьомого дня тижня в іудаїзмі). Також у християн існують традиції – під час святвечора перед Різдом Христовим споживати рибу. Зокрема, у кулінарній книзі «Гриби – риба. Збірка кращих кулінарних рецептів маринування, засолювання і сушіння грибів і риби», виданій польською діаспорою в 1917 р. у Чикаго, містилось 70 переписів страв із риби та раків.⁴⁸⁰ На думку В. Грабовського, сушіння риби на Гуцульщині було розповсюджено завдяки традиції населення краю сплачувати протягом століть податок сушеною рибою.^{481,482,483} Відомий етнограф В. Гнатюк у книгах «Народня пожива і спосіб її приправи у Східній Галичині» та «Народня пожива на Бойківщині» відзначав, що у Галичині була традиція варити та пекти раків.^{484,485} Іван Франко у книзі «Людіві віруваня на Підгір'ю» відзначав,

---

що ікру раків, яку називали «пшеничкою», у Галичині споживали у сирому вигляді.⁴⁸⁶

Для охорони популяції раків органи влади видавали низку розпоряджень, зокрема, 27 жовтня 1932 р. Міністр землеробства видав «Розпорядження про охорону риб і раків на відкритих водах»,⁴⁸⁷ опубліковане у «Збірці законів Польщі». ⁴⁸⁸ Для врегулювання питань ветеринарії, пов'язаних з експортом та імпортом раків, було видане Розпорядження «Про транспортування з закордону польською територією риб, раків і виробів тваринного походження» Міністра землеробства за погодженням з Міністром фінансів та Міністром транспорту від 8 серпня 1934 р.⁴⁸⁹

Слід відмітити, що рак та риба мали і символічний зміст. Так, Гура А. В. у праці «Символика животных в славянской народной традиции» вказував, що рибу та раків поєднувала вода. В українській народній творчості були поширені прислів'я, пов'язані з раками: «Не буде риба раком», тоді як у поляків «Wszystko jedno: rak ryby i żaba ryby» («Все одно: рак риба і жаба риба»).⁴⁹⁰ В українській пісні згадується рак: «Танцювала риба з раком».⁴⁹¹ Я. Шнайдер у праці «Край гуцулів» вказував що у слов'янській культурі рак і риба мали відповідно чоловіче та жіноче начало.⁴⁹² Мати любила доньку, як риба воду, дівчина жадала жити з коханим, як риба з водою.⁴⁹³ С. Здзярський у праці «Жменька народних русинських легенд з села Налужжя Тербовлянського повіту» відзначав, що кохану жінку часто називали

«рибонькою».⁴⁹⁴ І. Франко у «Галицько-руських народних приповідках» вказував на інші приказки Галичини: «Нема риби без ости, чоловіка без злоти», «Риба жиє рибою, а чоловік чоловіком», «Риба шукає де глибше, а чоловік де лучше».⁴⁹⁵ Я. Шнайдер у праці «Населення Печеніжина» відзначав, що на Гуцульщині після Великодних свят дівчата співали: «Один рак іспечений, другий рак ізварений, до нас, свашко, до нас».⁴⁹⁶ В. Гнатюк в «Матеріалах до української етнольоґії» записав гаївку з Тернопільського повіту наступного змісту: «А я рак-неборак цівки сучу, цівки сучу, а щупая риба в гору скаче, в гору скаче, то в гору, то в долину, то в лозу, то в калину, а з панійського роду вибирай си паню млоду».⁴⁹⁷ У його ж праці «Галицько-руські народні легенди» записана легенда з с. Григорів Бучацького повіту про «боговідступництво» рака, внаслідок чого Бог покарав його так, що очі в нього опинились «заду».⁴⁹⁸ Ця легенда знайшла своє відображення у галицькій приказці: «Змилювався Бог на рака, дав му в заду очі».^{499, 500} Про негативний образ рака писав І. Франко у праці «Людові вірування на Підгір'ю», відзначаючи, що існувало повір'я, за яким якщо б зловлений рак ненароком втік, то він залишиться у цій хаті жити, а через сім років перетвориться на «дідька».⁵⁰¹

Були й інші забобони, пов'язані з раком. Зокрема, вважалось, що якщо муха сіла на живого рака, а потім вкусила людину, то та людина захворіє на рак. Найсмачнішим рак був тоді, коли цвіте пшениця.⁵⁰² Практично аналогічні забобони описав О. Кольберг у праці «Покуття: етнографічний

портрет». Адже покутяни вважали, що пропасницю легко набути тоді, коли дуже хочеться їсти рибу.⁵⁰³

4. Торгівля та споживання рибної продукції

Джерельною базою про торгівлю і споживанню рибної продукції слугує тогочасна рибальська періодика, зокрема: часописи «Окулярник», «Ловець», а також збірники відповідних розпоряджень та статистичні довідники. Зокрема, цих питань торкаються статті: «Перевезення риби залізницею»,⁵⁰⁴ «Історія рибного господарства»,⁵⁰⁵ «Торгівля та поштові відправлення раків»,⁵⁰⁶ «Про галицького рака»,⁵⁰⁷ «Щодо перевезення риби залізницею»,⁵⁰⁸ «Звіт рибного інспектора Галичини»,⁵⁰⁹ «Великий вилов раків»,⁵¹⁰ «Охорона раків»,⁵¹¹ «Експорт раків з Росії»,⁵¹² «Приватне оголошення»,⁵¹³ «Отруєння російським судаком на останньому банкеті юристів у Відні»,⁵¹⁴ «Рибальське господарство відповідно до статистичних даних»,⁵¹⁵ «Рибальська анкета»,⁵¹⁶ «Переклади законів і розпоряджень з збірника законів і оголошень для королівства Галичини і Лодомерії з великим князівством Краківським»,⁵¹⁷ «Протоколи загальних зборів Краківського краєвого товариства»,⁵¹⁸ «Проект отримання митних зборів відповідно до торговельних угод»,⁵¹⁹ «Торгівля дичиною, рибою та раками у Галичині»,⁵²⁰ «Заборона торгівлі мороженою рибою»,⁵²¹ «Торгівля мертвою рибою»,⁵²²

«Статистичні відомості економічного стану»,⁵²³ «Заборона вилову раків у Чехії»,⁵²⁴ «Торгівельні договори»,⁵²⁵ «Мито за рибу»^{526, 527} «Вплив способу забиття риби на її якість»,⁵²⁸ «Зіпсована риба»,⁵²⁹ «Продаж зіпсутої риби»,⁵³⁰ «З підкарпатських потоків».⁵³¹ У статті «Подорожі до Західної та Східної Галичини, Великопольщі та Прусії» йшлося про особливості торгівлі рибою на Львівських ринках.⁵³² У працях «Дослідження популяції риби» та «Рибальські відносини на Пруті та Черемоші» відзначалось, що головним постачальником риби на ринки були оптовики. Торговці закупляли рибу в орендарів відразу після проведення вилову, обчислюючи її кількість фурами або корцями (приблизно 106 кг). Вже безпосередньо на ринку вони продавали велику рибу на вагу, середню – поштучно, а дріб'язок – мисками.^{533,534} Р. Кайндль відзначав, що місцеві рибалки не утруднювали себе реалізацією риби на ринках, а продавали її місцевим гендлярям та корчмарям. Більше того, часто вони продавали свій майбутній улов наперед, звичайно за низьку ціну.⁵³⁵ У статті «Об'єднання малих торговців» відзначалось, що Львівський магістрат з метою ефективної торгівлі запропонував зібратись у магістраті 9 червня 1900 року для організації спілки (асоціації) продавців цих груп товарів.⁵³⁶

Інформація про величину оподаткування дичини та риби при їх реалізації у Кракові у 1910 році йшлося у «Збірці законів країн, представлених у раді держав»,⁵³⁷ а також у «Збірнику розпоряджень для королівського міста Кракова».⁵³⁸

Спеціально для торгівців рибою подавали інформацію про ринок риби у інших країнах: «Галицький короп у Нідерландах»,⁵³⁹ «Ввезення свіжої риби до Швейцарії»,⁵⁴⁰ «На віденських ринках»,⁵⁴¹ «Чи вигідно продавати форель у Парижі», «Попит на рибу у південній Німеччині»,⁵⁴² «Торгівельні договори»,⁵⁴³ Про найоптимальніші можливості транспортування риби йшлося у статтях: «Поштові посилки живої риби»,⁵⁴⁴ «Поштові відправлення риби».⁵⁴⁵ З метою попередження псування риби при її транспортуванні дирекція Львівської пошти у статті «Від поштово-телеграфної дирекції» (1902 р.) давала пораду щодо упаковки посилки при пересилці поштою риби.⁵⁴⁶ А автор статті «Пересилка риби у торф'яній підстильці» (1899 р.) відзначав, що найкращих результатів для транспортування риби можна досягти пересипавши її торфом.⁵⁴⁷ Для швидкої обробки посилок з рибною продукцією та з метою запобігання її псуванню у статті «Передсвятковий рух» (1903 р.) дирекція Львівської пошти вимагала від надавачів посилок вказувати вміст, вагу та вартість посилки, так як у Львові, Кракові, Празі та Відні був запроваджений споживчий податок за споживання дичини та риби.⁵⁴⁸ У статті «Поштові вимоги» йшлося про приписи щодо відправлених посилок. Серед іншого відзначалось, що рибу та раків можна відправляти вільно лише за умови, що вони не кровлять. Натомість, якщо дичина або риба кровила, її потрібно було упаковувати у картонні коробки, які слід зашнурувати. На пакеті потрібно проставити вартість товару. При втраті посилки пошта повинна була відшкодувати за ринковою ціною вартість дичини чи птахів за місцем відправки посилки.⁵⁴⁹

Для врегулювання торгівлі у 1900 р. Галицьке намісництво видало циркуляр про посилення контролю за рибними базарами, особливо в період з квітня по червень. У циркулярі місцеві органи влади були зобов'язувані забезпечити встановлення на ринках на видному місці табличок із зазначенням охоронного періоду для різних видів риби та її мінімальних розмірів.⁵⁵⁰

Львівський магістрат видав Розпорядження Л. 12594 від 12 березня 1891 року, яким врегулював питання виконання Рибальського закону від 31

жовтня 1887 року. Зокрема, торгівцям рибою звертали увагу, що закон визначає терміни продажу рибу, яких слід дотримуватись, а за порушення винні будуть оштрафовані у розмірі 5-50 золотих за перший раз, а до 100 золотих – у разі повторення.⁵⁵¹

Про сплату спеціального рибальського податку на річках Лімниці та Свічі йшлося у «Географічному словнику Царства Польського та інших слов'янських країн».^{552, 553, 554,555,556} У цьому ж виданні наводяться факти про надання привілеїв виловлювання риби мешканцям міст та сіл Галичини, вироки львівських судів (1788 та 1791 років) при вирішенні питань рибальства,⁵⁵⁷ а також описано факт, що у селі Поториця (нині Сокальський район) у 1765 р. риболови від ятера платили по 3 зол., від невода – по 10 зол., від зломки (złomki) – по 10 зол. податку.⁵⁵⁸

Про особливості оподаткування вилову та реалізації риби у XVIII ст. йшлося у праці В. Борейка «Історія охорони природи X ст. – 1980».⁵⁵⁹ Про сплату податків при оренді рибальських ревірів є інформація у справі «Листування з Тернопільським воєводським управлінням з питання укладення орендних договорів на використання рибних ділянок № 4 і № 8, сплати податків. 1924–1938 рр.»⁵⁶⁰

Гошко Ю. Г. відзначав, що у 1600 році в Рахові піддані віддавали 14 шкірок куниць за користування панськими наділами та пасовиськами. За

користування правом рибальства рибалки Рахова повинні були доставити домінії серед інших поборів тисячу штук форелі.⁵⁶¹

Про роль рибальських спілок у покращенні умов торгівлі рибою у Кракові йдеться у статті «Рибальська спілка» (1885 р.). Мова йшла власне про спілку, організовану Олександром Гостковським та Віктором Бурдою зі статутним капіталом 100 тис. золотих.⁵⁶² У «Статистичних відомостях про господарські відносини» (Львів, 1898 р.) проаналізовано торгівлю та вирощування риби.⁵⁶³

Про споживання риби йшлося у багаторічних збірниках, що виходили за правління Австрії: «Статистика міста Кракова, складена статистичним бюро»,⁵⁶⁴ «Статистика міста Кракова»,⁵⁶⁵ «Статистичний звіт».⁵⁶⁶ За правління Другої Речі Посполитої у Кракові виходив щомісячник «Статистичний звіт».⁵⁶⁷

Розлогу статтю «Торгівля рибою» у «Квартальнику історичному» (1890 р.) (Kwartalnik historyczny), який видавало історичне товариство, про торгівлю рибою у Львові у період з XIII по XVIII ст. опублікував В. Лозинські. Автор відзначав, що Львів з часу заснування славився виробництвом та торгівлею соленою та сушеною рибою, товари зі Львова розходились по цілій Польщі. Риба була найстарішим товаром, яким у Львові торгувати. Сприяло цьому те, що Львів стоїть на шляху між Сходом і Заходом, і тому тут було багато складів з рибою. Дуже багато риби йшло з Азовського та Каспійського морів. Риба та ікра через Львів розходилась по всій Європі. Для підтримки високого рівня місцевої рибної продукції кожен купець, який поставляв продукцію за кордон, маркував свою продукцію окремим торговим знаком, якого не мали навіть місцеві ювеліри. Великий удар по торгівлі рибою для Львова завдав упадок Італійських колоній Каффи. Але, з іншої сторони, львівські купці змушені були звернути увагу на місцеве виробництво. З XV ст. львівські купці почали займатись виробництвом власної рибної продукції, орендуючи для цього місцеві стави. Архівні матеріали свідчать, що ціни на оренду ставів зросли і почали укладатись договори між купцями та шляхтою, яка володіла ставами; при чому орендували стави навіть дуже далеко від Львова.

Найстарші договори датуються другою половиною XV ст., коли Миколай Крамар і Мартин Кухта – львівські мешканці, у 1475 році отримали право спускання ставу біля Золочева за 80 гривень. У цьому ж році Мацей Рохацінський орендує право спускання ставу у князя Семена Збарзького.

Навіть на малих львівських ставках вели рибальське господарство. Зокрема, у 1535 році консулярне управління дозволяє Миколаю Крайзерові спускати став, який відноситься до братства «Найсвятішої Марії Сніжної», за сплату одного каменя воску на користь цього ж братства. У 1566 році житель Львова – купець Крайзер, орендує в Анни Мелецької спускання ставів у Комарно, а русин Давид в цей же час орендував став у Глинні. Також цей торгівець поставляв до Львова рибу з Луцька та судився з латинським архієпископом Павлом Тарлом щодо недотримання угоди про спускання ставу. В архіві зберігаються розпорядження Костянтина Острозького про здачу в оренду ставів. Були судові позови щодо незаконних спусків ставів, зокрема, справа Фелікса Зімінцького (1557 р.) щодо спуску ставу, що належав Львівському замку. У 1535 році Король Зигмунт I видав наказ Львівському старості Станіславу Одровонзову, щоб за привезену до Львова солону рибу з будь-якої місцевості не брати податки. Також було розпорядження, щоб львівські купці завозили до Львова лише вже засолену або випотрошену рибу, щоб потім через Львів можна було відправляти її у бочках за кордон. З занепадом у XVII ст. суспільного життя у Львові відбувається також й занепад торгівлі рибою. Архівні дані свідчать, що у цей період лише три родини купців займались торгівлею рибою на високому рівні: Шольци, Домагалічі, Острогурські. Відомо також про конфлікт між королівським двором та купцем Мельхіором Шольцем через поставку риби поганої якості. На своє виправдання купець казав, що він дуже багато років постачає рибу до Кракова і жодного разу не було претензій.

Збереглося декілька рахунків, виплачених купцеві Острогурському за доставку риби до королівського столу. За 14 бочок соленої риби було сплачено 312 золотих. За 18 каменів (камієн = 6,35 кг) дунайського коропа, тобто за 114,3 кг, сплачено 54 золотих.

Відомо, що Войцех Домагаліч орендував Бережанські стави, рибу доправляв до Львова, де за посередництвом інших торгівців риба продавалась за кордон. Є дані, що у 1638 році купці Федько Карамін та Сенько Величко зі ставів М'єндзибужа доправили до Львова 99 бочок соленої риби. У 1664 році Альберт Станіслав Мнішек, староста Сяноцький, здає в оренду львівським купцям Шерецький став. Про важливість торгівлі рибою свідчить те, що Львівський магістрат у 1658 році у переліку торгового обороту вказував також торговий збір за рибу. За 100 дунайських коропів потрібно було сплатити 1золотий і шість грош, за реалізацію бочки гданського оселедця – 18 грош. Також у XVII ст. у Львові існував цех рибної продукції. У 1659 році Рада міста Львова видає розпорядження, що чисельність членів цеху не може перевищувати 30 осіб. Лише 20 членам цеху було дозволено продавати велику рибу, десять осіб мал право торгувати виключно малою.⁵⁶⁸

У «Монографії до історії Галицкої Русі» (1886 р.) Смирнов та Шпараневич відзначали, що у Галичині розведенням риби у ставках займалися починаючи з XV ст. Для того, щоб мотивувати розведення риби у ставках, Казимир IV Ягеллончик видав привілей, за яким руській і подільській шляхті дозволялося продавати рибу з власних ставів без жодного мита. Відзначалось, що з XV ст. у Галичині по селах масово організовували водойми невеликих розмірів для розведення риби, які, як правило, розташовувались обабіч осель.⁵⁶⁹ М. Новицький у статті «Стави» відмічав, що в подальшому у Галичині розвиток ставкового господарства гальмувало цілеспрямоване поширення неправдивих чуток про шкідливість ставів для здоров'я через отруйні випаровування, які нібито виділялися з цих водойм і ставали джерелом інфекцій. Дослідивши ці чутки, «Лікарське товариство Галичини» дійшло висновку, що «...закладання ставів на місці мочарів є не тільки нешкідливим для здоров'я, але й загалом дуже корисне», а от проживання біля болотяних угідь є дійсно шкідливим для здоров'я.⁵⁷⁰

Докладна інформація про виловлену рибу у всіх повітах Галичини у період з 1929 по 1931 рік зберігається у Державному архіві Івано-Франківської області.^{571, 572,573,574,575,576,577,578,579,580,581,582,583,584,585,586,587} С. Санкович у статті

«Матеріали щодо характеристики рибальських відносин у Польщі» відзначав, що ставкові господарства Галичини посідали провідні місця у Польській державі, де з 1 га отримували 180 кг риби.⁵⁸⁸ Слід відмітити, що кращими показники були лише у Краківському та Сілезькому воєводствах – по 200 кг з 1 га.⁵⁸⁹ Аналогічно «Краківське рибальське товариство» відмічало, що у

Станиславському воєводстві рибальські господарства були організовані на наукових засадах. Так, всі стави були оснащені сховищами та зимівниками для риби, садками для зарибку і малька. Зазначалось, що тут вирощували кілька видів коропа та додатково щук і линів. Рибу та малька підгодовували млинарськими відходами та насінням люпину (рослина з роду *Lupinus* родини Бобових). Всі господарства продукували рибу для власних потреб і збували її на місцевих ринках – у Львові, Стрию, Станиславові, Коломиї, Косові. Серед найбільших проблем їх власники визначали брак кредитів на розширення ставів та на відбудову їх після повеней.⁵⁹⁰

У статті «Фабрика муки з великої рогатої худоби у Львові» зазначалось, що на ставках Східної Галичини продукували, головним чином, щук, окунів (*Perca fluviatilis*), линів (*Tinca tinca*), карасів (*Carassius carassius*), так звану білу рибу – плотиць (*Rutilus rutilus*), червоноперок (*Scardinius erythrophthalmus*), рідше коропа (*Cyprinus carpio*). Форельних господарств в регіоні було обмаль, хоча й кліматичні умови були сприятливими. Для стимулювання розведення форелі у Львові було створено підприємство, що виготовляло корм для форелі з муки та крові худоби. Проте свою продукцію воно змушене було експортувати аж у Францію та Німеччину.⁵⁹¹

Матеріали про річкове та ставкове господарства Тернопільщини зберігає Державний архів Тернопільської області. Фонд Тернопільського воєводського управління (ф. 231). Зокрема, у «Розпорядженні Тернопільського воєводського управління про нагляд за виконанням статуту рибальства про оренду риболовних місць та з інших питань. 12 листопада 1923 р. – 27 серпня 1927 р.»⁵⁹² та «Розпорядженнях Міністерства землеробства і розпоряджень воєводського управління про землеробство, рибальство, лісове господарство та з інших питань. 4 січня – 31 грудня 1927 р.»⁵⁹³ йшлося про організацію взаємовідносин між органами публічної влади та орендарями рибальських ревірів. У матеріалах «Листування воєводського управління з повітовими старостами про оренду риболовного місця на річці Серет. 29 липня 1922 р. –

25 квітня 1927 р.»⁵⁹⁴ міститься інформація про проведення аукціонів щодо надання в оренду рибальських ревірів. Чимало інформації про ставкове господарство міститься у справі «Дані повітових відділів самоуправління про хід робіт з покращення пасовищ і про кількість водойм в повітах воєводства. 11 червня – 29 листопада 1930 р.».⁵⁹⁵ У справі «Листування з повітовими старостами про стан рибних господарств в повітах. 4 травня 1925 – 11 грудня 1929 рр.» міститься інформація про ведення рибальства у ставкових господарствах на території Станиславівського воєводства.⁵⁹⁶

У статті «О закладаню ставковъ на коропы» (1883 р.) відмічалось, що ставки класифікували в залежності від джерела наповнення води. Розрізняли стави: “рѣчні” (якщо вода поступала з річки), “жереляні” (з джерела) та “небесні” (від опадів – снігу чи дощу).⁵⁹⁷ Щоб уможливити нормальне проходження води під час паводків «Розпорядження Міністерства рільництва, внутрішніх справ і торгівлі від 14 лютого 1894 року, що стосується закладання, утримання і ліквідації ставів» регламентувало планування штучних водойм, а саме: будівництво і укріплення гребель, відвідних ровів, шлюзів, обов’язково мали стояти позначки максимально допустимого рівня води.⁵⁹⁸

Автор статті «Опитувальник у справі рибальства у Львові» відмічав, що рибалки покладали на це розпорядження великі надії, так як ця постанова, на їх думку, була покликана перевести ставкове господарство на раціональне підґрунтя. Відмічалось, що особливо корисною вона мала стати для Східної Галичини, яка часто потерпала від повеней.⁵⁹⁹ З. Фішер у статті «Рибне господарство на диких ставах» вказував, що на території Карпат та Прикарпатті закладання штучних водойм через загрозу частих повеней є малоефективним.⁶⁰⁰

Великих збитків ставковим господарствам завдавали не лише природні катаклізми, але й суспільні (війни тощо). Так, великої шкоди зазнало ставкове господарство в період Першої Світової війни, що призвело до різкого

зменшення продукції харчування. Тому для врегулювання постачання рибопродуктів та приборкання спекуляції «Розпорядження намісника Галичини від 28 листопада 1917 року L. 30.124/А для виконання наказу Міністерства від 16 серпня 1917 р. № 343 «Щодо регулювання ціни на прісноводну рибу» регламентувало ціни на найбільш поширені види риби – коропа, лини і щуки.⁶⁰¹ В архівній справі «Дані повітових старост про наявність рибних господарств в повітах воєводства. 14 серпня 1922 р. – 7 лютого 1923 р.» відмічається, що в результаті війни більшість ставів були занедбані або зруйновані. У Станиславівському воєводстві з 16 у 9 повітах не було жодної водойми, де б розводили рибу. Ще в декількох повітах ставкове рибальство перебувало на стадії зародження або, навпаки, занепаду. Зокрема, у Стрийському повіті почали будувати лише 2 господарства: граф Дідушицький – у Соколові (площа – 70 моргів; село знищене в роки Другої Світової війни) та барон Бруницький – у Стрілкові (площа – 35 моргів; нині Стрийський район).⁶⁰²

У Жидачівському повіті була лише занедбана пстругарня (розплідник для форелі).⁶⁰³ Найкращою на той час була ситуація у Городенківському повіті, де існувало 8 господарств, 7 з яких – довоєнного періоду.⁶⁰⁴ Загальна площа ставів у Станиславівському воєводстві становила біля 664 га, в яких було виловлено 21,1 тонн риби. Найбільш вагомим показником було досягнуто у Рогатинському повіті, де площа ставків становила 342 га та на яких було виловлено 13,9 тонн риби.⁶⁰⁵

Внаслідок воєнних дій постраждали й селекційні рибальські господарства. Станом на квітень 1924 р. у Львівському воєводстві їх нараховували всього 16 в 11 повітах (з 28). Всі селекційні господарства були у

власності нащадків колишніх магнатських родів – Потоцьких, Бруніцьких, Любомирських та інших.⁶⁰⁶

3. Фішер у статті «Рибне господарство на «диких» ставках»⁶⁰⁷ відзначав, що станом на 1894 р. у Східній Галичині нараховувалося 28 тис. моргів (1 морг = 0,57 га) «диких» ставів, тоді як в середині XIX ст. – 50 тис. моргів, а на кадастрових мапах того часу були ділянки землі, означені назвою «стависька», що являли собою колишні місця розташування ставів. Ф. Буяк у статті «Галичина» відзначав, що у 1904 р. на всій території Галичини нараховували 430 ставкових господарств, з 1 581 ставом загальною площею 13 200 га.⁶⁰⁸ Відмічалось, що у 1910 році у Галичині було обліковано 13069 га водного дзеркала у ставках та озерах. Береги річок складали протяжність 8 тис. кілометрів. Держава на розвиток рибальського господарства субсидювала 4,8 тис. крон. У 1911 році їх було зариблено 39940 штуками карпа на суму 4 тис. крон.

У статистичному довіднику міститься інформація, що у Другій Речі Посполитій озера, ріки, канали становили 220 тис. га, в яких виловлено 10 тисяч тонн риби. Рибальські ставки були зариблені щупаками, судаками, лящами, линами. Площа ставкових господарств становила біля 100 тис. га. На ставках виловлено 13 тис. тонн риби, а рибним господарством займалось біля 2 тисяч господарств.⁶⁰⁹

Я. Розвадовський у статті «Вітчизняна рибна галузь відповідно до найновіших статистичних даних» вказував, що найбільше ставів у цей час було у Жовківському повіті – 53 стави, з яких 44 базувалися на раціональному господарстві, а за площею водойм першість належала Бродівському повіту – 21 «дикий» ставок займав там 1 712,18 га території.⁶¹⁰ С. Сакович у статті «Матеріали щодо характеристики рибальських відносин у Польщі» вказував, що на початок 1920-х рр. загальна площа ставкових господарств Галичини становила 5 950 га, але 79,8% цієї площі займали «дикі» стави.⁶¹¹

Для ефективного використання ставкових господарств влада Другої Речі Посполитої намагалась відновити ефективність рибальства. Зокрема, 19 вересня 1922 р. було прийнято «Водний закон», статті 258 і 266 якого врегульовували питання організації ставкового рибного господарства. Для

реалізації цих вимог 14 лютого 1925 р. видано розпорядження Міністра громадських робіт про закладання, використання і спускання ставів, не пов'язаних з установами, що використовують воду.⁶¹²

Урядова ініціатива стала поштовхом до відродження ставкового господарства. У справі «Листування з повітовими старостами про стан рибних господарств в повітах. 4 травня 1925 – 11 грудня 1929 рр.» відмічається, що станом на 1928 р. у Станиславівському воєводстві кількість повітів, де не розвивалося рибальство, зменшилась з 9 до 6. Загальна площа рибних господарств збільшилась до 1 993 га. Відзначалось, що найбільше за площею господарство було у власності Вінцентія Розвадовського у Бабині Середньому Калуського повіту. Площа господарства становила 166 га.⁶¹³ У Городенківському повіті нараховувалось 44 стави,⁶¹⁴ а у Тлумацькому – 31.⁶¹⁵ У «Географічному словнику Царства Польського та інших слов'янських країн» відзначено, що у Тлумацькому повіті наприкінці ХІХ ст. багато ставів були осушені, зокрема, на Грушецькому потоці (Тлумацький повіт) було шість надзвичайно рибних ставів, п'ять із них на початку 1880-х рр. уже були перетворені на орні поля та сіножаті.⁶¹⁶ Аналогічно у 1856 році став біля с. Локітка та Коропецький став біля Тлумача були перетворені на пасовище.^{617,}
618

У справі «Розпорядження повітового управління і відомості постерунків поліції про наявність рибних продуктів в повіті. 17 січня – 13 лютого 1931 р.» є інформація, що у Тернопільському воєводстві площа рибальських ставів становила 4 391 га. Найбільше за площею ставів було обліковано у Бережанському повіті (979,1 га), а найменше – у

Теребовлянському (всього 18,7 га).⁶¹⁹ У статті «Тернопільське воєводство» відмічалось, що у Перемишлянському, Радеківському та Заліщицькому повітах не було жодного ставу.⁶²⁰

С. Сакович у статті «Матеріали щодо характеристики рибальських відносин у Польщі» відзначав, що при порівнянні даних початку 1920-х та початку 1930-х років площа ставів у Галичині збільшилася у понад два рази – до 12 572 га. Лише у Львівському воєводстві вона становила 6 188 га. Головним чином збільшення площі відбулось за рахунок великих товарних господарств. Хоча й площа “диких” ставів зросла на 508 га, проте по відношенню до загальної площі зменшилась до 41,8%. Загалом станом на 1928 р. на території трьох галицьких воєводств нараховувалось 222 рибних господарства,⁶²¹ що складало 39,6% загальної чисельності ставів Галичини та 16,8% всіх селянських ставів Польщі. У справі «Листування з повітовими старостами про стан рибних господарств в повітах. 4 травня 1925 – 11 грудня 1929 рр.» є інформація про програми кредитування рибальських господарств, яке проводив «Державний землеробський банк». Програма кредитування передбачала, що на 10-річний термін надавалися позики на різноманітні цілі, пов’язані з рибальством.⁶²² Річна процентна ставка становила від 1% до 5%, а на деякі цілі (купівлю рибальських човнів та снастей, підвищення кваліфікації, організацію виставок, підтримку професійних видань) надавалися безвідсоткові позики.⁶²³ Відмічалось, що ці заходи підвищили ефективне використання рибальських ставів. Лише у період з 1928 р. по 1930 р. у Тлумацькому повіті Станиславівського воєводства з’явилося 13 селянських ставів,⁶²⁴ а у Коломийському повіті – 7.⁶²⁵

На думку Малопольського землеробського товариства, у 1930 р. значну частку селянських ставів не можна було навіть вважати за рибальські водойми. Як приклад наводять «гіпсовані воронки» та «калюжі» у Городенківському повіті Станиславівського воєводства.⁶²⁶ Ще менш оптимістичну картину описувало «Малопольське землеробське товариство» у справі «Дані повітових відділів самоуправління про хід робіт з покращення пасовищ і про кількість водойм в повітах воєводства. 11 червня – 29 листопада 1930 р.», відзначаючи, що багато малих ставів заросли і перетворилися на луки і сінокоси, а для їх очищення необхідні значні кошти, яких у власників немає. Ці господарства базувались на продажі риби, вирощеної з купленого зарибку, який, як правило, не годували, а лише виловлювали.⁶²⁷

У справі «Листування з Тернопільським воєводським управлінням з питання укладення орендних договорів на використання рибних ділянок № 4 і № 8, сплати податків. 1924–1938 рр.» відмічалось, що траплялись випадки незаконної передачі в суборенду рибальських ревірів. Так, комендант відділку державної поліції в Гусятині Копичинецького повіту Тернопільського воєводства А. Дрозд рапортував про те, що у листопаді 1937 р. орендар IV округу Збруча М. Копчинський здав його в річну оренду 10 мешканцям громади в Копичинцях за суму 100 зл. (натомість вартість річної оренди, яку сплачував орендар державі, становила всього 25 зл.). Згадані жителі були затримані поліцією, оскільки не мали рибальських посвідчень, хоча у них був дозвіл М. Копчинського на вилов риби протягом 1936 – 1937 рр.⁶²⁸ Чинне на той час законодавство передбачало можливість відкупитись від тюремного ув'язнення штрафом, але, не маючи змоги сплачувати штраф, селяни охочіше відбували тюремне ув'язнення за злочини, скоєні у сфері рибальства.⁶²⁹ Більше того, за свідченням Олександра Остапчука, місцеве населення часто свідомо порушувало закон, щоб потрапити за ґрати (особливо в зимовий час). Це аргументували тим, що в'язниця гарантувала дах над головою та щоденну їжу.⁶³⁰

Статистичні дані та історичні джерела свідчать, що галузь рибальства давала можливість отримувати працю значній частині населення Галичини. Одразу слід зазначити, що наведені нижче дані свідчать лише про офіційно залучених осіб, для яких рибальство становило офіційне та основне джерело доходів, тоді як більшу частину людей, що додатково займалась риболовлю або незаконно виловлювала рибу (браконьєрів), ця статистика не охоплювала.

Відповідно до першого загального перепису населення Речі Посполитої від 30 квітня 1921 року встановлено, що у 1921 р. у трьох галицьких воєводствах Східної Галичини річкове та ставкове рибальство було основним місцем зайнятості для 153 осіб (з них – 4 жінки). Власне самих рибаків нараховували 117 (3 жінки), а разом з членами їх сімей ця цифра становила 587 осіб (з них – 271 жінка). З цієї загальної кількості осіб у містах проживало 208 людей, а відповідно 379 – у сільській місцевості.^{631,632,633} Наступний загальний перепис населення Другої Речі Посполитої, який пройшов у 1931 р. у Східній Галичині, встановив збільшення вдвічі чисельності населення, яке займалось рибальством. Воно було основним місцем роботи для 330 осіб (з них – 30 жінок). Разом з усіма членами родин їх кількість сягала 984 особи (серед них – 453 жінки); 244 людини проживали в місті, а 740 – у селі. Власне у Львівському воєводстві рибальством займались 489 осіб.^{634,635} у Тернопільському – 257,⁶³⁶ а в Станиславівському – 238.⁶³⁷ Перепис населення 1931 р. дав можливість поглянути на рибальство крізь призму віросповідання. В трьох галицьких воєводствах Східної Галичини (не

враховуючи м. Львів) ця сфера була основним джерелом доходу для 454 римокатоликів та християн вірменського католицького обряду, 318 греко-католиків і християн східного католицького обряду, 201 іудея та ще 6 осіб, релігія яких не вказувалась.^{638,639,640}

Про реальну зайнятість населення в галузі рибальства можна судити з кількості виданих дозвільних документів – рибальських карток. Зокрема, у 1924 р. в Станіславівському воєводстві їх було видано 229 штук,⁶⁴¹ а в Бучацькому повіті Тернопільського воєводства 1925 року – 120 штук.⁶⁴² Польові дослідження свідчать, що у селах, через які протікали річки, рибальством займалось багато молоді.^{643,644}

У справі «Листування з окремими особами про видавання дозволу на право займатися рибальством. 1 квітня – 27 вересня 1937 р.» містяться розрахунки, за якими видно залежність кількості вилову риби від кількості рибалок. Так, у 1926 році на XVIII ревірі Прута працювало 6 рибалок, а у 1927 р. – 12. В наступні два роки там було зайнято відповідно 10 і 19 рибалок.⁶⁴⁵ С.

Сакович у статті «Матеріали характеристики рибальських відносин у Польщі» подавав дещо більшу чисельність рибалок у 1929 році у трьох воєводствах Східної Галичини. За підрахунками Міністерства землеробства, яке також вело статистику, налічувалось 3 398 осіб, зайнятих у рибальстві, з яких – 2 596 осіб працювали у річковому господарстві.⁶⁴⁶ Східні воєводства Галичини за чисельністю зайнятих у галузі рибальства поступались лише Поліському, Варшавському та Білостоцькому воєводствам.

У справі «Листування з повітовими старостами про стан рибних господарств в повітах. 4 травня 1925 – 11 грудня 1929 рр.» відзначалось, що у Рогатинському повіті налічувалось 12 професійних рибалок, а 25 – займалися рибальством додатково, при чому 10 жінок сезонно наймалися на роботу.⁶⁴⁷ У статті «Рибні ставки замість невжитків» відзначалось, що у Калуському повіті було зайнято у рибальській галузі 42 особи.⁶⁴⁸

Дослідники рибальства 1880-х рр. у статтях «Різдвяна бесіда про риболовство» та «Про стан рибальських та правових відносин у Галичині» відзначали, що досвідчених рибалок стає все менше.^{649,650}

Інформація про проблеми з веденням рибальського господарства на кордоні міститься у справі «Листування воєводського управління з воєводськими старостами про встановлення плати за право риболовства. 2 лютого 1923 р. – 4 лютого 1926 р.». ⁶⁵¹ Інформація про оренду рибальських ревірів оо. Домініканами в с. Паниківка Тернопільського воєводства міститься у «Відомостях повітових старост про стан приватних риболовецьких господарств і кількість вилову риби. 20 січня 1926 р. – 7 березня 1928 р.». ⁶⁵² У справі «Місячні відомості про кількість вилову риби за 1930 р. січень – лютий 1930 р.» міститься інформація про вилов риби на річках Тернопільщини;⁶⁵³ у справах «Листування воєводського управління з повітовими старостами про

орендування риболовного місця на річці Серет. 29 липня 1922 р. – 25 квітня 1927 р.» та «Листування воєводського управління з воєводськими старостами про встановлення плати за право риболовства. 2 лютого 1923 р. – 4 лютого 1926 р.» відображено статистичні дані про використання рибальських угідь річок Збруч, Серет, Дністер.^{654,655} Статистичні дані про кількість виловленої риби орендарями рибальських ревірів на території Тернопільського та Станиславівського воєводств були у збірниках: «Статистичні дані і переписка з повітовими старостами про вилов риби в Станиславівському воєводстві за серпень 1930 р.», «Статистичні дані і переписка з повітовими старостами про вилов риби в Станиславівському воєводстві за вересень 1930 р.», «Статистичні дані і переписка з повітовими старостами про вилов риби в Станиславівському воєводстві за жовтень 1930 р.», «Статистичні дані і переписка з повітовими старостами про вилов риби в Станиславівському воєводстві за листопад 1930 р.», «Статистичні дані і переписка з повітовими старостами про вилов риби в Станиславівському воєводстві за грудень 1930 р.», «Статистичні дані і переписка з повітовими старостами про вилов риби в Станиславівському воєводстві за січень 1931 р.», «Статистичні дані і переписка з повітовими старостами про вилов риби в Станиславівському воєводстві за лютий 1931 р.», «Статистичні дані і переписка з повітовими старостами про вилов риби в Станиславівському воєводстві за березень – квітень 1931 р.», «Статистичні дані і переписка з повітовими старостами про вилов риби в Станиславівському воєводстві за травень – серпень 1931 р.».^{656,657,658,659,660,661,662,663,664} У фонді Станиславівського повітового старостату

(ф. 6) низка матеріалів засвідчувала динаміку ціноутворення на рибну продукцію, характер рибних ринків тощо. Інші дані фіксували чисельні порушення норм закону місцевим населенням.⁶⁶⁵

У періодичній пресі часто містилась інформація про культуру споживання риби серед різних національностей. Так, у статті «Вивчення розселення риби» відзначалось, що в середньому один єврей за тиждень споживав один кілограм риби, тобто, за рік євреї споживали риби на суму 1248 тис. золотих.⁶⁶⁶ Дослідники відзначали, що наприкінці ХІХ ст. в Галичині єврейська етнічна спільнота в середньому на тиждень споживала 60 тонн риби.⁶⁶⁷ Подано було також детальний аналіз цін на рибу у 9 містах Галичини (стаття «Статистика споживання риби»)⁶⁶⁸ М. Лицур відзначає, що споживання риби залежало від соціальної приналежності. Шляхетні види риби коштували значно дорожче, тому її могли придбати тільки представники заможних верств галицького суспільства. Таку ситуацію обумовлював певною мірою й етнічний чинник, а саме – смакові вподобання євреїв. Так, станом на 1893 р. середня ціна щуки в Галичині становила 1 зол. рин. і 6 центів, форелі – 90 центів, коропа – 97 центів, лина – 77 центів.⁶⁶⁹ З. Терлецька та П. Шекерик-Доників відзначали, що заможніші українці споживали здебільшого такі

шляхетні види як щука, короп, форель, при чому запозичали кулінарні рецепти з єврейської кухні:^{670,671} від супів – до різноманітних котлет та кручеників^{672, 673}

На рівень споживання риби впливав не лише матеріальний стан, але й посада. Зокрема, Дідушицький, який мав власне рибне господарства у Тарнаватці, з кінця 1895 р. по 1 березня 1896 р. роздав священникам, чиновникам та війтам 12 пудів коропа та 11 пудів щуки.⁶⁷⁴ Й. Розвадовський відзначав, що переважна більшість населення була неспроможна придбати дорогу рибу, а купували дріб'язок та так звану «білу рибу» (марени, плотиці, підусті)^{675,676}. Ф. Вілкош у праці «Значення ставкових та річкових черепашок для людського харчування» відзначав, що в другій половині XIX ст. в часи посту та голодних років бідне населення Східної Галичини вживало в їжу річкові та ставкові мушлі. Як правило, з них готували суп. Таке явище було досить поширеним від галицького Поділля під Яворовим до басейну Збруча. Місцеве населення називало їх «шкаралупами», «скалками» та «черепахами». Описано випадки, що мушлями також годували качок.⁶⁷⁷ Розвадовський також вказував, що при великому вилові на Дністрі червінки (краснопірки) її використовували як корм для собак і свиней.^{678,679} Завдяки тому, що євреї нехтували сомами через їхні низькі смакові якості, ціна на них знижувалась.⁶⁸⁰

Деякі бідні рибалки вживали жир із сома замість солонини⁶⁸¹ або його продавали кушнірам для технічних потреб.⁶⁸²

Про торгівлю у Кракові виловленою з Вісли рибою та поради щодо приготування страв з неї,⁶⁸³ а також із жаб описано у періодиці («Водяна жаба придатна для споживання»)⁶⁸⁴ Існували також особливості торгівлі рибою перед релігійними святами (стаття «Передсвяткове пожвавлення торгівлі»)⁶⁸⁵ Гуцули, не маючи можливості реалізувати влітку велику кількість риби, солили та «вудили» її в диму на місці, щоб не зіпсувалась. «Вуджену» форель споживали самі і продавали у ближніх містечках.⁶⁸⁶ Я. Грегорович у праці «Путівник для подорожуючих Чорногорою у Косівському повіті» відзначав, що на Гуцульщині подавали приготовлену в глиняних горшках копчену форель⁶⁸⁷

Процес вудження форелі відбувався у коморах,^{688,689} де кільканадцять добре вичищених рибин натирали маслом і підвішували на шнурку чи тонкому пруті в комині на кілька днів.⁶⁹⁰ Виловлену влітку гуцулами рибу далеко від дому коптили спеціальним способом, щоб вона не зіпсувалась. Для цього гуцули підготовляли спеціальну колодку (дуплянку, вулик). Всередину набивали багато поперечних жердин, на які навішували рибу. Потім внизу колодки запалювали тріски і стежили, щоб вони курилися. Сам процес коптіння тривав 4 години.⁶⁹¹ Особливо цінилась форель та копчений короп над ялівцевим димом.^{692,693} Слід відзначити, що не всі види риби піддавалися коптінню. До

коптіння підбирали великі і жирні екземпляри. Для прикладу, передня частина сома з животом – «сухий сом» – ішла на смаження котлет. Так званий «плес» – від кінця живота і до хвоста – різали на пластини і їх копчили.⁶⁹⁴

Л. Крушельницька у праці «Рубали ліс... (спогади галичанки)» відзначає, що у Галичині зростало споживання риби, особливо під час Різдвяних свят. В цей час споживали найбільше оселедців, які ще мали назву «москалики».⁶⁹⁵ На думку М. Лицура, подорожчання риби зумовило переорієнтацію селянських смаків зі свіжої риби на дешевих оселедців, яких завозили з-за кордону. Цікаво, що така назва закріпилася і за оселедцем, завезеним з Європи.⁶⁹⁶

Вживання в їжу риби досліджував Н. Цибульський у праці «Дослідження харчування сільського населення у Галичині».⁶⁹⁷ Інформація про споживання риби в Турчанському та Бучацькому повітах наводиться у праці «Народня пожива в Галичині».⁶⁹⁸

Як свідчать історичні джерела, розповсюджене було й сушіння риби. В. Гнатюк вказував, щоб риба не зіпсувалась, рибалки часто на місці її солили, надівали на рожен і тримали так над вогнем, стежачи, щоб вона не пригоріла. Коли риба ставала твердою, то могла довгий час зберігатися. В Стрийському повіті почищену рибу клали у піч за вогонь на кленове листя або на соломі і тримали там поки вона не висохне.⁶⁹⁹

У праці «Народня пожива в Галичині» вказували на особливості сушіння риби на Снятинщині, де посолену вичищену рибу ставили у витоплєну піч на листках капусти або на соломі. Також сушили рибу

безпосередньо на металевій частині печі, на якій варили їжу.^{700, 701} За свідченням Р. Мазура, рибу різних видів в'ялили, натирали сіллю і так тримали у посудині 2-3 дні. Якщо траплявся більший екземпляр, то вздовж хребта робили повздовжній надріз, щоб краще увібралася сіль. Після цього рибу промивали у воді і підвішували на шнурок. Чищена риба в'ялилася 4-5 днів, неочищена – дещо більше.⁷⁰² К. Клюк у праці «Місцева історія природи домашніх і диких тварин у становленні господарств. Необхідна і корисна інформація для домогосподарств щодо поведінки, розмноження, лікування захворювань, вилову диких тварин та їх приручення, знищення хижаків» (1780 р.) вказував, що сушити рибу краще було не на сонці, вогні чи печі, але на свіжому повітрі в тіні. Автор посилався на рецепт львівської солоної риби, яка користувалась в той час великим попитом.⁷⁰³ Н. Цибульський у праці «Дослідження харчування сільського населення у Галичині» вказував, що сушена риба, яка у Галичині називалась «судаком», складала основу більшості рибних страв, що побутували.^{704, 705} Про особливості сушіння риби на Поліссі йдеться у праці «Полесьє. Матеріальна культура».⁷⁰⁶

Також для зберігання риби на тривалий період використовували метод парення, який полягав у тому, що рибу чистили, обробляли гарячою водою і ставили у гарячий маринад.⁷⁰⁷ А. Онищук вказував, що часто рибу

тушили з капустою.⁷⁰⁸ А особливою популярністю користувалась «замашена» риба, яку готували з додаванням конопляної або соняшникової олії, цибулі та борошна.⁷⁰⁹ Були й своєрідні особливості споживання риби, пов'язані з професійною діяльністю. Я. Шнайдер у праці «Про життя гуцулів з-над Лімниці» вказує, що зазвичай пастухи та лісоруби на Бойківщині пекли рибу на вогні.⁷¹⁰ З праці «Край гуцулів» відомо, що на Гуцульщині лісові робітники в кінці ХІХ ст. готували ще форель у сметані, з маслом та яйцями.⁷¹¹ Л. Артюх вказує, що на Бойківщині поширеними були зрази, які готували з посіченої риби чи оселедців з додаванням борошна, а потім відварювали.⁷¹² А у статті «Дещо про приправу до риби» вказувалось, що з 30-х рр. ХХ ст. поширилась мода на тушковану – «душену» рибу.⁷¹³ О. Кольберг у праці «Покуття: етнографічний портрет» відзначав, що на Покутті робили «креплики» (пиріжки) з рибною начинкою та варили пироги з рибою.⁷¹⁴

5. Ветеринарія

Поряд із здоров'ям мисливських видів тварин, риби, мисливських собак основним завданням ветеринарії у галузі мисливського та рибальського господарства є проведення ветеринарно-санітарного обстеження продукції з метою уникнення захворювання людей, які можливі при споживанні неякісних виробів з дичини та риби.

Вже наприкінці ХІХ ст. вийшла низка праць, що висвітлювали ветеринарні аспекти у галузі рибальства: А. Вежейський «Про хвороби риби» (Краків, 1881 р.), М. Новицький «Падіж коропа» (1884 р.), М. Раціборський «Рослинні паразити риби» (Тарнув, 1884 р.), С. Круліковський «Бібліографія польської ветеринарії і розведення тварин» (Львів, 1891 р.), М. Гірдовийн «Паразити місцевих видів риби» (Варшава, 1883 р.), С. Фібих «Споживча

вартість риби і її ветеринарно-санітарний контроль» (Львів) та «Захворювання риби» (Краків, 1905 р.), З. Фішер «Захворювання риби» (Варшава, 1907 р.). Ця проблема знайшла своє відображення у періодичних рибальських виданнях, зокрема в «Окулярнику», у статтях «Викладання предмету з «Захворювання риби» у Львівській ветеринарній академії».⁷¹⁵ Про діяльність ветеринарних лабораторій у Кракові і Львові та дослідження ними риби йшлося у статтях «Захворювання риби»,^{716,717} «Вивчення хвороб риби».⁷¹⁸ Як зазначено у статті «Звернення», Краківське рибальське товариство звернулось до власників ставів та осіб, які займаються розведенням риби, щоб у випадку виявлення захворювань звертатись до професора Вищої рільничої крайової школи у Дублянах – доктора Мар'яна Раціборського. Важливо, що дослідження та поради були безкоштовними.⁷¹⁹ У статті «Вивчення захворювань риби»⁷²⁰ йшлося про діяльність Львівської ветеринарної академії. П. Лесневський у праці «Ставкове рибне господарство» відзначав, що для запобігання псуванню риби та якісному приготуванню страв при ресторанах власники інколи споруджували саджавки, щоб забезпечити клієнтів свіжою рибою. Це були невеличкі водойми, стінки та дно яких були викладені дерев'яними колодами або муровані з каміння. Там зберігалася жива риба, яку в будь-який момент при необхідності можна було спіймати.⁷²¹ За сумлінну працю та знання колегія професорів ветеринарної академії у Львові призначила доктора Станіслава Фібіха доцентом кафедри з розведення риби та її захворювань. Міністр освіти Австрії своїм рескриптом L. 9683 від 28 березня 1905 р. затвердив це рішення колегії професорів. Тож на території Галичини у 1905 році розпочала свою роботу перша кафедра, яка займалась проблемами розведення та лікування риби.⁷²²

У збірнику законів та розпоряджень Галичини, що регулярно виходили у Львові, публікували нормативно-правові документи, що врегульовували ветеринарні питання у галузі рибальства. Зокрема, Розпорядження намісництва Галичини від 23 вересня 1906 року L. 117.704 щодо ветеринарної конвенції, укладеної між Австро-Угорщиною і Швейцарією, визначало, що вся м'ясна продукція, що ввозиться на територію Галичини із Швейцарії і вивозиться на територію Швейцарії, повинна проходити ветеринарно-санітарну експертизу⁷²³.

Органи державної влади вживали заходи для ефективного контролю за рибною продукцією. Зокрема, відповідно до Розпорядження Галицького намісництва від 25 квітня 1899 року L.24.768/99 необхідно було організувати лабораторії, що могли б добросовісно проводити діагностику продуктів харчування. З цією метою у Кракові були організовані спеціальні чотиримісячні курси для підготовки інспекторів з контролю за якістю харчових продуктів. Серед іншого на цих курсах вивчали методологію аналізу захворювань худоби, дичини, риби та діагностику трихінельозу.⁷²⁴

Для боротьби з інфекціями риб та їх поширенням у 1928 р. Міністерство землеробства почало видавати дозволи на ввезення риби з-за кордону тільки за наявності урядових свідоцтв з місця постачання продукції.⁷²⁵ Відповідно до Розпорядження Міністра землеробства і реформ від 20 липня 1937 р. «Щодо включення сепсису коропа до захворювань, що підлягають обов'язковій реєстрації, а також про організацію боротьби з цим захворюванням» було організовано низку заходів з локалізації та ліквідації захворювань коропа.⁷²⁶

У «Звіті інструктора з рибальства про роботу на території Львівського, Станиславівського і Тернопільського воєводства за 1930 р. 11 лютого 1931 р»,⁷²⁷ «Листуванні з повітовими старостами про стан рибних господарств у повітах. 4 травня 1925 – 11 грудня 1929 рр.»⁷²⁸ та «Листуванні з Міністерством землеробства і повітовими старостами про боротьбу з захворюванням риби у водоймах і про надання дотацій рибальським організаціям. 16 червня 1930 р. – 13 листопада 1931 р.» міститься інформація щодо поширення інфекційних захворювань серед риби.⁷²⁹

У «Протоколах засідання комісії з розвитку рибальства Львівської земельної палати» відзначалось, що для недопущення розповсюдження інфекційних захворювань риби Львівська земельна палата проводила щорічні ревізії ставкових господарств. Власників рибальських господарств зобов'язували вимірювати температуру води, стежити за зовнішнім виглядом і поведінкою риби тощо.⁷³⁰ Для цього у 1935 р. у Львові були організовані одноденні курси з проблем захворювання риби.⁷³¹

6. Гуманітарні аспекти рибальства

В історіографії рибальства Галичини знайшли своє відображення й праці, метою яких було пробудити людське співчуття та гуманне поводження із живою рибою. Інформація про діяльність Краківського магістрату щодо запобігання жорстокому поводженню з рибою та аналізу законодавчого забезпечення у цій сфері йшлося у статтях «Запобігання жорстокій поведінці з рибою»,⁷³² «Проти жорстокої поведінки з рибою».⁷³³

Рибальська галузь, яка тісно пов'язана з природою, часто згадується у народній творчості: прислів'ях, забобонах тощо. Зокрема, звичаї та традиції рибалок описав у книзі «Мисливські забобони» Юліан Ейсмонд.⁷³⁴ У «Книзі прислів'їв, приповідок і крилатих виразів» С. Адальберга (Варшава 1889-1894 р.р.) рибі було присвячено 66 позицій, рибалкам – 4; Ф. Бжозовський у «Польських прислів'ях» (Краків 1896 р.) виділив рибу у 18 позиціях. У «Словнику польської мови» авторства Карловича, Криносського, Недзведцького 5-тий том був присвячений рибальству (781 термін і прислів'я про рибу).

Проблему сакрального світу галицьких рибалок, рибної символіки висвітлювали А. Барта у праці «Про рибу Дністра, що виловлюють у селі Побережжя біля Єзуполя»,⁷³⁵ Л. Червінський – «Задністрянська територія між Стриєм і Лімницею»,⁷³⁶ Я. Грегорович – «Путівник для подорожуючих Чорногорою у Косівському повіті»,⁷³⁷ Я. Шнайдер – «Населення

Печеніжина»,⁷³⁸ «Про життя гуцулів з-над Лімниці»^{739,740} та «Рибальство гуцулів» («Die Fischerei bei den Huzulen»).⁷⁴¹ Аналіз цих публікацій засвідчив, що вони не мали аналітичного змісту, а швидше носили описовий характер. Більш ґрунтовний аналіз рибальства у Надвірнянському повіті подав М. Вершбовський у праці «Перелік деяких видів риб у річці Прут біля Делятина».⁷⁴²

Серед перших українських дослідників народної творчості, пов'язаної з риболовством, слід відмітити І. Верхратського. Його праці високо оцінили К. Мушинський («Народна культура слов'ян»),⁷⁴³ А. Ожеховський («Охорона риболовства у Східних Карпатах»),⁷⁴⁴ А. Осендовський («Карпати і Прикарпаття»).⁷⁴⁵ І. Верхратський збагатив словник народних назв риб та подав етимологію окремих найменувань риби. Він також описав близько чотирьох десятків рибальських знарядь та способів риболовлі. Великий вклад у вивчення традицій, забобонів та рибальських прикмет вніс В. Шухевич у праці «Гуцульщина».^{746,747,748}

Велике значення для осмислення галузі рибальства з огляду на його етнографічне значення вніс етнограф та антрополог Ф. Вовк, який у праці «Українське рибальство в Добруджі» здійснив аналіз галузі.⁷⁴⁹ Іншою важливою працею, в якій він досліджував рибальство на українських землях, стали «Етнографічні особливості українського народу».⁷⁵⁰ Великий вклад у вивчення етнографічних аспектів рибальської галузі Галичини кінця XIX – початку XX ст. вніс І. Франко у працях: «Етнографічна експедиція на

Бойківщину»,⁷⁵¹ «Галицько-руські народні приповідки. – Т. I. – Вип. 2 (Відати – Діти)»,⁷⁵² «Галицько-руські народні приповідки. – Т. III. – Вип. 2 (Час – Ячмінь)»,⁷⁵³ «Людові віруваня на Підгірю». ⁷⁵⁴

Не менш важливе значення мали праці відомого етнографа Галичини В. Гнатюка. Багато матеріалів народної творчості, способу харчування, забобонів, вірувань, пов'язаних з рибальською тематикою, містяться у таких його працях: «Гаївки» (1909 р.)⁷⁵⁵, «Галицько-руські анекдоти» (1899 р.)⁷⁵⁶, «Галицько-руські народні легенди. – Т. 1» (1902 р.)⁷⁵⁷, «Галицько-руські народні легенди. – Т. 2» (1902 р.)⁷⁵⁸, «Народня пожива на Бойківщині» (1900 р.)⁷⁵⁹, «Народня пожива і спосіб її приправи у Східній Галичині» (1899 р.)⁷⁶⁰, «Коломийки. – Т. 2» (1906 р.)⁷⁶¹, «Українські народні байки. – Т. I-II» (1906 р.)⁷⁶², «Народня пожива в Галичині» (1918 р.)⁷⁶³, «Знадоби до української демонології» (1912 р.),⁷⁶⁴ «Етнографічні матеріали з Угорської Руси. – Т. IV» (1909 р.)⁷⁶⁵. Слід відмітити, що Володимира Гнатюка у справі збору етнографічних матеріалів щодо рибальства консультував Федір Кіндратович.

Він звертав увагу на необхідність якомога докладнішого опису усіх снастей та їх фотографування або малювання.⁷⁶⁶

Варто відзначити й праці А. Онищука «Матеріали до гуцульської демонології. Записані у Зелениці, Надвірнянського повіту, 1907-1908. – Ч. 2» (1909 р.),⁷⁶⁷ «Народний календар. Звичаї й вірування, прив'язані до поодиноких днів у році записані у 1907-1910 р. в Зелениці Надвірнянського пов.» (1912 р.),⁷⁶⁸ «Останки первісної культури у Гуцулів» (1912 р.),⁷⁶⁹ де він висвітлював демонологічні вірування Гуцульщини, пов'язані з рибою.

Питання етнографії Галичини, пов'язані з рибальською тематикою, знайшли своє відображення й у міжвоєнний період. До основних слід віднести працю Т. Сулімірського «Риболовство у верхній частині Сяну» («*Rybołówstwo na górnym Sanie*») (1932 р.),⁷⁷⁰ К. Мушинського «Народна культура слов'ян» («*Kultura ludowa słowian*») (1929 р.).⁷⁷¹ В. Кобільник у праці «Матеріальна культура села Жукотина Турчанського повіту» (1936 р.) висвітлив побут та описав етнічні особливості українців та поляків у професійних підходах до галузі рибальства.⁷⁷² У 1926 році виходить праця іхтіолога В. Владикова «Риби Підкарпатської Русі і головні способи їх лову»,⁷⁷³ в якій автор описує способи вилову риби.

Багато етнографічного матеріалу міститься в «Етнографічних збірниках НТШ». Для членів Наукового товариства Шевченка були розроблені рекомендації для вивчення етнографії Галичини. Так, «Програма збирання відомостей про українсько-руський край і нарід уложена членами наукового товариства ім. Шевченка» складалась з таких розділів: «Відомості історичні», «Відомості етнографічні», «Антропологічні звістки», «Відомості суспільно-економічні», «Відомості правничі». Питання рибальства розглядали у двох підрозділах «Антропологічних звісток», висвітлюючи такі питання: чим найбільше люди займаються: хліборобством, промислом, торгівлею, випасом худоби, риболовством, полюванням, пасічництвом; в якому стані знаходиться

рибальство; чи можна вбивати і ловити всяку звірину і рибу. А у підрозділі 3, який відносився до розділу «Відомости правничі», розглядали майнове право, зобов'язання і спадкове право та як слід розуміти риболовлю і вилов диких звірів на своїм і на чужім ґрунті.⁷⁷⁴

До етнографічних матеріалів, присвячених рибальству Галичини, відносились й народні прикмети, повір'я, прислів'я. Зокрема, у першому томі «Етнографічного збірника НТШ» (1895 р.) у розділі «Галицькі народні казки» Осип Роздольський (1872-1945 рр.) зібрав на теренах Галичини низку казок, де риба була головним персонажем. Так, у байці «Вдячні звірі», записаній у 1894 році у Юська Захарука, розповідається, що «морська риба, проковтнувши чудесний перстін, признається в тім перед котом і впливає на верх, де єї пес і кіт розривають, щоб видобути з неї перстін».⁷⁷⁵ У казці «Дуб-береза і его подорож до сонця» розповідається, як риба возить на собі копець землі і не може его з себе скинути, поки кого-небудь на собі не перевезе через море.⁷⁷⁶ Рибалки ставали об'єктом насмішок у Галицьких народних анекдотах:

«Здибались два рибачи.

-Що ти зловив?

- Щупака.

А я – видру.

- Е, коли ти видреш, то я кину — та й кинув щупака в воду.⁷⁷⁷

В анекдоті «Риба» насміхаються над бідним «мужиком», який говорить з рибою,⁷⁷⁸ у байці «Явилася благодать», записана Іваном Караськевичем, висміюють священика, який на поминках шляхом маніпуляцій з'їв всю рибу примовляючи: Христос єсть глава церкви, а я наслідник его, тож до мене належит голова», з'їв голову; а тоді священик, обібравши голову, зачинає зі слів письма: «Христос посередь нас, тож мені належит ся середина», і з'їв її. Обібравши середину, знов промовив: «Во вся конци вселення глаголи их, тож до мене і хвіст належит. Скінчивши хвіст, посуває таріль перед ресного і мовит: «А вам, пане ресентий, юшечка та петрушечка належиться». Йому це не сподобалося, то ж він приймає таріль, встає, та й каже: «Ні, є Гомосць! Цокнете говорили по писанію, то все добре було, а тепер есте не

вдали. Хіба не знаєте, як каже писаніє: «Ізлія ся благодать на глави ваша!» Тай за тим словом бух усю юшку священнику на голову!⁷⁷⁹

Іван Франко у Дрогобичі у 1870 році у кравця Івана Гутовича записав байку «Як Москаль долотом рибу ловив», в якій висміюється спосіб вилову ним риби за допомогою долота, чим дуже здивував бабуську.⁷⁸⁰ У 1897 році у селі Пужники Бучацького повіту була записана байка «Жид із щупаком», де висміюється єврей, котрий намагався зловити щупака, а той його вкусив за палець.⁷⁸¹ Про циганську хитрість при незаконному вилові риби йдеться у байці «Панська ласка», записаній у 1897 році Андрієм Веретельником.⁷⁸² Про крадіжку риби наймитом з ставків йдеться у байці «Каньовський і його повірник».⁷⁸³ Про те, як кит з'їв людину, йшлося у байці «Новітний Йона», записаній у 1897 році від Тимка Гринишиного з сула Пужники Бучацького повіту.⁷⁸⁴ Риба була персонажем народних загадок: «Стоїть вода, а в тій воді чорна риба, та риба має червону рожу. Хто хоче рибу спіймати, мусить рожу зломати»;⁷⁸⁵ дитячих пісень:

Танцювала риба з раком,
А петрушка з пастернаком,
А цибулька дивувала,
Як петрушка танцювала.⁷⁸⁶

На шпальтах збірника знайшла своє відображення космологія, демонологія, вірування, забобони тощо, які стосувались поведінки, способу вилову риби. Так, у розділі «Народня космологія і метеорологія» йшлося про те, що за віруваннями веселка набирає в себе воду з рибою, так як після великого дощу було видно на полі та в калюжах рибу.⁷⁸⁷ За повір'ям, Бабка головата (Aspro) – то така риба, що тіло риба, а голова – жаби, тому її не можна було їсти з головою, а потрібно було спочатку голову відрізати, а лише

тоді варити.⁷⁸⁸ У розділі «Вірування про зьвірів» йшлося про те, що вуж сидить у печерах, і не один рибалка витягнув вужа руками, ловлячи рибу. Але вуж ніколи людину не кусав.⁷⁸⁹ Важалось лікувальною ще свіжа риба, виловлена у череві щуки. Її пекли і давали дітям як засіб від проносу. Вважалось, що не варто давати рибу дітям, які ще не говорять; рибу краще ловити перед дощем, а в обід – погано, бо вона тоді грає, гуляє посеред води. Існувало вірування, що старі риби є такі великі, що на них можна плавати і навіть розводити вогонь.⁷⁹⁰ Вважалось, що у щупаковій голові є такі кісточки, що виглядають так, як Христова мука: хрест, піка, драбина, цвяхи, тростина. За повір'ям, особа, яка на Святий вечір буде їсти щупака, і складе ці кісточки та заховає, тоді жодне лихо до неї цілий рік не підступиться. Слід відмітити, що подібні уявлення існували також в інших слов'янських народів, наприклад у лужицьких сербів, поляків, хорватів.⁷⁹¹

Іноді щупаки поїдали не лише рибу, але й ящірок або гадюк. Такого щупака не годилось їсти.⁷⁹² А. Онищук вказував, що кістки святвечірньої риби використовували для вдалого вилову риби. Для цього необхідно було їх освятити у церкві і це мало дати позитивний результат при пострілі. Побачивши у воді рибу, стріляли у неї приговорюючи: «Аби так риба не могла бути без мене цілий рік, як у нас сором без риби на Святий вечір».⁷⁹³

Чи не найбільший символізм споживання риби стосувався циклу Різдвяних свят, коли поєднувались християнські та язичницькі вірування, які домінували. Ці вірування стосувались символіки рибних страв. А. Гура відзначає, що святкування Різдва Христового накладається на язичницьку традицію, де риба виступає одним з головних місячних символів зародження життя, і саме тому була обов'язковою на святковій трапезі.⁷⁹⁴ К. Сосенко вказує, що риба на Святий вечір виступала одухотвореною стравою, поєднувала старосвітські часи з сьогоденням. Вона була добром первісного

господаря і сприяла теперішньому.⁷⁹⁵ Я. Шнайдер у праці «Населення Печеніжина» описав колядку початку ХХ ст. з с. Печеніжин Коломийського району Івано-Франківської області, де риба, яка ожила, виступала символом воскресіння Ісуса Христа.⁷⁹⁶ А. Онищук вказував, що за повір'ям кістки риби, яку було з'їдено під час Святої вечері допомагають позбутися кротів на подвір'ї. Для цього, їх треба було посвятити, а потім запхати в купини, що нарила ця тварина або ж у межу через кілька кроків. Він також вказував, що оздоровчою силою були наділені кістки святвечірньої риби. Вони допомагали від різних хворіб і здавлювання горла. Для цього їх спалювали на попіл (спудзу), розводили водою та полоскали горло.⁷⁹⁷ М. Удзела у праці «Внесок у народну медицину» відзначав, що у Скалатському повіті, обкурюючи цими кістками, лікували хворих на лихоманку.⁷⁹⁸ Я. Суліш у статті «Великодні звичаї у Санокі» вказував, що на Снятинщині вірили, що з допомогою святвечірньої риби можна позбутися блюду, а людині, що заблукала, потрібно було згадати, на який день року припадав Святий вечір і що вона їла на ньому рибу.

У розділі «Явища громадського життя» описані вірування рибаків, а саме: заборонялось бажати мисливцю або рибаку «Дай Боже щасливо!», бо Бог не буде допомагати, і риби або дичини не добудеш. Не добрим знаком для рибачка вважалось, якщо він зловить велику першу рибу. Не можна було відпускати першу рибу, навіть найменшу. На виловлену першу рибу потрібно було три рази плюнути приговорюючи: «Тьфу, тьфу, тьфу На початок!»^{799,800} Зі статті «Різна інформація» дізнаємось, що існував забобон: для вдалого вудіння перед тим, як закинути гачок з дощовим черв'яком у воду, необхідно було на нього сплюнути.⁸⁰¹ І. Франко у праці «Людові вірування на Підгір'ю» відзначав, що для рибалок вважалось доброю прикметою, коли спершу зловиться мала риба.⁸⁰² В. Шухевич описував певний ритуал, який, на думку гуцулів, забезпечить їм вдале рибальство: у першої зловленої риби потрібно

було відкусити зубами хвіст та сплюнути на неї примовляючи: «Як трави в поли, листу в лісі, піску в мори, тільки риби в мене».⁸⁰³

У «Етнографічних замітках» Юрій Жаткович відмічав, що риба належить до руських ласощів, тоді як м'ясо давали лише хворим людям.⁸⁰⁴ Традиції споживання риби на Святий вечір описані у «Народному календарі».

Дослідники відзначали, що найбільше розмаїття рибних страв спостерігалось на перший та другий Святий вечір.^{805,806} У гуцулів навіть було прислів'я: «То риба мусит бути, бо то великий стид вечеряти без риби». Л. Голембйовський у праці «Будинки та подвір'я» вказував, що заможніші верстви населення під час посту надавали перевагу вуграм, оселедцям, солоним щукам, осетрам, лососям, коропам.⁸⁰⁷ У праці «Деякі народні вірування у Рудках. Описав Йосип з Вишеньки» вказувалось, що у 70-х рр. ХІХ ст. в с. Рудки Золочівського повіту на Святий вечір обов'язковою стравою була юшка із в'юнів.^{808,809} Також відповідно до повір'я у Великодну п'ятницю слід було з'їсти рибу, якщо не свіжу, то бодай оселедця.⁸¹⁰ Також на Гуцульщині у Велику (Великодну) п'ятницю було заборонено проливати кров будь-якої тварини, бо звірина проклинатиме цілий рік, що «то ни проводить сі и у дивекім поколінню».⁸¹¹ Хоча у Сяноцькому повіті, навпаки, вважалося, що у цей день рибалки мають неабияке щастя, оскільки риба стоїть нерухомо у воді (особливо щука).⁸¹²

Володимир Гнатюк (1895 р.) у розділі «Лірники» зазначав, що у Бучацькому повіті будь-яку малу рибу називали псалкою.⁸¹³ Традиційні українські рецепти для приготування риби містились в українських періодичних виданнях, серед яких можна відзначити журнали для інтелігенції «Нова хата», «Жіноча доля».^{814,815,816} Серед дослідників «рибної кулінарії» слід відмітити Н. Цибульського та його працю «Дослідження харчування сільського населення у Галичині» (1894 р.).⁸¹⁷

Збереглось багато забобонів щодо використання риби в народній медицині та ветеринарії. Зокрема, Я. Шнайдер у праці «Про життя гуцулів з-над Лімниці» та З. Болтарович у праці «Народне лікування українців Карпат кінця ХІХ – початку ХХ ст.» писали, що за повір'ями на Бойківщині при болях у животі рекомендували вживати сушену рибу. Для лікування лихоманки вживали рибу, яку вибирали з шлунку хижих риб, і вони мали назву «їдниця». Це, зазвичай, були бабці, слижі та інша дрібна риба, яку витягали ще свіжою зі шлунка щуки або форелі. Їх пекли або просто давали пити з водою хворому.^{818,819,820} І. Верхратський вказував, що для лікування простуди дихальних шляхів радили пити юшку з гольяна звичайного.⁸²¹ Ф. Вілкош у праці «Значення ставкових та річкових черепашок для людського харчування» вказував, що для лікування різного роду пухлин населення Надзбруччя використовувало річкові та ставкові мушлі.⁸²²

Про те, що почервоніння і біль в очах можна було лікуватись жиром миня, стоплювати який потрібно було на сонці, відзначав І. Франко у праці «Людові вірування на Підгір'ю». Також він писав, що для позбавлення ластовиння використовували переварену луску форелі, необхідно було просто тричі промити нею обличчя.⁸²³ У праці «Засоби лікування з Болехова» (1904 р.)

описано, що для лікування задухи та при шлункових спазмах населення вживало спермацет – речовину, яку виділяли із білої жироподібної маси, що містилось в особливій порожнині голови кашалотів і отримало назву «риб'яче сало».⁸²⁴ На думку М. Лицура, причини лікувальної здатності риби щодо втамування болі та зняття високої температури, яку їй приписували, крилась в тому, що як представник водної стихії вона постійно протиставлялася вогню.

Не менш широка палітра народної медицини стосувалась й ветеринарних апектів, пов'язаних з використанням рибних продуктів. Зокрема, у праці «Про життя гуцулів з-над Лімниці» Я. Шнайдер та І. Франко описували, що бабців та слижів використовували з лікувальною метою для великої рогатої худоби та для посилення статевого потягу корів^{825,826}. А. Онищук вказував, що потовчені кістки зі святвечірньої риби давали з сіллю худобі, «аби була жвава на пашу».⁸²⁷ Інформацію про трактування способів використання риби в народній медицині інших слов'янських націй та етносів подано у праці «Традиційне рибальство у внутрішніх водоймах Польщі. Нарис про рибальські способи, інструменти та приспособлення: історичний аспект».⁸²⁸

7. Рибна символіка

М. Лицур справедливо відзначає, що особливе місце у духовній культурі галичан у галузі рибальства другої половини ХІХ ст. – 1930-х рр. займає характерний комплекс різноманітних забобонів, пересудів, пов'язаних як з рибальським промислом, так і, власне, з уявленнями про рибу. У дослідженні цього питання він визнає, що населення Галичини поділяло свої уявлення про рибу на дві категорії: природниче (знання фізіології риб) та духовне (містичне). Він справедливо зазначав, що вони постійно перепліталися між собою, утворюючи єдину дійсність.

Риба мала й символічне значення. Г. Лозко у праці «Українське народознавство» відзначає, що в язичницькі часи у слов'ян представником нижнього світу був водяний. Для його задобрювання приносили в жертву хліб, горілку, сіль.⁸²⁹ В. Гнатюк вказував, що люди вірили, що водяний мав силу як

заганяти, так і полошити рибу від рибаків.⁸³⁰ В етнографічному нарисі «Зірки та гриби у народних переказах» йдеться про те, що українці Сяноцького повіту мали переконання, що сузір'я риби на небі символізувало ту ж рибу, яку зловив святий Петро.⁸³¹ Також про символізм риби у віруваннях Галичан писали В. Гнатюк у праці «Галицько-руські народні легенди»,⁸³² А. Фішер – у праці «Розповіді про відьом з долини Нового Таргу».⁸³³ В. Кравчук так писав про рибальські чари та забобони: «Маючи справу із забобонами, потрібно розуміти одну важливу річ: вони діють на тих, хто в них вірить, і не мають сили над тими, хто на таке не зважає».⁸³⁴

Так, М. Новицький у праці «Про рибу в басейнах Вісли, Стиру, Дністра і Пруту в Галичині» в якості прикладу показує, що марена мала назви: біла риба, білуга, ковбель, мерена, меренчук, маренчук, маренка, марина, маринка та ін. (всього – 35 назв цієї риби). А головню називали єльчиком, єльцем, клином, кленом, парухом, парієм, в'яльцем, жабляком (всього – 31 найменування).⁸³⁵

Л. Старкевич у праці «З Дністра» вказував, що слово «щука» було широко відоме у Тернопільському воєводстві, а у Львівському і Станіславівському більше використовували польський відповідник – «щупак» (szczupak). Форель гуцули називали пструг, пстружок, струг, а визначення «короп» або «карп» вживали по цілій Галичині. Слід відзначити, що назва «карп» й сьогодні вживається рибалками. Вказувалось, що плутанину до назв риби додавала влада іноді в такій мірі, що самі орендарі рибальських угідь не могли з цим розібратись.⁸³⁶ Досліджуючи це питання, В. Кульматицький

зазначав, що на Гуцульщині місцеве населення часто плутало молодих головатиць із фореллю.⁸³⁷

І. Верхратський у праці «Нові знадоби номенклатури і термінології природописної народної, збирані між людом» дослідив, що багато власних назв риби було отримано внаслідок її поведінки. Так, слиж (*Cobitis barbatula*) у Турчанському повіті називали вертюхом, так як ця риба любила зариватись в замул.⁸³⁸ В іншій його праці «Початки до уложення номенклатури и терминології природописної народної» доведено, що, наприклад густера (*Blicca argyroleuca*) на Самбірщині отримала назву плескавиця, плескавка, блискавка, блискавиця, тоді як на Чортківщині – плоскавиця. Своєю назвою вона завдячує тому, що завжди плаває близько до поверхні води, ніби полощеться або полискує на сонці тощо. Жерех через свою зажерливість (ймовірно, від слів «хватати», «хватка») на Галичині був більше відомий як фат, хват,⁸³⁹ а гольяна звичайного називали мерісниця, нерісниця, нерест, так як ця риба плавала великими зграями, як риба під час нересту.⁸⁴⁰

Слід відмітити, що риба отримувала також назви не лише за способами поведінки, але й за зовнішніми ознаками. Так, рибець в Галичині отримав назву синьогуб, оскільки в нього була синя губа, а «головатиця» («головані») – від непропорційно великої голови.⁸⁴¹ І. Верхратський вказував, що бабця європейського (*Cottus gobio*) на Стрийщині через слизь, що його покривала називали «слинявов бабков».⁸⁴² Риби також отримували назви від їх харчових властивостей. Так, молодих марен через велику кількість кісток рибалки називали костачами або костирями.⁸⁴³ Часто всю дрібну рибу називали «плювачка», бо при їх поїданні часто доводилось випльовувати

кістки.⁸⁴⁴ Малу рибу гірчака (*Rhodeus sericeus amarus*) прозвали «сралькою», бо «мала та рибка дуже ніжна, легко зь неї випускаються кишки або хухри».⁸⁴⁵ Також малі види риб використовували, як принаду для хижаків, і вони у Галичині отримали назу «жир», оскільки їх поїдали (жирували) хижі види.⁸⁴⁶ Л. Старкевич у праці «Взаємовідносини у рибальській галузі та рибна ловля у нижній течії Дністра у Галичині» відзначав, що назва риби змінювалась в залежності від її ваги. У Борщівському повіті марену вагою до 0,5 кг називали вершовою мареною, так як найчастіше її ловили за допомогою ятера (верші), а марени вагою 250 грам отримали назву «підплитвеники», оскільки їх ловили під брилами (плитами).⁸⁴⁷

Досить цікавими були погляди на низку зовнішніх ознак риб. Наприклад, бичків можна було готувати тільки попередньо відтявши їм голови, оскільки вони нагадували жаб'ячі.⁸⁴⁸ У статті «Різна інформація» зазначалось, що сом зваблює до себе інших риб своїми вусами.⁸⁴⁹ А. Гура відзначає, що довга форма деяких риб знайшла своє відображення у фольклорі: «Ni piskorz, ni węgorz, na kształt do miętusa, ani rąk, ani nóg, czarne, jak rokusa» («Ні в'юн, ні вугор, подібний до миня, ні рук, ні ніг, чорний, як спокуса»)⁸⁵⁰ Неприваблива форма тіла деяких видів риби відобразилась і на її споживанні. Зокрема, вугрів та міног відносили до зміїного роду, тому їх рідко вживали в їжу.⁸⁵¹ Подовгаста форма деяких риб відбилась й на її місцевій назві: наприклад, вугра у Галичині називали «гадина сьліпа», «гаде сліпе», «гадина». Міногу поляки у Галичині називали вужем (wąż), а гуцули – «веретільницею». Часто цих риб приймали за отруйних змій.^{852, 853, 854, 855} У

Галичині існувало особливе ставлення до смерті риби. Якщо до тварин використовували дієслово «здохла», то до риби – «снула», похідне від «заснула».⁸⁵⁶

Рибальські забобони були тісно пов'язані з виготовленням рибальських знарядь. В. Шухевич у праці «Гуцульщина» вказував, що навіть при плетінні сіток існували забобони. Так, сітку плели на роздоріжжі і в такі дні, коли там проходило дуже багато людей: «Кілько на сім роздорожу зійде ся нині людей і маржини, тільки риби аби в цей сак за кожен раз ішло; як людей несе у ярмарок біда і жура, і гаразд і охота, так аби вода несла рибу у цей сак».⁸⁵⁷ Подібний забобон описано у «Славянских древностях»: перехрестя виступало елементом везіння, тому на Вітебщині існувало повір'я, за яким плели сітки в базарні дні, щоб риба йшла в сіті, як покупці на ярмарок. Також намагались дістати частину мотузки з церковного дзвону, яку прив'язували до сіток, вважаючи, що це принесе удачу при вилові риби. Так, як дзвін скликає людей до церкви, так цей шматок мотузки буде манити рибу до сітки.⁸⁵⁸ Відзначалось, що на Гуцульщині були ще так звані сіткарські свята – Спаса, Главосіки, Чесного Хреста, під час яких всі, хто ловив рибу, птахів чи звірів сітками, зобов'язані були постити.⁸⁵⁹

І. Франко у праці «Людові вірування на Підгір'ю» відзначав, що плести сітки вагітним жінкам заборонялось, так як важали, що в такої жінки при родах пуповина обплететься навколо шиї дитини, і вона задушиться.⁸⁶⁰ В. Шухевич відзначав, що успіх на риболовлі гарантувала рибакам навіть

звичайна зустріч з дівчиною або вагітною жінкою;⁸⁶¹ повинно було повезти на рибалці, якщо в дорозі риболова перейшла жінка з повними коновками (відрами); особливої удачі можна було досягти, якщо вона ще й вилле трішки води у слід рибаків.^{862, 863} Я. Шнайдер відзначав, що також існував рибальський забобон, пов'язаний з релігійними святами. Так, на Йордан рибалки тримали під кригою на палицях шматки сітей і під час самого освячення води промовляли: «Ловлю рибу». На Великдень, коли священник урочисто говорив: «Христос воскрес», кожний рибак казав про себе: «Я рибу ловлю».^{864, 865} Деякі з забобонів були святотатством. Зокрема, В. Шухевич відзначав, що у другій половині ХІХ ст. серед рибалок на Гуцульщині побутував забобон, коли під час святого причастя проскурку не ковтали, а у роті приносили на беріг річки, вкладали до рота зловленої риби і вкидали її назад у воду. Рибалка, від якого В. Шухевич записав цей ритуал, усвідомлював гріховність такого вчинку: «Я бих знау май легко рибу ловити, та кобих ни бойиу си Бога».⁸⁶⁶

Я. Шнайдер у праці «Край гуцулів» описав прикмети та ритуали, що позбавляли рибалок везіння. Якщо хтось комусь заздрих, то брав жабу, яку переїхали на дорозі, сушив, тер її на порошок і посипав ним чужі снасті. Вважалося, що відтоді рибалка вже нічого не зловить.⁸⁶⁷ Також у Галицьких рибалок існували прикмети, які вказували, що не пощастить на риболовлі. Наприклад, поганий улов міг бути в тому випадку, якщо в дорозі рибалка зустрічав жида, священника, мольфара чи стару жінку. Щоб позбутися негативного впливу, необхідно було за ними три рази кинути землю, каміння чи сніг, перехреститися і кинути позаду себе грудкою землі, каменем чи шматком глини тощо.⁸⁶⁸ В. Шухевич у праці «Гуцульщина» відзначав, що

рибалки-гуцули, коли збирались на риболовлю, забороняли в хаті прясти, бо в такому випадку «йому запердуют дорогу».⁸⁶⁹ Недобрим для рибалки вважався знак, коли йому дорогу перебіг чорний кіт.⁸⁷⁰ В. Шухевич вказував, що чорного kota пов'язували з нечистою силою. На Гуцульщині, якщо рибалці або мисливцю в дорозі зустрічався заєць, то взагалі потрібно було повертатися додому, бо його може спіткати нещастя.⁸⁷¹ Вважалось поганою прикметою позичати рибальські знаряддя перед ловлею риби чи на рибалці,⁸⁷² щоб не «перехопити щастя», тому з собою брали достатній запас гачків, тягарців, приманок.⁸⁷³ Хоча бували й випадки, що рибалки починали риболовлю зі слів «Поможи, Боже».⁸⁷⁴ В. Брухальський у праці «Невідомий мисливський та рибальський забобон», описуючи власну подорож по Чорногорі у 1892 р., вказував на застосування гуцулами магії у сфері мисливства та рибальства. На думку гуцулів, якщо форель пропадала з гірських потоків, то вважалось, що то «злий» увійшов у воду. Щоб протидіяти цьому, на думку гуцулів, треба було дочекатися весни, коли починала квітнути верба. Тоді необхідно було віднайти цвіт верби з білим черв'яком всередині, який ще не зачепив цього цвіту, потім о дванадцятій годині ночі при місяці потрібно було увійти до струмка і трічі

вдарити цією гілкою по воді, виганяючи «злого». На другий день риба мала з'явитися.⁸⁷⁵

А. Онищук у праці «Матеріали до гуцульської демонології. Записані у Зелениці, Надвірнянського повіта, 1907-1908» відзначав, що у гуцулів були й так звані «рибі» відьми, що знали різноманітні заклинання для вдалого лову, але у деяких випадках вони могли навпаки, зашкодити рибалкам.⁸⁷⁶ В. Гнатюк у праці «Знадоби до української демонології» відзначав, що форель виступала оберегом від чаклунок: «Але є ще практика, аби взяв і спіймав живого пструга, тай аби удоїти молока у нього, тай аби його кинути у піч поза грань та й уже більше не буде відьма молоко красти».⁸⁷⁷

Р. Кайндль у праці «Гуцули: їх життя, звичаї та народні перекази» вказував, що вагітних жінок не допускали до рибальства, і їм взагалі не слід було задивлятись на рибалок, бо майбутня дитина буде непокітною.⁸⁷⁸ В. Шухевич відзначав, що сприятливим для риболовлі у гуцулів вважалося, якщо жінка напередодні риболовлі переступала через снасті.⁸⁷⁹ Також на його думку, цей невинний ритуал символізував статевий акт, що мав сприяти риболовлі. Він описав свідчення гуцула-рибака із Жаб'є, який розповідав, що «коли рибалка розраховувався із циганкою, що плела саківно, він мав накинути їй цю сітку на голову і звалтувати. А потім казав таку примовку: «Так, як я це охічно робив, так охічно аби у цес сак риба йшла».⁸⁸⁰ Цей же автор тісно пов'язував вдачу на рибальстві з циганами, зазначаючи, що гуцули вірили, що якщо циган-коваль виготовить з 9-ти знайдених підков «ость», то це знаряддя буде надзвичайно вдалим. При передачі «ості» коваль повинен був сказати наступну приповідку: «Продаю тобі вогонь, крицеві гарячі ости, абис їх не міг нігде у нічим ізгасити, лише у рибі».⁸⁸¹ Слід відмітити, що забобони стосовувались не лише виготовлення залізної частини, але й держака з дерев'яної частини. Він мав бути зрубаний лише з одного помаху, при чому

удар сокирою потрібно було завдавати з правого боку на лівий.⁸⁸² М. Лицур відзначав, що цей прийом був своєрідною імітацією риболовлі з остями: рибалка завдавав удару саме правою рукою; зрубання дерева за першою спробою означало, що таким остивном він ніколи не попаде повз рибу.

Спостереження за поведінкою риби знайшло своє відображення у народних приповідках. Я. Розвадовський у праці «Наша риба» відзначав, що у басейні Дністра була приказка стосовно вирозуба: «Тягне стадом як вівця, а скаче через сітку як пес».⁸⁸³ П. Шекерик-Доників повідомляв, що на Гуцульщині було поширене повір'я: якщо у річці – мало риби, то буде повінь,⁸⁸⁴ а в поляків було прислів'я: «Якщо дохне риба, то і люди будуть хворіти».⁸⁸⁵

А. Барта у праці «Про рибу Дністра, що виловлюють у селі Побережжя біля Єзуполя» вказував, що рибалки з Єзуполя та Побережжя вважали, що карась, марена, плотиця, жерех йдуть на нерест перед святом Петра і Павла, головень – на святих Бориса і Гліба, короп, лин – коли пшениця квітне.⁸⁸⁶

8. Організація рибальських виставок

Однією з основних складових, що визначає ефективність рибальства, є його пропаганда для отримання позитивного іміджу у суспільстві з метою відстоювання інтересів галузі та ухвалення лояльних для неї нормативно-правових документів. Для реалізації цієї мети мисливські і рибальські товариства використовували такі методи як видання друкованої продукції, вибори до законодавчих органів влади лояльних осіб, а одним з найефективніших засобів була організація рибальських виставок.

Велику справу у розвитку популяризації мисливства та рибальства у Галичині зробив граф Володимир Дідушицький, який був натхненником Галицького мисливського товариства, великим знавцем і любителем природи та полювання. Зібравши велику колекцію тварин та птахів переважно під час полювання, він придбав палац у центрі Львова по вул. Театральній 18, де у 1869 році після його реконструкції був організований «Природничий музей ім.

Дідушицьких», теперішня назва – Львівський природничий музей.⁸⁸⁷ Згадку про участь Дідушицького у загально-господарській виставці у Відні 1872 року, де він представив рибальські снасті,⁸⁸⁸ та про його відзначення дипломом організаторами⁸⁸⁹ зустрічаємо у «Газеті Львівській». Також у цьому часописі у статті «Програма крайової рільничо-промислової виставки у Львові» повідомлялось про організацію виставки з 6 вересня до 4 жовтня 1876 р., 8 секція якої буде присвячена розведенню риби.⁸⁹⁰ Про організацію рибальської виставки у Відні йшлося у статті «Міжнародна рибальська виставка у Відні в 1912 р.». Відзначалось, що у виставці візьмуть участь багато європейських держав і США. Планувалось, що експонати на виставці будуть поділені за такими розділами: жива риба та інші водяні тварини; розведення риби й інших водяних тварин (плани, малюнки, моделі, рибальські снасті); годівля риби; захворювання риб, шкідники; рибальський спорт; транспортування риби; рибальська література, історичний відділ; промислові вироби з риби; рибна кулінарія.⁸⁹¹

Дані про мисливські виставки та змагання зібрано на основі публікацій у часописах «Ловець» та «Ловець Польський», «Каталозі рибальської, мисливської і лісової виставки у Кракові 1887 року».⁸⁹² В подальшому ця виставка описана у статті «Рибальська виставка у Львові 1912 року». Відзначалось, що виставка 1887 року у Кракові стала першою виставкою, коли у Галичині були представлені досягнення рибальської та мисливської галузі⁸⁹³. Про заплановану участь галицьких рибалок у рільничо-лісовій виставці 15 травня – 15 жовтня 1890 року у Відні згадано у статті «Загальна рільничо-лісова виставка у Відні», що вийшла у «Сильвані».⁸⁹⁴ Про організацію рибальського відділу на виставці у Львові 1894 року написали книгу «Загальнонаціональна крайова виставка 1894 р. і виробничі потужності: полювання та риболовля» керівник Краківського рибальського товариства Зигмунт Фішер та Ю. Старкль.⁸⁹⁵ У статті «Мисливство на загальнонаціональній крайовій виставці у 1894 році» описано представлені знаряддя для «дикого рибальства», а саме: різноманітні саки, крошні, вудки,

ості.⁸⁹⁶ У статті «Рибальство на Крайовій виставці у Львові у 1894 році» з захопленням повідомляли про оздоблені вудки, вартість яких становить 200 золотих, і вони користуються великим попитом у Європі.⁸⁹⁷ Відзначалось, що найбільше рибальських експонатів на цю виставку представив Станіслав Ключицькі.⁸⁹⁸

Досягнення рибальської галузі презентувались також й на інших господарських виставках. Так, Галицьке господарське товариство на торговій виставці 28-30 січня 1906 року у Львові представило досягнення галузі та організувало продаж малька риби. Найбільше малька було завезено з рибальського господарства Опарів Дрогобицького повіту.⁸⁹⁹ Слід відзначити, що при Галицькому господарському товаристві був утворений відділ рибальства, керівником якого обрано Владислава Тунецького.⁹⁰⁰

З рибальської виставки у Львові 12 – 22 жовтня 1912 року вийшов окремий каталог. Про організацію рибальських виставок у Царстві Польському йдеться у працях М. Гірдовина «Додаток до каталогу рибальської виставки (Варшава, 1885 р.) та «Каталог рибальської виставки» (Варшава, 1885 р.), К. Козловського «Варшавський музей рибальства» (Варшава, 1883 р.).

Слід відміти, що рибальські снасті, такі як «іглиця дерев'яна для рибальських сітей для ловлі риби»⁹⁰¹, «верша рибальська з лози»^{902,903}, «льодоруб»,^{904,905} «ость»⁹⁰⁶, які використовували у Галичині, зберігають в музеї етнографії і художнього промислу Інституту народознавства Національної академії наук України (м. Львів) та Тернопільського краєзнавчого музею.

Галицьке господарське товариство організувало у Львові 28-30 січня 1906 р. торгову виставку риби. За інформацією часопису «Окульник», головною метою виставки була реклама рибальської продукції та налагодження ділових відносин виробників та споживачів товару. Велику активність проявило рибальське господарство з села Опарів Дрогобицького повіту.⁹⁰⁷

9. Організація рибальської освіти

З прискореним розвитком науково-технічного прогресу наприкінці XIX – початку XX століття визначальне значення для розвитку галузі рибальства у Галичині набуває підготовка кваліфікованих фахівців. Перші згадки у пресі щодо організації курсів, на яких вивчали основи розвитку рибальства, знаходимо в «Окульнику»: «П'яте австрійське віче рибалок у Відні». У статті відзначалось, що державний інспектор з розвитку рибальства Галичини Зигмунд Фішер організував курси, на яких же й викладав⁹⁰⁸. Про особливості навчання рибальства у молодшій лісовій школі у Болехові та рільничій школі у Дублянах йшлося у статті «Рільничі школи та рибальська наука»⁹⁰⁹. Підготовка фахівців у галузі рибальства здійснювалась у Галичині в Краківському університеті та сільськогосподарській академії в Дублянах, про що писали у Львівському науково-літературному виданні «Наука і життя».⁹¹⁰ Питання навчання піднімали в часописі «Окульник» у статтях: «Рибальські курси»,⁹¹¹ «У справі навчання рибальства в рільничих школах Галичини»,⁹¹² «Навчання розведення риби у вищій школі Галичини».⁹¹³ У статті «Різні відомості» йшлося про особливості викладання рибальства доцентом Генриком Веловейським на сільськогосподарському факультеті Ягеллонського університету у Кракові⁹¹⁴. У статті «Наука про розведення риби у вищих школах Галичини» (1911 р.) йшлося про особливості викладання предмету у Львівській ветеринарній школі доктором Станіславом Фібихом, який читав курс «Про рибальство», у рільничій школі в Дублянах – інженером Тадеушом Розвадовським «Рибальство», а у Краківському Ягеллонському університеті – доктором Францішеком Стаффом «Риба, її природа та розведення».⁹¹⁵ Про організацію рибальських курсів Краківським рільничим

товариством для зацікавлених осіб йшлося у «Звіті Краківського рільничого товариства за 1905 р.». Відзначалось, що організатором курсів, які відбулись з 29 червня по 2 липня 1905 року, був Зигмунт Фішер. Слухачами були 62 особи, з яких 42 самі оплатили за навчання, а за 20 осіб курси оплатило рільниче товариство. Щоб мати можливість безоплатно взяти участь у курсах, необхідно було пройти окреме тестування, на яке зголосилось 85 претендентів. Для осіб, які отримали право на безоплатне навчання, за рахунок товариства було оплачено дорогу з місця проживання до Кракова і назад та виділено на харчування 12 крон кожному. Всього на ці цілі товариство витратило 360 крон. Відмічалось, що учасниками курсів були не лише місцеві мешканці, але й ті, які приїхали з Царства Польського, Литви. У курсах взяли участь 4 жінки. Курси відбулись у приміщенні кафедри зоології Ягелонського університету, на яких викладали такі предмети: біологія річкових та ставкових риб; розведення коропа, лина, щупака, судака і вугра; організація розведення риби у ставках; захворювання риб.⁹¹⁶ У статті «Доповіді про рибальство у 1882 році» відмічалось, що Краківське рибальське товариство у 1882 р. організувало для рибалок та власників ставів одноденні лекції у містах Східної Галичини – Львові, Бродах, Хирові, Самборі, Старій Солі, Лопушанці.⁹¹⁷ Крім організації курсів на з'їзді фахівців, присвяченому справам рибальства, який відбувся у Львові 1895 року, було вирішено, що влада виділятиме безплатну консультативну допомогу при проектуванні та будівництві ставів, риборозплідників, рибоходів на греблях тощо. Крім того, з метою виховання кадрів у рибальській галузі (ставничих) було запроваджено п'ять щорічних стипендій розміром по 200 зол. рин. для випускників нижчих землеробських шкіл, що виявлять бажання працювати в рибальстві.⁹¹⁸

У справі «Звіт Новицького М. про результати перевірки рибальської справи в Галичині у 1884 р.» відзначалось, що навчальні бесіди з рибалками проводилися і в наступні роки.⁹¹⁹ Деякі архівні фонди містять хоча й невеликі за обсягом, але дуже оригінальні і важливі факти. Так, фонд Тернопільського повітового відділу самоуправління (ф. 137) зберігає унікальну інформацію про проведення рибальських курсів та їх програму.⁹²⁰ У справі «Розпорядження Львівської земельної палати, Тернопільського повітового відділу самоуправління і свідчення гмінних управ про рибні господарства приватні і

гмінні Тернопільського повіту. 18 січня – 23 серпня 1934 р.» є матеріали про те, що з 1930 р. було започатковано триденний рибальський курс у Львові для орендарів округів та їхніх помічників. Його навчальна програма постійно удосконалювалась і щоразу містила якісь нові важливі елементи, нав'язні плином часу. Наприклад, у 1934 р. головне спрямування курсу було націлене на вивченні біології риб та їх господарського значення. З цією метою транслювали навіть фільм. Крім того, значну увагу організатори приділили теоретичним та практичним аспектам виготовлення рибальських знарядь, способам їх монтування, зберігання тощо.⁹²¹ У справі «Листування повітового старости з воєводським управлінням про облік рибальських товариств і рибних угідь. 6-10 серпня 1931 р.» відзначалось, що позитивно вплинуло на ситуацію в рибальстві повернення з початку 30-х рр. ХХ ст. до практики проведення рибальських курсів. Зокрема, у 1931 р. за сприяння Малопольського землеробського товариства відбулися одноденні студії з галузі річкового рибальства у Ярославі, Коломиї та Чорткові.⁹²² В. Міскевич у статті «Рибацька школа» вказував, що у 1938 р. в Бухажево Мендзиходзького повіту Познанського воєводства (нині Великопольське воєводство, Польща) було відкрито першу в державі рибальську однорічну школу. В ній могли навчатися особи з усіх частин Польщі (в тому числі і Східної Галичини), які досягли 18-ти річного віку, закінчили школу (незалежно від її рівня) та принаймні 1 рік працювали в сфері рибальства.⁹²³

10. Діяльність громадських рибальських організацій

Значний вклад у розвиток джерельної бази дослідження рибальства зробили громадські організації, зокрема Крайове рибацьке товариство у Кракові, яке існувало з 1879 року відповідно до затвердженого намісником Галичини статуту (рескрипт від 2 серпня 1879 року). Однак, діяльність товариства поширювалась на всю Галичину.⁹²⁴ Протектором товариства був граф В. Дідушицький, його заступником – Станіслав Ключицький. Товариство випускало не тільки періодику, але й статистичні звіти.⁹²⁵ Діяльність товариства з часу його заснування широко висвітлювалась у статтях, зокрема

«Крайове рибальське товариство у Кракові» у часописі «Сильван»^{926,927}. Також «Сильван» високо оцінив працю голови товариства М. Новицького, вказуючи на те, що ця праця є цінною для науковців й має широке практичне використання.⁹²⁸ Інформація про діяльність товариства широко висвітлювалась у часописі Галицького мисливського товариства «Ловець», зокрема у статті «Статут Крайового рибальського товариства у Кракові» були представлені власне сам статут та історія становлення товариства.⁹²⁹ Про співпрацю Крайового рибальського товариства у Кракові та Галицького мисливського товариства у реалізації спільних статутних вимог йшлося у статті М. Новицького «До шановного керівництва товариства мисливців у Львові»,⁹³⁰ а про співпрацю з «Німецьким рибальським товариство у Берліні» щодо зариблення річок Галичини йшлося у статті «Нарис діяльності Крайового рибальського товариства у Кракові».⁹³¹ У статті «Службова інструкція для рибальської охорони ревірів» йшлося про те, що для врегулювання служби рибальських інспекторів товариство звернулось до Галицького намісництва, щоб воно склало відповідну інструкцію.⁹³² Інформація про баланс доходів та видатків товариства за 1882 рік містилась у статті «Фінансовий звіт»,⁹³³ а про чисельність членів товариства у 1900 році – у статті «Чисельність членів», в якій зазначено, що у товаристві було 323 звичайних, 17 довічних, 9 почесних членів.⁹³⁴ Про діяльність товариства по зарибленню йшлося у статті «Звіт діяльності Крайового рибальського товариства у Кракові з 1 січня до 31 грудня 1902 року».⁹³⁵ У статті «Зариблення» відзначалось, що у 1903 році товариство зарибнило водойми 3430000 штук малька риби.⁹³⁶ Інформація про співпрацю Галицьких рибальських товариств з Австрійською владою йшлося у статті «Справа про забруднення річок» (1899 р.).⁹³⁷ Преса повідомляла, що 4-9 червня

1905 р. у Відні відбулись урочистості з нагоди організації Австрійського рибальського товариства, кількість членів якого сягала 375 осіб.⁹³⁸ Інформація про зариблення товариством водою містилась у статті «Зариблення вугром Серету, Гнилої Липи та Дністра». Відзначалось, що у квітні 1896 року зариблено річку Дністер та Гнилу Липу вугром в кількості по 1000 штук в кожному. При випуску риби були присутні бургомістри Бурштина та Галича.⁹³⁹ У «Звіті про діяльність Крайового рибальського товариства у Кракові з 1 січня 1900 по 31 грудня 1900 року» відмічалось, що товариство за цей період зарибнило водою Галичини 13774392 штуками раків та риби. Багато зусиль було спрямовано на врегулювання стосунків, щоб вести раціональне рибальське господарство.^{940,941} В аналогічному звіті за 1905 рік відмічалось, що у 1905 році було зариблено водою Галичини 2540072 малька риби, в тому числі: 147059 лосося, 103013 – форелі і 2290000 – судака.⁹⁴² У Шематизмі за 1895 рік повідомлялось, що товариство випустило 884 тис. малька різних видів риб.⁹⁴³ Ілюстрований календар «Господар» (1909 р.)⁹⁴⁴ видавництва імені Тадеуша Костюшки відзначав, що у 1907 році товариство, яке нараховувало 505 членів, зарибнило річки 3,5 мільйонами малька. У 1908 році воно нараховувало вже 535 членів, а кожен член товариства був зобов'язаний сплатити членські внески у сумі 4 крони,⁹⁴⁵ а наприкінці 1910 року нараховувало 677 членів, в тому числі: 569 звичайних, 15 довічних, 13 почесних.⁹⁴⁶ Про структуру товариства та його чисельність йдеться у статтях А. Молицького «Крайове рибальське товариство у Кракові»^{947,948}, «Відділ

інформації»,⁹⁴⁹ «Звіт про діяльність Крайового рибальського товариства за період з 1 червня 1891 до 31 серпня 1892 р.»⁹⁵⁰

У статті «Охорона риби» йшлося про те, що Галицьке товариство охорони тварин підтримувало діяльність Крайового рибальського товариства. На зборах товариства, які відбулись у Львові 25 березня 1899 року, визначалось, що на ринках Галичини не дотримуються вимог рибальського закону щодо термінів вилову риби. Для вирішення цієї проблеми направлено відповідне звернення до Галицького намісництва.⁹⁵¹ У статті «Браконьєрство – порушення вимог рибальського законодавства» відмічалось, що до Крайового рибальського товариства надходить дуже багато скарг про випадки браконьєрства. Незважаючи на те, що були організовані рибальські ревіри і орендарі повинні утримувати належну рибальську охорону, вони зазвичай цього не роблять. Найбільшим пострахом для браконьєрів залишається жандармерія. У листі вимагали, щоб жандармерія контролювала рибальські ревіри, так як орендарі рибальських ревірів самоусунулись від своїх обов'язків.⁹⁵² У статті «Контроль за орендарями рибальських ревірів» повідомлялось, що Крайове рибальське товариство зверталось до громадськості щодо контролю за орендарями рибальських ревірів.⁹⁵³

Про стурбованість товариства забрудненням басейну річки Прут нафтовою копальнею у Слободі Рунгурській, рафінерією у Коломиї та Печеніжині, а у басейні Стрия – нафтопромислами у Східниці йшлося у статті «Рибальство і нафта». З цього приводу було подано відповідне звернення до Галицького намісництва.⁹⁵⁴ Питання забруднення води висвітлено й у статті «Забруднення проточної води», з якої відомо, що цю проблему обговорювали на рільничо-лісовому конгресі у Відні 3 вересня 1890 року і винесли резолюцію: «У високорозвинутих країнах монархії слід всіма силами підтримувати розведення риби у річках і оберігати ці річки від забруднень промисливими відходами, так як вони надзвичайно шкідливо діють на розведення риби». Товариство звернулось навіть до Галицького намісництва, щоб на виконання рішення цього конгресу у Львові організувати саме такий державний орган, який би мав компетенцію наглядати за рівнем забруднення

річок відходами. Була внесена пропозиція, щоб держава взяла на себе контроль за організацією нагляду за забрудненням річок. На думку товариства, до цієї справи повинні долучитись суди, так як державні органи контролю недостатньо працюють у цьому напрямку. Для ефективності контролю пропонували підключити до роботи хіміків, бактеріологів, зоологів і гідротехніків. За необхідності слід було взагалі не допускати до роботи підприємства та знищити ті хімічні речовини, які отруюють рибу.⁹⁵⁵

На відміну від Галицького мисливського товариства Крайове рибальське товариство отримувало субвенцію.⁹⁵⁶ Аналогічну субвенцію отримувала рибальська галузь у міжвоєнний період.⁹⁵⁷ Матеріали про діяльність філій товариства у Стрию містяться в архівній справі «Списки членів правління рибальських товариств в повітах воєводства. 21 березня – 11 квітня 1935 р.»,⁹⁵⁸ «Звіті про діяльність Крайового рибальського товариства»,⁹⁵⁹ у Станиславові – у статті «Відділи рибальського товариства».⁹⁶⁰ В архівній справі «Листування повітового старостату з воєводським управлінням про облік рибальських товариств і рибних угідь. 6-10 серпня 1931 р.»⁹⁶¹ міститься інформація про діяльність товариства у Тереховлі. Про необхідність організації рибальських ревірів йшлося у «Звіті про діяльність Крайового рибальського товариства за період з 1 червня 1891 до 31 серпня 1892 р.»⁹⁶² У статті «Призначення премій» відзначалось, що з метою популяризації розведення риби на власній земельній ділянці серед селян товариство у 1892 році заохочувало їх преміями у розмірі 2 дукатів золотих.⁹⁶³

У статті «Діяльність жандармерії з охорони рибальства» вказувалось, що для покращення контролю за виконанням постанов Рибальського закону між товариством і жандармерією була налагоджена тісна співпраця. Товариство забезпечило школу жандармів у Львові літературою з рибальства, циркулярами, що стосувались цієї сфери та атласом риб, складеним др. М. Новицьким.⁹⁶⁴ Слід відмітити, що цей атлас був відзначений найвищою

нагородою – почесним дипломом на рибальській виставці, що проходила у 1891 році у Загребі.⁹⁶⁵ З. Фішер у статті «Рибальство на Крайовій виставці у Львові у 1894 р.» вказував, що примірники цього атласу були розіслані до місцевих відділків поліції та інших органів контролю.⁹⁶⁶ Й. Розвадовський пропонував для спрощення контролю, щоб рибальські картки різнилися забарвленням. Так, власники і орендарі рибальських угідь отримували посвідчення червоного кольору, а їх помічники, дозорці – жовтого.⁹⁶⁷ Про слабкі знання жандармів у галузі рибальства йшлося у статті «Опитувальник у справі рибальства у Львові».⁹⁶⁸ Відповідно до Розпорядження намісника Галичини від 10 березня 1903 L. 24.316 «Про зміну взірця бланку рибальської картки і рибальської книжки» зазнали змін формуляри рибальських карт. В них містились дані стосовно періодів нересту цінних видів риби та зазначались їх мінімальні розміри, дозволені для вилову.⁹⁶⁹ У справі «План розміщення союзів з охорони рибальства на території Львівського, Станиславівського і Тернопільського воєводств» вказано, що для охорони рибальських угідь у Галичині були утворені рибальські охоронні спілки^{970, 971, 972}.

В офіційному збірнику законів 1934 року був опублікований «Зразок статуту рибальської охоронної спілки». Відповідно до статуту, до її компетенції входили покращення рибостану річок, боротьба із забрудненням води, здійснення нагляду над рибальством, боротьба з шкідливими тваринами тощо.⁹⁷³ В архівній справі «Список союзів з охорони рибальства із зазначенням їх розміщення на території Львівського, Станиславівського і Тернопільського воєводств. Не раніше 1921 р. – не пізніше 1939 р.» вказувалось, що влада планувала утворити 16 таких спілок (у Львівському воєводстві – 7, у

Станиславівському – 5 та у Тернопільському – 4).⁹⁷⁴ В реальності ці плани були дещо скорочені до 11 спілок.⁹⁷⁵ В архівних справах «Протоколи засідання комісії з розвитку рибальства Львівської земельної палати. 16 жовтня 1935 р. – 20 листопада 1936 р.»⁹⁷⁶, «План розміщення союзів з охорони рибальства на території Львівського, Станиславівського і Тернопільського воєводств»⁹⁷⁷ та статті «Організація охоронних рибальських спілок на території Львівської рільничої палати»⁹⁷⁸ є дані, що у 1937-1938 рр. рибальська інспекція створила на теренах Галичини вісім охоронних спілок рибальських округів з осередками в таких населених пунктах: Перемишлі (об'єднував 65 округів), Сяноку (53), Львові (58), Тернополі (22), Заліщиках (45), Стрию (38) та два у Станиславові (54 і 48). В архівній справі «Протоколи організаційних засідань Союзу рибалок з охорони річок. 1937 р.»⁹⁷⁹ йдеться про організацію спілок у Станиславівському воєводстві, які опікувались виключно річками Черногори і Горганів та про Низинний рибальський охоронний союз, що опікувався рибальством гірських та рівнинних територій. У «Звіті інструктора з рибальства про роботу на території Львівського, Станиславівського і Тернопільського воєводств за 1930 р. 11 лютого 1931 р.» інспектор з рибальства трьох галицьких воєводств М. Янішевський вказував на сприяння Малопольського землеробського товариства в організації ставкового господарства на території цих воєводств.⁹⁸⁰

У 1931 р. у Львові був організований кооператив «Спілка рибоводів», що надавав своїм членам кредити на закладання нових водойм, сприяв в отриманні зарибку, корму для риб, займався пропагандою споживання риби,

організацією збуту, регулюванням цін на ринку тощо.⁹⁸¹ У «Статуті Спілки власників рибницьких господарств і протоколі зібрання членів спілки. 18 липня 1931 р.» вказано, що статутний фонд організації складався із внесків її членів, мінімальний розмір яких становив 100 зл., але у випадку, якщо член спілки володів ставком більшим за 20 га, то розмір членських внесків збільшувався. Проте, деякі учасники кооперативу сплачували кілька внесків в залежності від того, у скільки разів загальна поверхня їх ставів перевищувала площу в 20 га для раціональних господарств та 40 га для «диких» водойм. На початку до складу кооперативу входили 24 власники великих ставкових господарств.⁹⁸² У статті «Копія розпорядження Л. 7220» та «Звіті делегата Євгеніуша Бенечка про діяльність (1892 р.)» йшлося про те, що «Краківське рибальське товариство» докладало багато зусиль для агітації по селах щодо закладання невеликих водойм для розведення риби.^{983,984} До пропаганди утворення ставів долучилась також і перша україномовна газета «Господарь и промышленикъ», заснована у Станиславові. У статті «О закладаню ставковъ на коропы» публікувались інструкції щодо закладання ставів.^{985,986} У статті «Звіт делегата Євгеніуша Бенечка про діяльність (1892 р.)» автор заохочував селян до ведення ставкового рибальського господарства, відзначаючи, що ця справа принесе непоганий додатковий прибуток для селян: дохід від ставу в 10 раз перевищував той, що можна було отримати з аналогічної ділянки землі.⁹⁸⁷ Автор статті «Організуйте селянські стави і розводьте рибу» рекомендував селянам закладати стави на неужитках, на яких неможливо вести сільське господарство, наприклад, торфовищах. Крім того, при необхідності стави можуть служити збірником води для гасіння пожеж.⁹⁸⁸ Для мотивації створювати ставки Краківське рибальське товариство запровадило навіть заохочувальні нагороди для селян. Зокрема, на регіональному конкурсі серед новостворених селянських ставкових господарств селянин В. Середа зі Східної Галичини (с. Ляшки) зайняв третє місце (з 15 учасників) і отримав 1 дукат золотом.⁹⁸⁹

Любителі вудкового спорту теж організувалися у товариства. Слід відмітити, що вперше у Галичині ініціатором організації «Клубу вудкового спорту» виступив керівник «Краківського рибальського товариства» З. Фішер на загальних зборах товариства 23 травня 1894 року. Він запропонував прийняти відповідні зміни до статуту товариства.⁹⁹⁰ Хоча й ідея створення клубу не була реалізована, Краківське рибальське товариство підтримувало любителів вудкового спорту. Так, у статті «Доходи та видатки бюджету рибальського товариства у Кракові» відмічалось, що за період з 17 березня по 2 листопада 1890 року доходи товариства становили – 450 золотих, а видатки – 424 золоті. Серед статей витрат були навчання рибалок (10,62 золотих), організація рибальського віча (5,94), рибальської виставки (17,84), зариблення (151,92), вудковий спорт (1,12).⁹⁹¹

В подальшому для задоволення потреб мешканців Кракова у любительському вилові риби у Кракові було організоване «Товариство любителів вудкового спорту». Статут товариства був затверджений намісником Галичини, офіс товариства знаходився по вул. Граничній, 9 у м. Краків. Засновником товариства був професор Ягеллонського університету – доктор Юліан Новак. У 1908 році «Товариство любителів вудкового спорту» зробило своїм почесним членом діючого керівника Краківського рибальського товариства Фердинанда Вілкоша.⁹⁹² Головною метою товариства була опіка над вудковим спортом, а саме: оренда та суборенда гірських рибальських ревірів для ловлі риби вудкою; організація заходів для піднесення популяції риби у річках. Щорічний членський внесок становив 50 крон, що у порівнянні з іншими товариствами був доволі високим.⁹⁹³ У статті «Звіт керівництва Товариства любителів вудкового спорту» (1910 р.) відзначалось, що члени товариства сподівались на кращі результати у вилові риби. Крім того, оскільки це не рибальська спілка, а товариство, то існує можливість працювати у збиток. У 1909 році товариство сплатило 413 крон рибальським охоронцям, які притягнули до відповідальності браконьєрів. Ця сума виявилась більшою, ніж браконьєри сплатили штрафів. Крім виплати премій охоронцям товариство взяло на себе й юридичний супровід справ по браконьєрству у судах. Для цього на адвокатські послуги лише за 7 місяців 1909 року було витрачено 370 крон. На думку керівництва товариства, завдяки цим заходам практично було знищено професійне браконьєрство у Галичині. Всього у 1909 році доходи товариства склали 5997 крон, в тому числі: зі сплати членських внесків – 3354 крони, продажу риби – 266, субвенції від влади – 1000 крон. Видатки у тому ж році склали 5270 крон, в тому числі: за оренду ревірів – 504, оплата

рибальським охоронцям (17 осіб) – 1950, їх забезпечення спорядженням – 41.⁹⁹⁴ Діяльність товариств, які займались розвитком спортивного рибальства, не втратила своєї актуальності у Галичині при її входженні до складу Другої Речі Посполитої. Щоб координувати діяльність товариств, які пропагували розвиток вудкарського спорту, у 1933 році у Варшаві навіть було організовано «Спілку вудкарських спортивних товариств».⁹⁹⁵ Багато таких товариств діяло й на території Галичини. Зокрема, зі справи «Списки членів правління рибальських товариств в повітах воєводства. 21 березня – 11 квітня 1935 р.» відомо, що у Косівському повіті діяла філія «Товариства любителів вудкового спорту», членом якої був українець Ю. Шпитко.⁹⁹⁶ У 1929 році у м. Стрию було організоване «Підкарпатське товариство любителів вудкарського спорту». Офіс товариства знаходиться по вул. Я. Фредра, 3. У 1934 р. товариство нараховувало 40 членів, членські внески склали 16 злотих. Щоб мати змогу займатись рибальським спортом, члени товариства орендували на річці Стрий XIV рибальський ревір, що знаходився біля села Дуліби.⁹⁹⁷ Керівником товариства був Зеєман, заступником Шуї, секретарем – Терлецький, касиром – Петрі. До ревізійної комісії входили Щуплакевич, Островський, Новосельський.⁹⁹⁸ Товариство займалось також благодійністю. Так, у 1934 році воно перерахувало 20 злотих у фонд допомоги потерпілим від повені.⁹⁹⁹

На загальних зборах товариства 27 лютого 1938 року було прийнято рішення домагатись від влади дієвого контролю за роботою фабрики целюлози, яка будується у Жидачеві, та діючої у Гніздичеві з метою зменшення викиду шкідливих речовин. Про важливість діяльності Підкарпатського товариства любителів вудкарського спорту свідчить той факт, що на зборах була присутня делегація зі Львова, а саме: представник воєводства – Антоній Левандовський та рільничої палати – інженер Малицький.¹⁰⁰⁰ Відомо, що при Татранському товаристві, яке в основному розвивало туризм на теренах Карпат, існував також «Вудкарський клуб».¹⁰⁰¹ Слід відмітити, що у періодичній пресі давали схвальну оцінку товариствам

любителів спортивного рибальства. Зокрема, у статті «Різні справи» вказувалось, що Товариство вудкарського спорту спричиняється до зариблення гірських річок¹⁰⁰² та розвиває туристичний потенціал Карпат.¹⁰⁰³ Про позитивний вплив вудкового спорту на туристичну галузь відзначали на загальних зборах Краківського рибальського товариства, які відбулись 29 травня 1907 року.¹⁰⁰⁴

Прихильники спортивного рибальства об'єднались й у Львові. Так, відповідно до статуту спортивного рибальського клубу у Львові, затвердженого у 1936 році, п. 2 визначав, що офіс клубу знаходиться у Львові. Головною метою клубу була підтримка вудкового спорту, раціональне господарювання у гірських водах. Для досягнення цієї мети визначалось, що клуб повинен брати в оренду та суборенду ревіри, які можна використовувати для спортивного рибальства; підвищувати чисельність риби в орендованих рибальських ревірах за допомогою точного виконання вимог рибальського законодавства; зариблювати орендовані рибальські ревіри; організовувати спеціалізовані господарства по штучному розведенню риби; утримувати відповідну кількість рибальських охоронців для боротьби з браконьєрством; точно виконувати вимоги вилову риби, довжина якої відповідає вимогам законодавства; охороняти річки та стави від забруднення відходами виробництва; виходячи з фінансових можливостей будувати відпочинкові бази біля рибальських ревірів; вести пропаганду рибальського спорту.

Другий розділ визначав, що термін діяльності клубу є необмеженим, а територія діяльності клубу поширюється на всю Другу Річ Посполиту, хоча й було обумовлено, що першіть у його діяльності належить гірським рибальським ревірам східної Малополющі. У своїй діяльності клуб зобов'язувався підтримувати тісні зв'язки з Крайовим рибальським товариством.

Відповідно до статуту члени клубу мали три різні статуси: звичайний, заслужений, протектор клубу. Звичайним членом клубу могла стати особа, яка любить вудковий спорт. Для вступу до клубу необхідно було, щоб за претендента поручилось двоє членів клубу. Прийом звичайних членів здійснювався керівництвом клубу. Члени клубу були зобов'язані сплачувати членські внески. Щоб отримати статус заслуженого, потрібно було мати особливі заслуги у галузі спортивного рибальства. Питання

надання статусу заслуженого члена приймалось на загальних зборах, при чому було необхідно, щоб за це рішення проголосували 2/3 членів клубу. А щоб отримати статус «протектора», потрібно було щоб проголосували всі члени клубу.

Члени клубу мали право брати участь у засіданнях клубу, виловлювати рибу виключно вудкою у ревірах, які орендував клуб. Статут передбачав також, що право вилову риби розповсюджувалось на членів сім'ї (дружину, синів та дочок, які досягли 15-річного віку).

Крім цього, у статуті клубу містились розділи, що регламентували діяльність клубу: фінансування, управління клубом, діяльність ревізійної комісії, обрання делегатів клубу, виключення членів клубу, третейський (товариський) суд, припинення діяльності клубу.

Крім статуту, що регламентував діяльність товариства, для членів клубу існували окремі правила поведінки. Серед іншого визначалось:

1. Право вилову риби на рибальських ревірах, орендованих клубом, відноситься виключно до членів клубу та їхніх родин;

2. Вилов риби дозволяється виключно вудкою. У форельних ревірах заборонено виловлювати рибу з використанням для приманки черв'яка або живої риби. Під час рибалки членам клубу заборонено залучати до вилову риби рибальських охоронців. Для рибалки дозволено використовувати помічника, але його допомога повинна обмежуватись носінням багажу.

3. Керівнику клубу дозволено запрошувати гостей для вилову риби.

5. У випадку, якщо зловлена риба мала менший розмір, ніж це було визначено законодавством, її потрібно було обережно зняти з гачка та випустити у воду.

6. Заборонявся продаж виловленої риби.

7. Слід було уникати вилову риби у святкові дні та поблизу костелів, церков та публічної дороги.

8. Вилов риби повинен був відповідати спортивним принципам (не кількість, а якість).

10. Під час вилову риби члени товариства повинні з пошаною відноситись до місцевого населення: не топтати траву та сільськогосподарські культури, зупиняти браконьєрство і передавати порушників органам влади.

11. Перед виїздом на рибалку потрібно було повідомити керівника рибальського ревіру про місце рибалки, щоб в одному і тому самому місці не збиралось багато рибалок.

12. Після проведення риболовлі рибалка повинен був повідомити керівника ревіру про кількість виловленої риби.¹⁰⁰⁵

Розвиток вудкарських товариств у Галичині тісно переплітається з аналогічними товариствами Європи, де цей спорт набув більшого значення. У статті «Вудкарське товариство у Франції» (1906 р.) відмічалось, що у цій країні вудкарський спорт знаходиться на високому рівні, нараховує 600 вудкарських товариств, що об'єднують у своїх рядах 350 тис. прихильників цього виду спорту. На відміну від Галичини уряд Франції підтримує діяльність вудкарських товариств, а у 1905 році виділив для них у перерахунку 715 тис. крон. Резюмувалось, що «Франція – то щаслива країна».¹⁰⁰⁶ Зі статті «Підтримка рибальства у Франції» (1906 р.) відомо, що у 1905 році держава виділила лише на підтримку вудкових товариств 50 тис. франків допомоги. Константувалось, що у Галичині уряд не виділяє зовсім коштів на такі цілі.¹⁰⁰⁷ У статті «Браконьєр чи скоріше злодій» (1905 р.) кепкували із французьких рибалок, бо у Франції перед трибуналом став 32-річний браконьєр, якого вже зловили 60-й раз і який вже сплатив штрафів на суму 4380 франків.¹⁰⁰⁸ У статті «Демонстраційний похід любителів спортивного рибальства у Бельгії» відмічалось, що Бельгія нараховує 100 тисяч любителів вудкарського спорту, які лише за право вилову риби сплачують до бюджету країни податків на суму 200 тис. франків, а рибалки, які проводять промисловий вилов риби – 40 тис. франків. Для захисту власних інтересів вони перед виборами провели велику демонстрацію.¹⁰⁰⁹ У статті «Вудковий клуб у Петербурзі» (1904 р.) йшлося про об'єднання любителів спортивного рибальства у Росії. Члени клубу, які проживали у Петербурзі, були зобов'язані сплачувати 7 рублів, а мешканці інших міст – удвічі менше. Було заплановано видання профільного часопису.¹⁰¹⁰ У статті «Любителі спортивного рибальства» (1907 р.) відзначалось, що розвиток спортивного рибальства добре впливає на промисловий вилов риби. Так, в Англії та Франції найкращі ревіри орендують вудкарські товариства, бо там найкраще ведеться рибне господарство.¹⁰¹¹ Юліан Новак у статті «Вудковий спорт» відзначав, що першість у вудковому спорті безперечно має Англія, після неї йде Німеччина та скандинавські країни. Щороку багато англійців виїжджають до Норвегії для того, щоб мати там змогу порибалити у гірських річках. В Англії, Америці та Японії виготовляли найкращі вудилища, які повинні бути легкими, еластичними та

сильними.¹⁰¹² Для популяризації ресторанного та готельного бізнесу у штаті Колорадо в США відвідувачам пропонували можливість самим зловити форель у штучному потічку.¹⁰¹³ Й. Розвадовський відзначав, що в Англії рибальський спорт носить елітарний характер.¹⁰¹⁴ Про те, що в Англії виготовляють найкращі вудилища, відзначалось й у статті «У справі вудкартсва», хоча й рекомендували, що для початківців не варто купувати таку дорогу річ, так як саме вудилище не забезпечує доброго улову.¹⁰¹⁵ Тогочасні любителі спортивного рибальства намагались пояснити нищий розвиток цього виду спорту у Галичині у порівнянні з Англією. Так, Л. Старкевіч, вказуючи, що поділ річок у Галичині на рибальські ревіри спричинив розвиток рибальського спорту, пояснив його низький рівень психологією нації. Англійцям, яким притаманна холодна кров, більше підходить рибалка, тоді як у Галичині люди є більш рухливими, і вони не можуть годинами сидіти на березі річки та дивитись на поплавок.¹⁰¹⁶ Автор статті «Мисливець та рибалка Владислав Гацький» вказував, що в Галичині у великій мірі рибалок, які ловлять рибу вудкою, вважають несповна розуму через те, що суспільство має виключно споживацький характер і не може зрозуміти, для чого рибалка вудкою ловить мало риби.¹⁰¹⁷ Хоча цю тезу спростовував М. Новицький, який у статті «Про стан рибальських та правових відносин у Галичині» відзначав, що у гарних рибальських господарствах на вудку можна було за декілька днів зловити 1000 голів форелі.¹⁰¹⁸ У спеціалізованій рибальській пресі публікували дані про своєрідні змагання щодо кількості виловленої риби у тому чи іншому господарстві. Крім того, власник рибальського господарства використовував ці змагання для своєї реклами, а спеціалісти мали змогу оцінити ефективність ведення господарства та чисельність риби. Зокрема, у статті «Форель у наших річках» (1886 р.) описано, що на ріці Скава за три дні (26-28 червня) 1886 року троє рибалок зловили 578 штук форелі, 40 – лосося, 67 – інших видів риби. Лише за один день (26 червня) граф Артур Потоцький зловив у річці Скава 161 форель, 2 лосося та 2 інші риби.¹⁰¹⁹ У статті «Надзвичайний вилов форелі» (1894 р.) відзначається, що у Порембі-Велькій рибалки за 4 дні з використанням лише 4 вудок з 16 до 20 години та з 5 до 8 години зловили 436

штук форелі довжиною 20-25 см, а деякі особини сягали до 36 см довжини та півтора фунта ваги. Для наживки використовувалась лише штучна приманка «Phantom».¹⁰²⁰

Також слід відмітити, що предметом гордості для рибалок була не лише кількість виловленої риби. Вони організовували спеціальні змагання на точність та дальність закидання наживки. У статті «Рибальство як спорт» вказувалось, що тогочасний рекорд становив 44 метри.¹⁰²¹ Відомо також, що у Галичині любителі спортивної рибалки зробили крок до розвитку технології спортивного рибальства. Зокрема, Герціг Візенберг, фабрикант з Самбора, отримав патент на вудку, так як він придумав особливий спосіб кріплення шнура до вудилища.¹⁰²² У статті «Зміцнення рибальської жилки» давали пораду, щоб помістити шнурок, що є у вудці, на декілька хвилин у бензин, тоді він довше зберігається і не тоне у воді.¹⁰²³

Знайшла своє відображення й проблема гуманного відношення до риби під час її ловлі на вудку. Зокрема, автор статті «Микуличин у вересні 1884 року» вказував, що він, перебуваючи на відпочинку у Микуличині, спостерігав як рибалки з вудкою використовували для наживки живу рибу, що суперечить вимогам чинного законодавства щодо гуманного відношення до тварин.¹⁰²⁴ Вудкарям рекомендували різати ще живу рибу і спускати кров, так як риба з неспущеною кров'ю є менш смачною і скоріше псується.¹⁰²⁵

У періодиці зустрічаємо й публікації, які популяризують рибальський вид спорту, наголошуючи на його корисному впливі на здоров'я людини та розвиток у неї творчого потенціалу. Так, у статті «Переваги рибальства» (1906 р.) вказувалось, що вудкарство приносить користь не лише з риби, але й розвиває лагідність характеру. Автор статті зробив ці висновки на основі аналізу, що вудкарством займаються багато художників та поетів, які під час рибалки написали багато художніх творів та намалювали багато картин. Крім того, спортивне рибальство дуже корисно впливає на жінок для зняття нервового навантаження, хоча жінки дуже мало займаються цим видом спорту.¹⁰²⁶ Практично аналогічну позицію займав голова Товариства любителів вудкового спорту Новак у статті «Вудковий спорт», вказуючи, що цей спорт добре впливає на нервову систему.¹⁰²⁷

В. Гацкі вважав, що заняття вудкарським спортом у порівнянні з мисливством є набагато дешевшим видом відпочинку, оскільки за право

полювання потрібно платити, а за ловлю вудкою – ні. Крім того, рибальське знаряддя є дешевшим, і тому вудкарством займаються різні верстви суспільства. Риболовля та полювання мали свої переваги і недоліки. Так, приготування до ловлі риби є більш клопітною справою, ніж збори на полювання. Адже для полювання потрібно взяти з собою лише рушницю, а рибалці потрібні й інші речі. Але оскільки полювання є колективним заняттям, то мисливці більше часу витрачали на його організацію. Вудкарство є дуже залежним від погодних умов: рибалка з вудкою не міг захватись від дощу чи холоду.¹⁰²⁸ З цього приводу у статті «З записок дилетанта» (1898 р.) була приповідка «Мокрий мисливець, сухий рибак – всі дурні», де автор порівнював рибака до видри, яка постійно є мокрою.¹⁰²⁹ Відзначалась й негативна сторона спортивного рибальства – більшість рибалок були затятими курцями, які на рибалці більше курили ніж звичайно. Мисливець на відміну від рибалки мав можливість цілий день ходити і насолоджуватись природою, тоді як рибалка сидів на одному місці. Більше того, знання місцевості, де ловити рибу, у вудкарстві має більше значення, ніж знання місцевості у мисливстві. Рибалки, на відміну від мисливців, завжди знаходили більше виправдань, наприклад, «сьогодні риба не ловиться», тобто, риба винна, а не рибалка. Рибалки є менш заздрісними, якщо хтось зловить велику рибу, вони заздрять лише тому, хто знає краще місце для лову. Рибалки змушені ще з ночі зайняти місце вилову, щоб інший його не зайняв, бо, як правило, він це місце підгодовував. Здебільшого рибалки менше люблять їсти рибу, ніж мисливці дичину.

Негативно впливали на розвиток спортивного рибальства молоді хлопці, які виловлювали рибу, не зважаючи на її розмір, і калічили її. Після декількох вдалих виловів риби ці хлопці призвичаювались до цього і становили групу професійних вудкарських браконьєрів.

Відомі й специфічні забобони, притаманні вудкарському спорту. Зокрема, рибалки не хотіли, щоб їм щось побажали, бо тоді не повезе; заборонялось переступати через вудку або кому-небудь її позичати, так як чужа вудка не приносить доброго вилову риби. Не прийнято було вихвалитись уловом риби, щоб тим самим не заворожувати вудку. Вважалось, що сторонні люди, які спостерігають за ловленням риби, не приносять щастя. Рекомендували менше ходити по берегу, так як це відлякує рибу. При ловлі риби потрібно стояти так, щоб власна тінь не падала на воду, так як це також відлякувало рибу.¹⁰³⁰

Багато праць про спортивне рибальство публікували у щорічнику «Верхи», який був присвячений горам та гуцулам. Б. Романішин у статті «Спортивне рибальство». Про вилов форелі, лосося і харіуса на штучні приманки» описав методи вилову у гірських потоках форелі, лосося та харіуса

(Краків, 1927 р.)¹⁰³¹. Т. Габришевський у статті «Рибальство у горах» описав рибальство у Галицьких Татрах¹⁰³², а про потенційну можливість організації відпочинку, включаючи у Карпатах рибальський спорт, описав В. Бесніцкі у статті «Організація туризму у Besкидах».¹⁰³³ У книзі «Гуцульщина. Історико-етнографічне дослідження» (1987 р.) відзначалось, що на території Гуцульщини, як і загалом по Україні, ловля риби за допомогою вудок була також поширеною.¹⁰³⁴ Сліпенчук Іван Васильович, 1933 р. н. згадував: «Вудка складалася з ліщинового «держка» («вудилище»), плетеного шнурка («швари») із білої вовни, до якого прив'язували «первицю» (наплетену сиву вовну), а до неї – залізний гачок. На гачок чіпляли приманку – черв'ячки і закидали вудку у воду. Самі гачки дуже дорого коштували і були у великому дефіциті. «Кікінчук із Бистриці був у Німеччині і вивіз видти гачків. Дедя покойний за один німецький гачок дав Кікінчукови кілю масла. Тогди жилки ни було, тому шукали білого, або сорокатога коня, аби мав білий фист. Із кінського фоста вимиткали найдовшу шерсть. Три шерстини сукали докупи і це називалоси волошня. До волошні візали гачок, а дальше доточували тоненьку ниточку і так робили вудку. Риба виділа волошню у воді, але тогди риба ни була перепужена і ни тікала. Типер риба така перепужена, она вего боїтси і на волошню її би ни ймив»¹⁰³⁵

С. П. Павлюк у книзі «Українське народознавство» відзначав, що до найпоширеніших примітивних засобів рибної ловлі належали «вудки» із саморобними, а з кінця ХІХ ст. фабричними гачками. Вудками користувалися, насамперед, підлітки, а також дорослі рибалки у тому випадку, коли розраховували на невеликий улов».¹⁰³⁶ Також він відзначав, що в Карпатах рибальські вудки використовувались також і для ловлі диких качок чи гусей.¹⁰³⁷ Також Юліан Ейсмонд у праці «Історія полювання на качок у Польщі» (1923 р.) відзначав, що в давнину у Польщі диких качок ловили також вудками.¹⁰³⁸

У статті «Хроніка рибацьких товариств» відзначалось, що рибальські товариства часто надавали учням та студентам на час літніх канікул картки для вудіння за 3 зл. з правом риболовлі на підпорядкованих їм угіддях.¹⁰³⁹ До

популяризації вудкового спорту долучилось товариство «Просвіта». В «Ілюстрованому народному календарі товариства «Просвіта» на звичайний рік 1911»¹⁰⁴⁰ та «Календарі товариства «Просвіта» на звичайний рік 1927»¹⁰⁴¹ публікували терміни, коли дозволено ловити рибу вудкою.

Одним з найзахоплюючих спортивних видів вилову рибу був із застосуванням вудки,¹⁰⁴² хоча П. Лесневський у статті «Рибальство» (1897 р.) вважав, що серед рибалок як в середині ХІХ ст., так і на початку ХХ ст. вудка ще не була в пошані і вважалась дитячою забавкою.¹⁰⁴³ В іншій своїй праці «Загальне риболовство» він оприлюднив величезний список приманок, що застосовувалися для вилову риб.¹⁰⁴⁴ В. Кульматицький у праці «Господарське значення рибальських ревірів Покуття» (1930 р.) відзначав, що у 20-30-х рр. ХХ ст. з використанням вудки, рибалки на Черемоші за день виловлювали до 180 головатиць, не враховуючи форелі.¹⁰⁴⁵

Великий вклад у популяризацію вилову риби вудкою вніс виходець зі Східної Галичини (м. Дрогобич) Й. Розвадовський, який зробив порівняльний аналіз розвитку галицького вудкового спорту з іноземним, а також відобразив чимало оригінальних способів вудіння риби, описав будову різних видів вудок та допоміжних пристроїв до них, проаналізував побут галицьких спортсменів-рибалок, склав рибальський календар та описав багато способів вилову риби вудкою, якими користувалися місцеві вудкарі, та методи догляду за снастю тощо. Серед головних праць, присвячених цій темі – «Довідник для любителів вудкового спорту» («Poradnik dla miłośników sportu wędkowego»)^{1046,1047,1048} та «Наша риба» («Nasze ryby»)^{1049,1050, 1051, 1052, 1053, 1054, 1055} Автор статті «Подорож

до басейну Дунайця» характеризує Й. Розвадовського як великого поціновувача вудкарського спорту.¹⁰⁵⁶ У статті «Господарські та торгівельні новини» вказано, що книгу Й. Розвадовського «Довідник для любителів вудкового спорту» можна було купити за ціною 1,80 злотих.¹⁰⁵⁷

Про особливості вилову форелі вудкою на Гуцульщині наприкінці XIX ст. йшлося у «Путівнику для подорожуючих Чорногорою у Косівському повіті»¹⁰⁵⁸, статтях «Вилов форелі вудкою»¹⁰⁵⁹ та «Край гуцулів» Я. Шнайдера.¹⁰⁶⁰ П. Франко та Г. Величко залишили спогади про вилов риби вудкою на Гуцульщині.^{1061,1062} Про вдалий улов головатиці на вудку у компанії з генерал-майором у Жаб'є (нині смт. Верховина) згадував суддя К. Ума у статті «У листопаді над Черемошем». Він відзначав, що для вилову хижих риб місцеві рибалки використовували й олов'яні блешні, яких тут називали микалом.¹⁰⁶³ О. Антонович у «Спогадах» вказував, що аналогічним методом як на Гуцульщині, так і на Бойківщині вудили стругів.¹⁰⁶⁴ Ф. Хойновський («Призначення, спосіб і умови використання гачка»), Е. Бенечек («Рибне господарство у Висоцьку та його околиці»), М. Звежицький («Актуальні зауваження») відзначали, що наприкінці XIX – початку XX ст. вилов риби набув найбільшого поширення, як форма відпочинку і став вважатися одним із видів спорту.^{1065,1066,1067}

Про регулювання правил ловлі вудкою у XIV ст. йшлося у «Географічному словнику Царства Польського та інших слов'янських країн». Лише міщанам дозволяли ловити рибу у Західному Бузі вудками та сітками

для власного вжитку.¹⁰⁶⁸ У XVI – XVII ст. з 11 рибалок з с. Завишня (Сокальський район) та 21 – з Сокаля – троє ловили тільки вудками.¹⁰⁶⁹ Згідно люстрації (перевірки) 1565 р. у Сокалі на Бузі рибалки навіть за вилов риби тільки вудками сплачували по 16 гр.¹⁰⁷⁰

Також відповідно до Розпорядження намісника Галичини від 28 червня 1883 року для введення у дію закону «Щодо заходів розвитку рибальства у внутрішніх водах» забороняли використовувати «шнуркові вудки (нічні шнури)».¹⁰⁷¹ Ця заборона існувала і за правління Другої Речі Посполитої. А. Ожеховський у праці «Охорона риболовства у Східних Карпатах» (1932 р.) відзначав, що ці снасті були аналогом вудки, тільки без поплавка. Їх переважно використовували в Станиславівському воєводстві. До жилки, зробленої зі сталевого дроту, прикріплювали від кількох до кільканадцяти гачків з наживкою (переважно дрібною рибою). Їх закидали у воду і залишали на тривалий час.¹⁰⁷²

Органи публічної влади вживали заходи впливу на порушників правил рибної ловлі. Зокрема, у «Циркулярних розпорядженнях Станиславівського воєводського управління про правила рибальства на території Станиславівського повіту 17 грудня 1921 р. – 6 серпня 1935 р.» йшлося про порушення вимог законодавства при оренді рибальських ревірів. Для впливу на порушників відкривались кримінальні справи. Так, у 1934 р. порушено карну справу проти орендаря XIX округу р. Бистриці Ф. Фрізнера та делегата Товариства любителів вудкового спорту Р. Матусова. Порушення полягало у вилові риби сітками у недозволений час. Таким способом було спіймано 400 кг нерестової марени та підуста.¹⁰⁷³ Також у 1938 р. було доведено використання заборонених способів вилову риби та ще й в охоронний період орендарями XX округу Бистриці Е. Паулі та Д. Білграєм.¹⁰⁷⁴

Про використання заборонених знарядь вилову риби йдеться у статті Й. Розвадовського «Наша риба». Він інформував про вилов на Дністрі риби із застосуванням нічних шнурів (нічні вуди, перемети, шибениці, мотоузи), які складались із довгого міцного поперечного шнура, до якого через кожний метр кріпили латунні гнучкі дроти з гачками. На гачки натягали наживку (дрібну рибу). Головним чином цим методом ловили минів (*Lota lota*) та сомів.¹⁰⁷⁵ Про застосування аналогічного методу вилову форелі у горах йдеться у статті Станіслава Тура «Річки наших гір як господарські об'єкти».¹⁰⁷⁶

Також у архівних матеріалах «Листування з повітовими старостами про стан рибних господарств у повітах. 4 травня 1925 – 11 грудня 1929 рр.» міститься інформація щодо звернень «Товариства любителів вудкового спорту» до Станіславівського воєводи щодо масового вилову дрібної риби у травні 1926 р., що стало причиною для написання листа.¹⁰⁷⁷

При вилові вудкою необхідним було законодавче регулювання. Зокрема, «Закон про рибальство» від 7 березня 1932 р. визначав особливості вилову вудкою в орендованих рибальських ревірах: були запроваджені «Вудкарські картки», які видавалися на піврічний, річний або трирічний термін. Визначалась і вартість картки в залежності на терміну її дії.¹⁰⁷⁸

У «Директиві відділу землеробства Станіславівського воєводства про порядок видачі дозволів та з інших питань. 14 лютого – 6 грудня 1933 р.» визначено, що у неділю з 6 до 20 години заборонено використання рибальських снастей крім вудки, так як це вважалось відпочинком.¹⁰⁷⁹

Станіславівський воєвода у «Циркулярі відділу землеробства і земельних реформ про встановлення зразка посвідчення на право вилову риби, 2 травня 1935 р.» повідомив всіх старост про єдиний зразок рибальської та вудкарської карт і дозволу на спортивний вилов риби вудкою. У зразку бланка передбачалась фотокартка.¹⁰⁸⁰ Варто зазначити, що законодавство ставило

риболовів у вимушену залежність від орендарів угідь. Адже саме через останніх вони могли отримати рибальське посвідчення.¹⁰⁸¹

Розвиток спортивного рибальства стимулював розвиток товариств у Галичині. У «Хроніці рибальських товариств» (1929 р.) відзначалось, що у 1929 р. в східній частині Галичини нараховувалось 5 товариств, а саме: «Повітове рибальське товариство у Коломиї», засноване у 1923 р. (42 члени); «Повітове рибальське товариство у Тереховлі» (1923 р. – 25 членів). З 1925 року у Станиславові існувало «Товариство любителів вудкового спорту». Філії цього товариства існували у Львові, Ходорові, Стрию, Калуші, Надвірній, Биткові і Тисмениці (300 членів). У 1928 році у Самборі було організоване «Спортивно-рибальське товариство» і у цьому ж році було також організоване «Мисливсько-рибальське товариство» у Жидачеві та Самборі.¹⁰⁸² До «Товариства любителів вудкового спорту» у Стрию входили редактор місцевого часопису С. Козловський та професор гімназії А. Смоляна.¹⁰⁸³

Матеріали про діяльність «Товариства любителів вудкового спорту в Станиславові» та рибальського товариства «Вудлице» містяться у «Листуванні з Міністерством землеробства і повітовими старостами про боротьбу з захворюванням риби у водоймах і про надання дотацій рибальським організаціям. 16 червня 1930 р. – 13 листопада 1931 р.».¹⁰⁸⁴ Також товариства у 1927 році впливали на орендарів, які не зарибнювали власні угіддя, змушуючи їх закупити ікру для зариблення Бистриці Солотвинської.¹⁰⁸⁵ У «Списку риболовецьких господарств на території Заліщицького повіту. 13 липня 1933 р.» відзначалось, що лише у Заліщицькому повіті Тернопільського воєводства у 1933 р. лише на LXV окрузі Дністра було видано 13 карток для вудіння.¹⁰⁸⁶ У справі «Листування з окремими особами про видавання дозволу на право займатися рибальством. 1 квітня – 27 вересня 1937 р.» міститься

інформація щодо статистики видачі рибальських посвідчень у Снятинському повіті, а також статистичні дані про рибальську сторожу на теренах повіту.¹⁰⁸⁷

У статті «Рибальський курс у Львові» (1937 р.) зазначалось, що у 1937 році, зважаючи на зростання популярності вудкового спорту серед населення краю, було прочитано дві лекції, що стосувалися цього спорту.¹⁰⁸⁸

На початку ХХ ст. до популяризації вудкового спорту найбільше спричинились журнал «Рибальський огляд» та газета «Вудкарські відомості».^{1089, 1090,1091,1092} Про особливість виготовлення вудилища, поплавка, грузила, жилки, способів вилову тогочасні читачі могли дізнатись з «Довідника для любителів вудкового спорту»,¹⁰⁹³ статей «Вилон форелі вудкою»,¹⁰⁹⁴ «Із записок дилетанта»,¹⁰⁹⁵ «Спогадів про батька».¹⁰⁹⁶

Для власної популяризації та вудкового спорту гуцули над Черемошем робили зі шкіри головатиці капшуки,¹⁰⁹⁷ а з великих рибин виготовляли різноманітні сувеніри. Така практика побутувала на Гуцульщині.¹⁰⁹⁸ З. Пшигодзький у статті «Спосіб препарування голови щупака» (1939 р.) зазначав, що спортсмени-вудкарі увічнювали свої трофеї в особливий спосіб – висушуванням голів риби з використанням спирту, лаку та фарб.¹⁰⁹⁹

Юліан Ейсмонд у книзі «Мисливські забобони» відзначав, що рибалки та мисливці через близькість до природи були дуже забобонними.¹¹⁰⁰ Рибалки, які займались виловом риби вудкою, також мали низку забобон, приповідок, прислів'їв. Так, Іван Франко у книзі «Галицько-руські народні приповідки» вказував, що у Галичині були такі прислів'я: «На вудку прошена риба йде», «Вудка – то така річ, що до неї причеплений єден дурень у воді, а

другий – на березі».¹¹⁰¹ В. Гнатюк записав теж гуцульську приповідку: «Пструг на вудку не бере, доки ся лист на вільсі не розів'є».¹¹⁰²

У своїй праці «Гуцульщина» В. Шухевич присвятив рибальству окремий розділ.¹¹⁰³ Він зазначав, що для покращення вилову риби на вудку на Гуцульщині використовували чари. Зокрема, до рибальської снасті вплітали мотузку з повішеника або 12 волосків з тімені повішеника до жилки від вудки. Вони вірили, що на таку вудку добре ловитимуться пструги.¹¹⁰⁴

Великий вклад у розвиток рибальства зробило Галицьке мисливське товариство. З нагоди 50 - річчя його заснування Северин Крогульський видав книгу «Піввіку», в якій серед іншого описав діяльність товариства у секторі рибальства.¹¹⁰⁵

Кроки з реалізації мети Крайового Краківського рибальського товариства друкуються в журналі «Okólnik» («Огляд»), перший номер якого вийшов 20.03.1881 р., № 2 – 20.02.1882 р., № 3 – 24.08.1883 р., № 4 – лише 1889 р., а з 1894 р. він виходив із періодичністю 4–10 номерів на рік. З часу заснування редактором часопису був професор зоології М. Новицький. Після його смерті у 1890 році керівником товариства став Ф. Вілкош, який продовжив видавництво журналу. З 1902 р. часопис було перейменовано на «Okólnik rybaski» («Рибальський огляд»).¹¹⁰⁶ Практично з початку своєї діяльності Краківське крайове рибальське товариство публікувало у часописі не лише стенограми своїх зборів, але й стенограми зборів господарського товариства у Львові, на яких розглядали питання розвитку галузі.¹¹⁰⁷

У 1896 році вийшло 6 номерів часопису, кожен номер вийшов накладом у 450 екземплярів. Всі члени Краківського рибальського товариства отримували його безоплатно. Багато екземплярів «Окульника» безоплатно було направлено власникам великих рибальських господарств.¹¹⁰⁸ П'ятий номер «Окульника» у 1892 році вийшов тиражем у 500 екземплярів. А починаючи з шостого номеру наклад становив 1000 примірників.¹¹⁰⁹ Для підтримки видавництва «Окульника» Міністерство рільництва видало 150

крон субвенції.¹¹¹⁰ Іван Франко відводив значну роль журналу у висвітленні краєзнавчих питань на території Галичини. У статті «Галицьке краєзнавство» він відзначив також роль часописів «Łowiec», «Sylwan», «Rolnik» і «Przyrodnik», які зробили великий вклад у галицьке краєзнавство.¹¹¹¹

Значний вплив на населення мали у Галичині товариства, метою яких було гуманне ставлення до тварин. Вперше на території Галичини відповідно до рескрипту намісника Галичини № 5832 від 12 лютого 1876 року організовано Галицьке товариство охорони тварин, друкованим органом якого став журнал «Місячник».¹¹¹² У 1886 році його тираж становив 1020 екземплярів.¹¹¹³

Через 11 років після організації у Львові Галицького товариства охорони тварин на підставі рескрипту Галицького намісництва від 29 січня 1887 року L. 5197 у Кракові організовано Краківське товариство охорони тварин.¹¹¹⁴ Фактично відразу після реєстрації товариства було організовано випуск часопису «Опікун тварин» (Opiekun zwierząt).¹¹¹⁵ Тираж часопису становив 450 екземплярів, а річна вартість друку складала 253 золотих. Часопис безплатно розповсюджувався у тюрмі Краківського кримінального суду (3 екземпляри), 10 екземплярів передавали щомісяця Товариству народної освіти, 3 примірники – до бібліотеки Кракова.¹¹¹⁶ У статті «Не будьте жорстокими з рибою» давали поради щодо поводження з рибою під час її забивання.¹¹¹⁷ Про нелегальну торгівлю рибою йшлося у статті «У справі перевезення через рогатку задушеної дичини та вилов малька у Віслі».¹¹¹⁸ Також питання торгівлі рибою піднімали у статтях «Звернення старости Лімановського повіту до всіх керівників гмін»,¹¹¹⁹ «Про наше рибне господарство».^{1120,1121} У статті «Охорона риби і раків та транспортування раків поштою» (1901 р.) повідомлялось, що Галицьке товариство охорони тварин у 1900 р. направило подання до Галицького Сейму щодо планування заходів стосовно жорстокого поводження з рибою і раками. Серед випадків

жорстокого поводження виділявся торгівець П., який вислав поштою раків у закритих ящиках, і вони не мали можливості дихати.¹¹²²

Товариство не завжди було задоволене діями влади у частині виконання повноважень контролю за дотриманням законодавства щодо охорони мисливських видів тварин та запобігання жорстокому поводженню з ними. На шпальтах часопису «Опікун тварин» було опубліковано перелік звернень, на які взагалі влада не відповіла, зокрема звернення від 12.01.1889 L. 12 до магістрату Кракова у справі знищення птахів; від 13.03.1889 L. 68 до Галицького намісництва у справі транспортування птахів; від 23.04.1889 L. 121 до Галицького намісництва у справі використання живих голубів для приманки на полюванні на яструбів; від 30.12.1889 L.325 у справі торгівлі задушеними дикими пернатими та мальком риби.¹¹²³

Від 1882 року у Відні виходить часопис «Österreichische Forstzeitung Jahrgang» («Австрійська лісова газета»), який описував рибальські та мисливські справи у Галичині.¹¹²⁴

Слід відмітити, що крім видання часописів товариства також видавали мисливські та рибальські календарі. Їх історіографію досліджував Владислав Кобилянський, який у 1937 році опублікував окрему монографію. Автор відзначав, що мисливські календарі не становлять особливого культурного надбання і не мають особливої вартості, адже у них не публікували особливих текстів знаних авторів.¹¹²⁵ Історія мисливських календарів починається з мисливського календаря Ф. Хелда, виданого у 1817 році у Бидгощі.¹¹²⁶ У 1876 році у Львові виходить кишеньковий календар Потоцького. У 1881-1883 році мисливські календарі виходять у Ярославі. Галицьке мисливське товариство у період 1884¹¹²⁷-1886^{1128, 1129}, 1888¹¹³⁰-1890, 1893 і 1896 років видавало мисливські та рибальські календарі. Е. Колбушовський у період з 1901-1903 року видавав мисливський, лісовий і рибальський календар. Редакція часопису «Ловець Польський» та Варшавська

мисливська спілка видавали мисливські календарі у період з 1891-1914 років. Мисливський календар у 1903 та 1904 роках видає Р. Зіглер, у 1923 р. – Плонкевич, у 1928 р. – С. Накульський. Юліан Ейсмонд у 1928, 1929, 1930 роках видавав мисливський календар. У 1932-1939 роках виходять «Народний мисливський календар».¹¹³¹ У Львові, починаючи з 1857 року, виходив календар «Галичанин», в якому серед іншого друкували інформацію про діяльність Краківського крайового рибальського товариства, статут, рибальський закон, тарифний податок.¹¹³²

11. Рибальство у навчальних і енциклопедичних виданнях

У 1908 р. член Галицького мисливського товариства Фелікс Герушинський підготував до друку підручник «Найважливіші відомості мисливської галузі та нарис з риболовства», виданий через три роки у Львові. Книга складалася з двох частин. У першій частині автор приділив увагу питанню розведення дичини, боротьбі та способам знищення хижаків, у другій – рибальству. Вперше у Галичині, до складу якої входила і частина Гуцульщини, Законом «Про рибальство» від 31 жовтня 1887 року була врегульовувана оплата за оренду рибоцьких ревірів, спосіб їх надання, терміни вилову кожного виду риби, правила реалізації риби тощо.¹¹³³ В. Дзерович у 1898 році написав «Підручник з лісового, польового мисливського та рибальського законодавства».¹¹³⁴

Рибальство знайшло своє відображення й у багатьох енциклопедіях, довідниках, словниках, статистичних довідниках (шематизмах). Для дослідження рибальської галузі Галичини найбільш цінною є «Енциклопедія всіх галузей наук», що вийшла у Львові 1898 року. У цій енциклопедії містилась інформація про біологічні особливості риби: особливості їх розведення і розселення у річках Галичини. Зокрема, у першому томі йшлося про «Осетра» (С. 592), «Карася» (С. 634), «Коропа» (С. 641).¹¹³⁵ У «Загальній енциклопедії» подавалась розлога інформація про стан рибальства на Віслі.¹¹³⁶ У «Старопольській енциклопедії» більшу увагу приділяли опису матеріальних

знарядь для вилову риби. Зокрема, описані рибальський човен, який використовували для вилову риби у Галичині¹¹³⁷, рибальські снасті.^{1138,1139, 1140,1141,1142,1143,1144.}

Багато інформації про розвиток рибальства міститься у «Великій ілюстрованій енциклопедії», яка виходила у Варшаві наприкінці ХІХ – початку ХХ століття. Велику увагу у ній приділено загальному розвитку рибальства у світі, згадувалось й рибальство Галичини.¹¹⁴⁵ Про діяльність громадських та галузевих організацій повідомляли у Шематизмах. Зокрема, у Шематизмах (1892 р.) йшлося про діяльність Краківського рибальського товариства,¹¹⁴⁶ а у 1895 році¹¹⁴⁷ та у 1898 році подавали інформацію щодо зариблення річок Галичини.¹¹⁴⁸

Важлива інформація про рибальство на річці Черемош,¹¹⁴⁹ басейні Черемоша (Кривець) біля села Криворівня¹¹⁵⁰ та про рибне господарство біля Кракова¹¹⁵¹ міститься у «Географічному словнику Царства Польського та інших слов'янських країн». «Словник польської мови» подавав визначення, пов'язані з рибою.¹¹⁵² Також у праці Б. Лінде «Словник польської мови» подана термінологія, пов'язана з рибою Галичини (Львів, 1859 р., С. 169-171).

Інформацію про рибальську бібліографію знайдено у статті «Відомості про часописи та праці з фізіографії Польщі», надрукованій у

щорічнику Краківського наукового товариства,¹¹⁵³ та у праці Яна Сметанського «Нарис польської бібліографії рибальської».¹¹⁵⁴

Вагомий вклад у розвиток рибальства вніс П. Лесневський працею «Крайове рибальство або натуральна історія крайових риб» («Rybactwo krajowe czyli historyja naturalna ryb krajowych»), що була опублікована вперше у 1837 р. та перевидана у 1895-96 рр. на сторінках того ж «Рибальського циркуляру». У ній подана детальна характеристика тодішніх рибальських знарядь, що побутували в регіоні.^{1155, 1156, 1157}

Фішер З. у статті «Рибне господарство на «диких» ставах» («Gospodarstwo rybne na «dzikich stawach») описав особливості ставкового господарства Східної Галичини. Було проаналізовано причини, що призвели до надзвичайно великої кількості «диких» ставів (водойм, в яких не здійснювали штучне розведення риби, а відбувався їх природний приріст). Подано статистичні дані стосовно їх чисельності та розмірів в різні історичні періоди. Узагальнюючи, автор зазначив, що переорієнтація водойм на потреби промисловості (закладання млинів, тартаків), окрім очікуваної користі, призвела до зменшення чисельності риби і раків та відкинула економічне значення рибальства на задній план.¹¹⁵⁸ У статті «Дари» відзначалось, що Антоній Яворовський написав цікаву книгу «Риби Прута».¹¹⁵⁹

12. Рибальські дослідження М. Новицького

Особливо до вивчення іхтіофауни Галичини спричинився уродженець села Яблунів Коломийського повіту (тепер Косівський район Івано-Франківської області) Максиміліан Сила-Новицький (1826–1890). Дитинство Максиміліана проходило в його рідному селі, де він закінчив початкову школу, і батьки відправили його на навчання до Львова в Академічну Гімназію, яку він успішно закінчив у 1846 році. У 1848 році він вступає на юридичний факультет Львівського університету, проте змушений був перервати своє навчання, оскільки потрапив під переслідування австрійської влади за участь у маніфестаціях, що розгорілися під час «Весни Народів». Новицький поспішно покидає Львів, утікаючи на Тернопілля, де у селі Плотичі він активно збирав гербарії для навколишніх сільських шкіл і зацікавився ентомологією. Не маючи можливості поновити навчання в університеті, Новицький у 1850 році складає іспит на вчителя молодших класів і продовжує вчителювати. У 1852 році він переходить до Самбірської

гімназії на Львівщині, що дає йому можливість активніше займатися науковими дослідженнями, а близькість до Львова — активну співпрацю з відомим меценатом і філантропом Володимиром Дідушицьким та його музеєм (Музей імені Дідушицьких).¹¹⁶⁰ У 1854 році у Львові, а у 1857 вже у Відні він складає нижчий та вищий педагогічний іспит з природничих наук, завдяки чому отримує право у 1858 році перейти на викладацьку роботу до своєї рідної Львівської академічної гімназії. Саме тут Максиміліан Новицький дуже активно розпочинає займатися ентомологією, видаючи у 1860 році каталог метеликів Східної Галичини. Завдяки зібраному багатому фактичному матеріалу з ентомології він захищає у 1863 році дисертацію доктора філософії у Львівському університеті й одержує запрошення очолити кафедру зоології у Ягеллонському університеті у Кракові. У Галичині (Карпатах, Покутті, Поділлі та Прикарпатті) М. Новицький проводить низку досліджень з ентомології, іхтіології. Під час подорожі по Карпатах в басейні Черемоша він знайшов рідкісний вимираючий вид метелика Аполона (*Parnassius apollo* Linnaeus, 1758). Ця остання достовірна знахідка метелика, здійснена великим галицьким натуралістом і ентомологом на території Івано-Франківської області, датується 1865 роком. У 1872 році Максиміліан Сила-Новицький став членом Краківського наукового товариства, а у 1873 році працює над статутом Галицького Татранського товариства, під патронатом якого засновується Природничий музей в Кузніцах (Польща). З 1875 року до його наукових зацікавлень додається іхтіологія. У цій галузі він проводить грандіозну роботу: окрім опису фауни риб, розробляє методи розведення, організації рибних господарств та зарибнення водойм. Зокрема, до його розробок належить й інкубатор для запліднення і виведення ікри, завдяки яким він зумів виростити лосося й навесні 1879 року зарибнити ним Віслу біля Кракова, а пізніше й ріку Білу під Тернополем.

Реалізуючи свої природоохоронні амбіції, М. Новицький, на той час вже професор Ягеллонського університету, засновує 24 серпня 1879 року у місті Кракові «Крайове рибальське товариство», статут якого був затверджений рескриптом намісника Галичини від 2 серпня 1879 року, і яке проіснувало до 1950 року. Він же стає першим керівником рибальського товариства, хоча серед співорганізаторів товариства було багато знаменитих людей того часу – д-р М. Затонський, граф А. Потоцький, п.п. Ключицький, Лангій, Лютостанський, Маркевич, Суктус, Войцуховський та інші.

Завдяки старанням Новицького «Німецьке рибальське товариство у Берліні» закупило для потреб зариблення 59 тис. ікринок лосося каліфорнійського та балтійського. Серед іншого були зариблені такі ріки як

Бистриця, Прут. Так, у Коломиї у ріку Прут було випущено 2,5 тис. ікринок пструга та 8 тис. ікри лосося каліфорнійського¹¹⁶¹.

У науковому доробку М. Новицького – низка опублікованих праць, серед яких найвизначнішими є «Метелики Галичини» (1865), «Перелік Татранських метеликів» (1868), «Каталог метеликів Галичини» (1868), а також підручник із зоології у трьох томах: «Ссавці», «Птахи, плазуни і риби», «Безхребетні» (1868—1869), в якому матеріал вперше подавався згідно з теорією еволюції Чарльза Дарвіна.¹¹⁶²

Про великий вклад у дослідження в галузі іхтіології свідчить той факт, що професор Новицький отримав нагороду від «Паризького акліматизаційного товариства» – Срібний хрест, який є найвищою нагородою, яку присвоює товариство.¹¹⁶³ Одними з головних праць, які принесли йому визнання у галузі іхтіології, були: «Риба басейну Вісли, Стиру, Дністра і Пруту у Галичині» (1887 р.), «Атлас риб галицьких річок» з картою розселення цих риб (1883 р.), «Карта рибальських ревірів 1890 р.», «Карта розповсюдження риби», на якій представлено ареали різних видів риби у Галичині. У них автор намагався врахувати географічні особливості річок та характер місцевої іхтіофауни. Для цього науковець використав розроблену ним у 1883 р. карту розселення риб у водах Галичини, яка була результатом його багатолітньої праці в сферах рибальства та іхтіології. Свого часу вона була удостоєна кількох міжнародних відзнак і нею зацікавились рибальські комісії з інших країн Європи та США.¹¹⁶⁴

У статті «Рухомий рибохід» М. Новицький залишив детальний опис рухомого рибоходу, дешевого у спорудженні, який можна було знімати під час повеней та взимку.¹¹⁶⁵

Також він опублікував низку статей про розведення риби: «Зразковий спосіб розведення коропа у ставках власника Т. Дубіша» (Краків, 1884 р.), «Додатки щодо акліматизації риби у водах Галичини» (Краків, 1880 р.), «Місцева риба, її народні назви, розселення у водах краю, час та місце нересту» (Львів, 1881 р.), «Декілька слів про наше рибне господарство та про культуру рибальства» (Львів, 1879 р.), «Про рибу» – доповідь у Дублянах 1880 року (Краків, 1885 р.), «Огляд наявності риби у Галичині у порівнянні з іншими країнами» (Відень, 1883 р.), «Стан риби та вод Галичини з огляду на розвиток місцевого рибальства» (Краків, 1880 р.), «Результати забудови гірських річок» (1886 р.), «Способи вирощування малька лосося, коропа і зариблення ними річок» (Львів, 1879 р.), «У справі акліматизації нашої риби у місцевих водах» (1880 р.), «Зариблення річок Галичини» (1881 р.), «Рибні

місця Вісли» (Краків, 1882 р.), «Риба із Збруча» (1869 р.), «Огляд видів риби річки Скави під Маковим» (Краків, 1867 р.), «Звіт про відрядження у справах рибальства 1884 року (Краків, 1885 р.), «Щодо назв риб, які заселяють води Галичини» (Тарнув, 1888 р.), «Про необхідність словника народних назв риби» (видавництво «Час», 1879 р.). У «Ловці» розміщувалась стаття «Зариблення річок Галичини у 1882 році».¹¹⁶⁶

У статті «Про стан рибальських та правових відносин у Галичині» М. Новицький вказував, що розвиток рибальської галузі можливий за умови, якщо законодавство буде враховувати різницю географічних умов в басейнах річок Галичини. Він відзначав, що недостатній нагляд за рибальством зі сторони влади та велике застосування отруйних та вибухових речовин для вилову риби негативно впливали на довкілля. Обґрунтовуючи потребу правового регулювання цієї сфери, він писав: «...економічні погляди змушують зменшити нинішню, надто велику кількість рибалок... З цією метою потрібно сформувати з плинучих вод та приналежних річищ відповідні рибальські ревіри і їх здати в оренду...».¹¹⁶⁷ Продовжується ця думка у статті «Державний Закон» (1889 р.), в якій йдеться про необхідність вдосконалення державного регулювання рибальства.¹¹⁶⁸

13. І. Франко та галицьке рибальство

Ярослав Іванович Зеленчук відзначає, що значне місце в історії рибальства Гуцульщини, що є органічною складовою частиною її етносоціальної системи, відведено в наукових і художніх роботах багатьох вчених-дослідників та письменників: Софрона Витвицького, Романа Яримовича, Петра Контного, Раймунда Кайндля, Федора Вовка, Юрія Гулюка, Володимира Шухевича, Михайла Грушевського, Володимира Гнатюка, Юрія Федьковича, Гната Хоткевича, Михайла Ломацького, Петра Шекерика-Донникова, Станіслава Вінценза, Володимира Грабовецького, Миколи Домашевського. Особливе значення у цьому переліку мають праці Івана Франка, який щороку в літній період з 1900 року і до 1914 року, за винятком 1905 і 1908 років, приїжджав на Гуцульщину до Криворівні на відпочинок.¹¹⁶⁹ Вперше це село він відвідав будучи 24-річним юнаком у 1880 році. На відпочинку він часто з гуцулами ходив на рибалку. В подальшому, за спогадами пароха села Криворівні Олекси Волянського, він сильно захопився рибальською справою, і сам дуже полюбив ловити форель (струги) в Чорному

Черемоші. Іван Франко сам писав, що захоплювався виловом форелі,¹¹⁷⁰ а за спогадами сина Івана Франка – Тараса: «не менше, ніж гриби, його приваблювало рибальство. Сіті він плів сам і всіх дітей навчив цього мистецтва, підбирав тягарці, поплавці, лагодив волосок, сак, в'ятір».¹¹⁷¹ Також він відзначав, що «батько не любив ловити вудкою, зате любувався у сітках: завжди возив з собою ятері, сачки та сіті.»¹¹⁷² Його донька – А. Франко-Ключко згадувала, що батька одного разу спіймали жандарми під час вилову риби.¹¹⁷³ І лише після покарання він заздалегіть брав собі дозвіл на вилов риби. Також є свідчення, що для рибної ловлі він використовував такий недозволений спосіб добування риби, як отрута¹¹⁷⁴. Рибалка надихнула письменника до написання оповідання «Як Юра Шикманюк брив Черемош», в якому описував, як Божий примисел у вигляді риби застеріг від злочину, який він мав намір чинити.¹¹⁷⁵

Слід відмітити, що відстоюючи інтереси селян, І. Франко намагався внести зміни до крайового закону про рибальство від 1916 р.¹¹⁷⁶ Олекса Волянський відзначав, що Франко мав мрію закласти у Криворівні рибальське господарство.^{1177,1178} У праці Г. Величко «Спомини про Івана Франка» зазначалось, що він оволодів всім необхідним арсеналом професійного рибалки та добре знав поведінку риб, характерних для річок Галичини.^{1179, 1180} О. Антонович у «Спогадах» вказував, що пристрасть до рибальства І. Франко зберіг до кінця свого життя,¹¹⁸¹ при чому любив не лише рибалити, але й

виготовляти власноручно рибальські снасті.^{1182,1183,1184} На цей час зберігся сак, яким ловив рибу Іван Франко, і експонується у літературно-меморіальному музеї Івана Франка у Криворівні.¹¹⁸⁵ Рибною ловлею він захопив і дружину Ольгу.¹¹⁸⁶ Палкою прихильницею рибалки була також сестра громадського діяча кінця ХХ ст. М. Павлика – Анна.¹¹⁸⁷

ВИСНОВКИ

Встановлено, що перші друковані праці про рибальство виходять у Галичині ще наприкінці ХІV ст. Великий вплив на розвиток друкованих джерел у галузі рибальства мали громадські організації, а саме: Краківське крайове рибальське товариство, Галицьке мисливське товариство, Краківське рільниче товариство, Краківське товариство охорони тварин, Галицьке товариство охорони тварин, Галицьке лісове товариство. Ці товариства організували видання часописів «Окулярник», «Сильван» («Sylwan»), «Ловець», («Łowiec»), «Ловець Польський», «Опікун тварин», «Місячник», «Рибальський огляд», «Рибальські відомості», «Вудкарські відомості», «Селянин», («Rolnik»), Натураліст («Przyrodnik»). Тема рибальства знайшла своє відображення у «Народній газеті», «Промисловій газеті», «Австрійській лісовій газеті», «Газеті Львівській», «Слові Польському», «Ліс і дерево» («Wald und Holz»), «Господарь и промышленикъ», «Нова хата», енциклопедіях, Шематизмах, географічних та мовних словниках, кодексах та збірниках нормативно-правових актів Галицького Сейму, стенографічних зведеннях Галицького сейму, Краківського магістрату, Другої Речі Посполитої, статистичних довідниках. Великий внесок у розвиток науки розведення риби зробив засновник Краківського крайового рибальського товариства – уродженець Прикарпаття Максиміліан Новицький.

Серед дослідників рибальства Галичини були також: М. Бакота Wakota M., А. Барта Barta A., С. Бендзікевич Będzikiewicz S., Є. Бенечек Beneczek E., Х. Бреський Breski H., В. Брухнальський Bruchnalski W., Ф. Буяк Bujak F., В. Бурда Burda W., Ф. Хойновський Chounowski F., Н. Цибульський Cybulski N., Л. Червінський Czerwinski L., К. Дашкевич Daszkiewicz K., Ф. Вілкош Dr. Ferdynand Wilkosz, Л. Дречковський, Dreczkowski L., Ю. Ейсмонд

Ejsmond J., З. Фішер Fiszer Z., Т. Габришевський Gabryszewski T., Гасх А. Gasch A., М. Гералтовський Gierałowski M., Ф. Герушинський Gieruszyński F., С. Граф Graf S., Я. Грегорович Gregorowicz J., Януш Н. Janusz, Ф. Хелд Held F., Ж. Клодницький Kłodnicki Ż., К. Клюк Kluk K., Кобилянський, Kobylański J., О. Кольберг О. Kolberg O. Кожонек Korzonek J., Розенблют Rosenblüth I., С. Крогульський Krogulski S., В. Кульматицький Kulmatycki W., С. Курилло Kuryłło S., С. Лемпицький Łempicki S., П. Лесневський Leśniewski P., Людвік Ліндес Lindes L., Лозінський Łoziński W., В. Мацейовський Maciejowski W.M., К. Мікевич Mikiewicz K., А. Мнішек Mniszek A., А. Моліцький Molicki A., К. Мошинський Moszyński K., М. Новицький Nowicki M., Б. Ольшевич Olszewicz B., Я. Ониськів Onysków J., А. Ожеховський Orzechowski A., А. Оссендовський Ossendowski A., С. Павлік Pawlik S., М. Павліковський Pawlikowski M., З. Пшигодзький Przygodzki Z., Е. Пшикленк Przyklęk E., Б. Романішин Romaniszyn Bronisław, Я. Розвадовські Rozwadowski J., С. Сакович Sakowicz S., Я. Шнайдер Schnaider J., Л. Старкевич Starkiewicz L., Я. Старкль Starkl J., З. Фішер Fiszer Z., С. Стажинський Starzyński S., Я. Страдинь Stradyń J., Т. Сулімірський Sulimirski T., А. Шарловський Szarłowski A., С. Турек Turek S., М. Удзела Udziela M., Л. Вайгль Weigl L., А. Віжейський, Wirzejski A., В. Бєснїцкі Wójcik-Bieśnicki Adam, Зайонц Е. Zajac E., М. Знамеровська-Прюфферова Znamierowska-Prüfferowa M., М. Звєжицький Zwierzycki M.

Антонович О., Аристовъ Н., Артюх Л., Баран С., Бачинський А., Бєсکید Ю., Білик П., Болтарович З. Є., Борейко В., Булашев Г., Величко Г., Верхратський І., Вінценз С., Владыков В., Вовк Ф., Гнатюк В., Гирич І., Глушко М. Грабовецький В., Гура А. В., Дмитренко А. В., Задорожній В. Є., Заклинській Р., Зеленчук Я. І., Зубрицький П., Килимник С., Книш І., Кобільник В., Ковалів С., Коцюбинський М., Кравченко У., Курочкін В. О., Кутєпов Н., Лаврук М., Лицур М.З., Лозко Г., Ломацький М., Лукавиченко І., Макар В., Мейер Д.И., Мійська С., Мончаловскій О. А., Мочульський М., Нараївський Є., Огоновський О., Олесницький Є., Онищук А., Охримович В., Прохасько Т., Рошкевич М., Сїреджук П., Смирнов М., Сосенко К., Флюнт З., Франко І., Франко-Ключко А., Чикаленко Л., Шекерик-Доників П., Шухевич В.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1 Alegaty do sprawozdań stenograficznych drugiej sesji ósmego periodu Sejmu Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskiem z roku 1913/1914 przytem index tych alegatów od 1 do 495. – Lwów, 1905, – S.1306-1307.
- 2 Alegaty do sprawozdań stenograficznych piątej sesji siódmego periodu Sejmu Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskiem z roku 1899/900 przytem index tych alegatów od 1 do 226. – Lwów, 1900, – S.35-36.
- 3 Amtliche Bekanntmachung der Hauptabteilung Forsten in der Regierung des Generalgouvernements// Wald und Holz. – 1941. - №32. – S. 12.
- 4 Ankieta rybacka // Okólnik. – 1913. – № 7. – S. 143-144.
- 5 Ankieta rybacka we Lwowie // Okólnik. – 1895. – № 18. – S. 10.
- 6 Ankieta rybacka we Lwowie // Okólnik. – 1895. – № 18. – S. 7.
- 7 Badania chorych ryb. // Okólnik. – 1911. – № 118. – S.131.
- 8 Badania rozsiedlenia ryb // Okólnik. – 1883. – № 3. – S. 68 -70.
- 9 Badanie chorób rybich // Okólnik. – 1904. – № 73. – S.366.
- 10 Bakota M. Dziewczyna i złote karasie/ M. Bakota // Wiadomości Wędkarskie. – 1939. – № 6. – S. 71.
- 11 Barta A. Zapiski o rybach z Dniestru, poławianych we wsi Pobereże, koło Jezupola / A. Barta // Kosmos. – 1877. – R. II. – S. 448–451.
- 12 Będzikewicz S. O naszym gospodarstwie rybnym. // Opiekun zwierząt. – 1888. – № 4. – S.62-63.
- 13 Będzikewicz S. O naszym gospodarstwie rybnym. // Opiekun zwierząt. – 1888. – № 5. – S.81-85.
- 14 Beneczek E. Gospodarstwo rybne w Wysocku i okolicy / E. Beneczek // Okólnik. – 1893. – № 8. – S. 37–38.
- 15 Breski H. Bijemy na alarm! / H. Breski // Wiadomości Wędkarskie. – 1939. – № 4. – S. 42.
- 16 Bruchnalski W. Jeden z niezapisanych przesądów myśliwskich i rybackich / W. Bruchnalski // Lud. – 1925. – Serja II. – T. IV (XXIV). – S. 42.
- 17 Bujak F. Galicya / F. Bujak. – Lwów – Warszawa. – T. II. – S. 35-38.
- 18 Burda W. O odławianiu stawów / W. Burda // Okólnik. – 1897. – № 26. – S. 26–27.
- 19 Choroby ryb // Okólnik. – 1905. – № 74. – S.4.
- 20 Choynowski F. Cel, sposób i warunki użycia haka łądowniczego / F. Choynowski // Wiadomości Wędkarskie. – 1938. – № I. – S. 2–3.
- 21 Choynowski F. Cel, sposób i warunki użycia haka łądowniczego / F. Choynowski // Wiadomości Wędkarskie. – 1938. – № I. – S. 3.
- 22 Cło od ryb // Okólnik. – 1901. – № 52. – S.121.
- 23 Cło od ryb // Okólnik. – 1901. – № 55. – S.232.
- 24 Co do ryb // Haliczanie, kalendarz powszechny na rok pański 1880. – Lwów: Drukarnia K. Pillera, 1880. – S. 21.
- 25 Cybulski N. Proba badań nad żywieniem się ludu wiejskiego w Galicyi / N. Cybulski. – Kraków : [b. w.], 1894. – 211 s.

- 26 Czerwinski L. Okolica Za-Dniestraska między Stryem i Łomnicą / L. Czerwinski. – Lwów : [b. w.], 1881. – 281 s.
- 27 Część informacyjna. Przepisy pocztowe. // Gospodarz: ilustrowany kalendarz wydawnictwa groszowego imienia Tadeusza Kościuszki na rok 1908. – Kraków: Nakładem K. Wojnara w drukarni uniwersytetu Jagiellońskiego pod zarządem Józefa Filipowskiego, 1908. – S. 111- 119.
- 28 Częściowy rozkład krwi rybiej // Okólnik. – 1907. – № 89. – S.317-318.
- 29 Członkowie krak. Stowarzyszenia ochrony zwierząt. // Opiekun zwierząt. – 1888. – № 2. – S.36.
- 30 Czy opłaci się przedawać pstrągi do Paryża // Okólnik. – 1904. – № 71. – S.188.
- 31 Czynności towarzystwa. // Opiekun zwierząt. – 1887. – № 1. – S.9.
- 32 Dary // Okólnik. – 1900. – № 46. – S.3.
- 33 Daszkiewicz K. Omówienie bibliograficzne bibliografii łowieckich: Przyczynek do bibliografii łowieckiej (Z wyborem materiałów źródłowych) / Krzysztof Daszkiewicz. – Lisi Dwór, 2005. – S.218.
- 34 Dniestr i Prut. // Okólnik. – 1898. – № 32. – S.17-18.
- 35 Do artykułu: Przewóz ryb kolejami żelaznymi // Okólnik. – 1906. – № 81. – S.61.
- 36 Dr. Ferdynand Wilkosz. Szczupak // Gospodarz: ilustrowany kalendarz wydawnictwa groszowego imienia Tadeusza Kościuszki na rok 1911. – Kraków: Nakładem K. Wojnara w drukarni uniwersytetu Jagiellońskiego pod zarządem Józefa Filipowskiego, 1911. – S. 12-13.
- 37 Dręczenie ryb. // Okólnik. – 1898. – № 31. – S.7.
- 38 Dreczkowski L. Ciężkie położenie / L. Dreczkowski // Wiadomości Rybackie. – 1926. – № 1. – S. 3.
- 39 Dreczkowski L. Ciężkie położenie // Wiadomości Rybackie. – 1926. – № 1. – S. 3.
- 40 Dreczkowski L. Rybołówstwo krajowe a import ryb rosyjskich L. Dreczkowski // Wiadomości Rybackie. – 1927. – № 1-3. – S. 4.
- 41 Drugi powszechny spis ludności z dn. 9. XXII 1931 R: Mieszkania i gospodarstwa domowe. Ludność. Stosunki zawodowe. Województwo Tarnopolskie. – Warszawa : Nakładem głównego urzędu statystycznego, 1938. – S. 24,104,126, 414.
- 42 Dynamit // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1882. – № 4. – S. 59.
- 43 Dzerowicz W. Podręcznik prawny w sprawach lasowych, polowych, łowieckich i o rybołówstwie / Wiktor Dzerowicz . – Lwów: Gubrynowicz i Schmidt, 1898.
- 44 Dział informacyjny // Okólnik. – 1881. – № I. – S. 5.
- 45 Dziennik praw z roku 1834. – Kraków : dr-nia St. Gieszkowskiego, 1834. – S. 19.
- 46 Dziennik praw z roku 1843. – Kraków : dr-nia St. Gieszkowskiego, 1843. – S. 216.

- 47 Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem. – Lwów, 1906. – S. 302-306, 414.
- 48 Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1908. – S.568.
- 49 Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1911. – S.451-455.
- 50 E. K. Gwiazdy i grzyby w podaniach ludu (Szkic etnograficzny) / K. E. // Lud. – 1895. – T. I. – S. 86-174.
- 51 Edykt L. 114.875,99 co do tymczasowego podziału dorzecza Sanu z Wisłokiem na rewiry rybackie. // Gazeta lwowska. – 1900. – № 91.– S.9-10.
- 52 Edykt L. 37376 // Gazeta lwowska. – 1895. – № 136.– S.10.
- 53 Edykt. L. 52807// Gazeta lwowska. – 1894. – № 175.– S.10.
- 54 Ejsmond J. Zabobony myśliwskie/Julian Ejsmond. – Lwów: Słowo, 1926. – 46s.
- 55 Ejsmond. J. Polowanie na kaczki w dawnej Polsce // Przegląd myśliwski. – 1923. – № 15. – S. 9-10.
- 56 Encyklopedia ogólna. T. 12. – Warszawa: Nakład, druk Jozefa Ungra, 1877. – S.201-204.
- 57 Encyklopedia staro-polska / Zygmunt Gloger. – Warszawa: P. Laskauer i s-ka, 1900. – T.I. – S. 292.
- 58 Encyklopedia staro-polska / Zygmunt Gloger. – Warszawa: P. Laskauer i s-ka, 1901. – T.II. – S. 54.
- 59 Encyklopedia zbiór wiadomości z wszystkich gałęzi wiedzy. – Lwów: Wydwo Macierzy polskiej, 1898. – T. I.: A-K. – S.
- 60 F. Nadzwyczajny połow raków / F. // Okólnik. – 1895. – № 15. – S. 34.
- 61 F. O raki galicyjskim / F. // Okólnik. – 1896. – № 22. – S. 20.
- 62 F. Rybackie słownictwo Wendów / F. // Okólnik. – 1896. – № 22. – S. 27.
- 63 F. W., dr. Kradzież ryb w Czerniechowie – w następstwie zbrodnie gwałtu publicznego i buntu / dr. F. W. // Okólnik Rybacki. – 1908. – № 102. – S. 258.
- 64 F. W., dr. Nowy czyn gwałtu / dr. F. W. // Okólnik Rybacki. – 1909. – № 103. – S. 8–9.
- 65 F. W., dr. Różne wiadomości / dr. F. W. // Okólnik Rybacki. – 1909. – № 106. – S. 218.
- 66 Fischer A. Opowieści o czarownicach z doliny nowotarskiej / A. Fischer // Lud. – 1926. – T. XV. – S. 90.
- 67 Fiszer Z. Rybactwo na wystawie krajowej we Lwowie r. 1894 / Z. Fiszer // Okólnik. – 1895. – № 14. – S. 19–27.
- 68 Fiszer Z. Stosunki rybackie nad Prutem i Czeremoszem / Z. Fiszer // Okólnik. – 1893. – № 9. – S. 39.
- 69 G. N., dr. Zakładajcie stawki wiejski I hodujcie ryby / G. N. // Okólnik. – 1892. – № 6. – S. 33.
- 70 Gabryszewski T. Rybołostwo w górach. // Wierchy. – 1923. – S. 217-226.
- 71 Gasch A. O spieniężaniu naszych ryb stawowych / A. Gasch // Okólnik. –

1895. – № 17. – S. 32.
- 72 Gdzie można dostać sieci? // Okólnik. – 1893. – № 10. – S. 47.
- 73 Gierałtowski M. Bubowa ośrodka zarybieniowego w Jezupolu / M. Gierałtowski // Przegląd rybacki. – 1937. – № 8. – S. 306.
- 74 Gieruszyński F. K. Najnowiejsze wiadomości z dziedziny łowiectwa i zarys rybołówstwa: podręcznik naukowy dla kandydów leśnictwa / Feliks Gieruszyński. – Lwów, 1911. – S. 147.
- 75 Gospodarstwo przemysł i handel. // Gazeta Narodowa. – 1863. – № 78. – 16 marca. – S.4.
- 76 Gospodarstwo rybne u nas dawniej i teraz// Okólnik. – 1907. – № 92. – S.87.
- 78 Gospodarstwo rybne w kraju w świetle najnowszych cyfr statystycznych // Okólnik. – 1906. – № 85. – S.183-184.
- 79 Gospodarstwo, przemysł i handel. // Gazeta lwowska. – 1872. – № 150.– S.87
- 80 Graf S. Korespondencje//Łowiec. – 1929. - № 7. – S.112.
- 81 Gregorowicz J. Przewodnik po zwiedzających Czarnogórę, położoną w powiecie Kossowskim / J. Gregorowicz. – Lwów : [b. w.], 1881. – 71 s.
- 82 Grzyby – ryby. Zbiór najlepszych przepisów przyrządzania, marynowania, konserwowania oraz suszenia grzybów i ryb. – Chicago : [b. w.], 1917. – S. 91-94.
- 83 H. Janusz. Ochrona przyrody // Sylwan. – 1912. – № 3-4. – S.112-139.
- 84 Handel rakami i przesyłka takowych// Okólnik. – 1893. – № 50. – S.53.
- 85 Handlowa spółka rybacka w Krakowie // Okólnik. – 1897. – № 30. – S.31.
- 86 Held F. Kalendarz wykazujący jaki w ciągu roku są ważniejsze zatrudnienia leśne i łowieckie. – Bydgoszcz: Drukiem A. Gruenauer, 1817.
- 87 II. Sprawozdanie z czynności Zarządu Krajowego Towarzystwa rybackiego za czas od maja 1910 do maja 1911.// Okólnik. – 1911. – № 115. – S.2-3.
- 88 Instrukcja służbowa dla inspektorów lasów państwowych. // Obwieszczenia Publiczne: dodatek do Dziennika Urzędowego Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych. – 1920. 29 września – № 10. – S. 596-605.
- 89 Instrukcja służbowa dla leśniczych i podleśniczych lasów państwowych. // Obwieszczenia Publiczne: dodatek do Dziennika Urzędowego Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych. – 1919. 1 lipca – № 11. – S.336-339.
- 90 Instrukcja służbowa dla nadleśniczych lasów państwowych. // Obwieszczenia Publiczne: dodatek do Dziennika Urzędowego Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych. – 1919. 22 grudnia – № 25. – S. 674-679.
- 91 Instrukcja Tymczasowa z dnia 30 czerwca 1922 r. dla Oddziałów Meljoracyj Rolnych w Wydziałach Rolnictwa i Weterynarii urzędów wojewódzkich: białostockiego, kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego, nowogródzkiego, poleskiego, warszawskiego i wołyńskiego. // Obwieszczenia Publiczne: dodatek do Dziennika Urzędowego Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych. – 1922. 31 sierpnia – № 13. – S. 348-350.
- 92 Instrukcja służbowa dla gajowych lasów państwowych. // Obwieszczenia Publiczne: dodatek do Dziennika Urzędowego Ministerstwa Rolnictwa i

- Dóbr Państwowych. – 1922. 29 listopada – № 16. – S. 462-470.
- 93 Instrukcja służbowa dla nadleśniczych lasów państwowych. // Dziennik urzędowy ministerstwa rolnictwa i dóbr państwowych Rzeczypospolitej Polskiej – 1919. – № 25. – S. 652-670.
- 94 Jlość członków. // Okólnik. – 1901. – № 51. – S.70.
- 95 Kaindl R. F. Die Fischerei bei den huzulen / R. F. Kaindl // Österreichische Forst und Jagdzeitung. – 1898. – № 15. – S. 114.
- 96 Kalędarz myśliwski i rybacki na rok 1884. – Lwów: Galicyjskie towarzystwo łowieckie, 1884. – S. 274.
- 97 Kalędarz myśliwski i rybacki na rok 1885. – Lwów: Galicyjskie towarzystwo łowieckie, 1885. – S. 308.
- 98 Kalędarz myśliwski i rybacki na rok 1886. – Lwów: Galicyjskie towarzystwo łowieckie, 1886. – S. 315.
- 99 Kalędarz myśliwski i rybacki na rok 1888. – Lwów: Galicyjskie towarzystwo łowieckie, 1888. – S. 305.
- 100 Karp galicyjski w Holandyi // Okólnik. – 1899. – № 39. – S.32.
- 101 Katalog wystawy rybackiej, łowieckiej i lasowej na wystawie krajowej rolniczej i przemysłowej w Krakowie w r. 1887. – Kraków: Czas, 1887. – S. 25.
- 102 Kilka słów o rybołówstwie i rybach Prutu//Łowiec. – 1879. – № 5. – S.69-70.
- 103 Kłodnicki Ż. Tradycyjne rybołówstwo srodladowe w Polsce. Zarys historii sposobów, narzedzi i urzadzeń rybackich w swietle metody retrogresywnej / Ż. Kłodnicki. – Wrocław : Wydaw. Uniw. Wrocławskiego, 1992 – S. 135-136 ,156, 172
- 104 Kluk K. Zwierząt domowych i dzikich osobliwie krajowych, historyi naturalney poczátki i gospodarstwo. Potrzebnych i pożytecznych domowych chowanie, rozmnożenie, chorób leczenie, dzikich łowienie, oswoienie, zażycie, szkodliwych zaś wygubienie / K. Kluk. – Warszawa : [b. w.], 1780. – T. III : O gadzie i rybach. – 308 – S. 241-242., 237, 262, 263
- 105 Kłusownictwo - wykroczenia przeciw przepisom ustawy rybackiej straż rybacka // Okólnik. – 1897. – № 29. – S.4.
- 106 Kobyłański J.W. O polskich kalendarzach myśliwskich / Józef Władysław Kobyłański. – Wilno, 1937.
- 107 Kolberg O. Pokucie. Obraz etnograficzny / O. Kolberg. – Kraków : [b. w.], 1888. – T. III. – S. 170.
- 108 Konfiskata raków na dworcu kolei żelaznej w Krakowie// Okólnik. – 1893. – № 8. – S.53.
- 109 Konfiskata raków w Krakowie // Okólnik. – 1898. – № 35. – S.17.
- 110 Kontrola nad dzierżawcami rewirów rybackich // Okólnik. – 1898. – № 37. – S.3.
- 111 Korzonek J. i Rosenblüth I. Kodeks zobowiązań: komentarz. T.2. – wyd. drugie. – Kraków: Księgarnia powszechna, 1937. – S. 2471-2495.
- 112 Kozowa ad Brzeżany. // Słowo Polskie– 1908. – № 341. – 23 lipca. – S.7.
- 113 Krajowe Towarzystwo rybackie w Krakowie // Gospodarz: ilustrowany

- kalendarz wydawnictwa groszowego imienia Tadeusza Kościuszki na rok 1909. – Kraków: Nakładem K. Wojnara w drukarni uniwersytetu Jagiellońskiego pod zarządem Józefa Filipowskiego, 1909. – S. 141.
- 114 Krajowe Towarzystwo rybackie w Krakowie // Gospodarz: ilustrowany kalendarz wydawnictwa groszowego imienia Tadeusza Kościuszki na rok 1910. – Kraków: Nakładem K. Wojnara w drukarni uniwersytetu Jagiellońskiego pod zarządem Józefa Filipowskiego, 1910. – S. 143.
- 115 Krogulski S. Pół wieku: Zarys działalności Małopolskiego towarzystwa łowieckiego 1876–1926 / Seweryn Krogulski. – Lwów: Małopolskie towarzystwo łowieckie, 1929. – S.110–113.
- 116 Kronika prowincjonalna // Gazeta lwowska. – 1908. – № 229. – 7 października. – S.4.
- 117 Kronika Towarystw Rybackich // Przegląd rybacki. – 1929. – № 12. – S. 777.
- 118 Kronika Towarystw Rybackich // Przegląd rybacki. – 1929. – № 12. – S. 776–779.
- 119 Krótki przewodnik po Huculszczyźnie od Hnitesy po Rogoze. – Warszawa: Główna księgarnia wojskowa, 1933. – s.30.
- 120 Krwawe zajęcia w Czerniechowie // Słowo Polskie– 1908. – № 247. – 27 maja. – S.3.
- 121 Krwawe zajęcia w Czerniechowie. // Słowo Polskie – 1908. – № 248. – 27 maja. – S.1.
- 122 Krwawe zajęcia w Czerniechowie // Gazeta lwowska. – 1908. – № 124. – 30 marca. – S.1.
- 123 Kto powinien uchwalić ustawę o komasacyi"//Przegląd sądowy i administracyjny – 1876. – № 42. – S. 343.
- 124 Kulmatycki W. Głowacica z punktu widzenia ochrony przyrody / W. Kulmatycki. – Kraków : [b. w.], 1931. – s. 13.
- 125 Kulmatycki W. O połowie głowacicy w Czeremoszu / W. Kulmatycki. – Warszawa : [b. w.], 1930. – S. 10,15, 20, 17-18.
- 126 Kulmatycki W. O zimowem połowie ryb na Prucie w okolicach Kołomyji / W. Kulmatycki. – Warszawa : [b. w.], 1931. – S. 4-8.
- 127 Kurs rybacki // Okólnik. – 1898. – № 31. – S.3.
- 128 Kurs rybacki we Lwowie // Przegląd rybacki. – 1937. – № 3. – S. 118–119.
- 129 Kuryłło S. Urządzanie stawów i hodowla karpia / S. Kuryłło // Okólnik. – 1894. – № 14. – S. 3–18.
- L 124.739. Edykt co do tymczasowego podziału dorzecza Gnilej Lipy na rewiry rybackie. // Gazeta lwowska. – 1902. – № 275.– S.10.
- 130 L 121.3 8. Edykt co do tymczasowego podziału dorzecza Strypy na rewiry rybackie. // Gazeta lwowska. – 1902. – № 263.– S.10.
- 131 L. 101.811. Edykt co do stanowczego podziału dorzecza Złotej Lipy na rewiry rybackie. // Gazeta lwowska. – 1903. – № 193.– S.8.
- 132 L. 110.580. Edykt tymczasowego podziału dorzecza Styru na rewiry rybackie. // Gazeta lwowska. – 1901. – № 16.– S.9.
- 133 L. 115.428 Edykt co do tymczasowego podziału dorzecza Łomnicy na

- rewiry rybackie. // *Gazeta lwowska*. – 1902. – № 263.– S.10.
- 134 L. 133.411. Edykt co do tymczasowego podziału dorzecza Seretu na rewiry rybackie. // *Gazeta lwowska*. – 1902. – № 291.– S.10.
- 135 L. 154.4.60. Edykt co do tymczasowego podziału dorzecza Zbrucza na rewiry rybackie // *Gazeta lwowska*. – 1903. – № 15.– S.9.
- 136 L. 154.457. Edykt co do tymczasowego podziału dorzecza Złotej Lipy na rewiry rybackie // *Gazeta lwowska*. – 1903. – № 16.– S.8.
- 137 L. 31.913 Edykt co do tymczasowego podziału dorzecza Bystrzycy nadwórniańskiej i solotwińskiej na rewiry rybackie. // *Gazeta lwowska*. – 1902. – № 98.– S.10.
- 138 L. 85.864. Edykt tymczasowego podziału rzeki Dniestru ze Strwiążem i Bystrzycą górną na rewiry rybackie. // *Gazeta lwowska*. – 1900. – № 250.– S.10-11.
- 139 L. 87.563. Edykt co do stanowczego podziału dorzecza Seretu na rewiry rybackie. // *Gazeta lwowska*. – 1903. – № 182.– S.10.
- 140 L. 91.242/1898 Edykt . tymczasowego podziału dorzecza Prutu i Czeremosza na rewiry rybackie. // *Gazeta lwowska*. – 1898. – № 273.– S.10.
- 141 L.: A. O. 7352/1/28. Stanisławów, dnia 11. lipca 1928. r. «W sprawie szacowań szkód w budowlach wodnych». OKÓLNIK Nr. 7 52. Do Wszystkich Panów Starostów powiatowych, I Panów Kierowników Państwowych Zarządów Wodnych w Stanisławowie, Kołomyji, Stryju i Kaluszu. // *Dziennik urzędowy województwa Stanisławskiego*. – 1928. – № 6. – S.4-5.
- 142 l.1. 65.879. Edykt co do tymczasowego podziału dorzecza Swicy na rewiry rybackie. // *Gazeta lwowska*. – 1901. – № 200.– S.11.
- 143 Łempicki S. Jak ksiądz Kluk każe łowić ryby / S. Łempicki // *Wiadomości Wędkarskie*. – 1938. – № 2. – S. 16–18.
- Leśniewski P. Gospodarstwo rybne / P. Leśniewski // *Okólnik*. – 1896. – № 20. – S. 4–15.
- 144 Leśniewski P. Gospodarstwo rybne / P. Leśniewski // *Okólnik*. – 1896. – № 19. – S. 20–29.
- 145 Leśniewski P. Gospodarstwo stawowe / P. Leśniewski // *Okólnik*. – 1895. – № 17. – S. 2–18.
- 146 Leśniewski P. Rybołówstwo / P. Leśniewski // *Okólnik*. – 1897. – № 30. – S. 8–26.
- 147 Leśniewski P. Rybołówstwo w ogólności / P. Leśniewski // *Okólnik*. – 1897. – № 29. – S. 10–23.
- 148 Lindes L. Zużytkowanie rzek, stawów, bagien, jezior i dołów torfowych na chów ryb, raków i pijawek / L. Lindes // *Okólnik*. – 1894. – № 10. – S. 10–41.
- 149 Lindes L. Zużytkowanie rzek, stawów, bagien, jezior i dołów torfowych na chów ryb, raków i pijawek / L. Lindes // *Okólnik*. – 1894. – № 11. – S. 5.
- 150 Lindes L. Zużytkowanie rzek, stawów, bagien, jezior i dołów torfowych na chów ryb, raków i pijawek / L. Lindes // *Okólnik*. – 1894. – № 12. – S. 12–13.

- 151 Lindes L. Zużytkowanie rzek, stawów, bagien, jezior, dołów torfowych na chów ryb, raków i pajawek oparte na najnowszych doświadczeniach z zastosowaniem do stosunków gospodarczych Galicji i Polski / Ludwik Lindes. – Kraków: dr-nia C. K. Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1867. – 110 s.
- 152 Listy z kraju. Tarnopol w lipcu. // Słowo Polskie– 1908. – № 328. – 16 lipca. – S.1.
- 153 Instrukcja służbowa dla rewirowej straży rybackiej. // Okólnik. – 1901. – № 54. – S.188.
- 154 Łoś. Obecny stan zakładania rewirów rybackich / Łoś // Okólnik. – 1897. – № 30. – S. 7.
- 155 Łoś. Znaczenie sieci i przyrządów rybackich / Łoś // Okólnik. – 1897. – № 30. – S. 4.
- 156 Losoś w dorzeczu Dniestru// Okólnik. – 1882. – № 2. – S. 1 – 2.
- 157 Łowiectwo na powszechnej wystawie krajowej //Łowiec. – 1894. – № 7. – S. 97-98.
- 158 Łoziński W. Handel rybny / Władysław Łoziński // Kwartalnik historyczny: organ towarzystwa historycznego [pod redakcją Xawerego Liskego]. – Lwów: Drukarnia Wł. Łozińskiego, 1890. – Rocznik IV. – S. 443-448.
- 159 Maciejowski W.M. Historia prawodawstw słowiańskich / W.M. Maciejowski. – Warszawa : Drukarnia K. Kowalewskiego, 1862. – T. IV. – S. 507–511.
- 160 Mapa rybna // Łowiec. – 1884. – № 9. – S. 149.
- 161 Memorjał//Łowiec . – 1917. – № 9-10. – s.71-75.
- 162 Międzynarodowa wystawa rybacka w Wiedniu w r. 1902 // Okólnik. – 1902. – № 56. – S.19-20.
- 163 Mikiewicz K. Urządzenie gospodarstwa stawowego kararpiowego i budowa stawów. //Sylwan. – 1894. – № 7. – S.281-295.
- 164 Mikiewicz K. Z dziedziny rybactwa //Sylwan. – 1894. – № 5. – S.204-220.
- 165 Mikiewicz K. Z dziedziny rybactwa //Sylwan. – 1894. – № 6. – S.241-257.
- 166 Mikuliczyn w wrześniu 1884. // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1882. – № 9-10. – S. 148–149.
- 167 Miskiewicz W. Szkoła rybacka / W. Miskiewicz // Przegląd rybacki. – 1938. – № 7. – S. 265.
- 168 Mniszek A. Dworzec myśliwski księcia Jana Liechtensteina w Tatarowie i jego łowiectwo we wschodnim Beskiedzie//Łowiec – 1906. – № 12. – S.145-147.
- 169 Molicki A. Dział rybacki. Krajowe Towarzystwo Rybackie w Krakowie. //Sylwan. – 1885. – № 2. – S.71-73.
- 170 Molicki A. Dział rybacki. Krajowe Towarzystwo Rybackie w Krakowie. //Sylwan. – 1885. – № 3. – S.127-131.
- 171 Molicki A. Krajowe Towarzystwo Rybackie w Krakowie / A. Molicki // Łowiec. – 1885. – № 1. – S. 17.
- 172 Molicki A. Krajowe Towarzystwo Rybackie w Krakowie / A. Molicki // Łowiec. – 1885. – № 2. – S. 39.
- 173 Moszyński K. Kultura ludowa słowian / K. Moszyński. – Kraków : Polska

- akademja umiejętności, 1929. – Cz. I. – 710 s.
- 174 Moszyński K. Kultura ludowa słowian / K. Moszyński. – Kraków : Polska akademja umiejętności, 1929. – Cz. I. – S. 76-77.
- 175 Moszyński K. Kultura ludowa słowian / K. Moszyński. – Kraków : Polska akademja umiejętności, 1929. – Cz. I. – 710 s.
- 176 Myśliwy i Rybak Władysław Gacki // Łowiec – 1933. – № 15. – S.177-178.
- 177 Na targowicach wiedeńskich // Gazeta lwowska. – 1881. – № 39. – 18 lutego. – S.3.
- 178 Nadzwyczajny połów pstrągów// Łowiec. – 1894. – № 11. – S. 175.
- 179 Nadzwyczajny połów raków // Okólnik. – 1895. – № 15. – S. 34.
- 180 Nagrody udzielone wystawcom galicyjskim. // Gazeta lwowska. – 1872. – № 193.– S.3.
- 181 Nauka o chorobach rybich w c.k. Akademii weterynaryi we Lwowie // Okólnik. – 1904. – № 71. – S.169.
- 182 Nie dręczcie ryb! // Opiekun zwierząt. – 1887. – № 8. – S.130.
- 183 Niektóre wierzenia ludowe w Rudkach. Spisał Józef z nad Wiszenki 1870–5 // Lud. – 1899. – T. V. – S. 350.
- 184 Niezdrowe stosunki. // Słowo Polskie – 1908. – № 389. – 23 sierpnia. – S.1.
- 184 Nowak J. Sport wędkowy. // Okólnik. – 1908. – № 102. – S. 296 – 302.
- 185 Nowe przepisy dla egzaminów państwowych w akademii ziemiańskiej w Wledniu. //Sylwan. – 1906. – S.323-324.
- 186 Nowicki M. Do świętego wydziału towarzystwa łowieckiego we Lwowie / M.Nowicki // Łowiec. – 1879. – № 11. – S. 162.
- 187 Nowicki M. O rybach dorzeczy Wisły, Styru, Dniestru i Prutu w Galicyi / M. Nowicki. – Kraków : Czas, 1889. – S.52-53.
- 188 Nowicki M. O rybactwie / M. Nowicki // Okólnik. – 1881. – № I. – S. 28.
- 189 Nowicki M. O stanie stosunków rybackich i prawnych w Galicyi / M. Nowicki // Łowiec. – 1885. – № 8. – S. 127.
- 190 Nowicki M. O stanie stosunków rybackich i prawnych w Galicyi / M. Nowicki // Łowiec. – 1885. – № 8. – S. 127.
- 191 Nowicki M. O stanie stosunków rybackich i prawnych w Galicyi / M. Nowicki // Łowiec. – 1885. – № 7. – S. 115.
- 192 Nowicki M. O stanie stosunków rybackich i prawnych w Galicyi / M. Nowicki // Łowiec. – 1885. – № 9. – S. 145.
- 193 Nowicki M. Przesiedlenie węgorza do Styru dnia 2. Kwietnia 1882 r. / M. Nowicki // Łowiec. – 1883. – № 5. – S. 75–76.
- 194 Nowicki M. Ruchoma przepławka rybna / M. Nowicki // Łowiec. – 1884. – № 10. – S. 162–164.
- 195 Nowicki M. Ryby Galicyi / M. Nowicki // Łowiec. – 1882. – № 12. – S. 185.
- 196 Nowicki M. W sprawie stawów / M. Nowicki // Łowiec. – 1885. – № 1. – S. 18.
- 197 Nowicki M. Zarybienie wód Galicyi w roku 1882//Łowiec. – 1883. – № 7. – S.106.
- 198 Nowicki Maksymilian Profesor dr. // Miesięcznik galicyjskiego

- towarzystwa ochrony zwierząt. – 1884. – № 4. – S. 61-62.
- 199 Nowy oddział dla rybactwa // Okólnik. – 1905. – № 78. – S.229.
- 200 O raku galicyjskim// Okólnik. – 1896. – № 22. – S.20.
- 201 O Wierchowinie Huculskiej. – Kołomyja: Zjednoczenie, 1933. – S.1.
- 202 O zajściu w Czerniechowie // Gazeta lwowska. – 1908. – № 123. – 28 marca. – S.4-5.
- 203 Obwieszczenie c. k. Namiestnictwa z 24. sierpnia 1910 L. 1700/12, o uznaniu II. rewiru rybackiego dorzecza Łomnicy za rewir własny dóbr Perehińsko własność gr. kat. Arcybiskupstwa we Lwowie // Dz. u. kr. – 1910. – Część XXVII. – S. 359.
- 204 Obwieszczenie c. k. Namiestnictwa z dnia 10. marca 1903 L. 24.316, o zmianie tekstu formularzy kart rybackich i książeczki rybackiej // Dz. u. kr. – 1903. – Część VIII. – S. 378–379.
- 205 Obwieszczenie c. k. Namiestnictwa z dnia 16. kwietnia 1905 L. 52.241, o przekazaniu funkcji Wydziałów rewirów rybackich w dorzeczach Dniestru, Sanu z Wisłokiem, Soły, Stryja, Strypy, Świcy, Styru i Wisłoki Wydziałowi krajowemu // Dz. u. kr. – 1905. – Część X. – S. 189–190.
- 206 Obwieszczenie c. k. Namiestnictwa z dnia 17. marca 1905 L. 188.164 ex 1904, o przekazaniu funkcji wydziału rewirów rybackich w dorzeczu Bystrycy Nadwórniańskiej i Sołotwińskiej Wydziałowi krajowemu // Dz. u. kr. – 1905. – Część VIII. – S. 164.
- 207 Obwieszczenie c. k. Namiestnictwa z dnia 2. września 1913 L. XVI/a. 452/4, o zmianie granic XXXVII. I XXXVIII. rewiru rybackiego dorzecza Dunajca // Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych dla Królestwa Galicyi i Łodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskim (далі – Dz. u. kr.). – 1913. – Część XI. – S. 164–165.
- 208 Obwieszczenie c. k. Namiestnictwa z dnia 21. czerwca 1906 L. IX. 621, o podziale wód galicyjskich na rewiry rybackie // Dz. u. kr. – 1906. – Część XII. – S. 219–325.
- 209 Obwieszczenie c. k. Namiestnictwa z dnia 21. lipca 1904 L. 99.645, o przekazaniu funkcji wydziałów rewirów rybackich w dorzeczu Prutu i Czeremoszu Wydziałowi krajowemu // Dz. u. kr. – 1904. – Część XIII. – S. 333.
- 210 Obwieszczenie c. k. Namiestnictwa z dnia 24. Czerwca 1896, L. 49.727, o przekazaniu funkcji wydziałów rewirowych rybackich w dorzeczach Dunajca, Bugu i Wisły na Wydział krajowy // Dz. u. kr. – 1896. – Część XII. – S. 163.
- 211 Obwieszczenie c. k. Namiestnictwa z dnia 3. listopada 1906 L. IX. 2023/27, o zmianie podziału granic rewirów rybackich w dorzeczu Łomnicy // Dz. u. kr. – 1906. – Część XVII. – S. 426.
- 212 Obwieszczenie c. k. Namiestnictwa z dnia 31. Sierpnia 1896, L. 65.655, o zmianie przepisów co do czasu ochrony łososa // Dz. u. kr. – 1896. – Część XIV. – S. 240–241.
- 213 Obwieszczenie c. k. Namiestnictwa z dnia 5. Lipca 1894, l. 46.965, o przekazaniu funkcji Wydziałów rewirowych rybackich w dorzeczu Skawy i

- Raby na Wydział krajowy // Dz. u. kr. – 1894. – Część 13. – S. 243.
- 214 Obwieszczenie c. k. Namiestnictwa z dnia 5. maja 1902 L. 7679, o zmianie przepisów rybacko-policyjnych co do czasu ochrony bolenia, leszcza i jazia, tudzież ich minimalnej miary, poniżej której nie mogą być sprzedawane, ani w domach gościnnych podawane // Dz. u. kr. – 1902. – Część IX. – S. 211.
- 215 Obwieszczenie Starosty powiatowego horodenskiego z dnia 13 września 1934 r. o dzierżawie obwodu rybackiego. 57 rzeki Dniestr. // Dziennik urzędowy województwa Stanisławskiego. – 1934. – № 27. – S. 378-379.
- 216 Obwieszczenie Starosty powiatowego kosowskiego z dnia 13 kwietnia 1933 r. o przetargu ofertowym na dzierżawę obwodu rybackiego Nr. XIII rzeki Czeremosz wspólny. // Dziennik urzędowy województwa Stanisławskiego. – 1933. – № 8. – S.163.
- 217 Obwieszczenie Starosty powiatowego kosowskiego z dnia 22 maja 1934 r. o przetargu ofertowym na dzierżaw obwodów rybackich Nr. VIII, IX i X rzeki Czeremosz Biały i potoku Probina z dopływami. // Stanisławowski dziennik wojewódzki. – 1934. – № 18. – S. 171-172.
- 218 Obwieszczenie Starosty powiatowego kosowskiego z dnia 23 kwietnia 1934 r. w sprawie przetargu ofertowego na dzierżawę obwodu rybackiego Nr. III rzeki Czeremosz Czarny. // Stanisławowski dziennik wojewódzki. – 1934. – № 11. – S. 142-143.
- 219 Obwieszczenie Starosty powiatowego kosowskiego z dnia 27 grudnia 1933 r. o przetargu ofertowym na dzierżawę obwodów rybackich Nr. II, Nr. III i IV rzeki Czeremosz Czarny. // Dziennik urzędowy województwa Stanisławskiego. – 1934. – № 1. – S.2.
- 220 Obwieszczenie Starosty powiatowego rohatyńskiego z dnia 2 października 1933 r. w sprawie przetargu ofertowego na dzierżawę obwodu rybackiego Nr. 41 rzeki Dniestr. // Stanisławowski dziennik wojewódzki. – 1933. – № 15. – S. 270-271.
- 221 Obwieszczenie Starosty Powiatowego w Dolinie z dnia 15 marca 1939 r. o dzierżawie obwodu rybackiego nr I rzeki Siwki. // Dziennik urzędowy województwa Stanisławskiego. – 1939. – № 7. – S.94.
- 222 Obwieszczenie Starosty Powiatowego w Dolinie z dnia 16 marca 1939 r. o dzierżawie obwodu rybackiego nr XIII rzeki Swicy. // Dziennik urzędowy województwa Stanisławskiego. – 1939. – № 7. – S. 93-94.
- 223 Ochrona raków // Okólnik. – 1897. – № 25. – S.4.
- 224 Ochrona raków // Okólnik. – 1898. – № 32. – S.5.
- 225 Ochrona ryb // Okólnik. – 1899. – № 39. – S.32.
- 226 Ochrona ryb // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1882. – № 4. – S. 59.
- 227 Ochrona ryb // Okólnik. – 1893. – № 7. – S. 7.
- 228 Ochrona ryb i raków, przesyłki raków pocztą. // Okólnik. – 1901. – № 52. – S.119-120.
- 229 Oddziały Towarzystwa Rybackiego // Okólnik. – 1883. – № III. – S. 27.
- 230 Odezwa // Okólnik. – 1901. – № 52. – S.153.
- 231 Odezwa // Opiekun zwierząt. – 1887. – 1. – S.20.

- 234 Odpis okólnika: L. 7220 // Okólnik. – 1893. – № 8. – S. 9–10.
- 235 Oesterreichische Forstzeitung Jahrgang. // Sylwan. – 1890. – № 2. – S.61-62.
- 236 Ogłoszenia prywatne // Okólnik. – 1897. – № 27. – S.8.
- 237 Ogłoszenie Starosty powiatowego tłumackiego z dnia 2 marca 1934 r.w sprawie przetargu ofertowego na dzierżawę obwodu rybackiego Nr. 49,50,51,52,53 rzeki Dniestru. // Stanisławowski dziennik wojewódzki. – 1934. – № 8. – S. 116-117.
- 238 Ogłoszenie Starosty powiatowego żydaczowskiego z dnia 6 kwietnia 1934 r.w sprawie przetargu ofertowego na dzierżawę obwodu rybackiego Nr. 17 rzeki Stryj. // Stanisławowski dziennik wojewódzki. – 1934. – № 11. – S. 116-117.
- 239 Okólnik c. k.Starostwa Limanowskiego do wszystkich Zwierzchności gminnych i Obszarów dworskich z 6 paźdź. 1887 L. 8161. // Opiekun zwierząt. – 1887. – № 8. – S.132-133.
- 240 Okólnik do sz. oddziałów towarzystwa rybackiego // Łowiec. – 1879. – № 12. – S. 179–180.
- 241 Okólnik № 373 do pp. Naczelników Zarządów Okręgowych Lasów Państwowych w Białowieży, Lwowie, Łucku, Radomiu, Siedlcach i Warszawie w przedmiocie urządzania płatnych polowań na niewydzierżawionych i niezarezerwowanych terenach myśliwskich w lasach państwowych. // Obwieszczenia Publiczne: dodatek do Dziennika Urzędowego Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych. – 1921. 30 listopada– № 26. – S. 718-679.
- 242 Okólnik № 167 do pp. Naczelników Zarządów Okręgowych Dóbr Państwowych, Inspektorów lasów i nadleśniczych w przedmiocie jaknajbardziej intensywnego rozwinięcia eksploatacji użytków głównych i ubocznych w lasach państwowych. // Obwieszczenia Publiczne: dodatek do Dziennika Urzędowego Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych. – 1920. 31 lipca – № 8. – S.472.
- 243 Okólnik № 392 do pp. Naczelników Zarządów Okręgowych Lasów Państwowych w Białowieży, Lwowie, Łucku, Radomiu, Siedlcach i Warszawie w przedmiocie wydawania pozwoleń na broń oraz pozwoleń na prawo polowania. // Obwieszczenia Publiczne: dodatek do Dziennika Urzędowego Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych. – 1921. 31 grudnia – № 28. – S. 762-763.
- 244 Okólnik. – 1906. – № 83. – S.112
- 245 Okólnik. // Okólnik. – 1897. – № 25. – S.6.
- 246 Okólnik. № 2 113. Do Pp. Szefów Sekcyj, Naczelnika Głównego Zarządu Dóbr Państwowych, Naczelników Zarządów Okręgowych Dóbr Państwowych, Naczelnika Wydziału Prezydjalnego oraz Kierowników wszystkich podległych Ministerstwu Rolnictwa i Dóbr Państwowych i urzędów w przedmiocie informowania prasy o ważniejszych obwałunkach i sprzedażach państwowych, uczynionych przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych. // Obwieszczenia Publiczne: dodatek do Dziennika Urzędowego Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych. – 1921. – № 9. – S.8.

- 247 Okólniki // Okólnik. – 1892. – № 6. – S.15.
- 248 Olszewicz B. Obraz Polski dzisiejszej: fakty, cyfry, tablice / Bolesław Olszewicz. – Warszawa: Wyd-wo M. Arcta, 1938. – S. 166.
- 249 Onysków J. Z obwodów rybackich // Przegląd rybacki. – 1939. – № 4. – S. 172–173.
- 250 Organizowanie Rybackich Związków Ochronnych na terenie Lwowskiej Izby Rolniczej // Przegląd rybacki. – 1937. – № 3. – S. 118.
- 251 Orzechowski A. Ochrona rybołówstwa w Karpatach Wschodnich / A. Orzechowski // Ankieta w sprawie Karpat Wschodnich. – Warszawa : [b. w.], 1932. – S. 200-205.
- 252 Ossendowski A. Karpaty i Podkarpacie / A. Ossendowski – Poznań : Wydawnictwo polskie R. Wegnera, 1939. – 256 s.
- 253 Patent na wędkę. // Okólnik. – 1905. – № 79. – S.196.
- 254 Pawlik S. Handel zwierzyną, rybami i rakami w Galicyi //Łowiec – 1899. – № 2. – S.13-16.
- 255 Pawlik S. Handel zwierzyną, rybami i rakami w Galicyi //Łowiec – 1899. – №5. – s.52-54.
- 256 Pawlikowski M.K. Sprawa pilna i zasadnicza//Łowiec Polski – 1930. – № 23. – s.462.
- 257 Piąty austriacki wiec rybaków w Wiedniu // Okólnik. – 1894. – № 13. – S.2.
- 258 Pierwszy powszechny spis Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 września 1921 roku. Mieszkania. Ludność. Stosunki zawodowe. Województwo Stanisławowskie. – Warszawa : Nakładem głównego urzędu statystycznego, 1927. – S.94-95.
- 259 Pierwszy powszechny spis Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 września 1921 roku. Mieszkania. Ludność. Stosunki zawodowe. Województwo Tarnopolskie. – Warszawa : Nakładem głównego urzędu statystycznego, 1927. – S. 98-99.
- Po krwawem zajściu w Czerniechowie. // Słowo Polskie– 1908. – № 249. – 28 maja. – S.1.
- 260 Po krwawem zajściu w Czerniechowie. // Słowo Polskie– 1908. – № 249. – 28 maja. – S.1.
- 261 Podwyższenie dodatku gminnego do podatku konsumcyjnego. Obwieszczenie. Kraków, 15 marca 1919. L. 5820/18. // Dziennik pozporządzeń dla stoł. król. Miasta Krakowa. – 1919. – № 3 (1. marca). – S. 43-44.
- 262 Podział rzek galicyjskich na rewiry // Okólnik. – 1906. – № 87. – S. 255.
- 263 Pogadanka wilijna o rybołówstwie // Łowiec. – 1885. – № 2. – S. 37.
- 264 Powszechna wystawa rolnicza i leśnicza w Wiedniu //Sylwan. – 1889. – № 4. – S.168-169.
- 265 Prawo lowieckie w polsce w wiekah srednich//Przewodnik Naukowy i Literacki. Dodatek do "Gazety Lwowskiej". 1904 № 7 S.824.
- 266 Próba oświetlenia wartości rybackich wód bieżących w Galicyi na podstawie danych statystycznych // Okólnik. – 1912. – № 126. – S.209-210.
- 267 Program krajowej wystawy rolniczej i przemysłowej we Lwowie // Gazeta

- Iwowska. – 1876. – № 174. – S.4.
- 268 Projektowane cło od ryb w przyszłych traktatach handlowych. // Okólnik. – 1914. – № 5. – S. 92-95.
- 268 Protokół 20-go Walnego Zgromadzenia Krajowego Towarzystwa rybackiego, odbytego dnia 28 Maja 1898.// Okólnik. – 1898. – № 35. – S. 4.
- 269 Protokół XXX. Walnego Zgromadzenia członków krajowego Towarzystwa rybackiego, odbytego dnia 29. maja 1907 r. w sali Rady powiatowej w Krakowie. // Okólnik. – 1907. – № 94. – S.154.
- 270 Przeciw dręczeniu ryb. // Okólnik. – 1897. – № 30. – S.6-7.
- 271 Przedaż ryb nieżywych. // Okólnik. – 1903. – № 64. – S.127.
- 272 Przegląd rozwoju i działalności krajowego Towarzystwa rybackiego w Krakowie // Okólnik. – 1894. – № 14. – S.24.
- 274 Przegląd zarbienia wód galicyjskich I źródlowisk Wisły // Okólnik. – 1883. – № III. – S. 29–35.
- 275 Przekłady ustaw, rozporządzeń i obwieszczeń z dziennika praw państwa dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi, tudzież Wielkiego Księstwa Krakowskiego. – Lwów: król. galic. drukarnia rządowa, 1868. – S. 137-139.
- 276 Przepisy karne w ustawach administracyjnych // / Słowo Polskie – 1899. – № 8 S.4.
- 277 Przepisy prowadzenia rachunkowości i kasowości w nadleśnictwach. // Obwieszczenia Publiczne: dodatek do Dziennika Urzędowego Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych. – 1919. 26 czerwca – № 10. – S.324-327.
- 278 Przepisy w przedmiocie gatunkowania, pomiaru oznaczama wartości drewna i innych płodów leśnych oraz obliczania cen najmu i robót wymiarowych (akordowych), przy wyróbce drewna w lasach państwowych. // Obwieszczenia Publiczne: dodatek do Dziennika Urzędowego Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych. – 1919. 22 listopada – № 25. – S. 688-701.
- 279 Przesyłka ryb // Okólnik. – 1893. – № 8. – S.52.
- 280 Przesyłka ryb w świeżym stanie // Okólnik. – 1893. – № 7. – S.62.
- 281 Przewóz raków z Rosyi// Okólnik. – 1905. – № 77. – S.166.
- 282 Przygodzki Z. Sposób preparacji głowy szczupaka / Z Przygodzki // Wiadomości Wędkarskie. – 1939. – № 5. – S. 53–55.
- 283 Przyklęk E. Co należy zmienić i wprowadzić / E Przyklęk // Wiadomości Rybackie. – 1926. – № 1. – S. 45.
- 284 Przypomnienia gospodarcze. //Sylwan. – 1887. – № 8. – S.292-293.
- 285 Przywóz ryb świeżych do Szwajcaryi // Okólnik. – 1903. – № 65. – S.202.
- 286 Pstrągi w naszym rzekach // Łowiec. – 1886. – № 8. – S. 135.
- 287 Raczarnia w Weryni // Okólnik. – 1905. – № 79. – S.274.
- 288 Rada państwa. // Gazeta Iwowska. – 1908. – № 123. – 28 marca. – S.6.
- 289 Rada państwa. // Gazeta Iwowska. – 1908. – № 124. – 30 marca. – S.1.
- 290 Rada Państwa. // Gazeta Iwowska. – 1908. – № 150. – 3 lipca. – S.2.
- 291 Rak A. Rybactwo jako uboczny dochód leśnika. //Sylwan. – 1912. – № 2. – S.69-73.
- 292 Regulacya Soły i Łomnicy // Okólnik. – 1899. – № 42. – S. 5.
- 293 Rewiry rybackie i ich podział // Okólnik. – 1897. – № 30. – S. 5.

- 294 Romaniszyn Bronisław Rybołówstwo sportowe. O łowieniu pstrąga, łososia i lipienia na sztuczną muchę. // Wierchy. – 1927. – S. 42-62.
- 295 Różne wiadomości // Okólnik. – 1909. – № 104. – S.95.
- 296 Różne wiadomości. // Okólnik. – 1905. – № 77. – S.187.
- 297 Rozporządzenie c. k. Namiestnika w Galicyi z dnia 28. listopada 1917. L. 30.124/A, którem wydaje się zarządzenia wykonawcze do rozporządzenia ministeryalnego z dnia 16. sierpnia 1917. Dz. u. p. Nr. 343. w sprawie uregulowania obrotu rybami żyjącymi w wodach słodkich // Dz. u. kr. – 1917. – Część XLI. – S. 270–273.
- 298 Rozporządzenie Ministerstw rolnictwa, spraw wewnętrznych i handlu z d. 14 lutego 1894, tyżące się zakładania, utrzymywania i znoszenia stawów // Okólnik. – 1894. – № 12. – S. 19–20.
- 299 Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z dnia 14 lutego 1925 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie zakładania, utrzymywania, użytkowania i spuszczenia stawów, która nie są w połączeniu z zakładami o sile wodnej // Dziennik ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (далі – Dz. u. R.P.). – 1925. – № 23. – S. 189–192.
- 300 Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z dnia 14 lutego 1925 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie zakładania, utrzymywania, użytkowania i spuszczenia stawów, która nie są w połączeniu z zakładami o sile wodnej // Dziennik ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (далі – Dz. u. R.P.). – 1925. – № 23. – S. 190–192.
- 301 Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 20 lipca 1937 r. o włączeniu posocznicy karpia do chorób, podlegających obowiązkowi zgłaszania, i o zwalczaniu tej choroby // Dz. u. R.P. – 1937. – № 57. – S. 1150.
- 302 Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 25 marca 1935 r. o ustaleniu wzoru i zasadniczych warunków umowy o dzierżawę obwodu rybackiego // Dz. u. R.P. – 1935. – № 24. – S. 415.
- 303 Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 27 października 1932 r. o ochronie ryb i raków na wodach otwartych // Dz. u. R.P. – 1932. – № 105. – S. 2207–2209.
- 304 Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 8 sierpnia 1934 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu i Ministrem Komunikacji w sprawie przewozu z zagranicy przez terytorjum polskie ryb, raków i przetworów, pochodzenia zwierzęcego // Dz. u. R.P. – 1934. – № 75. – S. 1388–1389.
- 305 Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 8 sierpnia 1934 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu i Ministrem Komunikacji w sprawie przewozu z zagranicy przez terytorjum polskie ryb, raków i przetworów, pochodzenia zwierzęcego // Dz. u. R.P. – 1934. – № 75. – S. 1388.
- 306 Rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 10 czerwca 1932 r. wydane w

- porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych w sprawie ustalenia rotę przysięgi i wzoru oznaki dla strażników rybackich // Dz. u. R.P. – 1932. – № 52. – S. 892.
- 307 Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18-go marca 1921 r. w przedmiocie statutów organizacyjnych Ministerstw Urzędów Centralnych. // Obwieszczenia Publiczne: dodatek do Dziennika Urzędowego Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych. – 1921. 15 kwietnia – № 8. – S. 173-176.
- 308 Rozporządzenie Rady Ministrów, z dnia 14 marca 1921 roku do ustawy z dnia 3 grudnia 1920 roku o tymczasowej organizacji władz administracyjnych drugiej instancji (województw) na obszarze b. Królestwa Galicji i Lodomerji z W. Ks. Krakowskiem oraz na wchodzących w skład Rzeczypospolitej Polskiej obszarach Spisza i Orawy (Dz. Ust. R. P. z 1920 r. N2 117 poz. 7d8). // Obwieszczenia Publiczne: dodatek do Dziennika Urzędowego Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych. – 1921. 31 maja – № 12. – S. 291.
- 309 Rozporządzenie wykonawcze // Okólnik. – 1883. – № 3. – S. 81.
- 310 Rozwadowski J. Iz zapisków dyletanta / J. Rozwadowski // Okólnik. – 1897. – № 28. – S. 21.
- 311 Rozwadowski J. Nasze ryby / J. Rozwadowski // Okólnik Rybacki. – 1903. – № 62. – S. 29.
- 312 Rozwadowski J. Nasze ryby / J. Rozwadowski // Okólnik Rybacki. – 1903. – № 65. – S. 182–193.
- 313 Rozwadowski J. Nasze ryby / J. Rozwadowski // Okólnik Rybacki. – 1903. – № 66. – S. 236-237.
- 314 Rozwadowski J. Nasze ryby / J. Rozwadowski // Okólnik. – 1901. – № 55. – S. 261.
- 315 Rozwadowski J. Nasze ryby / J. Rozwadowski // Okólnik. – 1901. – № 51. – S. 85–95.
- 316 Rozwadowski J. Nasze ryby / J. Rozwadowski // Okólnik. – 1901. – № 53. – S. 163–168.
- 317 Rozwadowski J. Nasze ryby / J. Rozwadowski // Okólnik. – 1902. – № 56. – S. 14–19.
- 318 Rozwadowski J. Poradnik dla miłośników sportu wędkowego / J. Rozwadowski // Okólnik. – 1899. – № 37. – S. 14–31.
- 319 Rozwadowski J. Poradnik dla miłośników sportu wędkowego / J. Rozwadowski // Okólnik. – 1899. – № 38. – S. 9–27.
- 320 Rozwadowski J. Poradnik dla miłośników sportu wędkowego / J. Rozwadowski // Okólnik. – 1899. – № 41. – S. 12–37.
- 321 Rozwadowski T. Gospodarstwo rybne w kraju w swietle najnowszych cyfr statystycznych / J. Rozwadowski // Okólnik Rybacki. – 1906. – № 85. – S. 183.
- 322 Ruch przedświąteczny // Gazeta lwowska. – 1903. – № 283. – 11 grudnia. – S.12.
- 323 Rybactwo i nafta // Okólnik. – 1898. – № 36. – S.32-33.
- 324 Rybactwo w Sejmie krajowym // Okólnik. – 1904. – № 69. – S.55.

- 325 Rybia trutka // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1882. – № 3. – S. 37.
- 326 Rybia trutka // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1883. – № III. – S. 74.
- 327 Rybia trutka // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1882. – № 4. – S. 60.
- 328 Rybolowstwo jako sport// Przegląd myśliwski. – 1924. – № 22-23. – S.22-23.
- 329 Rynki rybne // Przegląd rybacki. – 1933. – № 14. – S. 141.
- 330 Rynki rybne // Przegląd rybacki. – 1936. – № 3. – S. 138.
- 331 Sakowicz S. Materjaly do charakterystyki stosunków rybackich w Polsce / S. Sakowicz, A. Kozłowski // Kwartalnik statystyczny. – 1930. – T. VII. – Z. 2. – S. 1006.
- 332 Schnaider J. Lud peczeniżyński / J. Schnaider // Lud. – 1907. – T. XIII. – S. 21–33.
- 333 Schnaider J. Z kraju Hucułów / J. Schnaider // Lud. – 1901. – T. VII. – S. 170.
- 334 Schnaider J. Z życia górali nadłomnickich / J. Schnaider // Lud. – 1911. – T. XVII. – S. 138–161.
- 335 Schnaider J. Z życia górali nadłomnickich / J. Schnaider // Lud. – 1912. – T. XVIII. – S. 141–217.
- 336 Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : nakł. Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego, 1889. – T. X : Rukszenice — Sochaczew. – S.532.
- 337 Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : nakł. Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego, 1888. – T. IX : Pożajście — Ruksze. – S. 510.
- 338 Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : nakł. Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego, 1882. – T. III : Haag — Kępy. – S.356.
- 339 Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : nakł. Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego, 1890. – T. XI : Sochaczew — Szlubowska Wola. – S. 536,584.
- 340 Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : nakł. Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego, 1891. – T. XII : Szlurpkiszki — Warłynka. – S.507.
- 341 Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : nakł. Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego, 1882. – T. III : Haag — Kępy. – S.521.523.
- 342 Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : nakł. Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego, 1887. – T. VIII : Perepiatycha — Pożajście. – S. 876.
- 343 Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : nakł. Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego, 1881. – T. II : Dereńek — Gżack. – S. 877.

- 344 Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : nakł. Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego, 1884. – T. V : Kutowa Wola — Malczyce. – S. 690.
- 343 Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : nakł. Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego, 1883. – T. IV: Kęs — Kutno. – S. 414.
- 345 Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : nakł. Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego, 1882. – T. III : Haag — Kępy. – S. 312.
- 346 Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : nakł. Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego, 1902. – T. XV. – Cz. 2 : Januszpol — Wola Justowska. — Warszawa. – S.604.
- 347 Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich / pod red. F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego, W. Walewskiego. – Warszawa: Wiek, 1885. T.VI. – S. 569.
- 348 Słownik języka polskiego / pod red. A. Kryńskiego, W. Niedźwiedzkiego. – Warszawa: Gazeta handlowa, 1909.
- 349 Smetański J. Zarys polskiej bibliografii rybackiej / Jan Smetański. – Lwów: Lwowska izba rolnicza, 1935. – 24 s.
- 350 Sprawozdanie kasowe // Okólnik. – 1883. – № 3. – S. 4.
- 351 Spółkę rybacką //Sylwan. – 1885. – № 5. – S.118.
- 352 Sposob zabezpieczenia od gnicia i psucia powrozów, lin, sieci, i t. p. // Okólnik. – 1899. – № 42. – S. 44.
- 353 Sprawa zanieczyszczenia rzek // Okólnik. – 1899. – № 37. – S. 8-9.
- 354 Sprawozdania statystyczne za miesiąc Styczeń 1911. – Kraków: Biuro statystyczne, 1911. – 4s.
- 355 Sprawozdania statystyczne za miesiąc Styczeń 1925. – Kraków: Biuro statystyczne, 1925. – 4s.
- 356 Sprawozdanie c. k. inspektora rybactwa krajowego // Okólnik. – 1899. – № 44. – S.28.
- 357 Sprawozdanie delegata pana Jana Warchoła z czynności od roku 1893 // Okólnik. – 1895. – № 17. – S. 29.
- 358 Sprawozdanie p. Eugeniusza Beneczka delegata z czynności w r. 1892 // Okólnik. – 1893. – № 8. – S. 6, 9, 23.
- 359 Sprawozdanie z czynności krajowego Towarzystwa rybackiego w Krakowie za czas od 1 stycznia 1900 r. do 31 grudnia 1900 r. // Okólnik. – 1901. – № 51. – S.70.
- 360 Sprawozdanie z czynności krajowego Towarzystwa rybackiego w Krakowie za czas od 1 stycznia 1902 r. do 31 grudnia 1902 r.// Okólnik. – 1903. – № 62. – S.2-3.
- 361 Sprawozdanie z czynności krajowego Towarzystwa rybackiego w Krakowie za czas od 1. stycznia 1905, do 31. grudnia 1905 r.// Okólnik. – 1906. – № 80. – S.3-4.
- 362 Sprawozdanie z czynności krajowego TR // Okólnik. – 1889. – № V. – S. 2.
- 363 Sprawozdanie z czynności krajowego TR za czas od 1 czerwca 1891 do 31

- sierpnia 1892 r. // Okólnik. – 1892. – № 6. – S. 10–11.
- 364 Sprawozdanie z czynności krajowego TR za czas od 1 września 1892 do 31 grudnia 1892 r. // Okólnik. – 1893. – № 7. – S. 7.
- 365 Sprzedaż nieświeżych ryb // Okólnik. – 1903. – № 59. – S.64.
- 366 Srodki lecznicze z Bołechowa // Lud. – 1904. – T. X. – S. 334.
- 367 Starkiewicz L. “Na podświt” / L. Starkiewicz // Łowiec. – 1904. – № 2. – S. 17–18.
- 368 Starkiewicz L. O stosunkach rybackich i rybołówstwie na dolnym biegu Dniestru w Galicyi / L. Starkiewicz // Okólnik Rybacki. – 1905. – № 78. – S. 211.
- 369 Starkiewicz L. Z nad Dniestru / L. Starkiewicz // Okólnik Rybacki. – 1906. – № 85. – S. 180.
- 370 Starkl J., Fiszer Z. Powszechna wystawa krajowa 1894 r. i siły produkcyjne kraju: Łowiectwo i rybactwo / Juliusz Starkl, Zygmunt Fiszer. – Lwów: Wydział krajowy, 1896. – S.129.
- 371 Starostwo Muszyńskie Własność biskupstwa krakowskiego. //Przewodnik Naukowy i Literacki. Dodatek do "Gazety Lwowskiej". 1904 № 3 S.212-220.
- 372 Starożytności polskie. – Poznań: Księgarnia J. K. Żupański, 1842. – T. I. – S. 108.
- 373 Starzyński S. Ustawa o prawie rybołówstwa w wodach śródlądowych. /Przegląd sądowy i administracyjny – 1885. – № 19. – S. 149-153.
- 374 Statut krajowego towarzystwa rybackiego w Krakowie // Łowiec. – 1879. – № 12. – S. 177–179.
- 378 Statystyka konsumpcji ryb // Okólnik. – 1893. – № 7. – S.23-24.
- 379 Statystyka miasta Krakowa zestawiona przez biuro statystyczne miejskie. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1902. – S. 124-125.
- 380 Statystyka miasta Krakowa. – Kraków, 1912. – Zeszyt XII. – S. 176.
- 381 Stężyński J. Prawo prywatne polskie / J. Stężyński . – Warszawa : Drukarnia banku polskiego, 1851. – S. 251–252.
- 382 Stosunki rybackie nad Prutem i Czeremoszem przez Zygmunta Fischera // Okólnik. – 1893. – № 9. – S.39.
- 383 Stradyń J. Drygawice / J. Stradyń // Przegląd rybacki. – 1939. – № 3. – S. 123–125.
- 384 Stradyń J. Drygawice / J. Stradyń // Przegląd rybacki. – 1939. – № 4. – S. 170–171.
- 385 Stradyń J. Rentowność obwodów rzecznych / J. Stradyń // Przegląd rybacki. – 1939. – № 2. – S. 70.
- 386 Subwencja na wydawnictwo Okólnika // Okólnik. – 1901. – № 53. – S.162.
- 387 Sulimirski T. Rybołówstwo na górnym Sanie / T. Sulimirski // Lud. — 1932. – S. II. – T. XI (XXXI). – S. 36.
- 388 Szarłowski A. Stanisławów i powiat Stanisławowski pod względem historycznym i geograficzno-statystycznym.–Stanisławów:Nakładem księgarni Wł. Doboszyńskiego, 1887. – S.292.
- 389 Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim księstwem

- Krakowskiem na rok 1892. – Lwów : Nakładem c.k. Namiesnictwa z dr. W.Łorińskiego, 1892. – S. 659.
- 390 Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim księstwem Krakowskiem na rok 1895. – Lwów : Nakładem c.k. Namiesnictwa z dr. W.Łorińskiego, 1895. – S. 672.
- 391 Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim księstwem Krakowskiem na rok 1895. – Lwów: Nakładem c.k. Namiesnictwa z dr. W.Łorińskiego, 1898. – S.761.
- 392 Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim księstwem Krakowskiem na rok 1895. – Lwów: Nakładem c.k. Namiesnictwa z dr. W.Łorińskiego, 1895. – S. 659.
- 393 Szkoły rolnicze i nauka rybactwa // Okólnik. – 1893. – № 7. – S.8.
- 394 Sztuczne łowienie ryb. // Okólnik. – 1894. – № 12. – S. 5-7.
- 395 T. R. Gospodarstwo rybne w kraju w swietle najnowszych cyfr statystycznych / T. R. // Okólnik Rybacki. – 1906. – № 84. – S. 161.
- 396 T. R. Obecny stan gospodarstwa rybnego w Galicyi / T. R. // Okólnik Rybacki. – 1904. – № 72. – S. 256.
- 397 Tarnopol (Kor.wł:) Krwawy napad na strażnika rewiru rybackiego. // Słowo Polskie– 1908. – № 394. – 23 sierpnia. – S.7.
- 398 Till E. Wykład prawa rzeczowego ausriyackiego (prawo własności, prawo służebności i prawo zastawu). – 2-e wyd. / E. Till – Lwów : Nakładem księgarni Seyfartha i Czajkowskiego, 1892. – T. II. – S. 177–184.
- 399 Traktaty handlowe // Okólnik. – 1900. – № 46. – S.5.
- 400 Transport ryb w ściółce torfowej//Sylwan. – 1889. – № 3. – S.122.
- 401 Tur St. Rzeki naszych gór jako objekty gospodarcze / St. Tur // Wiadomości Wędkarskie. – 1939. – № 7. – S. 80.
- 402 Turek S. Opłakany stan rybołówstwa na Czerniawie / S. Turek // Przegląd rybacki. – 1931. – № 23-24. – S. 492.
- 403 Turek S. Z wód podkarpackich / S. Turek // Przegląd rybacki. – 1933. – № 7. – S. 242.
- 404 Tymczasowa instrukcja techniczna w przedmiocie wykonywania prac z zakresu meljoracyj rolnych szczegółowych. // Obwieszczenia Publiczne: dodatek do Dziennika Urzędowego Ministerstwa Rolnictwa i Dóbr Państwowych. – 1920. 15 maja – № 5. – S. 216-230.
- 405 Udziela M. Poczynki do medycyny ludowej / M. Udziela // Lud. – 1905. – T. XI. – S. 447.
- 406 Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czechosłowacką o rybołówstwie i ochronie ryb na wodach granicznych i na wodach ich zlewisk, podpisana w Katjwicach dn. 18 lutego 1928 r. // Dz. u. R.P. – 1931. – № 64. – S. 1080–1084.
- 407 Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Związkiem Socjalistycznych Republik Rad o stosunkach prawnych na granicy państwowej, podpisana w Moskwie dnia 10 kwietnia 1932 r. // Dz. u. R.P. – 1933. – № 74. – S. 1245–1276.
- 408 Uroczystości rybackie w Wiedniu // Okólnik. – 1905. – № 78. – S.227-228.

- 409 Urządzenie Służby żandarmerji m. wolnego Krakowa i jego okręgu // Dziennik praw z roku 1839. – Kraków : dr-nia St. Gieszkowskiego, 1839. – S. 136-137.
- 410 Ustawa państwowa // Nowicki M. O rybach dorzeczy Wisły, Styru, Dniestru i Prutu w Galicyi. – Kraków : [b. w.], 1889. – S. 3.
- 411 Ustawa z dnia 7 marca 1932 r. o rybołówstwie // Dz. u. R.P. – 1932. – № 35. – S. 583–592.
- 412 Ustawy i rozporządzenia // Opiekun zwierząt. – 1891. – № 8. – S.119.
- 413 Utrwalenie linki wędkowej. // Okólnik. – 1906. – № 86. – S.225.
- 414 W Niemczech południowych jest wielki brak pstrągów // Okólnik. – 1900. – № 49. – S.25.
- 415 W sprawie nauki rybactwa w kraj. szkołach rolniczych. // Okólnik. – 1911. – № 119. – S.145.
- 416 W sprawie przewozu ryb kolejami żelaznemi. // Okólnik. – 1906. – № 80. – S.34.
- 417 W sprawie ustawy rybackiej // Łowiec. – 1884. – № 9. – S. 150.
- 418 W sprawie ustawy rybackiej // Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1882. – № 7-8. – S. 111–112.
- 420 W sprawie wnoszenia zwierzyny duszonej przez rogatki i niszczenia narybku w Wiśle, do Krakowa // Opiekun zwierząt. – 1890. – № 4. – S.62-63.
- 421 W. Fabryka mąki z krwi bydłowej we Lwowie / W. // Okólnik Rybacki. – 1903. – № 66. – S. 223.
- 422 W. Ochrona rybactwa przez c. k. Żandarmeryę / W. // Okólnik. – 1897. – № 30. – S. 5.
- 423 W. Orenda rewirów rybackich / W. // Okólnik. – 1904. – № 72. – S. 342.
- 424 W. Przezorność w wyborze rybaków i pomocników rybackich / W. // Okólnik. – 1895. – № 17. – S. 55.
- 425 W. Przyznanie nagrod / W. // Okólnik. – 1894. – № 11. – S. 18.
- 426 W. Smutne stosunki rybackie koło Tarnobrzega i Bołechowa / W. // Okólnik. – 1901. – № 55. – S. 235.
- 427 W. Szkice z wycieczek rybackich / W. // Okólnik. – 1904. – № 72. – S. 287–316.
- W. Tępienie ryb w Strwążu / W. // Okólnik. – 1898. – № 35. – S. 38.
- 428 Walne zgromadzenie członków Towarzystwa gospodarozego// Gazeta lwowska. – 1880. – № 220.– S.4.
- 429 Weigl L. Rak / L. Weigl // Łowiec. – 1884. – № 8. – S. 125.
- 430 Wiadomości gospodarskie i handlowe // Okólnik. – 1901. – № 52. – S.153.
- 431 Wiadomości literackie. O rybach dorzeczy Wisły, Styru, Dniestru i Prutu w Galicyi przez Dr. Maksymiliana Nowickiego //Sylwan. – 1890. – № 7. – S.274-275.
- 432 Wiadomosci o pismach i zbiorach w predmiocie Fiziografii krajow polskich // Rocznik Towarzystwa Naukowego Krakowskiego 1864. – № 32. – S.69.
- 433 Wiadomości statystyczne o stosunkach krajowych. – Lwów, 1898. – T. XVII, zeszyt I. – S. 59-63.

- 434 Wiedza i życie. Serya IV. – Tom VII. – Lwów-Warszawa: Wydawnictwo
związku naukowo-literackiego we Lwowie, 1910. – S. 43-55.
- 435 Wielka Encyklopedia powszechna ilustrowana. – Warszawa: Nakład, druk
Sikorskiego.
- 436 Wielkie zytricie ryb w Dniestrze // Okólnik. – 1903. – № 66. – S.214.
- 437 Wierszbowski M. Wykaz niektórych ryb znajdujących w Prucie koło
Deliatyna / M. Wierszbowski // Kosmos. – 1880. – R. V. – S. 333–335.
- 438 Wieści ze wschodniej Galicyi.// Okólnik. – 1905. – № 75. – S.73-74.
- 439 Wiłkosz F. Muszle stawowe i rzeczne jako pokarm ludowy / F. Wiłkosz //
Okólnik. – 1893. – № 9. – S. 2.
- 440 Wiłkosz F. Zmiana ustawy rybackiej / F. Wiłkosz // Okólnik Rybacki. –
1909. – № 109. – S. 44.
- 441 Wirzejski A. Korespondencja// Łowiec – 1883. – № 8. – S.130.
- 442 Wójcik-Bieśnicki Adam Beskid Niski jako teren turystyczny. // Wierchy. –
1935. – S. 71-89.
- 443 Województwo Tarnopolskie. – Lwów : [b. w.], 1931. – S. 137.
- 444 Wpływ sposobu zabicia ryby na jej rozkład // Okólnik. – 1900. – № 44. –
S.33.
- 445 Wybór raków do obsady i obsadzanie//Okólnik. – 1912. – № 122. – S.59.
- 446 Wycieczka do dorzecza Dunajca // Okólnik. – 1898. – № 34. – S.5-7.
- 447 Wydra. //Sylwan. – 1884. – № 2. – S.93-94.
- 448 Wykaz odezwn twniesionych przez Towarzystwo do władz politycznych i
autono-micznych, dotąd przez te w ładze niezalaťw ionych, lub na które
Towarzystwo nie otrzymało żadnej odpowiedzi. // Opiekun zwierząt. –
1890. – № 4. – S.63-64.
- 449 Wykaz dzierzawców rewirów rybackich // Okólnik. – 1904. – № 72. – S.
344.
- 450 Wykłady o hodowli ryb w szkołach wyższych w Galicyi // Okólnik. – 1911.
– № 117. – S.99.
- 451 Wykłady o rybactwie w roku 1882 // Okólnik. – 1883. – № III. – S. 47.
- 452 Wykłady wędrowne. VIII. Kurs rybacki. // Sprawozdanie c. k. towarzystwa
rolniczego Krakowskiego oraz towarzystw pokrewnych za rok 1905. w
Krakowie. nakładem c. k. towarzystwa rolniczego Krakowskiego drukarnia
A. Koziańskiego, 1906. – S.90.
- 453 Wyrok w sprawie rozruchów w Czerniechowie. // Gazeta lwowska. – 1908. –
№ 231. – 9 października. – S.6.
- 454 Wystawa krajowa we Lwowie // Okólnik. – 1895. – № 15. – S. 16.
- 455 Wystawa rybacka we Lwowie 1912 r.// Okólnik. – 1912. – № 125. – S.157-
161.
- 456 Wystawa targowa nasion połączona z wystawą narybku we Lwowie //
Okólnik. – 1906. – № 83. – S.101.
- 457 Wystawy // Okólnik. – 1892. – № 6. – S.14.
- 458 Wzór statutu Rybackiego Związku Ochronnego // Dz. u. R.P. – 1934. – №
71. – S. 1327.
- 459 Z dyrekcji poczt i telegrafów // Gazeta lwowska. – 1902. – № 286. – 14

- grudnia. – S.3.
- 460 Z Izby posłów. // Gazeta lwowska. – 1908. – № 123. – 28 marca. – S.1-3.
- 461 Z Izby postów. // Gazeta lwowska. – 1908. – № 144. – 25 czerwca. – S.1.
- 462 Z Towarzystwa ochrony zwierząt. // Opiekun zwierząt. – 1887. – № 3-4. – S.20.
- 463 Z Walnego Zgromadzenia // Opiekun zwierząt. – 1891. – № 3-4. – S.34-42.
- 464 Z wycieczki wędkarskiej na rzekę Łomnicę // Okólnik. – 1910. – № 113. – S. 218-220.
- 465 Z zapisków dyletanta // Okólnik. – 1898. – № 34. – S.9-11.
- 466 Z. S. Stawy rybne zamiast nieużytków / Z. S. // Przegląd rybacki. – 1937. – № 4. – S. 159–160.
- 467 Żaba wodna jadalna // Okólnik. – 1898. – № 31. – S.23-24.
- 468 Zajac E. Prawo rybołówstwa w Małopolsce / E Zajac // Wiadomości Rybackie. – 1927. – № 7. – S. 6.
- 469 Zakaz łowienia raków w Czechach // Okólnik. – 1908. – № 101. – S.241.
- 470 Zakaz sprzedawania ryb zamrożonych // Okólnik. – 1898. – № 33. – S.5.
- 471 Zakładanie rewirów rybackich. L.115.428. Edykt co do tymczasowego podziału dorzecia Łomnicy na rewiry rybackie // Okólnik. – 1903. – № 62. – S. 6-8.
- 472 Zalety wędkarstwa. // Okólnik. – 1906. – № 90. – S.14-15.
- 473 Zanieczyszczanie rzek // Okólnik. – 1895. – № 15. – S. 163.
- 474 Zanieczyszczanie wód bieżących // Okólnik. – 1892. – № 6. – S. 8-9.
- 475 Zarybianie // Okólnik. – 1901. – № 51. – S.70.
- 476 Zarybianie // Okólnik. – 1904. – № 68. – S.3.
- 477 Zarybienie węgorzem Seretu, Zgniłej Lipy i Dniestru // Okólnik. – 1896. – № 21. – S. 8.
- 478 Zarybienie wód Galicyi. // Gazeta lwowska. – 1881. – № 141. – S.4.
- 479 Zarządzenie Starosty grodzkiego lwowskiego z dnia 9. Stycznia 1934 r. o godzinach otwarcia i zamykania jadłodajń, oraz o godzinach handlu i godzinach otwarcia zakładów handlowych i niektórych przemysłowych w mieście Lwowie. //Lwowski dziennik wojewódzki. – 1934. – № 2. – 31 stycznia. – S.326- 330.
- 480 Zarządzenie Wojewody Lwowskiego o ustahmiu Statutu Organizacyjnego Urzędu Wojewódzkiego Lwowskiego z dnia 15 grudnia 1931, L. org. 1027/931. //Lwowski dziennik wojewódzki. – 1931. – № 23. – 20 grudnia. – S.326- 330.
- 481 Zatorski M. O prawie rybołówstwa / M. Zatorski // Okólnik. – 1881. – № I. – S. 15.
- 482 Zatrucie spowodowane rosyjskim sandaczem na ostatnim bankiecie prawników w Wiedniu. // Okólnik. – 1912. – № 124. – S. 155-156.
- 483 Zbiór ustaw administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem obowiązujących do użytku organów c.k. władz rządowych i władz autonomicznych / zebrał, ułożył i wydał J.R. Kasperek. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1868. – T. II. – S. 1034-1035.

- 484 Zdziarski S. Garść baśni ludu ruskiego ze wsi Nałuża w powiecie trembowelskiem / S. Zdziarski // Materiały antropologiczno-archeologiczne i etnograficzne. – 1903. – T. VI. – S. 159-160.
- 485 Zepsute ryby // Okólnik. – 1902. – № 59. – S.173.
- 486 Zestawienie zarybienia wód Galicyi od r. 1879 do 1888 // Okólnik. – 1889. – № 4. – S.2.
- 487 Zmiana rozganiczenia rewirów rybackich dorzecza Łomnicy // Okólnik. – 1907. – № 90. – S. 8.
- 488 Znamierowska-Prüfferowa M. Ości rybackie. Próba klasyfikacji ości Północno-Wschodniej Polski / M. Znamierowska-Prüfferowa. – Wilno : [b. w.], 1939. – S. 4.
- 489 Zwierzycki M. Uwagi na czasie / M. Zwierzycki // Wiadomości Wędkarskie. – 1939. – № 4. – S. 44.
Zarządzenie Wojewody Stanisławowskiego z dnia 31 grudnia 1938 r.w sprawie statutu organizacyjnego i szczegółowego podziału czynności Urzędu Wojewódzkiego Stanisławowskiego. // Dziennik urzędowy województwa Stanisławowskiego. – 1938. – № 26. – S.285-299.
- 490 Анекдоти про Каньовського // Етнографічний збірник НТШ: Т. 1-41. – Львів: НТШ, 1895-1928. – Т. 6 : Гнатюк В. Галицько-руські анекдоти. – Львів, 1899. – С. 298-299.
- 491 Антонович О. Спогади / О. Антонович. – Київ – Вашингтон : АО “Август”, 1999. – С. 48-49.
- 492 Аристовъ Н. Промышленность древней Руси / Н. Аристовъ. – СПб. : [б. в.], 1866. – С. 22-23.
- 493 Артюх Л. Українська народна кулінарія: Історико-етнографічне дослідження / Л. Артюх. – К. : Наукова думка, 1977. – 154 с.
- 494 Баран С. З моїх спогадів про Івана Франка / С. Баран // Спогади про Івана Франка. – Львів : Каменяр, 1997. – С. 450.
- 495 Бачинський А. Земельна реформа / А. Бачинський // Народ. – 1919. – 10 марта. – С. 3.
- 496 Бескид Ю. Матеріальна культура Лемківщини / Ю. Бескид. – Торонто : [б. в.], 1972. – 166 с.
Бескид Ю. Матеріальна культура Лемківщини / Ю. Бескид. – Торонто : [б. в.], 1972. – С. 128.
- 497 Бібліографія // Записки Наукового товариства імени Шевченка [під. ред. М.Грушевського]. – Львів: Друкарня Наукового товариства імени Шевченка, 1896. – Т. IX. – С.57.
- 498 Білик П. Нарис історії лісів Делятинщини / П. Білик. – Ів.-Франківськ : Фоліант, 2008. – С. 299.
- 499 Бойківщина. Історико-етнографічне дослідження / ред. М. Т. Максименко, Н. М. Рожкова. – К. : Наукова думка, 1983. – 304 с.
- 500 Болтарович З. Є. Народне лікування українців Карпат кінця ХІХ – початку ХХ ст. / З. Є. Болтарович. – К. : Наукова думка, 1980. – С.85.
- 501 Борейко В. История охраны природы в Украине. X век – 1980 / В.

- Борейко. – К. : Киевский эколого-культурный центр, 2001. – С.192.
- 502 Борейко В. Экологические традиции, поверья, религиозные воззрения славянских и других народов / В. Борейко. /Серия природоохранная пропаганда. – Вып. 3. – К. : [б. в.], 1996. – С. 185.
- 503 Булашев Г. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях / Г. Булашев. – К. : Довіра, 1993. – С. 375.
- 504 Величко Г. Спомини про Івана Франка / Г. Величко // Спогади про Івана Франка. – Львів : Каменярь, 1997. – С. 438.
- 505 Величко Г. Спомини про Івана Франка / Г. Величко // Спогади про Івана Франка. – Львів : Каменярь, 1997. – С. 288–292.
- 506 Верхратський І. Нові знадобки номенклатури і термінології природописної народної, збирані між людом / І. Верхратський. – Львів : [б. в.], 1908. – С. 27.
- 507 Верхратський І. Початки до уложення номенклатури и терминології природописної народної / І. Верхратський. – Ч. II. – Львів : [б. в.], 1869. – С. 9, 21, 22, 23, 24, 26, 26, 34.
- 508 Вінценз С. Ф. На високій полонині. Правда старовіку / Переклад з польської Богдана Сенежака. – Львів: Червона калина, 1997. – С. 32.
- 509 Вірування про звівірів. // Етнографічний збірник НТШ: Т. 1-41. – Львів: НТШ, 1895-1928. – Т. 5 [під ред. д-ра Івана Франка]. – Львів, 1898. – С. 172-177.
- 510 Владыков В. Рыбы Подкарпатской Руси и их главнѣйшіе способы ловли (с 94 рисунками и картой) / Вадим Владыков. – Ужгород : [б. и.], 1926. – С. 94-107.
- 511 Вовк Ф. Етнографічні особливості українського народу // Вовк Ф. Студії з української етнології та антропології / Ф. Вовк. – К. : Мистецтво, 1995. – С. 39–218.
- 512 Вовк Хв. Українське рибальство у Добруджі / Хв. Вовк // Матеріяли до українсько-руської етнології – Львів : НТШ, 1899. – Т. I. – С. 33–52.
- 513 Володимир Гнатюк. Документи і матеріали (1871-1989). Упорядники: Я. Дашкевич, О. Купчинський, М. Кравець, Д. Пельц, А. Сисецький; Відповідальний редактор Олег Купчинський. – Львів, ЦДІА України у Львові. – 1998. – С. 32.
- 514 Галицькі народні казки // Етнографічний збірник НТШ: Т. 1-41. – Львів: НТШ, 1895-1928. – Т. 1. [під ред. М. Грушевського]. – Львів, 1895. – С. 14-17.
- 515 Гирич І., Панькова С. Криворівня в щоденнику М. Грушевського // Гуцульський календар: 2006 рік. – 2006. – Випуск 11. – С. 40.
- 516 Глушко М. Рибальські снасті та способи їх застосування / М. Глушко // Полісся України: матеріали історико-етнографічного дослідження. – Львів : Інститут народознавства НАНУ, 1999. – Вип. 2. Овручина. 1995. – С. 22–23.
- 517 Гнатюк В. Raimund Friedrich Kaindl [Рецензія на праці] / В. Гнатюк // Записки НТШ. – 1898. – Т. 26. – Кн. 6. – 48.
- 518 Гнатюк В. Гаївки. – Ч. I / В. Гнатюк // Матеріяли до української

- етнольогії Матеріяли до української етнольогії. – Львів : НТШ, 1909. – Т. XII. – С. 1–227.
- 519 Гнатюк В. Галицько-руські анекдоти / В. Гнатюк // Етнографічний збірник. – Львів : НТШ, 1899. – Т. VI. – 370+3 с.
- 520 Гнатюк В. Галицько-руські народні легенди. – Т. 2 / В. Гнатюк // Етнографічний збірник. – Львів : НТШ, 1902. – Т. XIII. – 287 с.
- 521 Гнатюк В. Етнографічні матеріали з Угорської Руси. – Т. IV / В. Гнатюк // Етнографічний збірник. – Львів : НТШ, 1909. – Т. XXV. – 237 с.
- 523 Гнатюк В. Знадоби до української демонології / В. Гнатюк // Етнографічний збірник. – Львів : НТШ, 1912. – Т. XXXIV. – 280 с.
- 524 Гнатюк В. Коломийки. – Т. 2 / В. Гнатюк // Етнографічний збірник. – Львів : НТШ, 1906. – Т. XVIII. – 315 с.
- 525 Гнатюк В. Народня пожива і спосіб її приправи у Східній Галичині / В. Гнатюк // Матеріяли до українсько-руської етнольогії. – Львів : НТШ, 1899. – Т. I. – С. 96–110.
- Гнатюк В. Народня пожива на Бойківщині / В. Гнатюк // Записки Наукового товариства ім. Т. Шевченка. – 1900. – Т. XXXVI. – С. 1–19.
- 526 Гнатюк В. Українські народні байки. – Т. I-II / В. Гнатюк // Етнографічний збірник. – Львів : НТШ, 1916. – Т. XXXVII-XXXVIII. – 559 с.
- 527 Грабовецький В. Ілюстрована історія Прикарпаття. Тисячолітній літопис Гуцульщини. – т. 3. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2004. – С. 186.
- 528 Гура А. В. Символика животных в славянской народной традиции / А. В. Гура. – М. : Индрик, 1997. – С. 399, 400, 746, 748
- 529 Гуцульщина. Історико-етнографічне дослідження / відп. ред. Ю. Г. Гошко. – К. : Наукова думка, 1987. – 472 с.
- 530 Гуцульщина: історико – етнографічне дослідження . – Київ: Наукова думка, 1987р. – С.232-233.
- 531 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, – Спр.500, арк.66, 73.
- 532 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, – Ф.1, оп.10, спр.500, арк.25, 46 зв.
- 533 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, о. 9, спр. 650. – 20 арк.
- 534 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, о. 9, спр. 779. – 25 арк.
- 535 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 6, о. 2, спр. 47. – Арк. 42.
- 536 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, – Ф.2, оп.1, спр.1054, арк.53.
- 537 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, – Ф.2, оп.9, спр.14, арк.31; Інформація респондента Р.Вастеля. Записано 20 січня 2001 року.
- 538 Державний архів Львівської області, м. Львів, – Ф.1, оп.10, спр.102,

- арк.11, 22, 31.
- 539 Державний архів Львівської області, м. Львів, – Ф.1, оп.10, спр.102, арк.26; Ф.7, оп.1, спр.1384, арк.19, 35.
- 540 Державний архів Львівської області, м. Львів, – Ф.7, оп.1, Спр.2297, арк.36.
- 541 Державний архів Львівської області, м. Львів, – Ф.7, оп.1, спр.1384, арк.1.
- 542 Державний архів Львівської області, м. Львів, – Ф.7, оп.1, спр.102, арк.11, 31.
- 543 Державний архів Львівської області, м. Львів, – Ф.7, оп.1, спр.2297, арк.36.
- 544 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 26. Богородчанське повітове староство, м. Богородчани, 1918 – 1932 рр. оп. 2. спр. 358, Циркуляри Станіславського воєводського управління про нагляд за виловом риби в річках. 28 січня 1931 р. – 27 лютого 1932 р., 1 арк.
- 545 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 26. Богородчанське повітове староство, м. Богородчани, 1918 – 1932 рр. оп. 2, спр. 290, Розпорядження Станіславського воєводського управління про надання звітів про вилов риби. 22 листопада 1929 р., 1 арк.
- 546 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 26. Богородчанське повітове староство, м. Богородчани, 1918 – 1932 рр. оп. 2. спр. 380, Директиви міністерства громадських робіт і воєводського управління про порядок затвердження планів побудови водяних млинів та інших водяних споруд, арк. 6.
- 547 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 9, Снятинське повітове староство, 1920–1939 рр. оп. 1, спр. 101, Листування з окремими особами про видавання дозволу на право займатися рибальством. 1 квітня – 27 вересня 1937 р., арк. 8, 22-23.
- 548 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 26. Богородчанське повітове староство, м. Богородчани, 1918 – 1932 рр. оп. 2. спр. 242, Листування зі Станіславським товариством рибалок про розведення риби в річці Бистриця Солотвинська. 22 лютого 1927 р. – 18 травня 1929 р., арк. 5.
- 549 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, Ф. 41. Станіславський воєводський сільськогосподарський інспекторат Львівської земельної палати, м. Станіслав, 1933–1939 рр. оп. 1, спр. 81, Протоколи організаційних засідань “Союзу рибалок з охорони річок”. 1937 р. арк. 2, 6, 8.
- 550 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 26. Богородчанське повітове староство, м. Богородчани, 1918 – 1932 рр. оп. 2, спр. 56, Листування зі Станіславським воєводським управлінням про здачу в оренду рибальських ділянок а річці Бистриця. 20 квітня 1920 р. – 17 січня 1923 р., 2 арк.

- 551 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 26. Богородчанське повітове староство, м. Богородчани, 1918 – 1932 рр. оп. 2.спр. 68, Циркуляр Станіславського воєводського управління про встановлення нагляду за виловом риби в річці Бистриці Солотвинській. 24 червня 1921 р. – 28 червня 1923 р., 4 арк.
- 552 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 6, Станіславське повітове староство, м. Станіслав, 1918–1939 рр. оп.2, спр. 47,. Циркулярні розпорядження Станіславського воєводського управління про правила рибальства а території Станіславського повіту. 17 грудня 1921 р. – 6 серпня 1935 р., арк. 28, 42, 127,130, 205.
- 553 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 9, Снятинське повітове староство, 1920–1939 рр. оп. 1, спр. 120, Листування з гмінними управами про призначення лісових, польових і мисливських охоронців. 15 вересня – 4 листопада 1938 р., арк. 34.
- 554 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станіславське воєводське управління, м. Станіслав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 2252, Цирюляри і розпорядження Станіславського воєводського управління з питань рибальства. 30 травня 1932 р. – 19 жовтня 1937 р., арк. 93, 99.
- 555 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станіславське воєводське управління, м. Станіслав, 1919–1939 рр. оп. 9. спр. 2258, Переписка з Міністерством землеробства у Варшаві про встановлення договору між Польщею і Румунією з питань рибальства в прикордонних водах. 2 травня 1936 р., 1 арк.
- 556 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станіславське воєводське управління, м. Станіслав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 2253, Статистичні дані про орендовані рибальські ділянки Долинського повіту. 23 липня 1932 р., арк. 2, 6.
- 557 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станіславське воєводське управління, м. Станіслав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 2254, Статистичні дані про рибні ділянки на території Калуського повіту. 25 травня 1932 р. – 30 червня 1935 р., арк. 13.
- 558 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, оп. Станіславське воєводське управління, м. Станіслав, 1919–1939 рр. 9. спр. 779, Дані повітових староств про надходження коштів за видання дозволів на вилов риби в річках повітів воєводств. 6 червня – 17 липня 1935 р., арк. 21.
- 559 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станіславське воєводське управління, м. Станіслав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 56, Листування з повітовими староствами про стан рибних господарств в повітах. 4 травня 1925 – 11 грудня 1929 рр., арк.4, 11, 37, 94,108, 119, 127,143, 160, 180, 206, 310, 327.
- 560 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станіславське воєводське управління, м. Станіслав, 1919–1939 рр. оп. 9. спр. 637, Протоколи засідання комісії з розвитку рибальства

Львівської земельної палати. 16 жовтня 1935 р. – 20 листопада 1936 р., арк. 8, 17, 18, 28.

- 561 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станиславське воєводське управління, м. Станислав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 2232, Список районів рибальства на річці Лімниця Калуського повіту. 7 лютого 1929 р. – 31 грудня 1933 р., 11 арк.
- 562 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станиславське воєводське управління, м. Станислав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 2236, (Статистичні дані і переписка з повітовими староствами про вилов риби в Станиславському воєводстві за січень 1930 р.). – 139 арк.
- 563 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станиславське воєводське управління, м. Станислав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 2237, Статистичні дані і переписка з повітовими староствами про вилов риби в Станиславському воєводстві за лютий 1930 р., 129 арк.
- 564 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, оп. 9, спр. 2238, Статистичні дані і переписка з повітовими староствами про вилов риби в Станиславському воєводстві за березень 1930 р., 122 арк.
- 565 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станиславське воєводське управління, м. Станислав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 2239, Статистичні дані і переписка з повітовими староствами про вилов риби в Станиславському воєводстві за квітень 1930 р., 120 арк.
- 566 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станиславське воєводське управління, м. Станислав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 2240. Статистичні дані і переписка з повітовими староствами про вилов риби в Станиславському воєводстві за травень 1930 р., 117 арк.
- 567 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станиславське воєводське управління, м. Станислав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 2241, Статистичні дані і переписка з повітовими староствами про вилов риби в Станиславському воєводстві за червень 1930 р., 98 арк.
Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станиславське воєводське управління, м. Станислав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 2242, Статистичні дані і переписка з повітовими староствами про вилов риби в Станиславському воєводстві за липень 1930 р., 95 арк.
- 568 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станиславське воєводське управління, м. Станислав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 2245, Статистичні дані і переписка з повітовими староствами про вилов риби в Станиславському воєводстві за жовтень 1930 р., 56 арк.
- 569 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станиславське воєводське управління, м. Станислав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 2244, Статистичні дані і переписка з повітовими староствами про вилов риби в Станиславському воєводстві за вересень 1930 р., 62 арк.
- 570 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станиславське воєводське управління, м. Станислав, 1919–1939 рр. оп.

- 9, спр. 14, Дані повітових староств про наявність рибних господарств в повітах воєводства. 14 серпня 1922 р. – 7 лютого 1923 р., арк. 20, 27, 26, 38.
- 571 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станіславське воєводське управління, м. Станіслав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 269, Дані повітових відділів самоуправління про хід робіт з покращення пасовищ і про кількість водойм в повітах воєводства. 11 червня – 29 листопада 1930 р., арк. 39, 42, 46, 89.
- 572 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станіславське воєводське управління, м. Станіслав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 38, Дані повітових староств про кількість виданих дозволів на вилов риби в річках повітів Станіславського воєводства. 30 березня – 25 травня 1924 р., арк. 2, 6, 10, 11, 13.
- 573 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станіславське воєводське управління, м. Станіслав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 2243, Статистичні дані і переписка з повітовими староствами про вилов риби в Станіславському воєводстві за серпень 1930 р., 78 арк.
- 574 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станіславське воєводське управління, м. Станіслав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 2244, Статистичні дані і переписка з повітовими староствами про вилов риби в Станіславському воєводстві за вересень 1930 р., 62 арк.
- 575 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станіславське воєводське управління, м. Станіслав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 2245, Статистичні дані і переписка з повітовими староствами про вилов риби в Станіславському воєводстві за жовтень 1930 р., 56 арк.
- 576 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станіславське воєводське управління, м. Станіслав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 2246, Статистичні дані і переписка з повітовими староствами про вилов риби в Станіславському воєводстві за листопад 1930 р., 109 арк.
- 577 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станіславське воєводське управління, м. Станіслав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 2247, Статистичні дані і переписка з повітовими староствами про вилов риби в Станіславському воєводстві за грудень 1930 р., 78 арк.
- 578 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станіславське воєводське управління, м. Станіслав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 2248, Статистичні дані і переписка з повітовими староствами про вилов риби в Станіславському воєводстві за січень 1931 р., 76 арк.
- 579 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станіславське воєводське управління, м. Станіслав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 2249, Статистичні дані і переписка з повітовими староствами про вилов риби в Станіславському воєводстві за лютий 1931 р., 62 арк.
- 580 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станіславське воєводське управління, м. Станіслав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 2250, Статистичні дані і переписка з повітовими староствами про вилов риби в Станіславському воєводстві за березень – квітень 1931 р.,

- 72 арк.
- 581 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станіславське воєводське управління, м. Станіслав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 2251, Статистичні дані і переписка з повітовими староствами про вилов риби в Станіславському воєводстві за травень – серпень 1931 р., 163 арк.
- 582 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станіславське воєводське управління, м. Станіслав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 91, Циркуляри міністерства землеробства про порядок видачі дозволів на ввезення риби і рибопродуктів з-за кордону в Польщу. 21 травня – 28 лютого 1928 р., арк. 1.
- 583 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станіславське воєводське управління, м. Станіслав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 285, Листування з Міністерством землеробства і повітовими староствами про боротьбу з захворюванням риби у водоймах і про надання дотацій рибальським організаціям. 16 червня 1930 р. – 13 листопада 1931 р., 51 арк.
- 584 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станіславське воєводське управління, м. Станіслав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 637, Протоколи засідання комісії з розвитку рибальства Львівської земельної палати. 16 жовтня 1935 р. – 20 листопада 1936 р., арк. 8, 17, 18, 28.
- 585 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станіславське воєводське управління, м. Станіслав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 650, Списки членів правління рибальських товариств в повітах воєводства. 21 березня – 11 квітня 1935 р., арк. 19-20.
- 586 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станіславське воєводське управління, м. Станіслав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 260, Звіт інструктора з рибальства про роботу на території Львівського, Станіславського і Тернопільського воєводства за 1930 р. 11 лютого 1931 р., арк. 7, 8.
- 587 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станіславське воєводське управління, м. Станіслав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 293. Статут Спілки власників рибницьких господарств і протокол зібрання членів спілки. 18 липня 1931 р., арк. 2, 5.
- 588 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станіславське воєводське управління, м. Станіслав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 2259, Розпорядження воєводського управління і листування з повітовими староствами про контроль за рибними ділянками. 25 жовтня 1938 р. – 15 травня 1939 р., арк. 1.
- 589 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2, Станіславське воєводське управління, м. Станіслав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 520, Директиви відділу землеробства про порядок видачі дозволів та з інших питань. 14 лютого – 6 грудня 1933 р.), арк. 9.
- 590 Державний архів Івано-Франківської області, м. Івано-Франківськ, ф. 2,

- Станиславське воєводське управління, м. Станислав, 1919–1939 рр. оп. 9, спр. 777, Циркуляри відділу землеробства і земельних реформ про встановлення зразку посвідчення на право вилову риби, зразок посвідчення. 2 травня 1935 р., арк. 2-5.
- 591 Державний архів Львівської області, м. Львів ф. 1, Львівське воєводське управління, 1921–1939 рр. оп. 10, спр. 15, Листування з Дрогобицьким повітовим староством про оренду рибальських ділянок. 17 травня 1917 р. – 25 січня 1938 р., арк. 2.
- 592 Державний архів Львівської області, м. Львів ф. 1, Львівське воєводське управління, 1921–1939 рр. оп. 10, спр. 14, Циркуляри і розпорядження Намісництва, Міністерства сільського господарства та Львівського воєводського управління про організацію обліку округів. 11 вересня 1916 р. – 24 березня 1932 р., арк. 5,8.
- 593 Державний архів Львівської області, м. Львів ф. 1, Львівське воєводське управління, 1921–1939 рр. оп. 10, спр. 101, Устав про вилов риби на території Львівського воєводства. 21 вересня 1922 р. – 25 лютого 1923 р., 13 арк.1.
- 594 Державний архів Львівської області, м. Львів ф. 1, Львівське воєводське управління, 1921–1939 рр. оп. 10, спр. 138, Розпорядження Міністерства сільського господарства і державних маєтностей про посилення контролю над рибальством і дані повітових староств про надання списків рибальських сторожів. 27 січня 1923 р. – 16 червня 1924 р., арк. 20, 21, 24.
- 595 Державний архів Львівської області, м. Львів ф. 1, Львівське воєводське управління, 1921–1939 рр. оп. 10, спр. 136, Листування з Міністерством сільського господарства і державних маєтностей про розведення риб. 23 січня 1923 р. – 9 травня 1923 р., арк. 9.
- 596 Державний архів Львівської області, м. Львів ф. 1, Львівське воєводське управління, 1921–1939 рр. оп. 10, спр. 164, Дані повітових староств про реєстрацію селекційних господарств з розведення риби. 19 квітня 1924 р. – 24 червня 1924 р., арк. 2.
- 597 Державний архів Львівської області, м. Львів ф. 1, Львівське воєводське управління, 1921–1939 рр. оп. 10, спр. 41. План розміщення союзів з охорони рибальства на території Львівського, Станиславського і Тернопільського воєводств, 25 арк.
- 598 Державний архів Львівської області, м. Львів ф. 1, Львівське воєводське управління, 1921–1939 рр. оп. 10, спр. 44. Список союзів з охорони рибальства із зазначенням їх розміщення на території Львівського, Станіславського і Тернопільського воєводств. Не раніше 1921 р. – не пізніше 1939 р., 17 арк.
- 599 Державний архів Львівської області, м. Львів ф. 1, Львівське воєводське управління, 1921–1939 рр. оп. 10, спр. 41. План розміщення союзів з охорони рибальства на території Львівського, Станіславського і Тернопільського воєводств, арк. 1-5.
- 600 Державний архів Тернопільської області, м. Тернопіль ф. 10.

- Теребовлянське повітове староство, 1919–1939 рр. оп. 2, спр. 228. Листування повітового староства з воєводським управлінням про облік рибальських товариств і рибних угідь. 6-10 серпня 1931 р., арк. 4.
- 601 Державний архів Тернопільської області, м. Тернопіль ф. 10. Теребовлянське повітове староство, 1919–1939 рр. оп. 2, спр. 273. Розпорядження повітового управління і відомості постерунків поліції про наявність рибних продуктів в повіті. 17 січня – 13 лютого 1931 р., арк. 5.
- 602 Державний архів Тернопільської області, м. Тернопіль ф. 13. Копичинське повітове староство, 1919–1939 рр. оп. 1, спр. 47. Листування з Тернопільським воєводським управлінням з питання укладення орендних договорів на використання рибних ділянок № 4 і № 8, сплати податків. 1924–1938 рр., арк. 74.
- 603 Державний архів Тернопільської області, м. Тернопіль ф. 137. Тернопільський повітовий відділ самоуправління, 1918–1939 рр. оп. 1, спр. 504, Розпорядження Львівської земельної палати, Тернопільського повітового відділу самоуправління і свідчення гмінних управ про рибні господарства приватні і гмінні Тернопільського повіту. 18 січня – 23 серпня 1934 р., арк. 111.
- 604 Державний архів Тернопільської області, м. Тернопіль ф. 231. Тернопільське воєводське управління, 1920–1939 рр. оп. 4, спр. 237, Розпорядження Тернопільського воєводського управління про нагляд за виконанням статуту рибальства про оренду риболовних місць та з інших питань. 12 листопада 1923 р. – 27 серпня 1927 р., арк. 4.
- 605 Державний архів Тернопільської області, м. Тернопіль ф. 231. Тернопільське воєводське управління, 1920–1939 рр. оп. 6, спр. 742, Відомості повітових староств про стан приватних риболовецьких господарств і кількість вилову риби. 20 січня 1926 р. – 7 березня 1928 р., арк. 2, 55.
- 606 Державний архів Тернопільської області, м. Тернопіль ф. 231. Тернопільське воєводське управління, 1920–1939 рр. оп. 4, спр. 444, Копії циркулярів, розпоряджень Міністерства землеробства і розпоряджень воєводського управління про землеробство, рибальство, лісове господарство та з інших питань. 4 січня – 31 грудня 1927 р., 92 арк.
- 607 Державний архів Тернопільської області, м. Тернопіль ф. 231. Тернопільське воєводське управління, 1920–1939 рр. оп. 4, спр. 238, Листування воєводського управління з повітовими староствами про орендування риболовного місця на річці Серет. 29 липня 1922 р. – 25 квітня 1927 р., 13 арк.
- 608 Державний архів Тернопільської області, м. Тернопіль ф. 231. Тернопільське воєводське управління, 1920–1939 рр. оп. 6. Спр. 1345. Відомості повітових староств про накладання штрафів на осіб за самовільну ловлю риби. 16 жовтня – 26 листопада 1931 р., 5 арк.
- 609 Державний архів Тернопільської області, м. Тернопіль ф. 231.

- Тернопільське воєводське управління, 1920–1939 рр. оп. 6, спр. 659, Листування воєводського управління з воєводськими староствами про встановлення плати за право риболовства. 2 лютого 1923 р. – 4 лютого 1926 р., арк. 9, 42.
- 610 Державний архів Тернопільської області, м. Тернопіль ф. 231. Тернопільське воєводське управління, 1920–1939 рр. оп. 6, спр. 1334. Місячні відомості про кількість вилову риби за 1930 р. Січень – лютий 1930 р., 2 арк.
- 611 Державний архів Тернопільської області, м. Тернопіль ф. 231. Тернопільське воєводське управління, 1920–1939 рр. оп. 6, спр. 1741, Список риболовецьких господарств на території Заліщицького повіту. 13 липня 1933 р., арк. 2.
- 612 Державний архів Тернопільської області, м. Тернопіль ф. 4. Збаразьке повітове староство, 1919–1939 рр. оп. 2, спр. 139. Листування Збаразького повітового староства з воєводським управлінням і корпусом прикордонної охорони в Токах з приводу скарги поміщика Парнацького Романа щодо питання незаконного вилову риби в прикордонній зоні. 20 травня – 20 жовтня 1933 р., арк. 1.
- 613 Державний архів Тернопільської області, м. Тернопіль ф. 6. Борщівське повітове староство, 1919–1939 рр. оп. 2, спр. 55, Циркуляр і статут Тернопільського воєводського управління про додержання закону про рибальство. 7 березня 1932 р. – 6 грудня 1935 р., арк. 8.
- 614 Діточі пісні, прозиваня, передразнюваня, та насміхи і т. и. // Етнографічний збірник НТШ: Т. 1-41. – Львів: НТШ, 1895-1928. – Т. 5 [під ред. д-ра Івана Франка]. – Львів, 1898. – С. 153.
- 615 Дмитренко А. В. Традиційні промисли українців Західного Полісся в другій половині XIX – 30-х рр. XX століття : Автореф. дис. канд. істор. наук : 07.00.05 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К., 2000. – 18 с.
- 616 Дуб-береза і его подорож до сонця // Етнографічний збірник НТШ: Т. 1-41. – Львів: НТШ, 1895-1928. – Т. 1. [під ред. М. Грушевського]. – Львів, 1895. – С. 80-81.
- 617 Жиди. // Етнографічний збірник НТШ: Т. 1-41. – Львів: НТШ, 1895-1928. – Т. 6 : Гнатюк В. Галицько-руські анекдоти. – Львів, 1899. – С. 206.
- 618 Задорожній В. Є. Товарне виробництво і торгівля на західноукраїнських землях / В. Є. Задорожній. – Львів : Вища школа, 1989. – С. 28, 152.
- 619 Заклинській Р. Звѣрята шкодни и пожиточни въ господарствѣ / Р. Заклинській. – Львовъ : НТШ, 1879. – С. 87.
- 620 Законъ зъ дня 25. Цвѣтня 1885, дотычно управильненія риболовства въ межиземныхъ во- дахъ / / Вѣстникъ законовъ державныхъ для королевствъ и краевъ въ державной думѣ заступленыхъ. — Рочникъ 1885. — № 58. — Вѣдень : Тискомъ цѣсарско-королевской надворной и статской печатнѣ, 1885. — С. 164-166.
- 621 Законъ зъ дня 30 Мая 1869., (въ ХЫ. ч. Вѣстника зак. державныхъ, ч.

- 93., выданой дня 11. Червца 1869.), дотычно постановленій о правъ воды, застереженныхъ державному законодательству / / Въстникъ законовъ и распорядженій краевыхъ для Королевствъ Галиціи и Володимиріи разомъ съ великимъ Княжествомъ Краковскимъ. — Рокъ 1869. — № 95. — Львовъ : Въ ц. к. Галиційской скарбово-державной типографіи, 1869. — С. 613-620.
- 622 Замітки етнографічні з Угорської Руси. // Етнографічний збірник НТШ: Т. 1-41. — Львів: НТШ, 1895-1928. — Т. 2. [під ред. М. Грушевського]. — Львів, 1896. — С. 30.
- 623 Записки Наукового товариства імени Шевченка [під. ред. М. Грушевського]. — Львів: Друкарня Наукового товариства імени Шевченка, 1900. — Т. XXXV–XXXVI. — С. 26.
- 624 Зеленчук Я. І. Мисливські та рибальські традиції Гуцульщини // Екологічні та соціально-економічні аспекти збереження етнокультурної та історичної спадщини Карпат: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. — Рахів, 2005. — С. 123-126.
- 625 Зеленчук Я. І. Українознавчо-історична реконструкція етносоціальної системи Гуцульщини : Автореф. дис. канд. істор. наук : 09.00.12 / Науково-дослідний інститут українознавства МОН України. — К., 2007. — 16 с.
- 626 Зубрицький П. Іван Франко в Лютовиськах / П. Зубрицький // Спогади про Івана Франка. — Львів : Каменяр, 1997. — С. 437–440.
- 627 Іван Франко "О гарний ти, краю": Твори про Гуцульщину і гуцулів / Упорядкування, передмова та примітки Ігоря Пелипейка. — Косів: Писаний Камінь, 2006. — С. 279-389.
- 628 Кайндль Р. Ф. Гуцули: їх життя, звичаї та народні перекази / Р. Ф. Кайндль. — Чернівці : Молодий буковинець, 2000. — С. 11.
- 629 Кайндль Р. Ф. Гуцули: їхнє життя, звичаї та народні перекази. — 2-е вид., випр. і доп. / Переклад з німецької Зіновії Пенюк. — Чернівці: Молодий буковинець, 2003. — С. 94.
- 630 Календар рибачий для Королівства Галичини і Володимиріи враз з Великим Княжеством Краківським // Ілюстрований народний календар товариства "Просвіта" на звичайний рік 1911. — 1911. — Річн. XXXIV. — С. 7.
- 631 Килимник С. Український рік у народніх звичаях в історичному освітленні / С. Килимник. — К. : Обереги, 1994. — Кн. I. — 400 с.
- 632 Книш І. Іван Франко та рівноправність жінки / І. Книш. — Вінніпег : Новий шлях, 1956. — С. 38.
- 633 Кобільник В. Матеріальна культура села Жукотина турчанського повіту / В. Кобільник // Літопис Бойківщини. — 1936. — Р. VI. — Ч. 7. — С. 15–66.
- 634 Ковалів С. Риболови / С. Ковалів // Ковалів С. Риболови і інші оповідання. — Львів : [б. в.], 1903. — С. 3, 8.
- 635 Коцюбинський М. Іван Франко / М. Коцюбинський // Спогади про Івана Франка. — К. : Дніпро, 1981. — С. 301.
- 636 Кравченко У. Пісня і квіти для нього / У. Кравченко // Спогади про

- Івана Франка. – Львів : Каменяр, 1997. – С. 136–137.
- 637 Курочкін В. О. Традиційна громада і громадський побут українців / В. О. Курочкін // Радянська школа. – 1990. – № 11. – С. 39.
- 638 Кутепов Н. Царская охота. С X по XVII век: Исторический очерк. – Москва: Эксмо, 2005. – 416 с.
- 639 Лаврук М. М. Гуцули Українських Карпат (Етнографічне дослідження): Монографія. – Львів: ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2005. – С. 81.
- 640 Лемківщина: у двох томах. – Львів : Інститут народознавства НАНУ, 1999. – Т. 1. Матеріальна культура. – С. 221.
- 641 Лицур М.З. Рибальство як форма організації дозвілля української міської інтелігенції Галичини на рубежі XIX – XX століття (на прикладі І. Франка) / М.З.Лицур, Н.М.Лицур //Вісник Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. – 2009. – Вип. 15. – С. 116–117.
- 642 Лірники // Етнографічний збірник НТШ: Т. 1-41. – Львів: НТШ, 1895-1928. – Т. 2. [під ред. М. Грушевського]. – Львів, 1896. – С. 14.
- 643 Ловецький і рибаський календарі // Календар товариства “Просвіта” на звичайний рік 1927. – 1926. – Річн. 49. – С. 7.
- 644 Лозко Г. Українське народознавство / Г. Лозко. – Харків : Див, 2005. – С. 318, 361.
- 645 Ломацький М. Верховино, світку ти наш... / М. Ломацький. – Мюнхен : [б. в.], 1960. – Ч. II. – 288 с.
- 646 Лукавиченко І. Рибалка / І. Лукавиченко // Ілюстрований господарський календар на 1939 рік. – Львів : Наш Лемко, 1938. – С. 97.
- 647 Людові загадки з Кам'янецького повіту. // Етнографічний збірник НТШ: Т. 1-41. – Львів: НТШ, 1895-1928. – Т. 5 [під ред. д-ра Івана Франка]. – Львів, 1898. – С. 221.
- 648 Львівська національна наукова бібліотека імені Василя Стефаника НАН України, відділ рукописів м. Львів, ф. 45. Дідушицькі. оп. III, спр. 1081, п. 111, Ставове господарство (рибне і рибний промисел). 1865 р., 1876–1891 рр.
- 649 Макар В. Пройдений шлях. Спомини / В. Макар. – Торонто : Гомін України, 1983. – Т. 1. – Від Бистриці до Бугу (1911-1929). – С. 164.
- 650 Мейер Д.И. Русское гражданское право / [3-е изд., исп. сообразно определениям новейшего законодательства] / Д.И. Мейер. – С.-Петербург : Из-ние Н.Тиблена, 1864. – С. 335–339.
- 651 Мійська С. Переписи С. Мійська //Нова хата. – 1926. – Ч. 1. – С. 20.
- 652 Мінхгавзязиди, небилиці, гра слів. // Етнографічний збірник НТШ: Т. 1-41. – Львів: НТШ, 1895-1928. – Т. 6 : Гнатюк В. Галицько-руські анекдоти. – Львів, 1899. – С. 316.
- 653 Мончаловській О. А. Положеніе и нужды Галицкой Руси / О. Мончаловській // Бібліотека карпато-руських писателів вь трех томахъ / подъ редакцией О. О. Христова. – Москва : [б. и.], 1915. – Т.

III. – С. 21.

- 654 Москалі. // Етнографічний збірник НТШ: Т. 1-41. – Львів: НТШ, 1895-1928. – Т. 6 : Гнатюк В. Галицько-руські анекдоти. – Львів, 1899. – С. 195.
- 655 Мочульський М. З останніх десятиліть життя Івана Франка (1896-1916) / М. Мочульський // Спогади про Івана Франка. – Львів : Каменяр, 1997. – С. 374.
- 656 Музей етнографії і художнього промислу Інституту народознавства Національної академії наук України (м. Львів), ЕП 39889. Ость (с. Шешори Косівський район Івано-Франківська область).
- 657 Музей етнографії і художнього промислу Інституту народознавства Національної академії наук України (м. Львів), ЕП 39828. Іглиця дерев'яна для рибальських сітей для ловлі риби. Від Кота Михайла, Холмщина.
- 658 Нараївський Є. Правовий poradник. Популярний збірник карного, цивільного і адміністрацiйного права / Є. Нараївський. — Коломия : Рекорд, 1932. — 830 с.
- 659 Народний календар. // Етнографічний збірник НТШ: Т. 1-41. – Львів: НТШ, 1895-1928. – Т. 5 [під ред. д-ра Івана Франка]. – Львів, 1898. – С. 208.
- 660 Народня космологія і метеорологія. // Етнографічний збірник НТШ: Т. 1-41. – Львів: НТШ, 1895-1928. – Т. 5 [під ред. д-ра Івана Франка]. – Львів, 1898. – С. 161, 171.
- 661 Науковий етнографічний архів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ ф. 1. Рукописний фонд, оп. 11, спр. 1. Традиційне рибальство (Свідчення Лицура Миколи Васильовича, 1931 р. н.; місце народження: с. Витвиця Долинського району Івано-Франківської обл.; проживає: Долинський р-н, с. Витвиця, вул. Шевченка 48; освіта: середня; працював водієм; пенсіонер. Записано Лицуром М. З. 20.07. 2008 р. у с. Витвиця), 1 арк.
- 662 Науковий етнографічний архів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ ф. 1. Рукописний фонд, оп. 11. Спр. 3. Традиційне рибальство (Свідчення Шишки Михайла Миколайовича, 1940 р. н.; місце народження: с. Гошів Долинського р-ну Івано-Франківської обл.; проживає: с. Гошів, вул. Зелена 11; освіта: середня спеціальна (механік); працював вчителем фізики, креслення, трудового навчання; пенсіонер. Записано Лицуром М. З. 24. 07. 2009 р. у с. Гошів), 1 арк.
- 663 Науковий етнографічний архів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ ф. 1. Рукописний фонд, оп. 11, спр. 4, Традиційне рибальство (Свідчення Красівського Мар'яна Якубовича, 1931 р. н.; місце народження: с. Витвиця Івано-Франківської обл.; проживає: Долинський р-н, с. Витвиця; освіта: вища; працював вчителем фізичної культури, голова сільради кількох селищ; пенсіонер. Записано Лицуром М. З. 5. 08.

- 2009 р. у с. Витвиця), 1 арк.
- 664 Науковий етнографічний архів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ ф. 1. Рукописний фонд, оп. 2, спр. 26, Культура і побут міської інтелігенції (Свідчення Лукомської (Крип'якевич) Лукії Львівни, 1928 р. н.; місце народж.: м. Бережани, Тернопільської обл.; проживає: м. Івано-Франківськ, вул. Івана Франка 10/а, кв.25; освіта: вища (зак. Львівський політехнічний інститут); працювала архітектором; пенсіонерка. Записано Лицур Н. М. 28. 09. 2008 р. у м. Івано-Франківськ), арк. 2.
- 665 Науковий етнографічний архів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ ф. 1. Рукописний фонд, оп. 2, спр. 24, Культура і побут міської інтелігенції (Свідчення Онищенко (Сохацької) Ірини Іванівни, 1927 р. н.; місце народж.: м. Калуш Івано-Франківської обл.; проживає: м. Калуш, в. І. Сохацького, 2; освіта: вища (зак. Львівську Академію Мистецтв); працювала художником; пенсіонерка. Записано Лицур Н. М. 24. 02. 2008 р. у м. Калуш.), 5 арк.
- 666 Науковий етнографічний архів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ ф. 1. Рукописний фонд, оп. 11, спр. 8, Традиційне рибальство (Свідчення Даніва Івана Івановича, 1946 р. н.; місце народження: с. Петранка Рожнятівського району Івано-Франківської області; проживає: м. Калуш, вул. Мамалицька 9, кв. 116, Івано-Франківська область; освіта: середня, працював водієм, егерем; пенсіонер. Записано Лицуром М. 3. 23. 02. 2011 р. у м. Калуш), 1 арк.
- 667 Науковий етнографічний архів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ ф. 1. Рукописний фонд, оп. 11, спр. 12. Традиційне рибальство (Свідчення Кравчука Володимира Миколайовича 1946 р. н.; місце народження: с. Сапанів Кременецького району Тернопільської області; проживає: м. Тернопіль, вул. Є. Коновальця 12, кв. 84; освіта: вища (Тернопільський педагогічний інститут), вчитель хімії Тернопільської ЗОШ № 23. Записано Лицуром М. 3. 25. 02. 2011 р. у м. Тернопіль), арк. 3.
- 668 Науковий етнографічний архів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ ф. 1. Рукописний фонд, оп. 11, спр. 2. Традиційне рибальство (Свідчення Мазура Рудольфа Антоновича, 1928 р. н.; місце народження: м. Болехів Івано-Франківської обл.; проживає: м. Болехів, вул. Замкова 9, кв. 2; освіта: середня спеціальна (кінооператор), вища (фізична культура і спорт); пенсіонер. Записано Лицуром М. 3. 28. 12. 2008 р. у м. Болехів), 7 арк.
- 669 Науковий етнографічний архів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ ф. 1. Рукописний фонд, оп. 11, спр. 7. Традиційне рибальство (Свідчення Фединяка Василя Васильовича, 1957 р. н.; місце народження: с.

- Кропивник Калуського району Івано-Франківської області; проживає: м. Калуш, вул. Січових стрільців 19, кв. 1а, Івано-Франківська область; освіта: середня спеціальна (Сторожинецький лісовий технікум), голова Калуського відділення Українського товариства мисливців і рибалок. Записано Лицуром М. З. 23. 02. 2011 р. у м. Калуш), арк. 1.
- 670 Науковий етнографічний архів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ ф. 1. Рукописний фонд, оп. 11, спр. 10, Традиційне рибальство (Свідчення Веселяка В'ячеслава Васильовича 1942 р. н.; місце народження: с. Нижня Кам'янка Таловського району Воронежської області (Росія); проживає: с. Біла Тернопільського району Тернопільської області; освіта: вища (економічна), голова Тернопільського відділення Українського товариства мисливців і рибалок. Записано Лицуром М. З. 24. 02. 2011 р. у м. Тернопіль), 4 арк.
- 671 Науковий етнографічний архів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ ф. 1. Рукописний фонд, оп. 11, спр. 9. Традиційне рибальство (Свідчення Остапчука Олександра Семеновича, 1934 р. н.; місце народження: с. Комарівка Вербського повіту на Волині (тепер – Кременецького району Тернопільської обл.); проживає: м. Калуш, вул. Січових стрільців 1, кв. 69 Івано-Франківська область; освіта: середня спеціальна, майстер лісу, працював у торгівлі, на хімвиробництві, пенсіонер. Записано Лицуром М. З. 23. 02. 2011 р. у м. Калуш), 4 арк.
- 672 О закладаню ставковъ на коропы // Господарь и промышленникъ. – 1883. – Ч. 9. – С. 114.
- 673 О закладаню ставковъ на коропы // Господарь и промышленникъ. – 1883. – Ч. 10. – С. 127–128.
- 674 О закладаню ставковъ на коропы // Господарь и промышленникъ. – 1883. – Ч. 11. – С. 139.
- 675 О. П. Дещо про приправу риб / О. П. // Нова хата. – 1933. – Ч. 1. – С. 10.
- 676 Обвьщете министерства земледмїя зъ дня 14. Лютого 1869., (въ Х. части Вьстника зак. держ., ч. 22., выданой дня 18. Лютого 1869.), дотычно его круга дьйстгая въ справахъ ловецтва, полевой полици и рыболовства / / Вьстникъ законовъ и распоряженїй краевыхъ для Королевствав Галици и Володимирїи разомъ съ великимъ Княжествомъ Краковскимъ. — Актуальні проблеми держави і права Рокъ 1869. — № 23. — Львовъ : Въ ц. к. Галиційской скарбово-державной типографїи, 1869. — С. 155.
- 677 Огоновський О. Систем австрийського права приватного. Видав. П. Стебельський. Т. 1. На- уки загальні і право річеве. — Львів : Накл. О. Огоновської, 1897. — 341 с.
- 678 Олесницький Є. Регуляція каналових рік в Галичині / Є. Олесницький. — Львів : Друкарня народова Манецких, 1906. — С. 42-43.
- 679 Онищук А. Матеріяли до гуцульської демонології. Записані у Зелениці, надвірнянського повіта, 1907-1908. — Ч. 2 / А. Онищук // Матеріяли до

- української етнології – Львів : НТШ, 1909. – Т. XI. – 139 с.
- 680 Онищук А. Народний календар. Звичаї й вірування, прив'язані до поодиноких днів у році записані у 1907-1910 р. в Зелениці Надвірнянського пов. / А. Онищук // Матеріяли до української етнології – Львів : НТШ, 1912. – Т. XV. – С. 27, 53-54.
- 681 Онищук А. Останки первісної культури у Гуцулів / А. Онищук // Матеріяли до української етнології – Львів : НТШ, 1912. – Т. XV. – С. 159–177.
- 682 Оустава зь дня 19. Листопада 1882 о декоторыхъ средствахъ къ подвиженю рыбацтва на водахъ средикраевыхъ // Вѣстникъ законовъ и розпорядженій краевыхъ для Королевства Галиціи и Володимеріи зь Княжествомъ Краковскимъ (далі – Вѣст. зак. кр.). – 1883. – Ч. XIX. – С. 163-164.
- 683 Охримович В. Про останки первісної спільності у бойків-верховинців / В. Охримович // Вісник руху. – 2006. – 19 січня. – С. 6.
- 684 Полесье. Материальная культура. – К. : Наукова думка, 1988. – С. 152.
- 685 Попи. // Етнографічний збірник НТШ: Т. 1-41. – Львів: НТШ, 1895-1928. – Т. 6 : Гнатюк В. Галицько-руські анекдоти. – Львів, 1899. – С. 104-105.
- 686 Програма до збирання відомостей // Етнографічний збірник НТШ: Т. 1-41. – Львів: НТШ, 1895-1928. – Т. 1. [під ред. М. Грушевського]. – Львів, 1895. – С. 184-190.
- 687 Прохасько Т. Лісовий переворот / Т. Прохасько // Галицький кореспондент : [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://gkpress.if.ua/node/4155>
- 688 Проців О. Р. Економіка рибальства у Галичині кінця ХІХ-початку ХХ століття / О. Р. Проців // Науковий вісник НЛТУ: збірник науково-технічних праць. Вип. 22.14. – Львів, 2012. – С.110-116.
- 689 Проців О.Р. З історії діяльності Станіславівського мисливського інституту// Науковий вісник НЛТУ: збірник науково-технічних праць. Вип. 20.14. – Львів, 2010. – С.352-357.
- 690 Розпорядженъ ц. к. Намѣстника Галиціи съ дня 28. Червца 1883 ч. 665 1/пр. перепроваджаюче оуставу краеву для Галиціи съ дня 19. Листопада 1882 (Вѣст. зак. кр. Ч. 57) дотычущу ся где ыкихъ середковъ до поднесеня рыбацтва на водахъ среди краю // Вѣст. зак. кр. – 1883. – Ч. XIX. – С. 158– 164.
- 691 Розпоряженіе министерствъ земледмія, дль внутреннихъ и финансовъ зь дня 7 Цвѣтня 1885, къ заключеной съ Италією угоди зь дня 9. Серпня 1883 (В. з. д. № 37 ех 1885), дотычно управильненія рыболовства на озеръ Гардъ / / Вѣстникъ законовъ державныхъ для коро левствъ и краевъ въ державной думъ заступленыхъ. — Рочникъ 1885. — № 38. — Вѣдень : Тискомъ цѣсарско-королевской надворной и статской печатнѣ, 1885. — С. 116.
- 692 Рошкевич М. Спогади про Івана Франка / М. Рошкевич // Спогади про

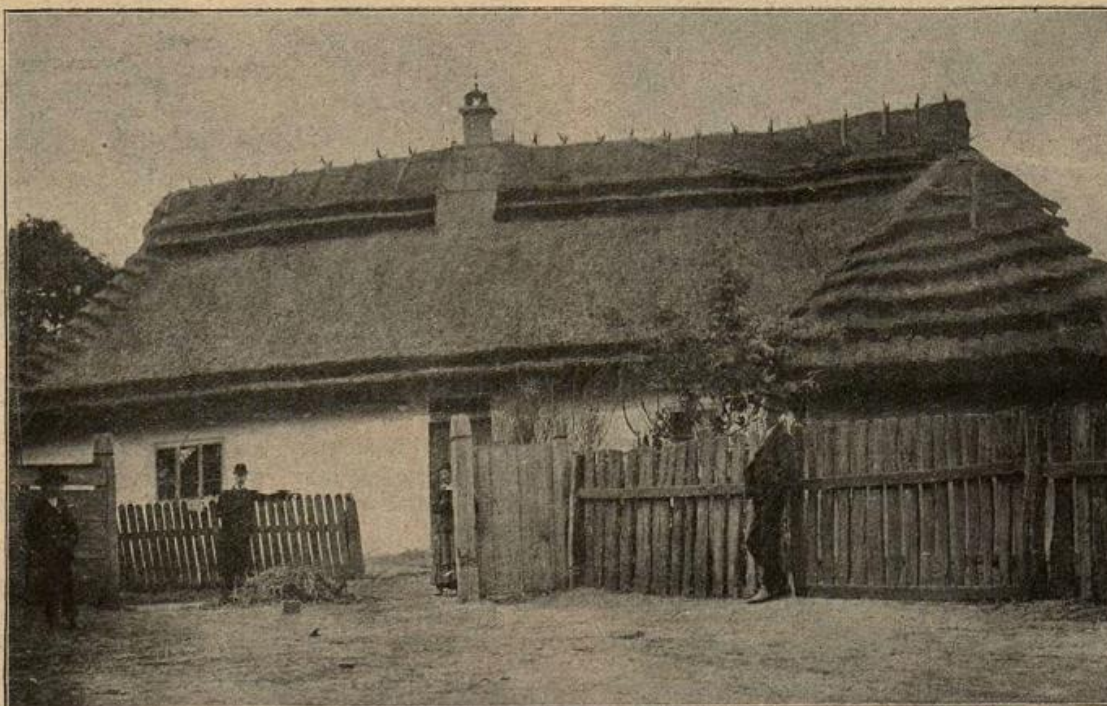
- Івана Франка. – Львів : Каменяр, 1997. – С. 114.
- 693 Селяне („мужики“). // Етнографічний збірник НТШ: Т. 1-41. – Львів: НТШ, 1895-1928. – Т. 6 : Гнатюк В. Галицько-руські анекдоти. – Львів, 1899. – С. 12, 32.
- 694 Сіреджук Петро. Допоміжні промисли німецької меншини західної України між двома Світовими війнами : [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Nikr/2006_2007/
- 695 Славянские древности: Етнолингвистический словарь: В 5 т. / Под общей ред. Н. И. Толстого. – Т. 4 : П (Переправа через воду) – С (Сито). – М. : Международные отношения, 2009. – С. 509.
- 696 Словник української мови. – К. : Наукова думка, 1977. – Т. VIII. (Природа–Ряхтливий). – С. 527.
- 697 Смирнов М., Монографія до історії Галицької Руси / М. Смирнов, М. Шашкевич, И. Шараневич. – Тернополь : [б. в.], 1886. – С. 133.
- 698 Сосенко К. Культурно-історична постать староукраїнських свят Різдва і Щедрого Вечера / К. Сосенко. – К. : Український письменник, 1994. – С. 152.
- 699 Тернопільський обласний краєзнавчий музей (м. Тернопіль), ТКМ Д – 167. Верша рибальська з лози (с. Заложці Зборівський район Тернопільська область).
- 700 Тернопільський обласний краєзнавчий музей (м. Тернопіль), ТКМ РМ – 645. Льодоруб (с. Верхній Іванів Тернопільський район Тернопільська область).
- 701 Тернопільський обласний краєзнавчий музей (м. Тернопіль), ТКМ РМ – 646. Льодоруб (с. Верхній Іванів Тернопільський район Тернопільська область).
- 702 Туркавський М. Етнографічна виставка Покуття в Коломиї / М. Туркавський. – Коломия : Народний дім., 2004. – С. 23.
- 703 Угода зь дня 9. Серпня 1883, mezi правительствомъ Єго цьсарского и королевско Апостольского Величества и правительствомъ Єго Величества Короля Італіи, въ цѣли управильненія рыболовства въ озеръ Гардь / / Въстникъ законовъ державныхъ для королевствъ и краевъ въ державной думъ заступленыхъ. — Рочникъ 1885. — № 37, часть XIII : издано и розослано 16. Цвьтня 1885. — Въдень : Тискомъ цьсарско-королевской надворной и статской печатнѣ, 1885. — С. 107-114.
- 704 Українська етнологія. Навчальний посібник / За ред. В. Борисенко. – К. : Либідь, 2007. – 400 с.
- 705 Українське народознавство / За заг. ред. С. П. Павлюка. – Львів: Фенікс, 1994. – С. 328-334.
- 706 Флюнт З. Мої спогади про доктора Івана Франка / З. Флюнт // Іван Франко у спогадах сучасників. – Львів : Книжково-журнальне товариство, 1956. – С. 221.
- 707 Франко І. Галицько-руські народні приповідки. – Т. I. – Вип. 2 (Відати – Діти) / І. Франко // Етнографічний збірник. – Львів : НТШ, 1905. – Т.

- VI. – 600 с.
- 708 Франко І. Галицько-руські народні приповідки. – Т. III. – Вип. 2 (Час – Ячмінь) / І. Франко // Етнографічний збірник. – Львів : НТШ, 1910. – Т. XXVIII. – 542 с.
- 709 Франко І. Етнографічна експедиція на Бойківщину / І. Франко // Франко І. Зібрання творів у 50-ти томах / І. Франко. – К. : Наукова думка, 1982. – Т. 36. – С. 68–99.
- 710 Франко І. Етнографічна експедиція на Бойківщину / І. Франко // Франко І. Зібрання творів у 50-ти томах / І. Франко. – К. : Наукова думка, 1982. – Т. 36. – С. 96-97.
- 711 Франко І. Зібрання творів: У 50 томах. – К. : Наукова думка, 1986. – Т. 46, кн. 2. – С. 124.
- 712 Франко І. Людові вірування на Підгір'ю / І. Франко // Етнографічний збірник. – Львів: НТШ, 1898. – Т. V. – С. 160–218.
- 713 Франко І. Спомини з моїх гімназійних часів / І. Франко // Спогади про Івана Франка. – Львів : Каменяр, 1997. – С. 561.
- 715 Франко П. Спогади про батька / П. Франко // Спогади про Івана Франка. – Львів : Каменяр, 1997. – С. 454-463.
- 716 Франко І. Лук'ян Кобилиця. Епізод із історії Гуцульщини в першій половині XIX в. // Записки Наукового товариства імені Шевченка [під ред. М.Грушевського]. – Львів: Друкарня Наукового товариства імені Шевченка, 1902. – Т. XLIX. – С.4.
- 717 Франко-Ключко А. Іван Франко і його родина. Спомини / А. Франко-Ключко. – Торонто : Ліга визволення України, 1956. – С. 29-30.
- 718 Центральний державний історичний архів України у м. Львів ф. 844, Малопольське мисливське товариство, м. Львів, 1876–1939 рр. оп. 1, спр. 36, Звіт Новицького М. про результати перевірки рибальської справи в Галичині у 1884 р. 1884 р., 2 арк.
- 719 Центральний державний історичний архів України у м. Львів ф. 844, Малопольське мисливське товариство, м. Львів, 1876 –1939 рр. оп. 1, спр. 9, Статут Крайового рибальського товариства в Кракові. Каталог видань товариства. 1879-1887 рр., 7 арк.
- 720 Центральний державний історичний архів України у м. Львів ф. 844, Малопольське мисливське товариство, м. Львів, 1876–1939 рр. оп. 1, спр. 36, Звіт Новицького М. про результати перевірки рибальської справи в Галичині у 1884 р. 1884 р., 2 арк.
- 721 Цигани. // Етнографічний збірник НТШ: Т. 1-41. – Львів: НТШ, 1895-1928. – Т. 6 : Гнатюк В. Галицько-руські анекдоти. – Львів, 1899. – С. 259.
- 722 Чикаленко Л. Як ми з І. Франком ловили рибу / Л. Чикаленко // Спогади про Івана Франка. – Львів : Каменяр, 1997. – С. 417.
- 723 Шекерик-Доників П. Календарь (на підставі народних оповідань і вірувань) / П. Шекерик-Доників // Гуцулский календарь на рік 1935. – С. 37.

- 724 Шухевич В. Гуцульщина / В. Шухевич. – Верховина : Гуцульщина, 1997. – Т. 1. – Ч. 1–2. – С. 267.
- 725 Шухевич В. Гуцульщина / В. Шухевич. – Верховина : Гуцульщина, 1999. – Ч. 4. – 302 с.
- 726 Шухевич В. Гуцульщина / В. Шухевич. – Верховина : Гуцульщина, 2000. – Ч. 5. – 334 с.
- 727 Шухевич В. О. Гуцульщина. Перша і друга частини. Друге видання. – Верховина: Журнал „Гуцульщина”, 1997. – С. 257.
- 728 Що їсти // Жіноча доля. –1930. – Ч. 3. – С. 9–10.
Явища громадського життя // Етнографічний збірник НТШ: Т. 1-41. – Львів: НТШ, 1895-1928. – Т. 5 [під ред. д-ра Івана Франка]. – Львів, 1898. – С. 198-199.

ДОДАТКИ

Krwawy posiew, krwawy plon: Chata, mieszcząca urząd gminy w Czernichowie, miejsce krwawej tragedii.

Будинок гміни у селі Чернихові¹¹⁸⁸

Krwawy posiew, krwawy plon: Część pochodu pogrzebowego w drodze ku cmentarzowi.

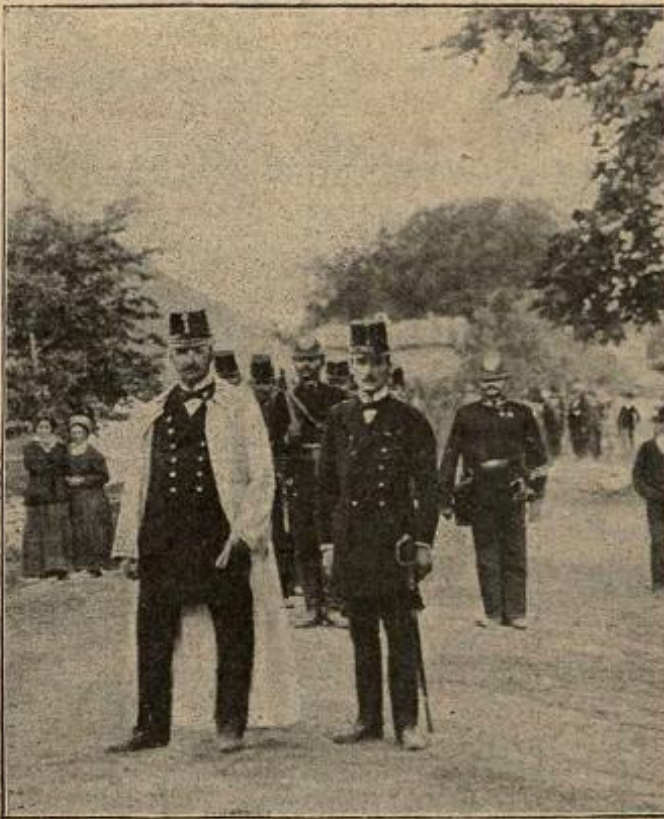
Поховальна процесія у селі Чернихові¹¹⁸⁹

Krwawy posiew, krwawy plon: Piuton żandarmeryi w pochodzie pogrzebowym.

Жандамерія охороняє похоронну процесію¹¹⁹⁰

Kwawy posiew, krwawy plon. Komisarze starostwa tarnopolskiego dr, Trembałowicz i Michałowski.

Тернопільські комісари доктор Трембалович і Міхаловський під час поховань¹¹⁹¹

Krwawy posiew, krwawy plon: Scena z pogrzebu na cmentarzu w Czernichowie, w czasie przemówienia p. Ostapczaka.

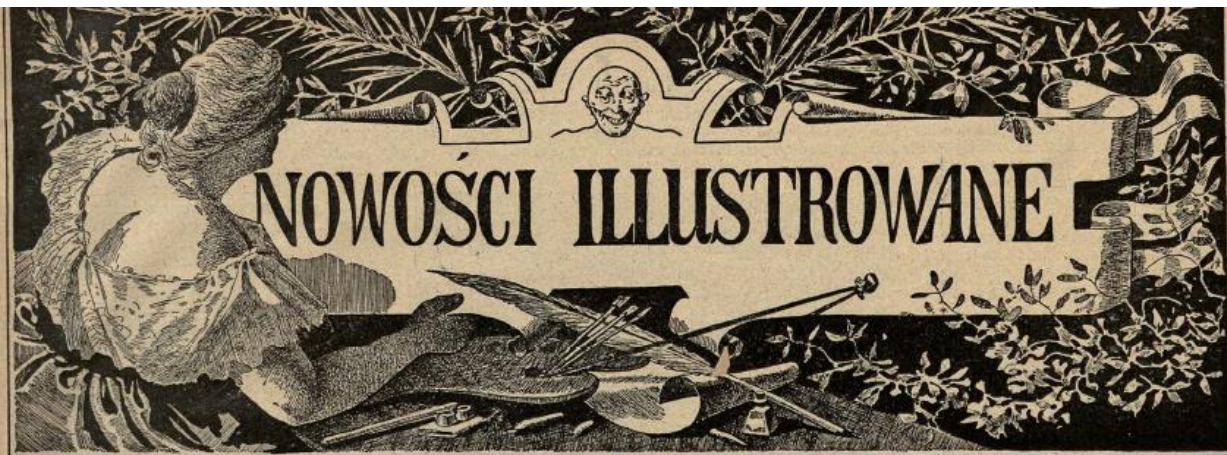
Під час поховання у селі Чернихові¹¹⁹²

Krwawy posiew, krwawy plon: Grupa włościan z Czernichowa.

Група селян з Чернихова

NOWOŚCI ILLUSTROWANE

Prenumerata wynosi:

Kwartalnie 4 kor. — 4 Mrk. — 1 Rsb. 80 kop. z przesyłką pocztową 2 Rsb. 60 kop. Półrocznie 8 kor. — 8 Mrk. 3 Rsb. 60 kop., z przesyłką pocztową 5 Rsb. 20 kop. Rocznie 16 kor. — 16 Mrk. — 7 Rsb. 20 kop., z przesyłką pocztową 10 Rsb. 40 kop.

Wychodzi każdej soboty.

REDAKCJA I ADMINISTRACJA KRAKÓW, ZACISZE 7. Nr. TEL. 479.

Redaktor: STANISŁAW LIPIŃSKI

Główny skład na Królestwo Polskie w Biurze G. Ungra, Warszawa, Aleje Jerozolimskie 78.

Prenumeratę przyjmują Biura UNGRA w Warszawie, Wierzbowa 8 i Aleje Jerozolimskie 78, oraz wszystkie księgarnie tak w Warszawie jak i na prowincyi

Numer pojedynczy kosztuje 32 halerzy — 15 kop. — 32 fen.

Rok V.

Kraków, 6 czerwca 1908.

Nr. 23.

Krwawy posiew, krwawy plon.

(Treść na str. 8)

Посієш вітер-пожнеш бурю

Krwawy posiew, krwawy plon // Nowości illustrowane. — 1908. — № 23.— S.1.

RYBACTWO

NA POWSZECHNEJ WYSTAWIE KRAJOWEJ WE LWOWIE

w roku 1894

PRZEZ

ZYGMUNTA FISZERA,

C. K. INSPEKTORA RYBACTWA.

9680 F.

XVI. TOWARZYSTWO
BIBLIOTEKI POLSKIEJ
WE WIEDNIU

Z mapą, tablicą i kilku rycinami w tekście.

WE LWOWIE.
NAKŁADEM AUTORA.
1895.

Титульна сторінка книги «Загальнонаціональна крайова виставка 1894 р. і виробничі потужності: полювання та риболовля»¹¹⁹³

Krajowe Towarzystwo rybackie
w Krakowie.

Kraków, dnia 20. Lutego 1882 r.

1882.

OKÓLNIK N^R. II.

Титульна сторінка «Okólnik» від 20 лютого 1882 року (№ 2)

OKÓLNIK RYBACKI

ORGAN

KRAJOWEGO TOWARZYSTWA RYBACKIEGO
W KRAKOWIE.

Nr. 112.

Lipiec i Sierpień 1910.

Adres Redakcyi i Administracyi, oraz biura Towarzystwa:

Kraków, ul. Floryańska I. 47.

Członkowie Krajowego Towarzystwa rybackiego otrzymują »Okólnik rybacki« bezpłatnie. Wkładka członka wynosi 4 Kor., w Królestwie i Rosyi 2 rb., w Niemczech 4 marki.

Ceny ogłoszeń prywatnych: cała strona 30 Kor., $\frac{1}{2}$ strony 16 Kor., $\frac{1}{4}$ strony 10 Kor. Wraz z zamówieniem ogłoszeń należy zawsze nadsyłać całkowitą należność za żądany rozmiar.

«Okólnik rybacki» (№ 112)

OKÓLNIK RYBACKI

— ORGAN KRAJOWEGO TOWARZYSTWA RYBACKIEGO W KRAKOWIE —

«Okólnik rybacki» - грудень 1913 р. № 12

Numer wojenny.

Nr 1. Kraków, maj 1917. Rok XXXII.

OKÓLNIK RYBACKI

Organ Krajowego Towarzystwa rybackiego w Krakowie.

Adres Krajowego Towarzystwa rybackiego, oraz Redakcyi i Administracyi „Okólnika“:
Kraków, ulica Andrzeja Potockiego L. 1, III. p. Numer telefonu 2392.

Warunki ogłoszeń są następujące: Cała strona 30 K, $\frac{1}{2}$ strony 16 K, $\frac{1}{4}$ strony 10 K.

OKÓLNIK RYBACKI

jest jedynem polskiem czasopismem fachowem, poświęconem sprawom rybactwa w najszerszem znaczeniu.

OKÓLNIK RYBACKI

podaje wskazówki w sprawach: zakładania i prowadzenia gospodarstw rybnych; zarybiania wód dzikich, rzek, jezior i stawów; zapobiegania i zwalczania chorób ryb.

OKÓLNIK RYBACKI

Zajmuje się kwestyą ochrony interesów rybactwa wobec regulacyi rzek i zanieczyszczeń wód rybnych odpływami fabrycznymi i miejskimi; informuje o handlu rybami; utrzymuje dział poświęcony sportowi wędkowemu i t. d.

OKÓLNIK RYBACKI

powinien się znaleźć nietylko w ręku każdego rybaka i hodowcy ryb, ale też każdego rolnika, któremu pomoże do racjonalnego wyzyskania terenów leżących odłogiem; nawet fabrykant i przemysłowiec może w „Okólniku“ znaleźć cenne informacje o unieszkodliwianiu odpływów fabrycznych.

Prenumerata „Okólnika Rybackiego“ wynosi 6 koron rocznie.

Członkowie Towarzystwa Rybackiego po uiszczeniu wkładki w kwocie 6 koron otrzymają „Okólnik“ bezpłatnie.

Adres Redakcyi i Administracyi: **Kraków, ul. Andrzeja Potockiego 1, III p.**

«Okólnik rybacki» («Рибальський огляд») (воєнне видання, травень 1917 р.)

Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych

dla

Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem
Krakowskiem.

Rok 1890.

Wydano i rozestano dnia 1. Października 1879.

Część IX.

Nr. 37.

Ustawa o rybołówstwie

z dnia 31. Października 1887, dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi
wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Титульна сторінка Рибальського закону Галичини від 31 жовтня 1887 року, виданого у збірці законів і розпоряджень для королівства Галичини та Лодомерії у 1890 році.¹¹⁹⁴

Czas ochrony (pólka czarne) i miara długości ryb.

Gatunek ryb:	M i e s i ą c												Centymetr.
	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Październik	Listopad	Grudzień	
Łosoś									■	■	■	■	40
Pstrąg, pstruh									■	■	■	■	20
Miętus, mninch	■												20
Szczupak		■	■	■									30
Okoń			■	■									15
Lipień, pyr			■	■	■								20
Głowacica			■	■	■								30
Boleń, fat			■	■	■								30
Jaź			■	■	■								20
Swinka, podustwa			■	■	■								15
Czop, czip			■	■	■								15
Wyrozub				■	■								30
Czczuga				■	■	■							30
Sandacz, sudak				■	■	■							40
Plotka, plotycia					■								15
Czerwionka					■								15
Leszcz					■	■							20
Klonek, kleń					■	■	■						20
Brzanka, maryna					■	■	■						15
Brzana, maryna					■	■	■						25
Cyrta, rybec					■	■	■						20
Karp, szaran					■	■	■						25
Sum						■							40
Karaś						■							15
Lin, lyn						■	■						20
Węgorz, uhor							■						40

Законодавчо дозволені терміни для вилову риби та мінімальна довжина риби, дозволеної для вилову.¹¹⁹⁵

STANISŁAW KLUCZYCKI,
obecny Wice-Prezes krajowego Tow. rybackiego.

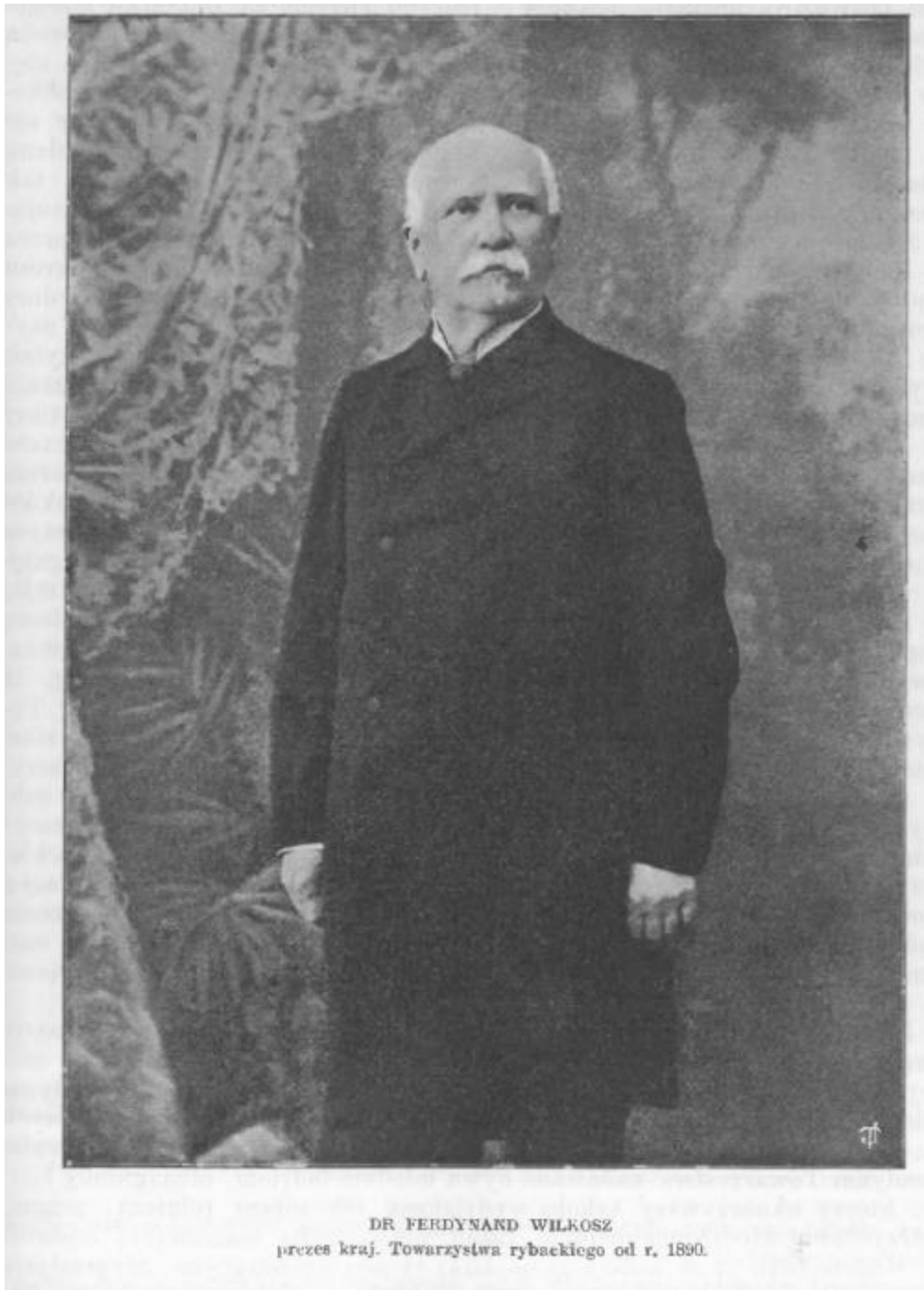
† DR. JAN RADZIWIŃSKI,
założyciel pierwszej w Polsce pstręgarni w r. 1850.

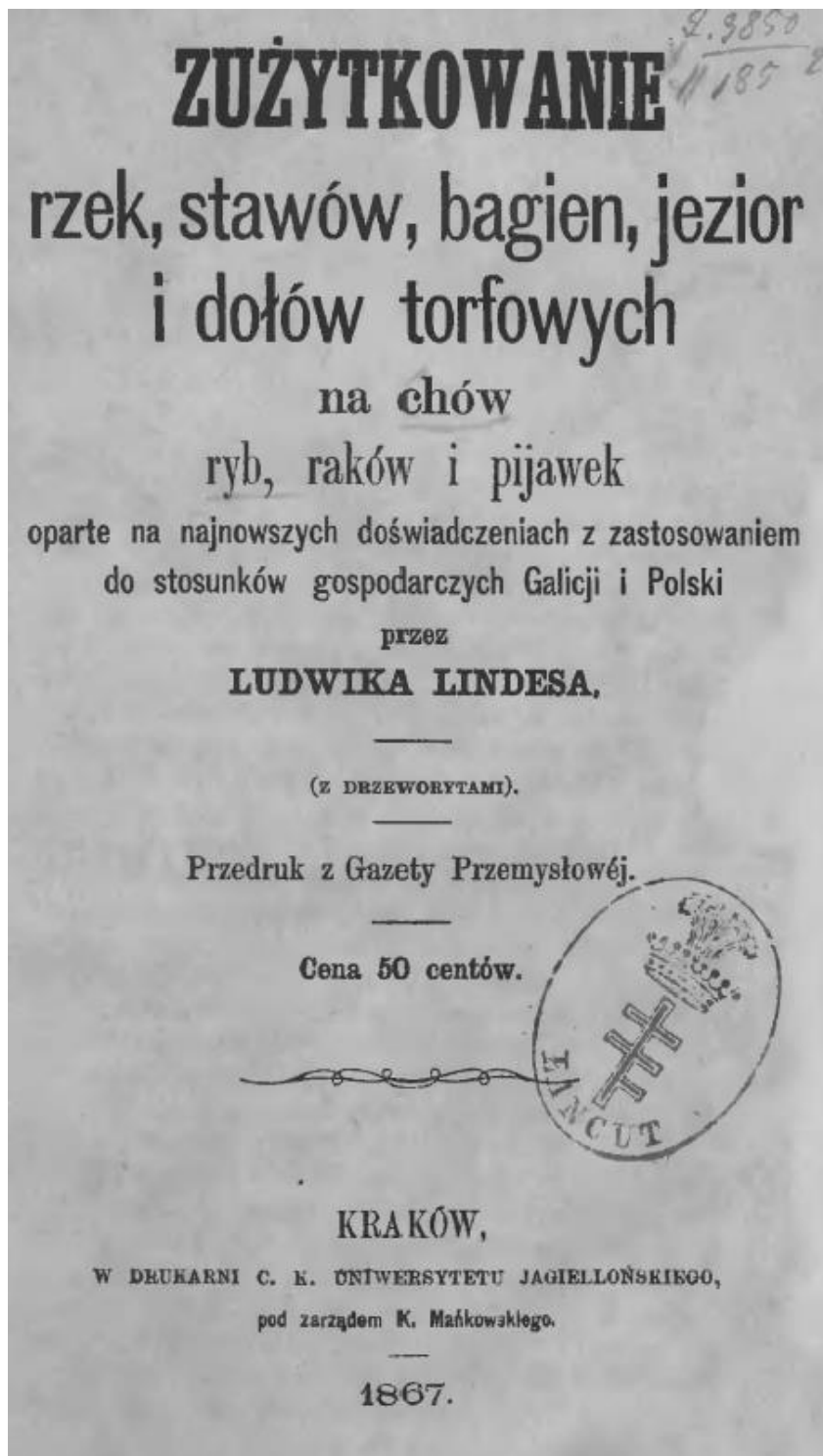
† DR. MAKSYMILIAN NOWICKI,
założyciel i Prezes krajowego Tow. rybackiego
od r. 1879—1890.

1*

Портрети заступника керівника Краківського крайового рибальського товариства Станіслава Клучицького, засновника першого у Польщі форельного господарства (1850) Яна Радзівонського, засновника та керівника (1879-1890 рр.) Краківського крайового рибальського товариства Максиміліана Новицького

Керівник Краківського крайового рибальського товариства (1890) доктор Фердинанд Вілкош

Титульна сторінка книги «Використання річок, ставків, боліт, озер, торфових ям для розведення риби, раків та п'явок на основі досвіду, який можна застосувати для економіки Галичини і Польщі»¹¹⁹⁶

LOWKA

Spis rzeczy.

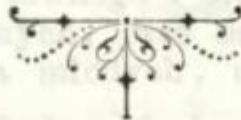
KALENDARZ MYŚLIWSKI I RYBACKI

NA ROK

1888.

1888.

skład główny w Księgarni
J. K. ŻUPAŃSKIEGO & K. J. HEUMANN
w Krakowie.

L W Ó W.

NAKŁADEM GAL. TOW. ŁOWIECKIEGO.

(Cena: 1 złr. — 2 marki — 1 rubel sr.)

Титульна сторінка «Мисливський та рибальський календар» (Львів, 1888 р.)
Kalędarz myśliwski i rybacki na rok 1888. – Lwów: Galicyjskie towarzystwo łowieckie, 1888. – S. 305.

NAJWAŻNIEJSZE WIADOMOŚCI

Z DZIEDZINY

ŁOWIECTWA

I ZARYS RYBOŁÓWSTWA

zebrane i opracowane przez

FELIKSA K. GIERUSZYŃSKIEGO

członka gal. Tow. łowieckiego.

PODRĘCZNIK NAUKOWY DLA KANDYDATÓW LEŚNICTWA.

LWÓW.

NAKŁADEM KSIĘGARNI ZIENKOWICZA I CHEŃCIŃSKIEGO.

1911.

Титульна сторінка підручника «Найважливіша інформація у галузі мисливства та нарис рибальства»¹¹⁹⁷

Реклама спеціалізованого рибальського магазину Романа Дробнера у Кракові.¹¹⁹⁸

Реклама спеціалізованого рибальського магазину Романа Дробнера у Кракові.¹¹⁹⁹

Реклама спеціалізованого рибальського магазину Романа Дробнера у Кракові.¹²⁰⁰

„WIADOMOŚCI WĘDKARSKIE”

MIESIĘCZNIK
ORGAN ZWIĄZKU
SPORTOWYCH
TOWARZYSTW
WĘDKARSKICH

●
JEDYNE PISMO
W POLSCE,
POŚWIĘCONE
SPRAWOM
WĘDKARSTWA
SPORTOWEGO

●
PRENUMERATA:
roczna . . . . zł 4.00
półroczna . . . zł 2.00

●
Na żądanie wysyłamy
b e z p ł a t n i e
okazowe egzemplarzy

●
Adres redakcji i administracji:

W A R S Z A W A
ul. Kopernika 30

Реклама журналу «Вудкарські новини». ¹²⁰¹

„WIADOMOŚCI WĘDKARSKIE”

Miesięcznik

ORGAN ZWIĄZKU SPORTOWYCH
TOWARZYSTW WĘDKARSKICH

Jedynе pismo w Polsce, poświę-
cone sprawom wędkarstwa spor-
towego

Prenumerata:

roczna zł 4,00 półroczna 2,00. Na
żądanie wysyłamy bezpłatnie okazowe
egzemplarze.

**Adres Redakcji i Administracji:
Warszawa, ulica Kopernika 30**

Реклама часопису «Wiadomości Wędkarskie» («Вудкарські новини»).¹²⁰²

Tygodnik ilustrowany „SPORT“

poświęcony wszelkim gałęziom sportu, prowadzi stale dział
hippiczny, wędkowy i myśliwski. Doskonałe ilustracje
 zdobią każdy numer Tygodnika.

Za nadesłaniem 100 Mp wysyła się cztery okazowe numery „SPORTU“.
P. T. Prenumeratorom wysyła się każdy egzemplarz pod opaską poleconą.

Cena numeru 80 Mp. Prenumerata kwartalna 1.000 Mp.
 Adres Wydawnictwa: Lwów, Zimorowicza 5., Tel. 581.

Реклама вудкового та мисливського спорту у тижневику «Спорт». ¹²⁰³

Вид вузла, яким закріплюють гачок до жилки.

Види вузлів, що застосовуються у вудкарстві.

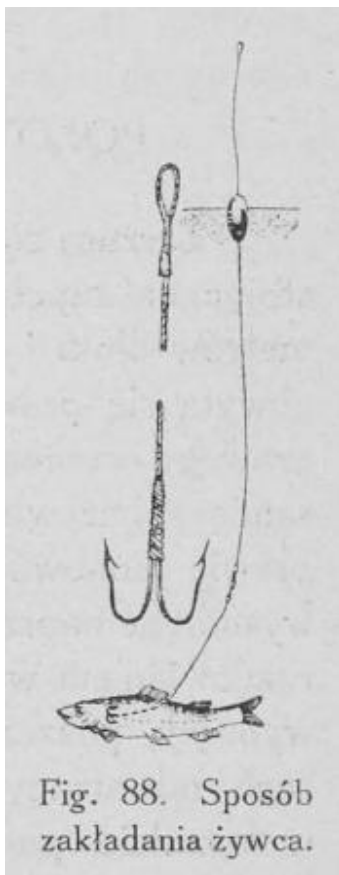

Fig. 88. Sposób zakładania żywca.

Спосіб закріплення живця.

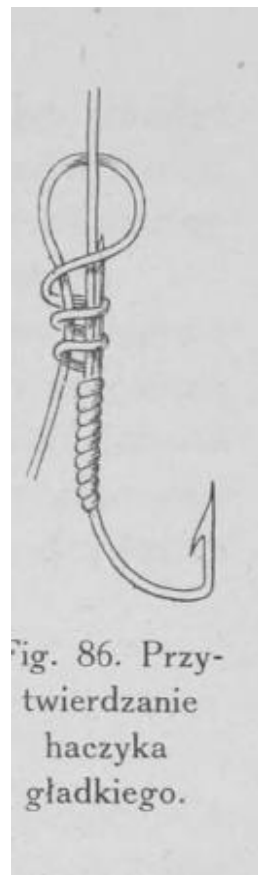

Fig. 86. Przytwierdzenie haczyka gładkiego.

Вид вузла яким закріплюється гачок до жилки.

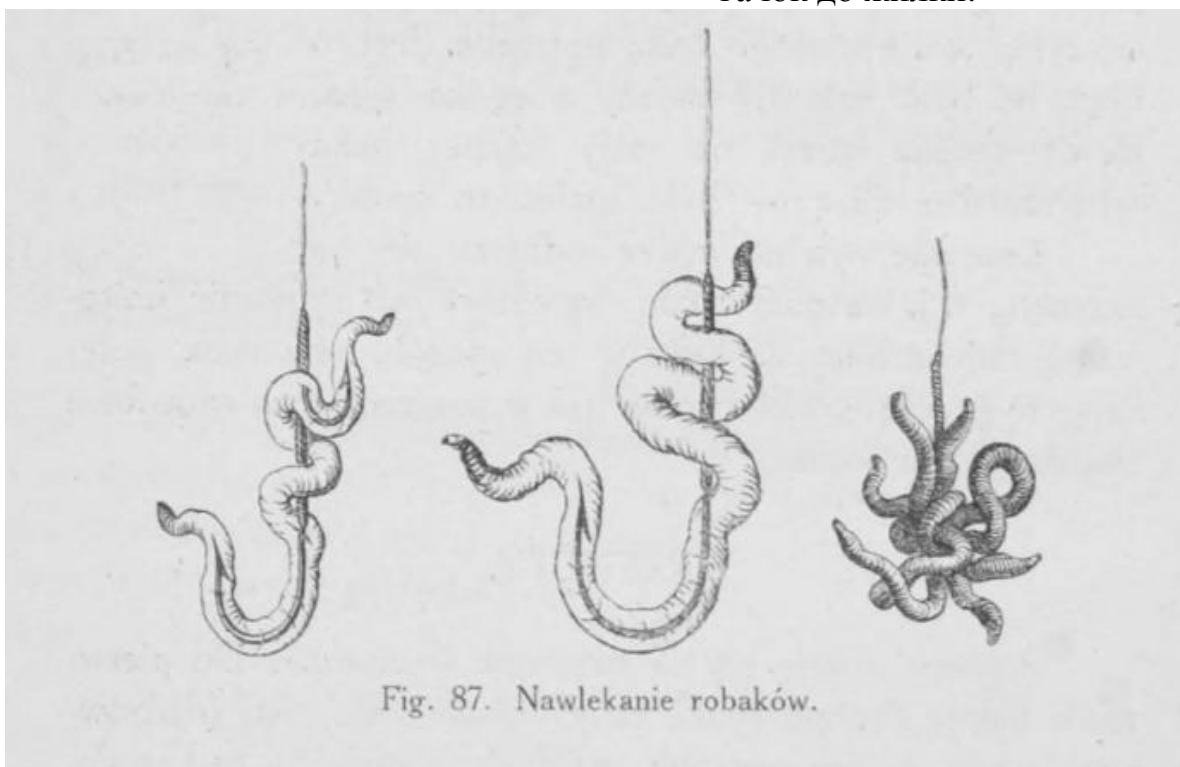

Fig. 87. Nawlekanie robaków.

Спосіб насаджування черв'яків на гачок.

Витяг з книги «Десять видів спорту для молоді»¹²⁰⁴

Podręcznik

**WĘDKARSTWO
NA WODACH POLSKICH**

w opr. F. Choynowskiego
jest do nabycia

w Związku Sportowych
Tow. Wędkarskich R. P.
Warszawa, Kopernika 30

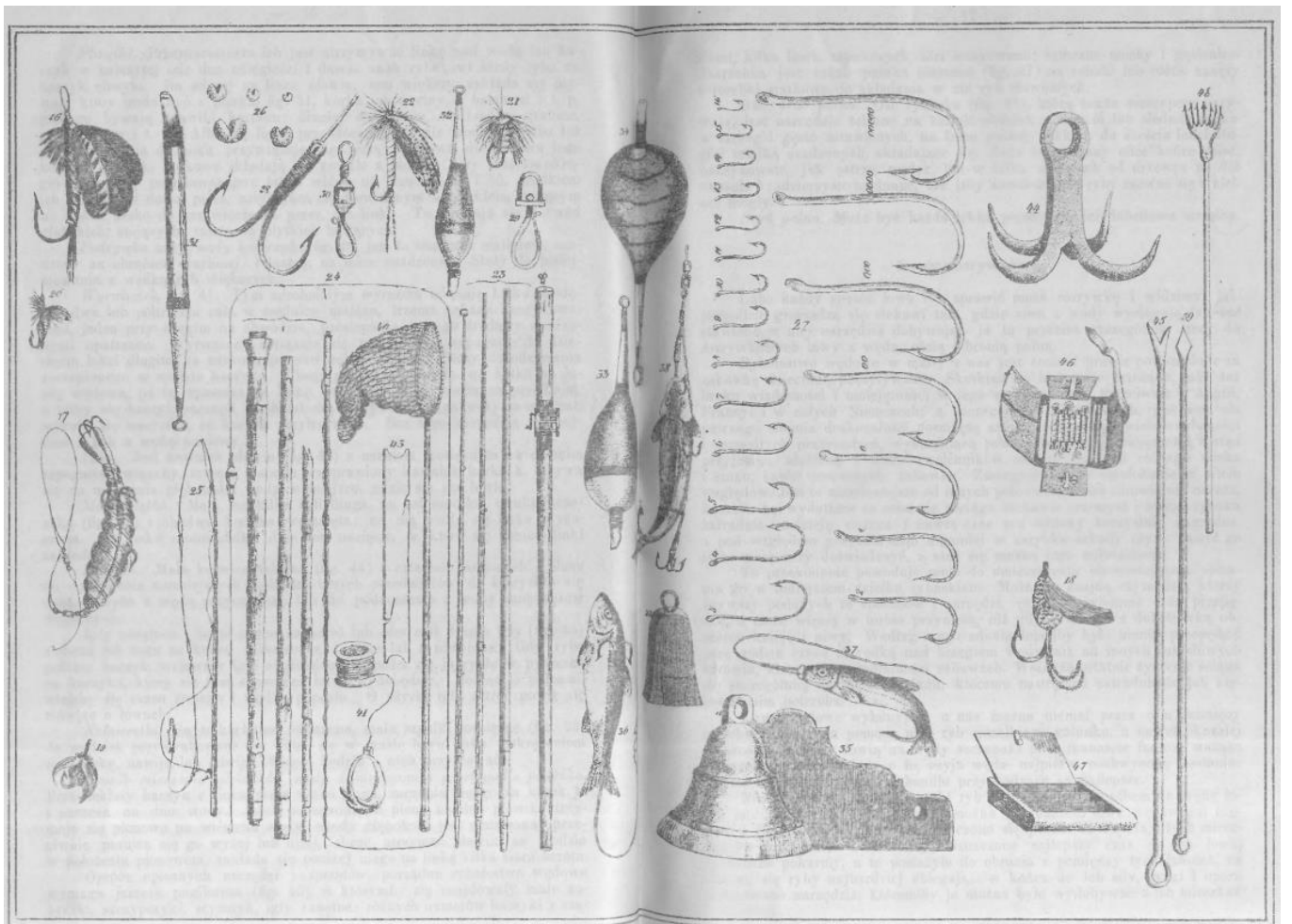
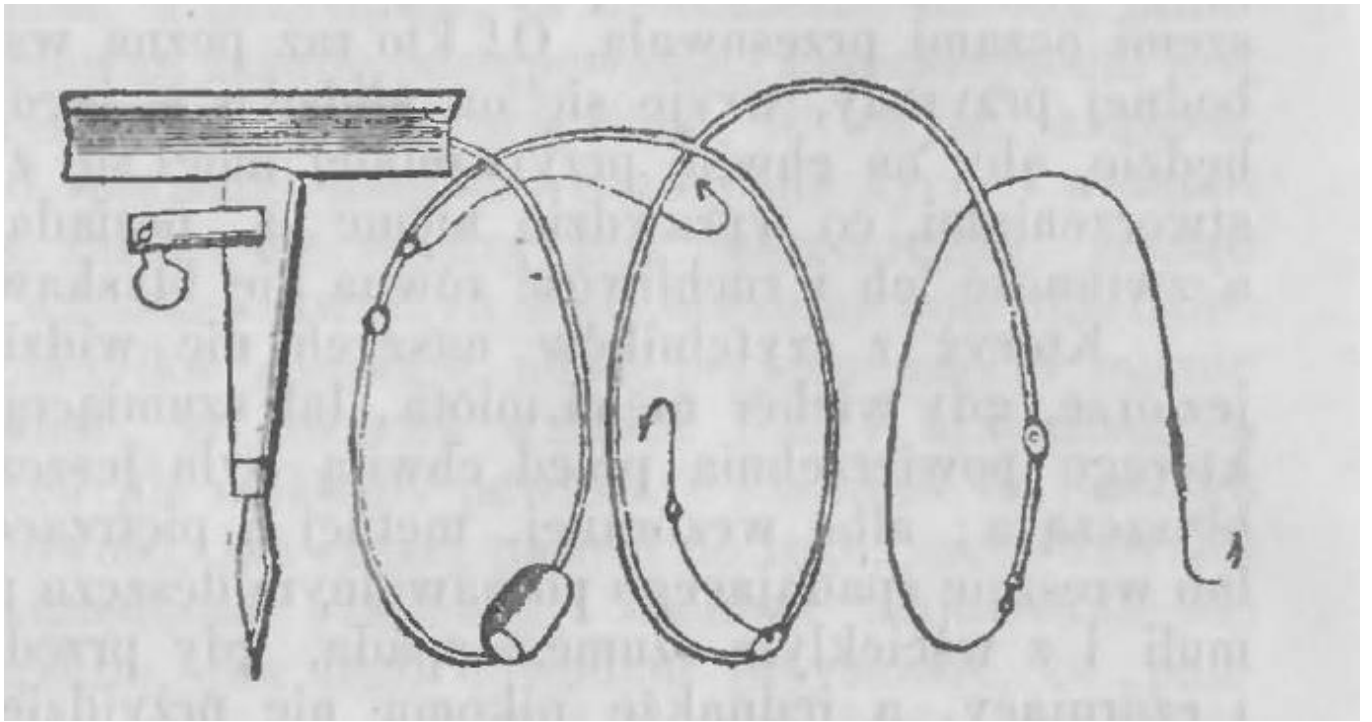
Cena egz. w oprawie zł. 7
Dla członków zrzeszonych
Towarzystw w Związku
S. T. W. . . . . zł. 5

Za przesyłkę pobiera się
50 gr. od egzemplarza, za
pobranem poczt. 1.25 zł.

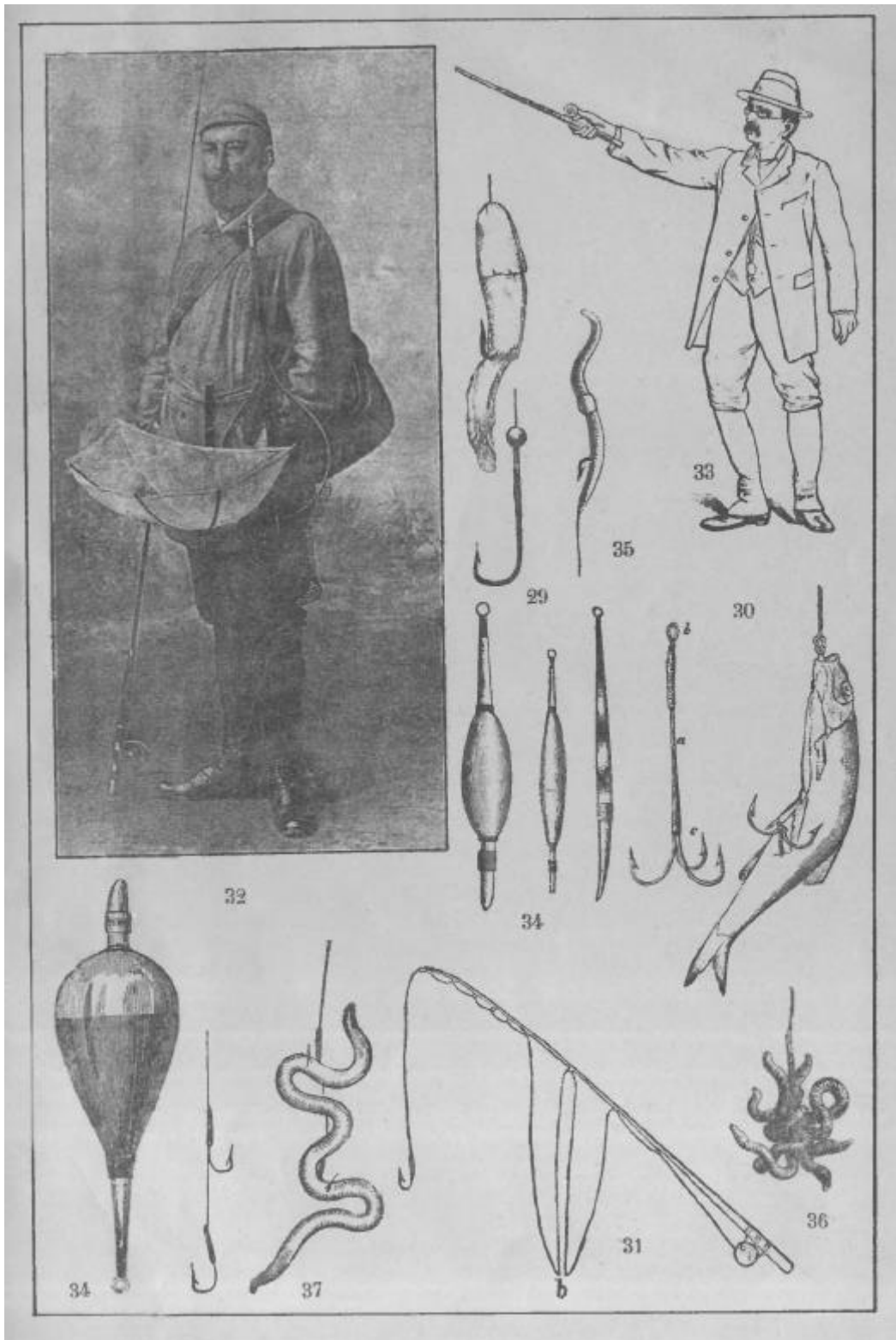
Należność za podręcznik
prosimy wpłacać na konto
w P. K. O. Nr. 28.499,
na rachunek Z. S. T. W.

Członkowie zrzeszeni, przy przekazywaniu wpłat proszeni
są o wymienianie Towarzystwa, do którego przynależą

Реклама підручника Ф. Хойновського «Вудкарство у Польщі». ¹²⁰⁵

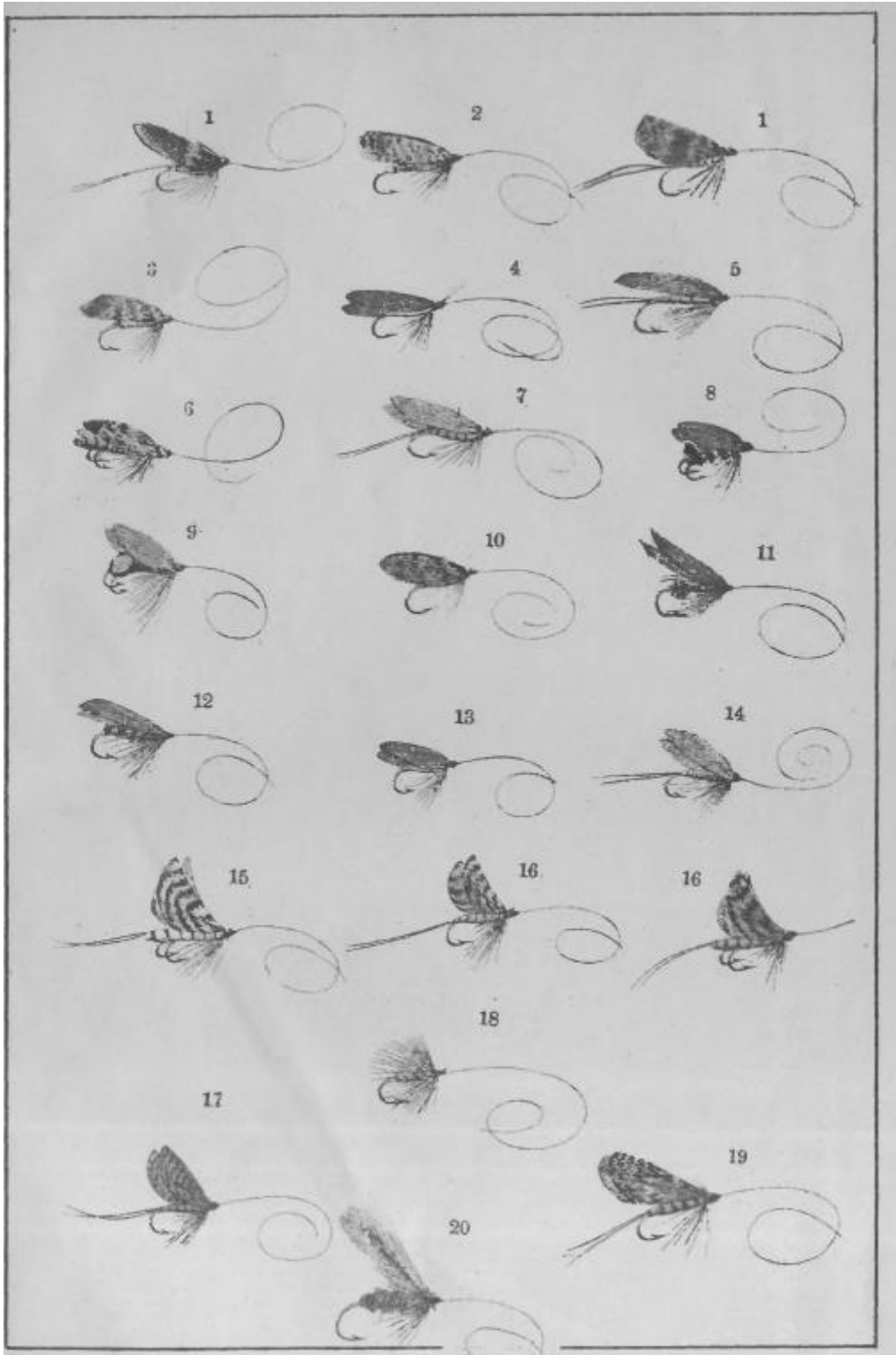

Знаряддя для вудкарського спорту.¹²⁰⁶

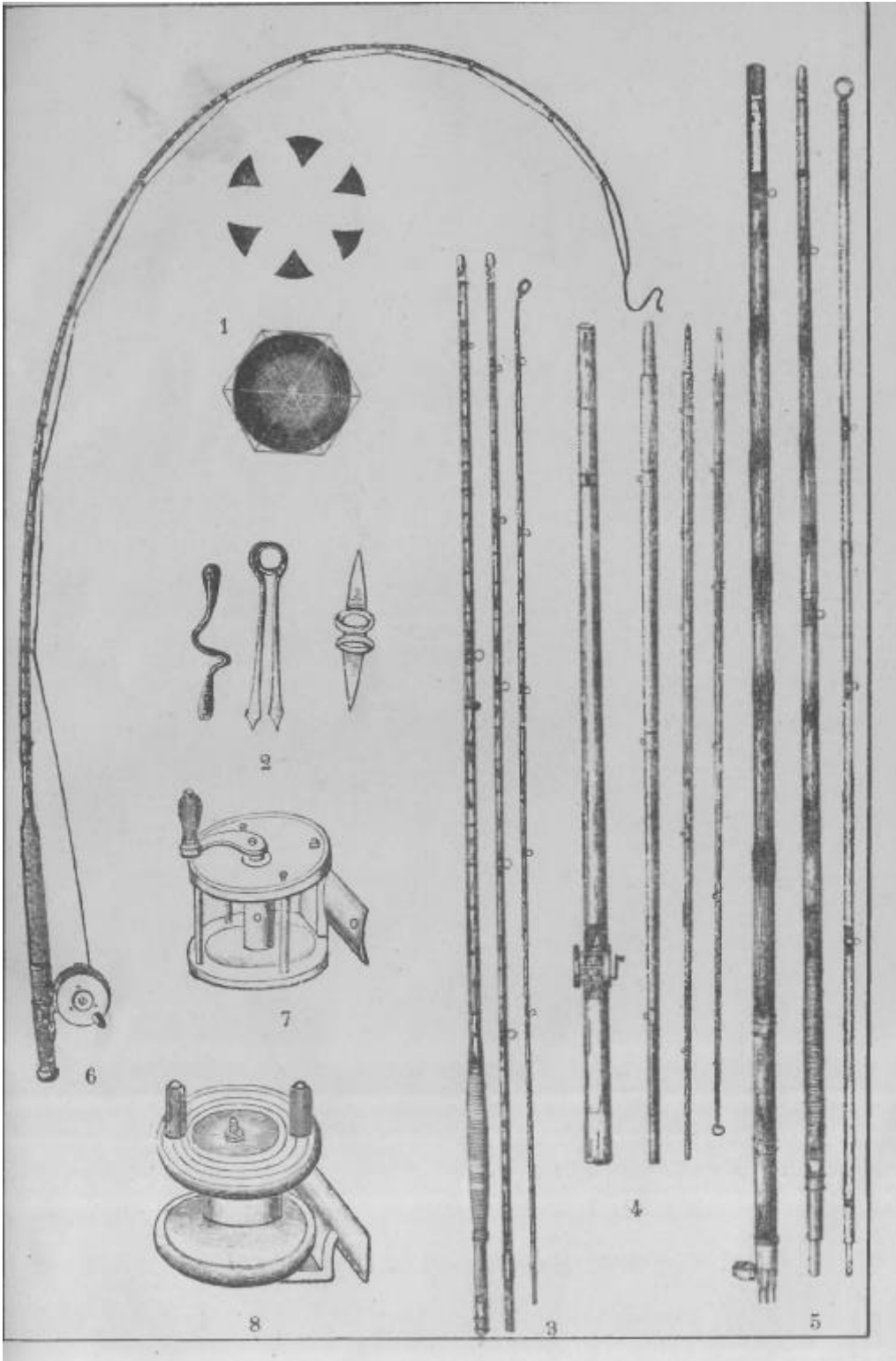

Знаряддя для вудкарського спорту.¹²⁰⁷

Знаряддя для вудкарського спорту.¹²⁰⁸

Знаряддя для вудкарського спорту.¹²⁰⁹

OGŁOSZENIA.

Prof. Józefa Rozwadowskiego

Poradnik dla miłośników sportu wędkowego i t. d.

Kraków 1900, można nabyć w księgarni Gebethnera i Wolfa
w Krakowie i Warszawie za cenę 1 złr. 80 cent. wal. austr.

Оголошення про продаж книги Й. Розвадовського «Довідник для любителів вудкового спорту».¹²¹⁰

STATUT i REGULAMIN Sportowego Klubu Rybackiego WE LWOWIE.

STATUT

Статут та правила поведінки у Львівському спортивному рибальському клубі.¹²¹¹

Formularz certyfikatu dla zaprzysiężonego strażnika rybackiego.

C e r t y f i k a t

dla N. N.

z . . . . .

jako zaprzysiężonego strażnika wód wodnych . . . .

. . . . .

C. k. Starostwo w . . . . .

dnia . . . . .

Na tylnej stronie certyfikatu (zamieścić przedruk całej osnowy §. 18 ustawy z 19. listopada 1832 r. i dodać:)

zaprzysiężony strażnik rybacki ma ten certyfikat podczas pełnienia służby nosić zawsze przy sobie i okazać na żądanie publicznym organom bezpieczeństwa i osobom, z którymi ma do czynienia przy wykonywaniu obowiązków swojej służby.

We Lwowie, dnia 18. Czerwca 1883 r.

Za c. k. Namiestnika
Zaleski w. r.

Бланк сертифікату рибальського охоронця

Jan SUDHOFF
WE LŹWOWIE
ulica Akademicka 1. 8.

Największy i najtańszy ma-
gazyń FARB. LAKIERÓW.
POKOSTÓW. Przyborów do
rybołówstwa Jedyny skład
PERFUMERJI FRANCUSKIEJ
I KRAJOWEJ.

16

This is a vintage advertisement for Jan Sudhoff, a shop in Lviv. The text is arranged in a decorative frame with stylized floral motifs on the sides. The shop's name 'Jan SUDHOFF' is prominently displayed in a large, bold, serif font. Below it, the location 'WE LŹWOWIE' and the address 'ulica Akademicka 1. 8.' are listed. To the right, a list of products is provided in Polish: 'Największy i najtańszy magazyn FARB. LAKIERÓW. POKOSTÓW. Przyborów do rybołówstwa Jedyny skład PERFUMERJI FRANCUSKIEJ I KRAJOWEJ.' The number '16' is printed in the bottom right corner of the advertisement.

(1925 p.)

JAN SUDHOFF
Lwów, ul. AKADEMICKA 8. Tel. 14-54

Największy i najtańszy magazyn: FARB, LAKIE-
RÓW, PRZYBORÓW DO RYBOŁOSTWA, JEDYNY
SKŁAD PERFUMERJI FRANCUSKIEJ I KRAJOWEJ

This is a more modern advertisement for Jan Sudhoff, enclosed in a simple rectangular border. The shop's name 'JAN SUDHOFF' is in a large, bold, sans-serif font. Below it, the address 'Lwów, ul. AKADEMICKA 8. Tel. 14-54' is provided. To the right, the product list is written in Polish: 'Największy i najtańszy magazyn: FARB, LAKIERÓW, PRZYBORÓW DO RYBOŁOSTWA, JEDYNY SKŁAD PERFUMERJI FRANCUSKIEJ I KRAJOWEJ'.

(1935 p.)

Реклама знарядь для вилову риби, яку реалізовували у Львові в магазині по вулиці Академічній, 8

W ł a s n e   w y r o b y

TRAN RYBI

we flaszkach po 60 cent.

CZEKOLADA

przeciw robakom po 15 cent.

Apteka pod „Węgierską Koroną“

J. PIEPESA

we Lwowie, plac Bernardyński.

OULONTYNA

woda do ust 1 zlr. i proszek do zębów 50 ct.

Dr. Finkelsteina.

Реклама риб'ячого жиру за ціною 60 центів, який можна було купити на Бернандинській площі у Львові (1883 р.)

Przybory do rybołostwa

firmy **ALCOCK** w Londynie

oraz naboі „Eleya“

poleca firma

EUSTACHY DMYTRACH

Lwów — Legjonów 3

Оголошення про реалізацію риболовних снастей фірмою Євстахія Дмитраха, (англійської фірми „Alcock“) м. Львів, вул. Легіонів, 3¹²¹²

Реклама знарядь для рибальства Англійської фірми „Alcock”, які можна було купити у Львові, вул Леґіонів, 3 (1924 р.)

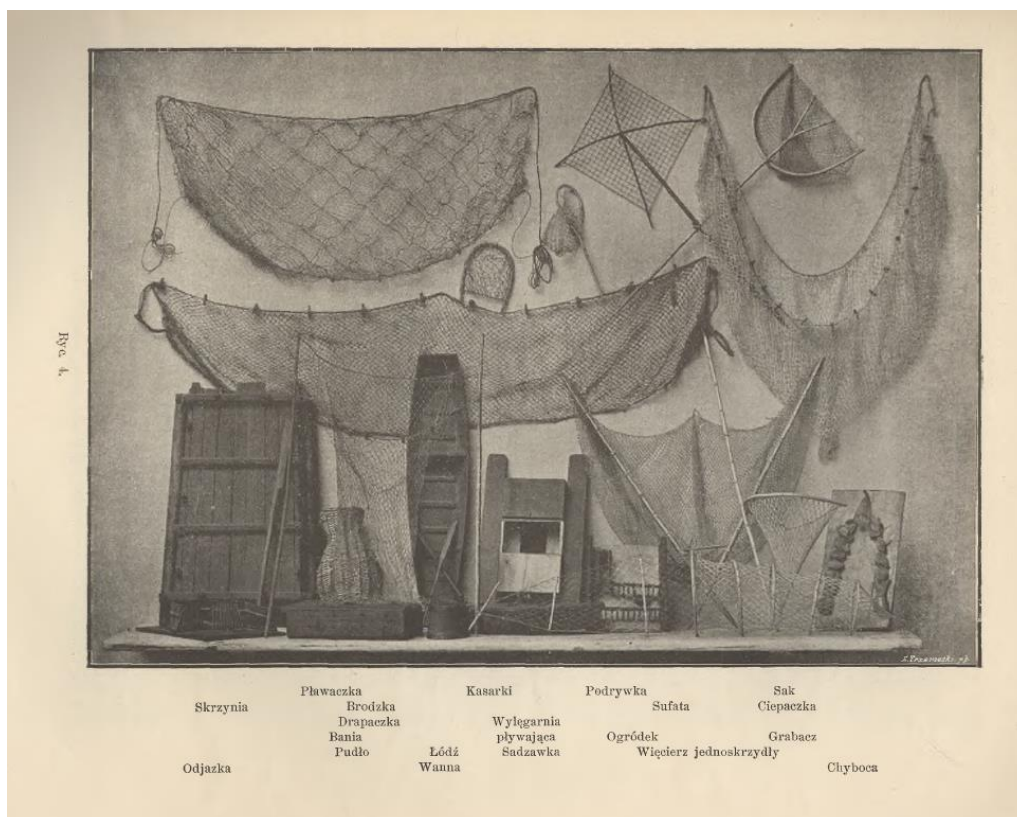
OGŁOSZENIA PRYWATNE.

—X—

Sieci do rybołówstwa.

POPKIEWICZ MARCIN w RADYMNIE wyrabia wszelkie gatunki sieci i urządzenia gotowe włoki trwale i dobrze po cenach umiarkowanych.
Cenniki wysyła na żądanie bezpłatnie i franko.

Оголошення про продаж сіток для вилову риби. (1894 р.)

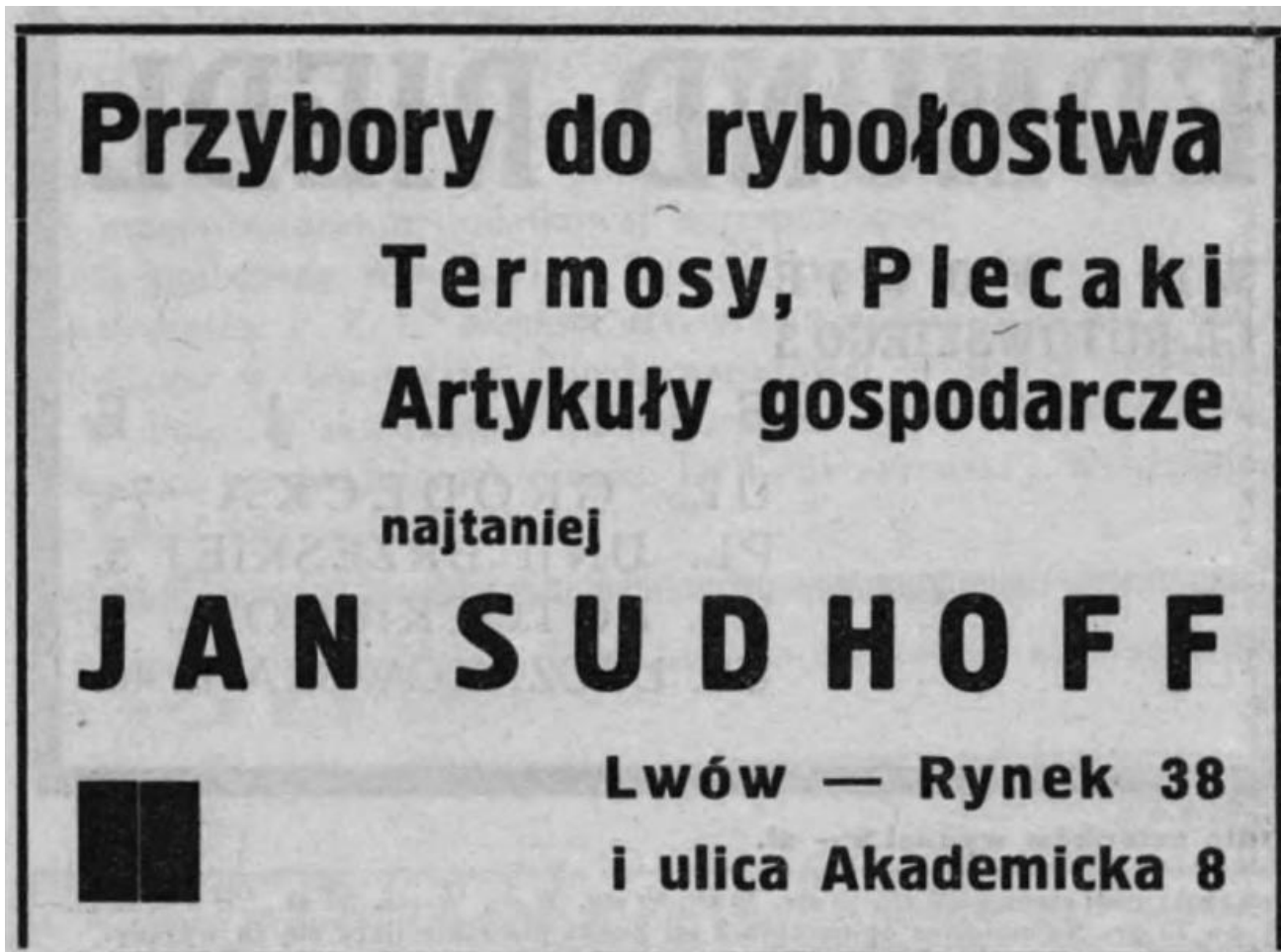
Експозиція рибальської виставки у Львові (1894 р.)

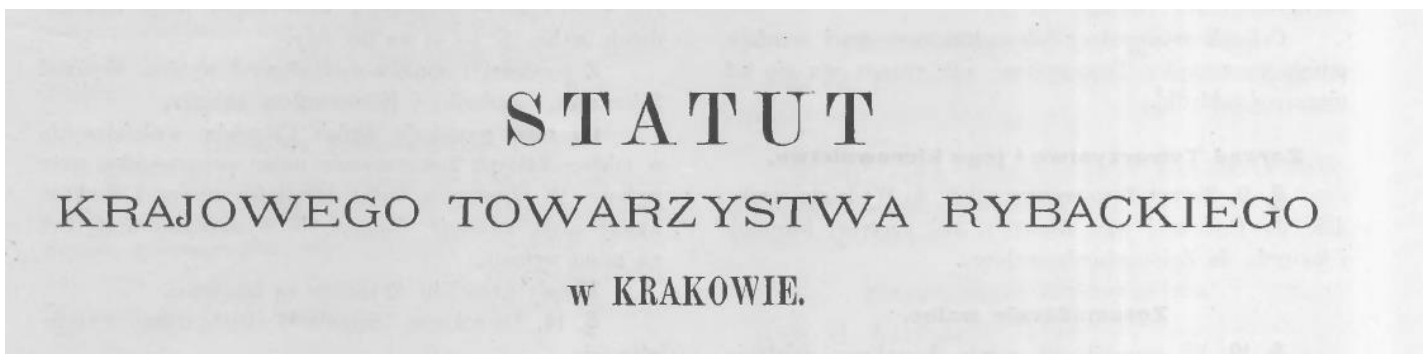

Реклама фірми «Ян Шудхофф» про реалізацію знарядь для рибальства (Львів, Ринок, 38 та вул. Академічна, 8).¹²¹⁵

Статут крайового рибальського товариства у Кракові.¹²¹⁶

Prof. T. Czaykowskiego

„Hodowla ryb i raków“

z 200 prześlicznymi rycinami w tekście, do nabycia w **Administracji „Głosu Rolniczego“** w Tarnowie. Cena 4 K. już z przesyłką pocztową, w handlu księgarskim o 20⁰/₆ drożej. Numer okazowy „Głosu Rolniczego“ darmo i opłatnie.

Реклама книги професора Т. Чайковського «Розведення риби та раків». Вартість книги становить 4 крони.¹²¹⁷

Najważniejsze wiadomości

z dziedziny łowiectwa i zarys rybołostwa

zebrane i opracowane przez Feliksa Gieruszyńskiego.

Podręcznik naukowy dla kandydatów leśnictwa

wyszedł nakładem księgarni

Zienkowicza & Chęcińskiego we Lwowie.

Cena 3 korony.

Оголошення про продаж підручника Фелікса Герушинського «З мисливського спадку та нарис рибальства».¹²¹⁸

Nowość! KSIĘGARNIA Nowość!

Zienkowicza i Chęcińskiego

we Lwowie.

poleca P. T. Amatorom łowiectwa, leśniczym, kandydatom leśnictwa F. K. Gieruszyńskiego:

Najważniejsze wiadomości z dziedziny łowiectwa i zarys rybołówstwa, Lwów 1911.

Treść: Opis zwierząt łownych i hodowla, ochrona zwierząt, użytkowanie z dzikich zwierząt czyli polowanie a) na wychodnego b) przez podejście c) z nagonką d) z obławą e) z psami f) z sokołami g) na wabika, trucie i łowienie zwierząt drapieżnych, prawo łowieckie, rybołówstwo, hodowla i łowienie.

Cena Kor. 3— **Z przesyłką Kor. 3'45.**
Do nabycia we wszystkich księgarniach.

Оголошення книгарні Зеньковича і Хенцінського» про реалізацію книжкової новинки авторства Ф. Герушинського «З мисливського спадку та нарис рибальства». Вартість книги – 3 крони.¹²¹⁹

19.

OGŁOSZENIE PRYWATNE.

.....

RAKI.

P. H. BLUM, handlarz raków w **Eichstätt w Bawaryi**, zakupuje wszelką ilość raków, a mianowicie: samee od 1 kwietnia do 1 października, samice przez cały sierpień i wrzesień.

Приватне оголошення Х. Блюма з Баварії щодо закупівлі у Галичині великої кількості самців раків у період з 1 квітня по 1 жовтня, а самиць – у серпні та вересні.¹²²⁰

OGŁOSZENIA PRYWATNE.

Sieci do rybołówstwa.

POPKIEWICZ MARCIN w RADYMNIE

wyrabia wszelkie gatunki sieci i urządza gotowe włoki trwale i dobrze po cenach umiarkowanych.

Cenniki wysła na żądanie bezpłatnie i franko.

Оголошення про продаж рибальських сіток.¹²²¹

Ogłoszenia prywatne.

Handlowa Spółka rybacka w Krakowie zakupuje w wolnej od ochrony porze każdą ilość raków po najwyższej cenie.

Oferty pod adresem: Handlowa Spółka rybacka w Krakowie ul. Stachowskiego 88.

Оголошення торгівельної спілки з Кракова про закупівлю раків у великій кількості за найвищою ціною у дозволений законодавством період. (Краків, вул. Стахівського, 88).¹²²²

ad N. 66.676.

EDYKT

co do stanowczego podziału dorzecza Prutu i Czeremosza na rewiry rybackie.

Едикт намісництва Галичини про поділ басейну Прута та Черемоша на рибальські ревіри.¹²²³

OGŁOSZENIA.

Zarząd dóbr Cieszanów ma na zbycie kroczi i narybek karpia i lina. — Beczki ma dostarczyć kupujący.

Оголошення керівництва господарства з Цішанова про реалізацію малька коропа.¹²²⁴

Do Wydzierżawienia.

W Kociubińcach, pow. Husiatyński 25 minut jazdy od stacyi kol. Kopyczyńce jest do wydzierżawienia od 20 czerwca 1903 ewentualnie **na lat 18**

staw mający 110 morgów czystej wody.

Zarybiony jest ten staw karpiami, linami, szczupakami, leszczami, płocią białą i czerwoną i okuniami.

Ten staw jest do wydzierżawienia albo na tak zwane dzikie gospodarstwo z 3-letniem spustem stawu i połowem ryb, albo też na racjonalne gospodarstwo rybne, w którym to ostatnim wypadku oddanoby istniejące 3 sadzawki, ewent. miejsce na potrzebne dalsze sadzawki i urządzenia, dalej mieszkanie, ogród i pastwisko na kilka sztuk bydła i t. d.

Zgłoszenia przyjmuje **Bernard Schall w Romanówce** ost. poczta **Chmielówka.**

Оголошення про конкурс на оренду ставу площею 110 моргів у селі Коцюбинцях Гусятинського повіту.¹²²⁵

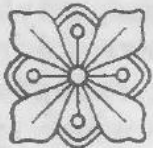
Ryby i ich hodowla w rzekach, « « « « stawach i jeziorach » » » »

opracował na najnowszych podstawach naukowych

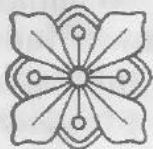
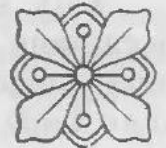
ANTONI STRZELECKI.

Cena rubli srebrem 4 (10 koron 16 hal.). Do nabycia we wszystkich księ-
garniach, oraz w Redakcyi Okólnika Rybackiego ul. Mikołajska 2

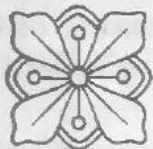
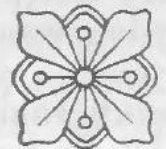
Реклама книги Антонія Стрілецького «Риби і їх розведення у ріках, ставках та озерах».¹²²⁶

Narybki doborowe

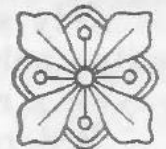

karpia, lina, sandacza, suma karła
amerykańskiego i karpia japońskiego,
ma do zbycia

gospodarstwo stawowe

Lubella poczta Dobrosin.

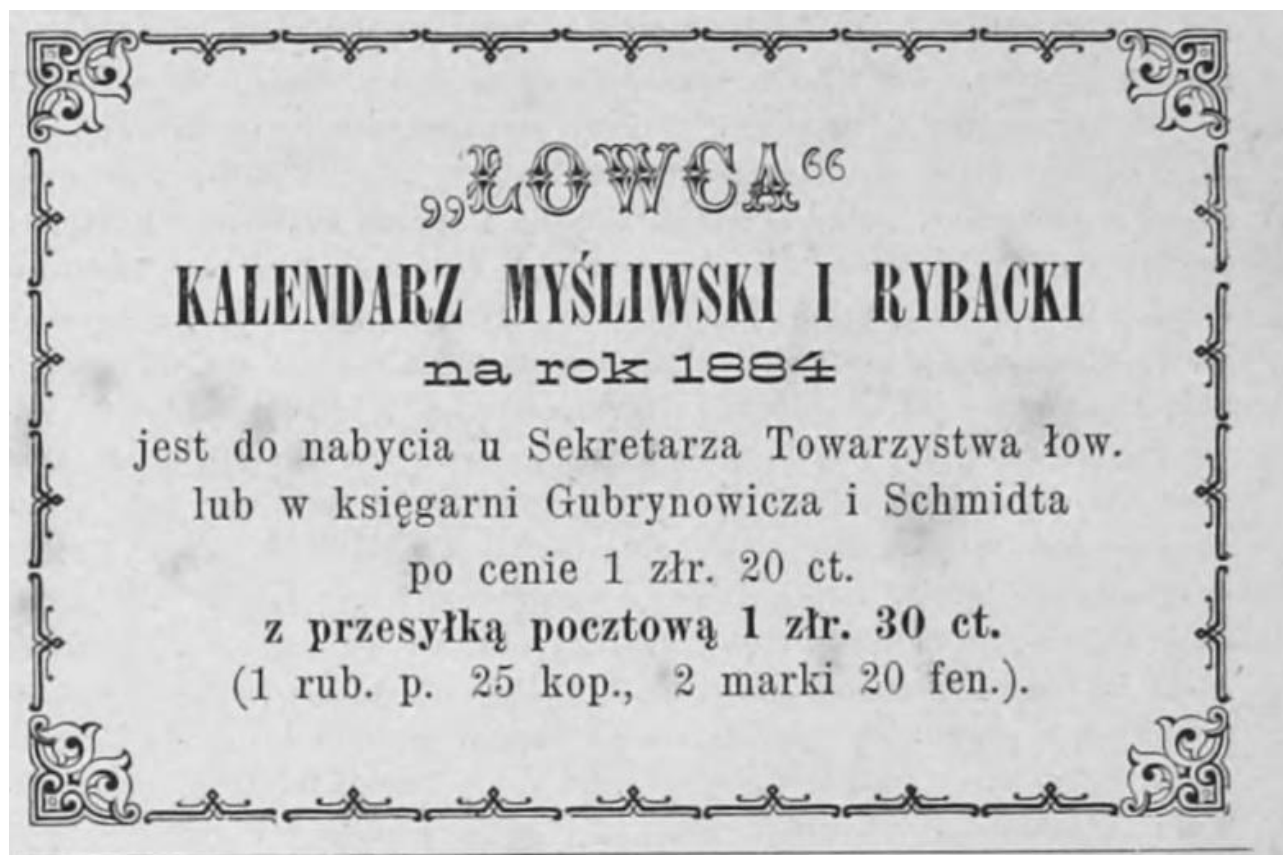
Оголошення рибальського господарства у Любелі біля Добросина Жовківського повіту про реалізацію малька коропа, лина, судака, американського карликового сома, японського коропа.¹²²⁷

POTRZEBNY
DOŚWIADCZONY RYBAK

do kierowania 200 hektarowem, racjonalnem
gospodarstwem rybnem

w gub. Radomskiej, Król. Polskiem. — Zgłoszenia uprasza się odsyłać
pod adresem: Zarząd Dóbr, Ruda Maleniecka; stac. poczt. Ruda Male-
niecka, gub. Radomska.

Оголошення про прийняття на роботу фахівця з розведення риби.¹²²⁸

„ŁOWCA”⁶⁶
KALENDARZ MYŚLIWSKI I RYBACKI
na rok 1884

jest do nabycia u Sekretarza Towarzystwa łow.
lub w księgarni Gubrynowicza i Schmidta
po cenie 1 złr. 20 ct.
z przesyłką pocztową 1 złr. 30 ct.
(1 rub. p. 25 kop., 2 marki 20 fen.).

Реклама мисливського та рибальського календаря на 1884 рік. Календар можна було придбати у секретаря Галицького мисливського товариства за ціною 1,2 золотого, або отримати поштою за ціною 1,3 золотого, 1,25 російського рубля та за 2,2 німецькі марки.¹²²⁹

Już wyszedł z druku
„ŁOWCA“ KALENDARZ
myśliwski i rybacki
na rok 1888.

pomnożony, z nowym działem literackim, w ozdobnej oprawie.

Cena 1 złr., 2 marki, 1 rubel.

Zamówienia przyjmują Sekretarz Towarzystwa łow.
(Lwów ul. Teatralna l. 18) i księgarnie.

Оголошення про видання «Мисливського та рибальського календаря» на 1888 рік за ціною 1 золотий, 2 марки, 1 російський рубель.¹²³⁰

I N S E R A T Y.

ŁOWCA KALENDARZ
MYSLIWSKI I RYBACKI
na rok 1885.

ROCZNIK II.

Nieco rozszerzony, z nowym działem literackim,
w ozdobnej oprawie.

Cena zniżona 1 złr., 2 marki, 1 rubel.

Zamówienia przyjmuje Sekretarz Towarzystwa łowieckiego
i księgarnia Sejfarta i Czajkowskiego we Lwowie.

Оголошення про реалізацію мисливського та рибальського календаря видавництва «Ловець» на 1885 рік.¹²³¹

Наукове видання

ПРОЦІВ Олег Романович

**Рибальство Галичини
XVI – початку XX ст. : історіографія та
джерела**

Редактор – Галина ПРОЦІВ, Іван КОЛЯДЖИН

Комп'ютерна верстка – Олег ПРОЦІВ

Комп'ютерний дизайн – Олег ПРОЦІВ

Формат паперу і частка аркуша 60×90 1/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 15,5. Наклад 300 прим. Зам. 12524

Друкарня “Фоліант”
76000, м. Івано-Франківськ
вул. Старозамкова, 2
www.foliant.if.ua
e-mail: foliant.drukarnja@gmail.com
тел.-факс: +38(0342) 50-21-65
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи Серія ІФ № 24